

Regeringens proposition

1989/90:85

om ny summarisk process

Prop.
1989/90:85

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 15 februari 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

Summarisk process är den gemensamma benämningen för handläggning av mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning vid tingsrätterna. Processen går ut på att den som har ett krav mot någon annan skall kunna få detta fastställt av tingsrätten på ett snabbt, enkelt och billigt sätt. Med tingsrättens avgörande som grund kan sedan utmätning eller annan verkställighet begäras hos kronofogdemyndigheten. Lagsökning och betalningsföreläggande, som regleras i lagsökningslagen (1946:808), avser krav på pengar, medan handräckning enligt handräckningslagen (1981:847) avser andra krav.

I propositionen föreslås en helt ny summarisk process. Handläggningen flyttas från tingsrätterna till kronofogdemyndigheterna och blir enklare och mer enhetlig än i dag. Lagsökning och betalningsföreläggande förs samman till en enda processform som kallas betalningsföreläggande. Förfarandet skall stå öppet för alla typer av krav på pengar i s. k. dispositiva mål (mål där förlikning om saken är tillåten). Svaranden kan genom ett enkelt bestridande undvika att förklaras betalningsskyldig.

Handräckningsmålen följer enligt förslaget normalt samma regler som målen om betalningsföreläggande. Dessutom införs en särskild handräckningsform för att man i vissa fall utan omgång skall kunna återställa olovligen rubbad besittning eller vidta annan rättelse. Detta kan sägas motsvara en tidigare regel som fanns i 191 § utsökningslagen (1871:31 s. 1).

Om förfarandet i den nya summariska processen leder till ett verkställ-

bart avgörande, ett utslag, skall kronofogdemyndigheten i princip verkställa utslaget utan någon ny ansökan.

Prop. 1989/90: 85

Om svaranden bestrider sökandens anspråk, skall målet normalt överlämnas från kronofogdemyndigheten till tingsrätten för fortsatt handläggning, om sökanden begär det.

Den bevisfördel som sökanden enligt nuvarande ordning har om han kan åberopa ett skriftligt fordringsbevis har ingen motsvarighet i den nya summariska processen. Däremot kan den utnyttjas inom ramen för ett skriftligt tvistemålsförfarande vid tingsrätten.

Genom att handläggningen i den summariska processen förs över från tingsrätterna till kronofogdemyndigheterna uppnås rationaliseringsvinster på flera sätt såväl för parterna som för det allmänna. För det allmänna kan man räkna med kostnadsbesparingar på drygt tio milj. kr. årligen.

Den summariska processen regleras enligt förslaget i en enda lag, som föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Avsikten är att ikraftträdandet skall ske den 1 januari 1992.

1 Förslag till

Lag om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Ett yrkande om att någon skall åläggas att fullgöra en förpliktelse får prövas av kronofogdemyndigheten enligt denna lag. Yrkandet kan avse *betalningsföreläggande*, *vanlig handräckning* eller *särskild handräckning*.

2 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge eller företagshypotek har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom i vilken panträtten eller företagshypoteket gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

3 § En ansökan om *vanlig handräckning* får, om förlikning är tillåten i saken, avse åläggande för

1. en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört (avhysning),

2. svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt.

4 § En ansökan om *särskild handräckning* får avse åläggande för svaranden att

1. vidta rättelse när sökandens besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom eller utövningen av sökandens rätt till viss egendom på annat sätt olovligen hindras,

2. vidta eller tåla en åtgärd när särskild handräckning får ske enligt föreskrift i lag.

Särskild handräckning enligt första stycket 1 får inte avse avhysning i fall som anges i 3 § 1.

5 § Om enligt någon särskild föreskrift en tvist angående en förpliktelse skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, kan saken prövas enligt denna lag endast om det finns bestämmelser som medger sådan prövning. Vad som sägs i denna lag om tingsrätt skall i sådana fall i stället gälla den andra myndigheten.

Behörig myndighet

6 § Ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist. Som hemvist anses därvid den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och,

beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Ansökan får också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där egendom som tillhör svaranden finns eller där verkställighet annars lämpligen kan ske.

Ansökan mot flera svarande får göras hos den kronofogdemyndighet som enligt första eller andra stycket är behörig i fråga om någon av dem, om ansökningen beträffande var och en stöder sig på väsentligen samma grund.

7 § Kronofogdemyndigheten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgifter om de omständigheter som gör myndigheten behörig skall godtas, om det inte finns anledning att anta att de är oriktiga.

8 § Har ansökan gjorts hos en kronofogdemyndighet som inte är behörig, skall målet genast överlämnas till en kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Även om den myndighet där ansökan gjorts är behörig, får målet överlämnas till annan behörig kronofogdemyndighet, om det inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den första myndigheten eller om det av andra skäl är uppenbart att ett överlämnande skulle främja målets handläggning. Ansökan anses gjord när den kom in till den första myndigheten.

Ansökan

9 § Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

10 § Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och grunden för det.

11 § I en ansökan om *betalningsföreläggande* skall anges fordringens belopp, förfallodagen och den ränta som begärs.

Begär sökanden dröjsmålsränta på huvudfordringen, behöver grunden för ränteyrkandet anges endast om det avser högre ränta än som följer av räntelagen (1975:635). Framgår det inte av ansökningen från vilken dag räntan yrkas, skall yrkandet anses gälla ränta från den dag då ansökningen delges svaranden.

12 § Till en ansökan om *betalningsföreläggande*, som avser fastställelse till betalning ur viss egendom, skall sökanden foga pantförskrivning eller annan handling, enligt vilken säkerheten upplåtits.

13 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får även innefatta en ansökan om *vanlig handräckning*, om yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund.

14 § Avser en ansökan om *vanlig handräckning* avhysning på grund av att nyttjanderätten har förverkats, skall sökanden utöver vad som följer av 10 § närmare utveckla grunden för sitt yrkande.

15 § Om sökanden vill att en ansökan om handräckning skall handläggas enligt reglerna för *särskild handräckning*, skall detta anges i eller på annat sätt tydligt framgå av ansökningen.

Till en ansökan om särskild handräckning skall sökanden foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

Prop. 1989/90: 85

16 § Om sökanden inte vill att ett kommande utslag i målet skall verkställas eller om han har några särskilda yrkanden i fråga om verkställigheten, skall han ange detta i ansökningen.

17 § Om sökanden begär ersättning för kostnader med anledning av målet, skall han ange detta i ansökningen och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

18 § Ansökningen skall innehålla uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § rättegångsbalken. I ansökningen skall vidare anges de omständigheter som gör kronofogdemyndigheten behörig, om inte detta framgår på annat sätt.

19 § En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

20 § Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet, skall sökanden föreläggas att avhjälpa bristen. Sådant föreläggande får sändas till sökanden med posten under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Följer sökanden inte föreläggandet, skall ansökningen avvisas. Sökanden skall upplysas om detta i föreläggandet.

Första stycket skall också tillämpas, om kronofogdemyndigheten begär att sökanden skall betala ansökningsavgiften i förskott.

21 § Ansökningen skall också avvisas, om den avser en åtgärd som inte omfattas av denna lag eller om det finns något annat hinder mot att ansökningen tas upp.

22 § Återkallar sökanden ansökningen, skall målet avskrivas.

Ogrundade eller obefogade anspråk

23 § Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är ogrundat eller obefogat, skall ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. skall alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

24 § Om det i ett mål om *särskild handräckning* är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

Föreläggande för svaranden att yttra sig

25 § Tar kronofogdemyndigheten upp ansökningen, skall svaranden föreläggas att till myndigheten yttra sig inom viss tid från det att ansökningen delgavs honom. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor.

26 § Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte yttrar sig över ansökningen. Han skall också uppmanas att, om han bestrider ansökningen, ange skälen för bestridandet.

Svaranden skall vidare uppmanas att lämna de uppgifter om sig som avses i 33 kap. 1 § första—tredje styckena rättegångsbalken i den mån uppgifterna i ansökningen är ofullständiga eller felaktiga. Om det behövs, får svaranden föreläggas att vid vite lämna sådana uppgifter.

27 § Om sökanden begärt ersättning för sina kostnader i målet, skall kronofogdemyndigheten i föreläggandet ange den kostnadsersättning som svaranden kan åläggas att betala, om utslag meddelas i målet.

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vad föreläggandet ytterligare skall innehålla.

Delgivning av föreläggandet

29 § Föreläggandet skall tillsammans med en kopia av ansökningshandlingarna delges svaranden i enlighet med vad som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål. I ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* får delgivning dock inte ske genom kungörelse enligt 15 § delgivningslagen (1970:428).

30 § Har delgivning inte kunnat ske, skall kronofogdemyndigheten pröva om försöken till delgivning skall fortsätta eller om sökanden skall erbjudas att själv ombesörja delgivningen. Hänsyn skall därvid tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsätta försök skall lyckas samt omständigheterna i övrigt. Erbjudandet får sändas med posten till sökanden under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Antar sökanden erbjudandet, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken. I annat fall skall ansökningen avvisas.

Bestridande av ansökningen

31 § Om svaranden vill bestrida ansökningen, skall han göra det skriftligen.

32 § I ett mål om *särskild handräckning* skall svaranden till bestridandet foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Om svaranden begär ersättning för sina kostnader, skall han ange detta i bestridandet och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

Överlämnande av mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning till tingsrätt

33 § Om svaranden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* bestrider ansökningen i rätt tid, skall sökanden genast underrättas om det. Om sökanden vill vidhålla sitt yrkande, kan han begära att målet eller, om bestridandet avser endast en del av yrkandet, målet i den bestridda delen skall överlämnas till tingsrätt.

Underrättelse enligt första stycket skall innehålla upplysning om vad som sägs där samt i 34, 35 och 37 §§.

Prop. 1989/90:85

34 § Vill sökanden att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall han begära detta skriftligen. Hans begäran skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom tre veckor från den dag då underrättelsen sändes till honom.

35 § I sin begäran om överlämnande skall sökanden ange de omständigheter och bevis som han vill åberopa i rättegången vid tingsrätten. Han skall samtidigt ge in de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

36 § Om sökanden har begärt överlämnande i rätt tid, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet.

37 § Om sökanden inte i rätt tid har begärt att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall målet, eller den del av målet som svaranden har bestritt, avskrivas.

Den fortsatta handläggningen av mål om särskild handräckning

38 § Om det behövs, skall sökanden få tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet. Begär sökanden ersättning för kostnader som uppkommit efter ansökningen, skall han ange detta i ett sådant yttrande.

Kronofogdemyndigheten får inte förordna om ytterligare skriftväxling i målet.

39 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall dock läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

40 § En berättelse som någon har lämnat skriftligen med anledning av handräckningsmålet får åberopas som bevis i målet.

41 § Om en ansökan inte bifalls till någon del, skall kronofogdemyndigheten avslå ansökningen.

Utslag

42 § Har i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* svaranden inte i rätt tid bestritt ansökningen, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta eller intecknade egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

43 § I mål om *särskild handräckning* skall kronofogdemyndigheten meddela utslag i enlighet med ansökningen i den mån denna är lagligen

grundad och de omständigheter som enligt 39 § skall läggas till grund för prövningen utgör skäl för att bevilja åtgärden.

Prop. 1989/90: 85

44 § Underrättelse om utslaget skall genast sändas till parterna. Om utslaget skall verkställas utan särskild begäran från sökanden, skall underrättelsen också innehålla upplysning om detta.

45 § Av 2 kap. 1 § utsökningsbalken följer att kronofogdemyndigheten självständigt verkställer utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske.

Kostnader i målet

46 § Om utslag meddelas, skall kronofogdemyndigheten i utslaget ålägga svaranden att ersätta sökandens kostnader i målet, om inte sökanden har inlett förfarandet i onödan.

47 § Om en ansökan om *särskild handräckning* inte leder till något utslag, kan kronofogdemyndigheten ålägga sökanden att ersätta svarandens kostnader i målet, om det finns skäl för det.

48 § Regeringen får meddela föreskrifter om ersättning enligt 46 och 47 §§.

49 § Kronofogdemyndigheten prövar självständigt storleken av parternas yrkanden om kostnadsersättning enligt 46 och 47 §§.

50 § Någon annan kostnadsersättning än den som följer av 46–48 §§ får inte fastställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

51 § Avvisas eller avskrivs en ansökan om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* av kronofogdemyndigheten, är sökanden skyldig att betala skälig ersättning för svarandens kostnader i målet, om det finns synnerliga skäl för det. Ett yrkande om sådan ersättning får dock inte framställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

Återvinning

52 § Är svaranden missnöjd med ett utslag i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning*, får han ansöka om återvinning.

53 § Återvinning skall sökas skriftligen. Ansökningen skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom en månad från dagen för utslaget.

54 § Har återvinning sökts i rätt tid, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet för fortsatt handläggning till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet. I annat fall skall kronofogdemyndigheten avvisa ansökningen.

Överklagande

55 § Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* får överklaga utslaget genom besvär till hovrätten inom tre veckor

från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

56 § Ett beslut varigenom ett mål har avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut att överlämna ett mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 37 § får dock inte överklagas.

57 § Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får inte överklagas särskilt. Beslut som avses i 63 § får dock överklagas särskilt genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet.

58 § Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag eller beslut tillämpas 18 kap. 8–11 §§ utökningsbalken.

Övriga bestämmelser

59 § Avvisas ansöknings, skall kronofogdemyndigheten underrätta sökanden om detta. Meddelar myndigheten något annat beslut som innebär att målet avgörs eller ett beslut enligt 63 §, skall båda parterna underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart obehövt.

60 § I mål som har överlämnats till tingsrätt med stöd av 36 § eller efter ansökan om återvinning skall talan anses väckt när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning kom in till kronofogdemyndigheten. De av sökanden ingivna handlingarna skall anses som stämningsansökan. Stämning i målet skall anses utfärdad när rätten förordnar om målets handläggning. Har kronofogdemyndigheten meddelat utslag, skall detta anses som tredskodom.

61 § Om en tingsrätt, som får ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, skall rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut om överlämnande får inte överklagas.

62 § Om sökanden vill få till stånd kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd innan ett utslag kan verkställas, får han göra framställning om det vid tingsrätt enligt bestämmelserna i 15 kap. rättegångsbalken.

63 § I mål om *särskild handräckning* får den sökta åtgärden beviljas omedelbart, om sökanden yrkar det och gör sannolikt att saken inte tål uppskov. Kronofogdemyndigheten skall ompröva ett sådant beslut så snart som möjligt.

64 § Sedan tiden för återvinning löpt ut får ett utslag i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* rättskraft i enlighet med vad som gäller för en lagakraftvunnen tvistemålsdom.

65 § Ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* hindrar inte att en part väcker talan i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

66 § I den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om utsökningsmål i 1 kap. 3–5 §§ samt 2 kap. 6–9, 18 och 20 §§ utsökningsbalken.

Prop. 1989/90:85

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Genom lagen upphävs lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981:847). Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning som kommit in till tingsrätt före ikraftträdandet.
3. Om en inteckningshandling som rör fast egendom, fartyg eller näringsverksamhet vid ikraftträdandet utgör säkerhet för fordran, får ansökan om betalning ur egendomen göras enligt 2 § andra stycket, även om säkerhetsupplåtelsen inte gjorts skriftligen.

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 44 kap. 10 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas två nya paragrafer, 18 kap. 3 a § och 44 kap. 7 b §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 kap.

3 a §

Har den vinnande parten inlett rättegången genom ansökan om stämning trots att saken lika gärna hade kunnat avgöras i mål enligt lagen (1990:000) om betalningsföreläggande och handräckning, är hans rätt till ersättning för kostnader begränsad till vad han hade kunnat få i ett sådant mål.

44 kap.

7 b §

Har käranden grundat sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, får tredskodom meddelas även om svarenden efter föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd av tredskodom uppfyllt vad som sägs i 7 a § andra stycket men inte förmått visa sannolika skäl för sin inställning.

Första stycket gäller inte, om kärandens yrkande grundas på ett ömsesidigt förpliktande avtal och svarenden gör invändning om vederlaget.

Tredskodom enligt första stycket får inte meddelas om käranden motsätter sig det.

44 kap.

10 §¹

Vid återvinning skall handläggningen av målet, i den del återvinning har sökts, fortsätta där den slutade när frågan om tredskodom togs upp.

Vid återvinning skall handläggningen av målet, i den del återvinning har sökts, fortsätta där den slutade när frågan om tredskodom togs upp. *Avser återvinningsansök-*

¹ Senaste lydelse 1987:747.

ningen en tredskodom som meddelats med stöd av 7 b §, får sådan tredskodom inte meddelas på nytt i målet.

En part mot vilken tredskodom meddelas på nytt har inte rätt till återvinning i målet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 §, 3 kap. 11 och 12 §§, 8 kap. 4 § samt rubriken närmast före 3 kap. 11 § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 kap.
1 §

Ansökan om verkställighet görs muntligen eller skriftligen.

Ansökningshandling skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Utslag i mål om betalningsföreläggande eller handräckning verkställs självmant av kronofogdemyndigheten, om inte sökanden i målet har angett att verkställighet inte skall ske. Ansökan om verkställighet anses gjord när utslaget meddelades.

3 kap.

Utslag och beslut i lagsökningsmål m. m.

Utslag och beslut i mål om betalningsföreläggande och handräckning

11 §

Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning varigenom någon har ålagts betalningsskyldighet får verkställas genast, om inte något annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär. Har gäldenären sökt återvinning eller överklagat, tillämpas vad som sägs i 6 § om underrätts dom.

Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, gäller vad som sägs i 6 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

12 §

Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1981:847)

Utslag i mål om handräckning verkställs, utom i fall som avses i

verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalnings-skyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

11 §, såsom lagakraftäggande dom, om inte något annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär.

8 kap.
4 §

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum och gäldenären har sökt återvinning.

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Detsamma gäller, när utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning och gäldenären har sökt återvinning eller överklagat.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftäggande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård skall utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om utslag eller beslut som meddelats enligt lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981:847).

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 februari 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Engström, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Sahlin

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om ny summarisk process

1 Inledning

Summarisk process brukar användas som beteckning för handläggning av mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning. Den summariska processen handhas för närvarande av tingsrätterna. Förfarandet är nästan uteslutande skriftligt. Genom den summariska processen skall den som har ett krav mot någon annan kunna få detta fastställt av tingsrätten på ett snabbt, enkelt och billigt sätt. Med tingsrättens avgörande som grund kan man sedan begära verkställighet hos kronofogdemyndigheten.

Vid flera tillfällen under de senaste 25 åren har frågan om en reformering av den summariska processen varit aktuell. Det har gällt både frågan om hos vilken myndighet målen skall handläggas och hur förfarandet lagtekniskt skall vara utformat.

Inom justitiedepartementet upprättades år 1988 promemorian (Ds 1988:71) Ny summarisk process. I promemorian föreslås bl. a. att handläggningen av den summariska processen flyttas till kronofogdemyndigheterna och blir enklare och mera enhetlig än nu. Promemorian har remissbehandlats.

Jag avser nu att ta upp frågan om en reform av den summariska processen i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i promemorian. Till protokollet i detta ärende bör fogas dels promemorians lagförslag som *bilaga 1*, dels en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts inom justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Dnr 88—4395).

En förändring av den summariska processen för med sig många följdändringar, särskilt inom annan processrättslig lagstiftning. En del sådana ändringsförslag tar jag upp redan nu. Det är de ändringsförslag som jag anser behövliga för att kunna ta ställning till de grundläggande förslagen om en förändring av den summariska processen. Frågan om lagändringar i övrigt bör anstå till dess riksdagen beslutat i huvudfrågorna.

Regeringen beslutade den 11 januari 1990 att inhämta lagrådets yttrande över lagförslagen. De lagförslag som remitterats till lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Lagrådet har i allt väsentligt godtagit förslagen. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 4*. Som kommer att framgå godtar jag de flesta av lagrådets förslag till ändringar i de remitterade förslagen. I samband med att jag behandlar de olika sakfrågorna och de enskilda paragraferna i mitt förslag kommer jag att gå in på lagrådets synpunkter (avsnitt 2.5, 2.7, 2.8, 2.10.1, 2.10.6, 2.12, 2.13 samt i specialmotiveringen till de paragrafer som lagrådet behandlar i sitt yttrande). Lagrådets granskning har också lett till vissa omformuleringar av lagförslagen i remissen.

2 Allmän motivering

2.1 Inledande synpunkter

Att en fordran lämnas obetald kan ha olika orsaker. Det kan bero på tredska eller bristande betalningsförmåga. Men det kan också bero på att fordringen är helt eller delvis tvistig mellan parterna. Den summariska processen syftar i princip till att kontrollera huruvida svaranden har någon invändning mot sökandens krav. Är så inte fallet skall sökanden kunna få till stånd exekutiva åtgärder genom kronofogdemyndigheten. I motsatt fall skall tvisten kunna prövas av tingsrätten inom ramen för en vanlig tvistemålsrättegång.

I den summariska processen ankommer det på svaranden att ange om han anser att han inte är betalningsskyldig. Detta gör han genom att ge in ett bestridande. Om bestridande sker, kan någon verkställighet för fordringen normalt inte ske.

Antalet mål i den summariska processen är över en halv miljon om året. I mindre än tio procent av dessa mål anmäls bestridande. Återstoden går antingen till verkställighet eller avslutas med att gäldenären betalar frivilligt eller att en uppgörelse mellan parterna sker.

Den summariska processen är alltså ett viktigt led i systemet för indrivning av fordringar. Att detta system fungerar effektivt är, som jag strax skall återkomma till, ett vitalt samhällsintresse. Som situationen nu ter sig uppfyller den summariska processen inte på alla håll de krav på effektiv och snabb handläggning som kan ställas. Att förbättra förhållandena är mot den bakgrunden en angelägen åtgärd.

Vad jag nu sagt rörande den summariska processens syfte m. m. i betalningsmål har motsvarande tillämpning i sådana fall där kravet gäller något annat än betalning.

2.2.1 Nuvarande ordning i huvuddrag

Det finns två olika former av summarisk process som en borgenär kan använda sig av för att kunna utverka en exekutionstitel för en fordran på betalningsskyldighet, nämligen lagsökning och betalningsföreläggande. Bestämmelser om detta finns i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen).

Lagsökning kan användas bara för en fordran som grundar sig på ett skuldebrev eller något annat skriftligt fordringsbevis. Ytterligare ett krav är att fordringen skall vara förfallen till betalning, dvs. att tiden för betalningsskyldighet har inträtt. En ansökan om lagsökning kan, förutom personlig betalningsskyldighet för gäldenären, även avse fastställelse av att betalning för en fordran skall utgå ur viss egendom som utgör säkerhet för borgenärens fordran. Det vanligaste är att en fordran fastställs att utgå ur en intecknad fastighet. Vid bifall till ansökningen anses i flertalet sådana fall den intecknade egendomen omedelbart utmätt.

Betalningsföreläggande står öppet för krav på betalning som inte grundar sig på skriftliga fordringsbevis. Betalningsföreläggande kan dock inte användas för fordringar som avser skadestånd.

Förfarandet vid lagsökning är helt skriftligt. Ansökan om betalningsföreläggande kan göras muntligen och det är i dessa mål möjligt att hålla muntlig förhandling inför rätten. Detta förekommer dock så gott som aldrig. Även betalningsföreläggande är alltså i praktiken ett skriftligt förfarande. Däremot skiljer sig de båda instituten från varandra på flera andra punkter, bl. a. i fråga om vad som krävs av gäldenären för att förhindra bifall till en ansökan.

Yrkande om fullgörande av en förpliktelse, som inte avser betalningsskyldighet och där förlikning om saken är tillåten, får prövas av tingsrätt enligt handräckningslagen (1981:847). Detta gäller dock inte om det finns en särskild föreskrift om att tvisten skall tas upp av någon annan domstol än tingsrätt. Utanför handräckningslagens regelsystem faller också de olika säkerhetsåtgärder – t. ex. kvarstad – som anges i 15 kap. rättegångsbalken (RB). Förfarandet vid handräckning är helt skriftligt och skiljer sig från lagsökning och betalningsföreläggande bl. a. därigenom att en viss materiell prövning av anspråket kan göras inom ramen för förfarandet.

Under år 1988 inkom till tingsrätterna sammanlagt omkring 574 000 mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning. Inom gruppen dominerar målen om betalningsföreläggande med över 447 000 mål. Antalet lagsökningsmål var drygt 115 000 och handräckningsmålen knappt 12 000.

2.2.2 Tidigare reformförslag

Frågan om en reform av den summariska betalningsprocessen har det senaste kvartsseket diskuterats vid flera tillfällen. Redan lagberedningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1963:28) Utsökningsrätt II att målen om

betalningsföreläggande skulle flyttas från de allmänna domstolarna till kronofogdemyndigheterna. Förslaget hade aktualiserats i samband med omorganisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendena. Betänkandet remissbehandlades men föranledde inte någon förändring i det nu aktuella händandet.

I den inom justitiedepartementet år 1972 upprättade promemorian (Ds Ju 1972:20) Summarisk betalningsprocess väcktes frågan om en reform av den summariska betalningsprocessen på nytt. Det föreslogs där att lagsökning och betalningsföreläggande skulle slås samman till ett enhetligt förfarande. Enligt förslaget skulle den summariska processen handläggas vid kronofogdemyndigheterna. Förslaget diskuterades vid en hearing med företrädare för såväl näringsliv som berörda myndigheter och juridiska fakulteter m. fl. Inte heller detta förslag genomfördes.

Ett förslag till ett nytt lagsökningsförfarande innefattande hela den summariska processens område — alltså även de handräckningsfall enligt dåvarande 191 och 192 §§ utsökningslagen (1877:31 s.1) som hanterades av de till länsstyrelserna knutna överexekutorerna — lades fram i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. Enligt förslaget skulle det nya lagsökningsinstitutet hanteras av tingsrätterna. Vidare skulle det nya förfarandet kunna användas även för vissa skadeståndsfordringar. Efter remissbehandling fick förslaget — utom beträffande handräckningsfallen — vila i avvaktan på att rättegångsutredningens då inledda översyn av tingsrättsförfarandet var avslutad.

Överexekutorsinstitutionen upphörde när utsökningsbalken (UB) trädde i kraft den 1 januari 1982. Under förarbetena till UB aktualiserades följaktligen frågan om vilken myndighet som skulle överta handräckningsmålen från överexekutor. Sambandet mellan handräckningsmålen och den summariska betalningsprocessen diskuterades och frågan om en samordning av instituten handräckning, lagsökning och betalningsföreläggande kom upp på nytt. Det ansågs dock lämpligt att också denna gång avvakta rättegångsutredningens arbete. Beträffande handräckningsmålen föreslogs en särskild handräckningslag. Lagen betecknades som ett provisorium i avvaktan på en eventuell samordning av handräckningsförfarandet med den summariska betalningsprocessen (prop. 1980/81:88 s. 28). Förslaget antogs av riksdagen och handräckningslagen trädde i kraft samtidigt som UB.

Rättegångsutredningen avlämnade år 1982 delbetänkandet (SOU 1982:25—26) Översyn av rättegångsbalken I Processen i tingsrätt. Den summariska processen föreslogs där reglerad i RB. Ett gemensamt ansökningsförfarande skulle enligt förslaget användas för hela tvistemålsområdet. Det skulle ankomma på rätten att — i första hand med utgångspunkt i sökandens önskemål — bestämma om målet skulle handläggas inom ramen för ett summariskt förfarande eller gå direkt till egentlig tvistemålsrättegång. Syftet med förslaget var bl. a. att förhindra rättegång i mål där gäldenären inte har någon invändning i sak utan bestrider på grund av betalningssvårigheter. Ett av förslagen innebar att svaranden, för att undgå bifall till ansökningsen, måste motivera sitt bestridande. Tanken var att de mål som kom att gå till vanlig rättegång skulle vara bättre förberedda.

2.2.3 Ett reformerat tingsrättsförfarande

Efter remissbehandling av rättegångsutredningens förslag beslöts att lämna frågorna om den summariska processen utanför det fortsatta arbetet med ett reformerat tingsrättsförfarande. Rättegångsutredningens arbete rörande processen i tingsrätt föranledde i övrigt proposition i ämnet (prop. 1986/87:89). Det reformerade tingsrättsförfarandet trädde i kraft den 1 januari 1988 (JuU 31, rskr. 278, SFS 1987:747). Den av rättegångsutredningen förordade sammanslagningen av den summariska processen med tvistemålsprocessen förverkligades alltså inte. Trots det innebär reformen flera nyheter som är av betydelse för det fortsatta arbetet med en ny summarisk process.

Lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) upphävdes men dess huvudsakliga innehåll arbetades in i RB. Småmålslagens speciella kostnadsersättningsregler gäller även fortsättningsvis i mål om mindre värden, dvs. i mål där tvisteföremålets värde inte överstiger ett halvt basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I andra avseenden blev de speciella handläggningsregler som gällde enligt småmålslagen tillämpliga över hela tvistemålsområdet. Detta gäller främst möjligheten för rätten att meddela tredsakdom när svaranden inte följer ett föreläggande att komma in med ett skriftligt svaromål. Vidare kan rätten friare än tidigare välja mellan muntlig och skriftlig handläggning under förberedelsen. Rätten kan också i vissa fall avgöra även i egentlig mening tvistiga mål på handlingarna. Sammanfattningsvis har de nya reglerna i RB inneburit att tvistemålen har blivit enklare att hantera. I många fall är det inte någon större skillnad i arbetsinsats för tingsrätten om målet handläggs inom ramen för den summariska processen eller som tvistemål.

2.2.4 En ny kronofogdeorganisation

Hur kronofogdemyndigheterna är organiserade har stor betydelse för frågan om var den summariska processen skall handläggas. På den punkten har förutsättningarna förändrats avsevärt från den 1 juli 1988, då en ny organisation för exekutionsväsendet genomfördes. Numera finns endast en kronofogdemyndighet i varje län. I de flesta län bedrivs dock verksamheten även på en eller flera verksamhetsorter utanför centralorten, s. k. kronokontor. Riksskatteverket (RSV) har viktiga funktioner när det gäller ledning, styrning, samordning och uppföljning av verksamheten.

2.3 Närmare om reformbehovet

De regler om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning som vi tillämpar i dag utvecklades i sina grundläggande drag redan före sekelskiftet. Under årens lopp har regelsystemet naturligtvis anpassats till nya krav och samhällsförhållanden. Någon verkligt genomgripande modernisering av reglerna om lagsökning och betalningsföreläggande har emellertid inte

skett. De flesta i tillämpningen förekommande frågorna har ingående diskuterats och analyserats i doktrinen, och rättspraxis på området är rikhaltig.

Domstolsverket har låtit utarbeta en handbok om summarisk process. Handboken, som används av både domstolar och inkassoföretag, har bidragit till en mer enhetlig tillämpning av bestämmelserna. Domstolsverket har vidare i samarbete med RSV gett ut en ingivarhandledning för inkassohandläggare. För att underlätta hanteringen av målen har ADB-stöd införts vid de tre största tingsrätterna. Vid övriga 94 tingsrätter finns ännu inget ADB-stöd för själva målhanteringen. I mål om betalningsföreläggande får fr. o. m. den 1 januari 1988 beslutsbefogenheter delegeras till icke rättsbildad personal vid alla tingsrätter (SFS 1987:955).

Som jag nyss var inne på skall den summariska processen medverka till att snabbt, enkelt och billigt åstadkomma ett verkställbart avgörande i fall där någon tvist mellan parterna inte föreligger. De allra flesta av de över 500 000 målen om summarisk process som varje år handläggs vid våra tingsrätter leder till en exekutionstitel, som i de flesta fall leder vidare till en framställning om verkställighet hos en kronofogdemyndighet. Det finns alltså ett starkt samband mellan den summariska processen och verkställigheten. Däremot är den summariska processen inte särskilt anpassad för att lösa tvister mellan parterna. De judiciella inslagen syftar främst till att sortera bort tvistiga anspråk från otvistiga. Man bör alltså i första hand se den summariska processen som ett förstadium till verkställigheten.

Lagsökningslagen antogs år 1946. Den har vid flera tillfällen kompletterats och reformerats för att möta tidens krav. År 1982 gjordes vissa ändringar för att komma till rätta med bristfälliga ansökningar och med delgivningssvårigheter. I lagen infördes en särskild tolkningsregel för ofullständiga ränteyrkanden. Rättens skyldighet att självant pröva sin behörighet och ingivarens skyldighet att ge in fullmakt begränsades.

Trots gjorda ändringar präglas lagsökningslagen fortfarande av ett ålderdomligt språkbruk och är ganska svårtillgänglig för den som inte är väl insatt i regelsystemet. Allmänhetens kunskaper om den summariska betalningsprocessen torde vara begränsade.

Förfarandet svarar inte alltid mot dagens krav på snabbhet, enkelhet och låga kostnader. Tingsrätternas handläggningstider är på många håll alltför långa. Detta beror främst på delgivningssvårigheter, men en annan orsak är att arbete måste läggas ned dels på granskning till följd av den strikta uppdelningen mellan lagsökning och betalningsföreläggande, dels på kompletteringar med anledning av de många formföreskrifter som gäller i främst lagsökningsmål.

Handräckningslagen tillkom, som jag nämnde tidigare, som en följd av att överexekutorsinstitutionen avskaffades när UB trädde i kraft år 1982. I förarbetena betonades likheten mellan handräckningsmålen och de mål som handlades inom den summariska betalningsprocessen (prop. 1980/81: 88 s. 27 f). Det ansågs dock lämpligt att dröja med en reformering av lagsökningslagen i avvaktan på rättegångsutredningens förslag rörande den summariska processen. Samtidigt uttalades, som redan har nämnts,

att handräckningslagen fick ses som ett provisorium och att andra lösningar kunde komma att väljas senare.

Prop. 1989/90: 85

Handräckning enligt handräckningslagen företer flera likheter med den summariska betalningsprocessen. Det är frågan om ett summariskt, skriftligt förfarande som rör fullgörande i dispositiva mål. Bifallande utslag vinner med vissa undantag rättskraft och är exigibla, dvs. de kan verkställas av kronofogdemyndighet. Vissa skillnader finns dock. I handräckningsprocessen finns utrymme för en materiell prövning av anspråket. Utslag kan meddelas i enlighet med ansökningen även om svaren bestrider. Prövningen kan också leda till att ansökningen lämnas utan bifall. En viss bevisvärdering kan alltså ske inom ramen för handräckningsprocessen.

Att den summariska processen är uppdelad på tre institut och två lagar har sin historiska förklaring. Det finns även sakliga skäl, nämligen att de olika instituten avses tillgodose olika behov. Men uppdelningen har också nackdelar. För sökandena är det inte alltid lätt att avgöra om den åberopade handlingen är att bedöma som ett skriftligt fordringsbevis i lagsökningslagens mening, om kravet avser skadestånd, om handräckning eller lagsökning skall väljas vid avhysning av hyresgäst osv. Svarandena i sin tur har ofta svårt att förstå att det från deras sida krävs olika mått av aktivitet för att undvika bifall till ansökningen, beroende på vilken processform sökanden valt. Domstolarna belastas med motsvarande avgränsnings- och tillämpningsproblem, låt vara att praxis och doktrin numera ger hygglig ledning.

En betydande nackdel med nuvarande ordning är att sökandena tvingas att framställa sina krav hos två olika myndigheter för att verkställighet skall kunna ske. De praktiska bestyren med att registrera mål, identifiera parterna och ombesörja delgivning måste alltså ske hos både tingsrätterna och kronofogdemyndigheterna. Detta medför kostnader och tidsutdräkt i ett förfarande som skall vara billigt och snabbt.

Behovet att reformera och modernisera den summariska betalningsprocessen har belagts i flera olika sammanhang under senare år. Framlagda reformförslag har ofta mottagits positivt av remissinstanserna. Att förslagen inte lett till lagstiftning har berott på främst två omständigheter.

Vissa förslag har byggt på tanken att den summariska processen bör handläggas vid kronofogdemyndigheterna. Eftersom exekutionsväsendets organisation utretts i flera omgångar, har man inte kunnat ta slutlig ställning till förslagen förrän organisationsfrågan fått en mer permanent lösning. Detta har skett först år 1988.

Vidare hade rättegångsutredningens arbete en sådan inriktning att det nära berörde den summariska processen. Det har därför inte gått att fatta några beslut om den framtida summariska processen förrän utredningens förslag beretts inom regeringskansliet. Även detta arbete har nu slutförts. Två väsentliga hinder mot en modernisering av den summariska processen har alltså fallit bort.

De tre instituten inom den summariska processen uppvisar betydande likheter. De skall alla tre medverka till en snabb, billig och enkel hantering av otvistiga ärenden. Jag kan därför inte se något avgörande hinder mot en samordning och gemensam reglering av instituten. Tvärtom kan en ge-

mensam reglering och samordning ge en mer ändamålsenlig handläggning och ett mer lättillgängligt regelsystem.

Ytterligare ett skäl för att nu se över den summariska processen är att frågan om handräckningsinstitutets innehåll och utformning bör ges en mer permanent lösning.

Sammanfattningsvis talar enligt min mening starka skäl för en reform av den summariska processen.

2.4 Den närmare inriktningen av en reform

Det är från flera synpunkter angeläget att en borgenär snabbt, billigt och enkelt kan få till stånd verkställighet i fall där gäldenären inte betalar frivilligt i rätt tid.

Inkassoåtgärder, summarisk betalningsprocess och verkställighet utgör tre led i vårt system för indrivning av fordringar. Det finns ett direkt samband mellan effektiviteten hos detta system och de ekonomiska och andra villkor som ställs upp vid kreditgivning. Eftersom möjligheten att snabbt, enkelt och billigt få verkställighet för en fordran när gäldenären inte betalar frivilligt är en omständighet av betydelse för all kreditgivning, medför en dålig effektivitet i indrivningsförfarandet att kreditgivarna tvingas ställa upp mer oförmånliga villkor för gäldenärerna vid kreditgivningen. Och detta drabbar inte bara de försumliga gäldenärerna. För att minimera sitt risktagande sprider borgenärerna sina kostnader och förluster på de gäldenärer som betalar.

Motsvarande samband finns också när det gäller betalningsvillkor för varor och tjänster som betalas i efterhand utan att kredit i egentlig mening lämnas. Om indrivningsförfarandet inte fungerar effektivt, tvingas borgenärerna att gardera sig genom att använda preliminärdebitering, förskottsbetalning, kortare betalningsfrister, höga dröjsmålsräntor osv. Krav på förskottsbetalning får bl. a. den effekten att en konsument vid fel eller brist i en vara eller en tjänst berövas sitt mest verkningsfulla påtryckningsmedel mot näringsidkaren, nämligen att innehålla betalningen. Ett ineffektivt indrivningsförfarande kan således sägas vara till nackdel även från konsumentens synpunkt. Härtill kommer att konsumenterna drabbas av de prishöjningar som näringsidkarna tvingas göra för att kompensera sig för kreditförluster.

Ett väl fungerande indrivningssystem å andra sidan har den fördelen att det påverkar gäldenärerna att betala frivilligt. För statens del innebär detta lägre kostnader för domstolar och kronofogdemyndigheter. Även konsumentkollektivet är, som nyss påpekats, betjänt av ett bra system. Sett i ett bredare perspektiv — som också omfattar kostnadshöjningarnas inflationsdrivande effekt — är det alltså ett samhällsekonomiskt intresse att indrivningen av fordringar fungerar väl.

Ett grundläggande mål med ett nytt summariskt betalningsförfarande bör alltså vara att förbättra förutsättningarna för borgenärerna att snabbt, enkelt och billigt kunna få verkställighet hos de gäldenärer som inte betalar frivilligt i rätt tid.

Snabbheten bör kunna befrämjas om man ser det summariska förfaran-

det i första hand som ett förstadium till verkställigheten. Någon egentlig tvistlösning bör således inte ske inom ramen för det summariska förfarandet. En mycket nära samordning av det summariska förfarandet och själva verkställigheten främjar snabbheten i förfarandet. Systemet bör i första hand ta sikte på de mål där sökandens krav lämnas obestritt av svaranden. Sådana mål utgör i dag den helt dominerande delen av alla ansökningar om lagsökning och betalningsföreläggande. När svaranden bestrider kravet är det emellertid också viktigt att övergången till ordinär tvistemålsprocess blir smidig och att den processen inte blir onödigt vidlyftig utan kan anpassas till omständigheterna i målet. Den reformerade tingsrättsprocessen har förbättrat förutsättningarna för en lämplig hantering av dessa tvistemål.

Att det nya summariska förfarandet görs så *enkelt* som möjligt är viktigt inte bara för sökandena och myndigheterna. Det är minst lika viktigt att systemet blir lätt att förstå och använda för svarandena. I den nuvarande summariska processen har svarandena nog ofta svårt att ta till vara sina rättigheter. Mot sig i processen har de ofta en professionell inkassohandläggare. Den information svarandena får om förfarandet är många gånger ofullständig och svårbegriplig. Detta beror till stor del på att regelsystemet är komplicerat och språkligt ålderdomligt. Om man förenklar regleringen genom att slopa skillnaderna mellan instituten lagsökning och betalningsföreläggande och inte ställer några höga krav på svarandens eventuella bestridande av sökandens anspråk, bidrar man till en bättre rättssäkerhet för svaranden. Ett annat sätt att förenkla det summariska förfarandet är att försöka samla uppgifterna till en enda myndighet.

För närvarande är den summariska processen ett för parterna *billigare* förfarande än den ordinära tvistemålsprocessen; ansökningsavgiften är lägre och det ställs generellt lägre krav på utformningen av själva ansökningsingen, åtminstone i mål om betalningsföreläggande. Det nya förfarandet bör på motsvarande sätt bli billigt att använda.

Handräckningslagen ansågs, som jag nyss nämnde, redan vid sin tillkomst som ett provisorium. En reformering av den summariska processen bör därför också inbegripa en översyn av handräckningsprocessen. Vad gäller behovet av och inriktningen av en sådan modernisering gör sig i stort sett samma synpunkter gällande som jag nyss redovisat beträffande den summariska betalningsprocessen. Till detta kommer att en samordning och förenkling av regleringen skulle innebära ett förändrat handräckningsförfarande.

Det jag nu anför i fråga om inriktningen av en reform av den summariska processen överensstämmer i allt väsentligt med vad som anförts i promemorian. Vid remissbehandlingen har de principer för reformarbetet som lagts fast i promemorian i allmänhet godtagits.

Mitt förslag: Det nya summariska förfarandet skall handhas av kronofogdemyndigheterna.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna, 50 av de 70 som har svarat, är positiva till förslaget. Bland de positiva märks RSV, alla kronofogdemyndigheter utom två, justitiekanslern, datainspektionen, konsumentverket, statskontoret, riksdagens ombudsmän, de flesta av de tillfrågade domstolarna, JUSEK samt en del företrädare för borgenärsintressen. Negativa till förslaget är bl. a. domstolsverket, riksrevisionsverket, Sveriges advokatsamfund, Sveriges föreningsbankers förbund, statstjänstemannaförbundet, Svenska Sparbanksföreningen och Sveriges fastighetsägareförbund.

Skälen för mitt förslag:

Bakgrund

Frågan om den summariska processen bör handhas av domstolar eller av exekutiva myndigheter har under årens lopp varit föremål för överväganden i flera sammanhang. Före ikraftträdandet av 1937 års lagsökningslag handlades mål om lagsökning och handräckning för fordran (det senare motsvarade det nuvarande betalningsföreläggandet) av administrativa myndigheter.

I en inom justitiedepartementet år 1935 upprättad promemoria lades fram förslag om överflyttning av mål om lagsökning och handräckning för fordran till allmän domstol. I promemorian framhölls bl. a. att en överflyttning i åtskilliga fall skulle innebära att den handläggande myndigheten blev lättare tillgänglig för den rättssökande allmänheten. Framför allt skulle emellertid den fördelen vinnas att lagsöknings- och handräckningsförfarandet skulle komma att bli mer anlitat och att antalet tredskodomar skulle komma att minska i motsvarande grad.

Genom 1937 års lagsökningslag överflyttades handläggningen av lagsökning och handräckning för fordran till allmän domstol (häradsrätt och rådhusrätt). I 1946 års lagsökningslag, som trädde i kraft år 1948, gjordes ingen ändring i det hänseendet.

I sitt betänkande (SOU 1963:28) *Utsökningsrätt II* föreslog lagberedningen att målen om betalningsföreläggande skulle flyttas från de allmänna domstolarna till de kronofogdemyndigheter som då skulle tillskapas. De skäl som anfördes för förslaget var främst att dåvarande ordning var förenad med dubbelarbete och onödiga kostnader eftersom borgenärerna först måste vända sig till en domstol för att skaffa sig en exekutionstitel och därefter göra framställning hos kronofogdemyndigheten om verkställighet. Förslaget remissbehandlades. Från flera remissinstanser förordades att reformen borde anstå till dess att den framtida kronofogdeorganisa-

tionen hade blivit slutgiltigt fastlagd. Lagberedningens förslag genomfördes inte.

Prop. 1989/90: 85

I 1972 års *departementspromemoria* (Ds Ju 1972:20) förordades att instituten lagsökning och betalningsföreläggande skulle slås samman för att i ett enhetligt förfarande handläggas vid kronofogdemyndigheterna. Promemorian innehöll inte några lagförslag och ledde inte till något slutligt ställningstagande i frågan.

Även 1977 års *departementspromemoria* (Ds Ju 1977:5) behandlade frågan om handläggande myndighet. Här föreslogs att den summariska betalningsprocessen skulle vara kvar hos de allmänna domstolarna. De organisatoriska förutsättningarna för en överflyttning av målen till kronofogdemyndigheterna hade ändrats, eftersom den radikala omorganisation av exekutionsväsendet som man tidigare räknat med nu var mindre sannolik. Det skulle visserligen innebära en förenkling för borgenären att behöva vända sig till bara en myndighet för att kräva in en otvistig fordran. Men även vid en överflyttning till kronofogdemyndigheterna skulle förfarandet få delas upp i två etapper, en judiciell och en rent exekutiv, vilket skulle minska tidsvinsten. Inte heller rationaliseringsvinster i övrigt skulle enligt promemorian bli så stora. Vidare framhölls svårigheten att praktiskt ta till vara de rationaliseringsvinster som skulle kunna uppkomma. De tjänstemän på olika nivåer vid domstolarna som sysslar med mål om lagsökning och betalningsföreläggande kunde sålunda inte utan vidare föras över till kronofogdemyndigheterna eller ges andra arbetsuppgifter vid domstolarna. De nödvändiga förstärkningarna av kronofogdemyndigheterna skulle sannolikt överstiga de indragningar av personal som kunde bli möjliga att göra vid domstolarna. Det påpekades också att handläggningen av mål om lagsökning och betalningsföreläggande är ett viktigt inslag i tingsnotariernas tjänstgöring. I promemorian pekades också på de principiella aspekterna av en överflyttning av målen till kronofogdemyndigheterna. Judiciella uppgifter ansågs såvitt möjligt böra hållas skilda från de rent verkställande.

Inte heller 1977 års promemoria ledde till några ändringar på den här punkten.

Mål om handräckning enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen handlades tidigare av överexekutor. När man i samband med införandet av UB år 1982 överförde målen om handräckning till de allmänna domstolarna motiverades detta bl. a. med att de organisatoriska förutsättningarna för en överflyttning av målen till kronofogdemyndigheterna hade ändrats. Även här betonades de principiella aspekterna vid valet av myndighet, nämligen att judiciella uppgifter bör hållas skilda från de rent verkställande. Genom att föra över handräckningsmålen till domstolarna skulle man uppnå ett snabbt och enkelt förfarande som var förenat med höga krav på rättssäkerhet. Vidare behövde det inte ske några större ingrepp i den bestående organisationen. Kronofogdealternativet sades medföra en fördyring för staten.

Som framgått av min tidigare redogörelse har ett skäl mot att flytta över handläggningen av den summariska processen till kronofogdemyndigheterna varit att frågan om exekutionsväsendets organisation har varit olöst. Detta hinder har nu, som jag tidigare nämnt, fallit bort.

Den nya kronofogdeorganisationen har medfört förbättrade förutsättningar för att flytta över den summariska processen till kronofogdemyndigheterna. Varje kronofogdemyndighet kan numera förutsättas alltid ha tillgång till den juridiska kompetens som krävs för handläggning av målen. Kronofogdarna är numera välutbildade jurister och myndigheterna har under senare år anförtrott ett flertal nya, juridiskt komplicerade uppgifter vid sidan av de rent verkställande uppgifterna. Genom att antalet myndigheter har minskat till 24 underlättas ingivarnas val av forum. En särskild fråga är om målen skall handläggas koncentrerat inom varje myndighet eller om handläggningen skall kunna spridas på flera verksamhetsorter. Jag återkommer till den frågan.

Rättegångsutredningens arbete har inte lett till att den summariska processen integrerats med den vanliga tvistemålsprocessen. Däremot innebär de år 1988 genomförda ändringarna i RB att avståndet mellan den summariska processen och den ordinära tvistemålsprocessen generellt sett har krympt. Det är möjligt att i alla dispositiva tvistemål utfärda föreläggande för svaranden att komma in med skriftligt svaromål med risk för att uteblivet svar leder till tredsdom. Ett sådant s. k. skriftligt tredsdomsföreläggande innebär att ett hänskjutande från den summariska processen till den ordinära tvistemålsprocessen inte behöver medföra något onödigt omständligt förfarande. De utvidgade möjligheterna för rätten att meddela dom utan muntlig förhandling verkar i samma riktning.

Som jag senare kommer att utveckla är det alldeles klart att hanteringen av den summariska processen hos kronofogdemyndigheterna bör ske med hjälp av ADB-teknik. Kronofogdemyndigheterna är redan — på ett helt annat sätt än tingsrätterna — datoriserade. Även om antalet arbetsplatsutrustningar måste utökas och en ny programvara tas fram, kan den kommande hanteringen av den summariska processen från denna synpunkt antas komma att gå smidigt. Målen i den summariska processen skulle, om handläggningen förläggs till kronofogdemyndigheterna, i stor utsträckning kunna registreras maskinellt genom att ansökan sker via magnetband eller något annat ADB-medium. Målen måste visserligen registreras i ett annat register än utsökningsregistret, men när det summariska förfarandet har lett till ett verkställbart avgörande kan uppgifterna i målen automatiskt föras över till utsökningsregistret. Dessa avgöranden — utslagen — torde i de okomplicerade målen kunna framställas maskinellt och kanske inte ens behöva skrivas under av någon tjänsteman.

Under remissbehandlingen har från bl. a. RSV och kronofogdehåll understrukits den rationaliseringsvinst som kan göras genom en mycket nära samordning av det summariska förfarandet och den därpå följande verkställigheten. Som jag strax återkommer till (avsnitt 2.10.1) anser även jag att en sådan samordning av målen hos kronofogdemyndigheterna kan ge

betydande praktiska fördelar och bör genomföras. Registreringen av målen och identifieringen av parterna behöver i så fall ske bara vid ett enda tillfälle. För båda parter i målen är det vidare en fördel att behöva vända sig till endast en myndighet. Svaranden kan redan från början informeras om hela förfarandet i stället för att som nu få informationen i portioner, först från tingsrätten och sedan från kronofogdemyndigheten. Det ökar förutsebarheten och därmed svarandens möjligheter att ta sin rätt till vara. Tiden från det att exekutionstiteln utfärdas tills verkställigheten inleds blir kortare. Därigenom minskar risken att exekutionstiteln är inaktuell när den skall verkställas.

Kronofogdemyndigheternas exekutiva personal har behörighet att inom sitt område verkställa stämningsmannadelgivning. Som jag skall återkomma till längre fram är det visserligen inte rationellt att kronofogdemyndigheterna, om den summariska processen flyttas över dit, också tar över ansvaret för någon väsentlig del av den stämningsmannaverksamhet som nu ligger hos polismyndigheterna. Men i någon utsträckning kan delgivningen med svarandena i målen samordnas med andra moment i kronofogdemyndigheternas verksamhet. Från delgivningssynpunkt är det alltså fördelaktigt att handläggningen av den summariska processen flyttas till kronofogdemyndigheterna, även om det här inte blir fråga om några stora vinster.

Ekonomiska konsekvenser

Jag skall i ett särskilt avsnitt närmare utveckla de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna reformen, men vissa saker vill jag säga redan nu.

En så pass stor förändring av myndigheters arbetsuppgifter som jag nu är inne på kommer naturligtvis att kräva investeringar och andra initialkostnader. Investeringar skulle emellertid i stor utsträckning behöva göras även om handläggningen låg kvar vid tingsrätterna.

En överflyttning av den summariska processen skall naturligtvis genomföras om den på sikt ger fördelar som överväger nackdelarna. Jag har redan sagt att ett reformerat förfarande har förutsättningar att bli smidigare och mera ändamålsenligt än det nuvarande. Om målen handläggs med ADB-teknik och förfarandet förenklas i olika avseenden, kan man dessutom förutsätta att målen kommer att kunna handläggas med avsevärt mindre insats av personal än för närvarande.

Större delen av dem som nu sysslar med den summariska processen gör det på heltid och har således inte några andra uppgifter i domstolen. I vart fall dessa tjänster kan efter en övergångstid självfallet sparas in vid tingsrätterna om den summariska processen flyttas därifrån.

Vid kronofogdemyndigheterna skulle den summariska processen med all sannolikhet komma att kräva mindre personalstyrka än som motsvarar de nyssnämnda arbetskrafterna vid tingsrätterna. Därtill kommer att inte all den personal som behövs för att handlägga målen hos kronofogdemyndigheterna skulle behöva nyanställas. Detta grundar jag på uppgifter som RSV har lämnat vid överläggningar med justitiedepartementet.

Min slutsats är mot denna bakgrund att en överflyttning av den summa-

riska processen till kronofogdemyndigheterna efter en kortare övergångstid skulle medföra icke obetydliga ekonomiska vinster för det allmänna.

Under remissbehandlingen av promemorian har åtskilliga invändningar framförts mot att kronofogdemyndigheterna får hand om den summariska processen. En del invändningar har med effektiviteten att göra. Sålunda menar bl. a. domstolsverket att den summariska processen nu handläggs bra och resurssnålt vid tingsrätterna. Dessa invändningar har jag redan berört. Riksrevisionsverket fruktar att kronofogdemyndigheternas indrivningsresultat kommer att bli sämre om de får en ny stor uppgift att sköta. En del företrädare för borgenärsintressen anser att kronofogdemyndigheternas arbetsresultat redan i dag är magert och att arbetet bedrivs långsamt och varnar för att belasta myndigheterna ytterligare. Jag vill mot detta genmäla att kronofogdemyndigheterna i mån av behov naturligtvis skall få tillskott av resurser för sina nya uppgifter. Arbetet med den summariska processen skall självfallet inte ske på bekostnad av några andra arbetsuppgifter.

Finns det några särskilda svårigheter med att kronofogdemyndigheterna tar över den summariska processen?

En invändning som vid remissbehandlingen har framförts mot att kronofogdemyndigheterna tar över den summariska processen är att denna i grunden påstås vara en dömande verksamhet och att det från principiella och sakliga utgångspunkter är lämpligare att dessa uppgifter handhas av domstolarna.

Enligt 11 kap. 3 § regeringsformen får rättstvist mellan enskilda icke utan stöd av lag avgöras av annan myndighet än domstol. I denna bestämmelse ligger naturligtvis också att man skall vara återhållsam med att stifta sådan lag. Frågan är emellertid hur mycket av judiciella inslag som finns — och kommer att finnas — i den summariska processen. Såvitt gäller betalningsföreläggande kan konstateras att inslaget av judiciell verksamhet från tingsrättens sida är obetydligt. Det illustreras av det förhållandet att icke rättsbildad personal kan sköta den största delen av handläggningen. I den nuvarande lagsökningsprocessen förekommer däremot viss prövning som kan sägas ha judiciell anknytning; det hänger samman med den särskilda betydelse som tillmäts de skriftliga fordringsbevisen. I det summariska förfarande som föreslagits i promemorian kommer dessa inte alls att ha samma betydelse. Bortsett från en viss formell granskning av ansökningarna är det meningen att kronofogdemyndigheten i de allra flesta av målen bara skall ha att konstatera huruvida svaranden har bestritt ansökningen eller ej. Om ansökningen är obestridd utfärdas ett utslag, om den är bestridd överlämnas målet på sökandens begäran till tingsrätt, där den egentliga tvistlösningen skall äga rum. I vissa handräckningsmål kan inslaget av judiciell prövning sägas vara större, men här avses avgörandena inte få rättskraft i vanlig mening. I likhet med en bred majoritet av remissinstanserna anser jag därför att kronofogdemyndigheterna i sin nya organisation är väl skickade att handha den summariska processen i dess helhet

med den huvudsakliga inriktning som processen enligt promemorian skulle komma att få. Även *lagrådet* har instämt i denna bedömning.

I flera remissvar har diskuterats vilka problem med jävsfrågor som kan uppkomma om kronofogdemyndigheterna skall handlägga den summariska processen. Av vad jag nyss har sagt framgår att jag inte anser att det i allmänhet kommer att utgöra något problem att samma myndighet först utfärdar ett utslag på t. ex. betalningsskyldighet och därefter verkställer utslaget. Det är egentligen inte konstigare än att tingsrätten i dag handlägger ett mål först inom ramen för den summariska processen och därefter som tvistemål.

Kronofogdemyndigheternas olika uppgifter och funktioner och dessas inbördes förenlighet har diskuterats i olika sammanhang. En sådan aspekt som har tagits upp är att kronofogdemyndigheten vid sidan av den exekutiva funktionen också har uppgifter som borgenärsföreträdare vid indrivning av skattefordringar. Denna ordning torde dock nu vara allmänt accepterad. En annan situation som har uppmärksamats är att kronofogdemyndigheten ofta är sökande i konkurser och samtidigt är tillsynsmyndighet i konkurs. Det sistnämnda fallet brukar lösas så att de olika funktionerna handläggs på olika enheter inom myndigheten. En särskild situation är den att kronofogdemyndigheten själv, som företrädare för staten, är sökande i den summariska processen, t. ex. i mål som gäller solidariskt betalningsansvar som en delägare i ett handelsbolag kan ha för bolagets skatteskulder. I sådana mål är dock myndighetens uppgift i stort sett begränsad till att konstatera huruvida ansökningen lämnas obestridd eller ej. Därför anser jag för egen del inte att jävsskäl bör hindra att kronofogdemyndigheten som företrädare för staten både ger in ansökan i den summariska processen och därefter utfärdar utslag i målet. Jag påminner om att svaranden givetvis alltid har möjlighet att bestrida ansökningen och på det sättet få till stånd en domstolsprövning.

Konsekvenser för tingsrätterna

Domstolsverket och några tingsrätter har varnat för att vissa tingsrätter riskerar att bli så små att de måste läggas ner om sidofunktioner såsom den summariska processen tas bort från tingsrätterna. Därmed äventyras enligt dessa remissinstanser tingsrätternas lokala förankring, om vilkens vikt det råder bred enighet.

I början av år 1989 remitterade justitiedepartementet promemorian (Ds 1989:2) Domstolarna i framtiden – en idéskiss. En av grundtankarna i promemorian är att domstolarnas verksamhet skall renodlas och att de allmänna domstolarna i huvudsak skall ägna sig åt att döma i tvistemål och kvalificerade brottmål. Remissbehandlingen är avslutad och jag har nyligen fått regeringens bemyndigande att tillkalla en kommitté för att göra en översyn av domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation (dir. 1989:56). En av kommitténs huvuduppgifter är att undersöka hur domstolarnas uppgifter skall kunna renodlas till den egentliga rättskipningen. En överflyttning av den summariska processen, som enligt vad jag redovisat inte är rättskipning i egentlig mening, ligger väl i linje med

direktivens renodlingstanke. Samtidigt kan en överflyttning av den summariska processen ensam inte sägas hota tingsrätternas geografiska spridning. Det bör särskilt noteras att det vid de flesta tingsrätter knappast torde förekomma att lagfarna domare (med undantag av notarier) handlägger mål om lagsökning och betalningsföreläggande.

Det har vid remissbehandlingen också framförts farhågor för att notariernas tjänstgöring vid tingsrätterna skulle urholkas, om den summariska processen försvann därifrån. Utbildningsvärdet hos dessa mål har enligt min uppfattning ofta överdrivits. Tvärtom ser jag det som en fördel att tingsnotarierna kan frigöras för andra, juridiskt mer kvalificerade uppgifter. Vad gäller den biträdespersonal vid domstolarna som nu sysslar med de aktuella målen — och särskilt de biträden som har befogenhet att på eget ansvar handlägga och avgöra mål — är det givetvis angeläget att deras kunskaper och erfarenhet kan tas till vara även i fortsättningen. Jag hoppas därför att den personal som inte behövs på tingsrätterna skall känna sig lockad att söka motsvarande arbetsuppgifter på kronofogdemyndigheterna.

Handräckningsmålen

Det stora flertalet ansökningar om handräckning gäller åläggande att flytta från exempelvis en bostadslägenhet (avhysning). Om en sådan ansökan bifalls, kan verkställighet ske genom kronofogdemyndigheten. I UB finns flera bestämmelser som reglerar kronofogdemyndighetens handläggning av avhysningar. Det är förenat med praktiska fördelar att även flytta över i vart fall dessa handräckningsmål till kronofogdemyndigheterna.

Även utslag i andra handräckningsmål än dem som gäller avhysning kan verkställas av kronofogdemyndigheten. Reformens övergripande mål är ökad enhetlighet och förenkling. Man bör undvika en ordning där handräckningsmålen handläggs hos olika myndigheter. Även de handräckningsmål som inte avser avhysning bör därför hanteras av kronofogdemyndigheterna. Jag påminner i det sammanhanget om att handräckningsmålen före UB:s tillkomst handlades hos överexekutor och inte vid domstol.

Sammanfattning

Det framtida summariska förfarandet bör i sin helhet handhas av kronofogdemyndigheterna. Den prövning som sålunda läggs på kronofogdemyndigheterna måste anpassas till att dessa myndigheter inte har till uppgift att som tingsrätterna lösa tvister mellan två parter och inte heller har en handläggningsordning som är anpassad för detta. Detta talar bl. a. för att de skriftliga fordringsbevisen inte särbehandlas, utan att den summariska betalningsprocessen i stället ges en enhetlig utformning. Vidare bör handräckningsprocessen ges en annan inriktning än i dag. De båda sistnämnda frågorna behandlas i de närmast följande avsnitten.

Mitt förslag: De nuvarande två formerna för summarisk betalningsprocess, lagsökning och betalningsföreläggande, slås ihop till en enda.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna är splittrade. De flesta godtar förslaget. Många är emellertid negativa till en enhetlig reglering av den summariska betalningsprocessen i den mån detta innebär att de skriftliga fordringsbevisen förlorar sitt processuella värde på det summariska stadiet.

Skälen för mitt förslag: Lagsökning och betalningsföreläggande följer i många avseenden gemensamma eller analoga bestämmelser. Det finns dock flera skillnader mellan de båda instituten. Skillnaderna gäller såväl förfarandet som rättsverkningarna av den exekutionstitel som proceduren mynnar ut i. Avgörande för vilket av de båda förfarandena som är tillämpligt är om kravet grundas på ett skriftligt fordringsbevis eller inte.

Som anförs i promemorian har den nuvarande ordningen flera nackdelar. Den rättssökande allmänheten har nog inte någon uppfattning om skillnaderna mellan de båda förfarandena och inte heller om deras tillämpningsområden. Detta är olyckligt med tanke på att det är fråga om ett summariskt förfarande där parterna förutsätts kunna klara sig på egen hand. Många sökande har svårt att göra en korrekt ansökan om lagsökning. Tingsrätterna får lägga ner mycket möda på granskning och komplettering av ansökningarna. För en svarande i ett lagsökningsmål kan det också vara svårt att veta vad som krävs av honom för att han skall undgå att ansökningen bifalls.

I och med att det nya summariska förfarandet kommer att handhas av kronofogdemyndigheterna är det svårt att behålla det nuvarande systemet med dess avgränsningsproblem och behov av rättsliga bedömningar, särskilt när det gäller bestridandena.

Den huvudsakliga fördelen med den nuvarande ordningen är att de borgenärer som försäkrat sig om ett fordringsbevis av viss kvalitet kan, genom lagsökning, få till stånd ett verkställbart avgörande redan på det summariska stadiet, trots att svaranden har framställt vissa invändningar mot ansökningen. Sökanden kan alltså få utmätning eller annan verkställighet snabbt trots att svaranden har bestritt kravet. Denna fördel neutraliseras dock i stor utsträckning av att svaranden kan begära återvinning och inhibition av utslaget.

Som jag nämnt skall ansökningar om lagsökning alltid grunda sig på skriftliga fordringsbevis. Bestridandefrekvensen är ganska låg i dessa mål. Detta lär dock bara i ringa mån bero på att svaranden vet att det ställs höga formella krav på bestridandet. En troligare förklaring är att fordringen typiskt sett är välgrundad och att det skriftliga fordringsbeviset är ett påtagligt stöd för fordringens existens. En förändring av de skriftliga fordringsbevisens processuella ställning behöver därför inte innebära någon beaktansvärd ökning av antalet grundlösa bestridanden. En sådan

ökning kan dessutom motverkas genom en justering av regelsystemet för tvistemålsprocessen. Jag återkommer strax till den frågan (avsnitt 2.13).

Man skall inte heller bortse från att lagsökningsutslag i dag kan komma att utfärdas för orättmätiga krav därför att bara vissa typer av invändningar godtas i lagsökningsmålen. Vissa av de invändningar som godtas enligt lagsökningslagen speglar dessutom en gången tids förhållanden och spelar mycket liten roll i dagens lagsökningsprocess.

Jag skall, som jag nyss nämnde, strax återvända till de skriftliga fordringsbevisens ställning och kraven på bestridande i målen. Vad jag nu sagt visar dock enligt min mening att det i det nya förfarandet inte blir nödvändigt att upprätthålla de skillnader som i dag råder mellan lagsökning och betalningsföreläggande, utan att det, som föreslås i promemorian, är både möjligt och fördelaktigt att i förenklingssyfte slå samman dem till en enda processform.

2.7 Handräckningsprocessen

Mitt förslag: Den nya summariska processen skall innehålla två skilda former av handräckning.

Den ena handräckningsformen, benämnd vanlig handräckning, likställs hanteringsmässigt med den nya summariska betalningsprocessen och bygger på tanken att varje bestridande av svaranden medför att målet måste överlämnas till tingsrätt för att kunna avgöras i sak.

Den andra handräckningsformen benämns särskild handräckning och har handräckningen enligt gamla 191 § utsökningslagen som förebild. Särskild handräckning får användas i vissa särskilda fall, bl. a. för att återställa olovligen rubbad besittning. Målen om särskild handräckning skall avgöras av kronofogdemyndigheten även om svaranden bestrider ansökningen.

Lagakraftvunna utslag i mål om vanlig handräckning skall vinna rättskraft, dvs. utgöra hinder mot en ny prövning t. ex. i ordinär process, medan utslag i mål om särskild handräckning inte skall utgöra något hinder mot en sådan prövning.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat utan erinran den föreslagna uppdelningen av handräckningen på två institut. Några har emellertid förordat att alla handräckningsmål handläggs i ett och samma förfarande. Hit hör RSV, föreningen Sveriges kronofogdar, kronofogdemyndigheten i Norrbotten och Sveriges fastighetsägareförbund. De hänvisar huvudsakligen till problem med att dra upp klara gränser mellan de båda handräckningsformerna. Från några håll hävdas att den särskilda handräckningen bör handläggas vid tingsrätt.

Skälen för mitt förslag: Med handräckning enligt 191 och 192 §§ i 1877 års utsökningslag avsågs ett förfarande vars huvudsakliga syfte var att

återställa en sak till rätt innehavare när hans besittning hade olovligt rubbats (191 §) eller att avhysa en hyresgäst eller arrendator som inte längre hade rätt att bo kvar i en lägenhet eller på en fastighet (192 §). Det bakomliggande rättsförhållandet, dvs. frågan om den som egenmäktigt rubbat besittningen hade rätten på sin sida, lämnades utanför handräckningsprocessen. Utslaget i handräckningsmålet utgjorde inte något hinder mot att det bakomliggande rättsförhållandet prövades på vanligt sätt vid allmän domstol. Med tiden kom 191 § utsökningslagen att tillämpas i långt fler fall än som var avsikten från början.

Enligt den nuvarande handräckningslagen är det inte besittningsrubbningen i sig som motiverar det förenklade förfarandet utan i stället sökandens intresse av att snabbt kunna få fram ett verkställbart avgörande i sådana fall där hans bevisläge är gott. Det ligger därigenom närmare till hands att dra en parallell till lagsökningsmålen än till handräckningsprocessen enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen. Enligt motiven till handräckningslagen (prop. 1980/81:88 s. 55) finns möjlighet för sökanden att begränsa sin talan till att avse ingripande mot en egenmäktig besittningsrubbning. Detta framgår dock inte av lagtexten. Rättsmedlet mot ett utslag i ett sådant handräckningsmål blir under alla omständigheter återvinning och den efterföljande rättegången är inte begränsad till besittningsrubbningen med uteslutande av det materiella rättsförhållandet (jfr rättsfallet NJA 1985 s. 608, som behandlar frågan om det är möjligt att i ett ordinärt civilprocessuellt förfarande föra en talan enbart om att en rubbad besittning skall återställas).

Det faller sig mot bakgrund av de uppställda kraven på enkelhet och likformighet naturligt att utforma den nya handräckningsprocessen på samma sätt som den nya summariska betalningsprocessen. Handräckningen skulle då bli ett institut som kan tillgripas när sökanden snabbt vill få ett verkställbart avgörande men saknar anledning att tro att svaranden har någon invändning mot anspråket i sak. Därmed renodlas det summariska inslaget i handräckningsprocessen och den materiella prövningen reduceras till ett minimum.

Som framgått innebär handräckning enligt handräckningslagen en saklig nyordning i förhållande till vad som tidigare gällde enligt 191 och 192 §§ utsökningslagen. Eftersom dagens handräckningsinstitut vid sin tillkomst ansågs som ett provisorium, tar jag nu på grundval av promemorian tillfallet i akt att närmare överväga om det finns något behov av att återinföra en motsvarighet till den tidigare regleringen om handräckning vid olovlig besittningsrubbning och vid avhysning.

Att i dag införa regler som begränsar en hyresgästs eller arrendators möjligheter att innan verkställighet sker kunna få det bakomliggande rättsförhållandet prövat betraktar jag som uteslutet. Här bör man alltså ha ett förfarande som anknyter till det nuvarande betalningsföreläggandet och som medför att varje bestridande av svaranden leder till att målet måste prövas av tingsrätt. Samma förfarande bör tillämpas även på yrkanden om fullgörande av andra förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet.

När det gäller återställande av olovligen rubbad besittning finns det

däremot anledning till ett annat synsätt. Lagrådet hävdade i samband med handräckningslagens tillkomst (prop. 1980/81:88 s. 166f) att det fanns behov av att i dessa situationer enkelt, snabbt och billigt kunna få till stånd en handräckningsåtgärd. Lagrådet var kritiskt till att det då remitterade lagförslaget inte tillgodosåg detta behov.

Det är ett viktigt inslag i svensk rätt att rättsordningen på olika sätt skyddar besittningen. Det kommer till uttryck bl. a. i 8 kap. 9 § brottsbalken, där det sägs att den som olovligen rubbar annans besittning för att själv ta sig rätt skall dömas för självtäkt. Men detta ställer krav på att rättsordningen också gör det möjligt för den som drabbas av en olovlig besittningsrubbing att snabbt, enkelt och billigt kunna få rättelse till stånd. Här brister det för närvarande. Som framgått tillgodoses det behovet inte heller av det handräckningsförfarande som förordats i det föregående. Det sagda talar med styrka för att det i det nya systemet bör finnas en motsvarighet till handräckning enligt 191 § utsökningslagen. Även *lagrådet* har ställt sig bakom detta.

Av det jag nu sagt framgår att det finns ett behov av två olika former av handräckning som skall svara mot två olika behov. Den ena formen skall tillgodose kravet på att rubbad besittning skall kunna återställas snabbt och utan att det bakomliggande rättsförhållandet behöver utredas. Den andra skall — på samma sätt som ett vanligt betalningsföreläggande — kunna leda till ett verkställbart avgörande, som kan vinna rättskraft. Den förstnämnda formen bör benämnas särskild handräckning och den senare vanlig handräckning. Under remissbehandlingen har man visserligen haft synpunkter på dessa beteckningar, men något bättre förslag har inte framförts.

Ingen remissinstans har satt i fråga behovet av ett institut med det innehåll och användningsområde som jag nu vill ge den vanliga handräckningen. Att, som bl. a. RSV förordat i sitt remissyttrande, nöja sig med denna enda handräckningsform skulle strida mot det reformbehov som påtalats av lagrådet vid handräckningslagens tillkomst. Behovet av en särskild handräckningsform framstår än tydligare när man beaktar en annan grupp av handräckningsregler, nämligen dem som finns i olika lagar utanför UB. Jag syftar på regler i t. ex. bostads- och miljöskyddslagstiftningen om handräckning i vissa fall när någon är skyldig att exempelvis lämna annan tillträde någonstans eller flytta på något. Dessa lagrum föreskriver att frågan om handräckning skall tas upp av tingsrätt, och hänvisar till handräckningsreglerna i 17 § handräckningslagen. Som jag skall utveckla närmare i ett senare avsnitt lämpar sig dessa mål utmärkt att regleras enligt de nu föreslagna reglerna om särskild handräckning under det att de föreslagna reglerna för vanlig handräckning inte alls skulle passa syftet med dessa handräckningsfall.

Jag har nu angett de huvudsakliga skiljelinjerna mellan de båda handräckningsformerna. Jag vill inte förneka att det kvarstår en del gränsdragningsfrågor att lösa och jag skall återkomma till dem, bl. a. i specialmotiveringen. Jag vill dock genast säga att jag inte kan se några fall som behöver regleras och som inte passar in i någondera av de båda handräckningsformerna. I stället är det så att sökanden för vissa fall kan välja handlägg-

ningsform utifrån sina behov och sin bedömning av bevisläget. Det ser jag närmast som en fördel.

Prop. 1989/90: 85

Som jag tidigare antytt anser jag att även den särskilda handräckningen bör handläggas vid kronofogdemyndigheterna.

2.8 En enhetlig reglering m. m.

Mitt förslag: De olika förfarandena i den nya summariska processen regleras i en gemensam lag som benämns lagen om betalningsföreläggande och handräckning. Vissa särskilt angivna regler i UB och en del regler i förvaltningslagen (1986:223) blir tillämpliga på förfarandet i den mån särregler inte ges i den nya lagen.

Promemorianas förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De flesta godtar förslaget om en enhetlig reglering. Åtskilliga — framför allt de som vill att målen om särskild handräckning skall handläggas vid tingsrätt — föreslår emellertid att den särskilda handräckningen regleras för sig.

Skälen för mitt förslag: Institutet handräckning regleras i dag i en särskild lag. Förfarandet skiljer sig betydligt från förfarandet i den summariska betalningsprocessen. Rätten har att göra en viss materiell prövning av ansökningen. Förfarandet rymmer inslag av bevisprövning. Ett bestridande från svaranden medför inte automatiskt att ansökningen ogillas. Rätten kan inte hänskjuta tvistiga ansökningar till rättegång.

Som framgått av det jag tidigare sagt anser jag att även handräckningsprocessen skall handläggas vid kronofogdemyndigheterna och att handräckningen i det nya systemet skall handläggas på två skilda sätt, alltefter förutsättningarna i det enskilda fallet.

Den vanliga handräckningen, dvs. den handräckningsform som avses nära ansluta till den nya summariska betalningsprocessen, bör naturligtvis regleras gemensamt med den processen. Den andra handräckningsformen, som i första hand avser att återställa olovligen rubbad besittning, särskild handräckning, faller inte in lika naturligt. Ett mycket stort antal regler måste dock bli likalydande. Strävan efter enhetlighet talar för att den särskilda handräckningen regleras i samma lag som den nya summariska processen i övrigt.

De remissinstanser som är kritiska till en gemensam reglering av handräckningsformerna har hänvisat till de olikheter som den särskilda handräckningen har i förhållande till övriga mål inom den summariska processen: det ställs andra krav på ansökan och bestridande, en viss materiell prövning skall göras inom ramen för det summariska förfarandet, det gäller andra regler om kostnadsersättning, överklagande, rättskraft m. m. Kritikerna menar att lagtexten till följd av detta blir svåröverskådlig.

Enligt min mening har det ett stort värde att samla de processuella reglerna om handräckning på den summariska nivån i en lag. Detta snarast främjar överskådligheten samtidigt som det minskar det sammanlagda

antalet lagregler, eftersom större delen av procedurreglerna ändå måste bli gemensam för de olika handräckningsformerna. *Lagrådet* har godtagit att regelsystemet läggs upp på ett sådant sätt. Jag förordar alltså en enhetlig reglering.

Någon självklar beteckning på den nya lagen finns inte. Under remissbehandlingen har föreslagits lagsökning som beteckning på förfarandet och lagsökningslagen som beteckning på lagen. Detta är antagligen enda möjligheten om man vill ha en gemensam beteckning för alla de summariska processformerna. Emellertid är jag tveksam till hur pass väl förankrat ordet lagsökning är i det allmänna språkbruket; klart är att det rent språkligt inte säger mycket om vad det är fråga om. Dessutom är det inte bara fördelar med att ha en enhetlig beteckning; ofta har man ändå ett behov av att tala om ifall man menar betalningsprocessen eller handräckningsprocessen. I promemorian har föreslagits att betalningsprocessen kallas betalningsföreläggande och att lagen benämns lagen om betalningsföreläggande och handräckning. Jag anser att övervägande skäl talar för det förslaget.

UB och förvaltningslagen innehåller handläggningsregler som kan tillämpas på den föreslagna nya lagen. Vilka regler det är fråga om behandlar jag i specialmotiveringen till den nya lagen (66 §).

Under remissbehandlingen har frågan väckts i vilken utsträckning RB:s tvistemålsregler skall vara tillämpliga på det nya summariska förfarandet. Härvid har påpekats att 16 § handräckningslagen innehåller en generell hänvisning till RB:s bestämmelser om tvistemål i den mån särskilda bestämmelser inte meddelats i handräckningslagen under det att promemoriaförslaget inte innehåller någon sådan hänvisning.

Enligt min uppfattning är behovet av en hänvisning till RB:s tvistemålsregler inte detsamma för den nu föreslagna summariska processlagen som för handräckningslagen. Den nya lagen föreslås innehålla mera detaljerade regler om förfarandet än handräckningslagen; behovet av utfyllande regler från RB är därför mindre. En annan omständighet är att det nya förfarandet avses att handhas av kronofogdemyndighet i stället för av tingsrätt. En generell hänvisning till RB:s tvistemålsregler skulle i princip innebära att den handläggande personalen vid kronofogdemyndigheterna i varje beslutssituation måste göra klart för sig om det finns några tvistemålsregler som bör tillämpas vid beslutet i fråga. Detta skulle knappast vara en lämplig ordning för myndigheter som inte i likhet med tingsrätterna tillämpar RB i sin dagliga verksamhet. Härtill kommer att det är svårt att överblicka alla tänkbara konsekvenser av en generell hänvisning till ett så stort och komplicerat lagverk som RB:s tvistemålsregler.

Främst av dessa skäl är jag inte beredd att förorda en uttrycklig hänvisning i lagen till RB:s tvistemålsregler. Detta hindrar emellertid inte att det i vissa situationer kan framstå som naturligt att söka ledning i de principer som ligger bakom RB:s regler i olika hänseenden.

2.9.1 Allmänna begränsningar

Mitt förslag: Den summariska processen skall kunna användas för alla krav på betalning eller annan fullgörelse av dispositiv natur, dvs. när förlikning mellan parterna är tillåten.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har i regel lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Den summariska processens huvudsakliga syfte är att snabbt och enkelt klargöra om svaranden har någon invändning mot sökandens krav och möjliggöra snabb verkställighet i sådana fall där det inte föreligger någon tvist mellan parterna. Tillämpningsområdet för den nya summariska processen bör begränsas till situationer där det mot bakgrund av detta syfte finns ett verkligt praktiskt behov av ett summariskt förfarande.

En talan som avser frågan huruvida ett rättsförhållande består eller inte, s. k. fastställsetalan, lämpar sig inte för handläggning i summarisk process. Detta följer redan av att rättens avgörande i mål om fastställelse inte är verkställbart. Mål om fastställsetalan bör även i fortsättningen lämnas utanför den summariska processen.

Även indispositiva mål, dvs. mål där förlikning mellan parterna inte är tillåten, bör liksom för närvarande hållas utanför den summariska processen. Domstolen skall i sådana mål göra en materiell prövning som inte kan ske inom ramen för ett summariskt förfarande.

Såvitt gäller betalningsföreläggande bör den summariska processen således vara öppen för ansökningar om fullgörande genom betalning av anspråk av dispositiv natur.

Som anförs i promemorian finns det inte skäl att nu överväga någon förändring av tillämpningsområdet för den summariska handräckningsprocessen. I likhet med vad som i dag gäller enligt 1 § första stycket handräckningslagen bör alltså inom ramen för den summariska handräckningsprocessen kunna handläggas alla angelägenheter som rör fullgörande av en skyldighet som inte avser betalning, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten. Tillämpningsområdet för den särskilda handräckningen bör vidare uttömmande preciseras i lagen.

2.9.2 Skadeståndskrav

Mitt förslag: Det summariska betalningsförfarandet skall stå öppet för alla typer av skadeståndskrav utan beloppsbegränsning.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Av dem som uttryckligen berört frågan är de flesta för att förfarandet skall stå öppet för skadeståndskrav. En av invändning-

arna är att man kan befara en ökning av antalet obefogade skadeståndsanspråk. Vidare anser några att mål med denna typ av krav är alltför svåra för att hanteras av kronofogdemyndigheterna. En ytterligare invändning är att förslaget kan leda till rättsförluster för sådana svarande, som inte förstår att de måste bestrida eller inte förmår att formulera ett bestridande.

Skälen för mitt förslag: Som tidigare nämnts kan skadeståndskrav för närvarande inte handläggas i mål om betalningsföreläggande.

I 1977 års departementspromemoria föreslogs att det nya lagsökningsförfarandet i begränsad utsträckning skulle öppnas för skadeståndskrav. Som skäl anfördes bl. a. att frågan om ett visst anspråk skall definieras som skadestånd eller inordnas under något annat juridiskt begrepp ibland är tveksam och att det vore värdefullt att slippa de tillämpningsproblem som uppkommer. Vidare skulle det i åtskilliga bagatellfall vara till fördel om också ett skadeståndskrav kunde hanteras i ett summariskt förfarande.

I den nämnda promemorian föreslogs att enbart skadeståndsyrkanden avseende mindre belopp än halva basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring skulle få handläggas i summarisk ordning. Förfarandet skulle vidare begränsas till sakskada eller till skada som uppkommit i avtalsförhållande. Som skäl för dessa begränsningar angavs i promemorian (s. 74 f) bl. a. att det i fråga om skadeståndskrav finns en större risk för obefogade eller överdrivna krav än när det gäller andra slag av fordringar. Särskilt ansågs detta vara fallet i fråga om ideell skada eller annan skada där objektiva hållpunkter för bedömningen saknas.

Rättegångsutredningen uttalade i betänkandet (SOU 1982:26) Översyn av rättegångsbalken I Processen i tingsrätt (s. 72 f) att risken att svaranden förblir passiv torde vara minst just i de fall där kravet går utöver den i 1977 års promemoria föreslagna beloppsgränsen. Utredningen hävdade också att en inskränkning till fordringar som avser sakskada eller skada som uppkommit i ett avtalsförhållande leder till nya gränsdragningssvårigheter och att följderna av passivitet från svarandens sida bör ställas mot de rättelsemöjligheter som alltid måste finnas i en summarisk process. Rättegångsutredningen ansåg att den obetydliga skillnaden mellan en summarisk process och en tvistemålsprocess med möjlighet till s.k. skriftliga tredskodomsförelägganden inte motiverar att man undantar några skadeståndsfordringar från den summariska processen.

Jag håller med om att förbudet att använda betalningsföreläggande för skadeståndskrav för med sig åtskilliga tillämpningssvårigheter. Många gånger är det svårt att avgöra om en viss fordran skall anses utgöra skadestånd eller inte, trots att det numera finns en ganska rikhaltig praxis och ingående analyser i doktrinen.

Jag kan också instämma i att risken för ogrundade eller överdrivna krav förmodligen är större vid skadeståndsanspråk än vid andra krav. Detta gäller i och för sig också vid handläggning i vanlig rättegång. Att denna risk ansetts motivera att skadeståndsanspråk undantas från handläggning i mål om betalningsföreläggande hänger samman med att sökandens yrkande i dessa mål i princip skall godtas, om det inte bestrids av svaranden. Denne kan alltså på grund av passivitet eller oförmåga att svara i den ordning som är förutsatt komma att åläggas betalningsskyldighet för ett ogrundat krav.

I den nya tingsrättsprocessen får domstolen meddela tredskodom under den skriftliga förberedelsen i alla dispositiva tvistemål. Svarandens underlåtenhet att yttra sig kan alltså i sådana mål få samma verkan som i den summariska betalningsprocessen. Bestämmelsen om tredskodomsföreläggande är en s. k. fakultativ handlingsregel för rätten. Det betyder att rätten får men inte behöver använda sig av möjligheten. Innan sådant föreläggande utfärdas skall rätten också företa en viss materiell prövning av anspråket (jfr 44 kap. 8 § andra stycket RB). Det finns dock inget formellt hinder mot att ett skadeståndskrav bifalls i den ordinära tvistemålsprocessen utan att svaranden har ingått i svaromål.

Många typer av skadeståndsanspråk är till sin natur sådana att de ofta är tvistiga. För dessa krav är den summariska processen mindre väl lämpad. Det finns emellertid andra typer av skadeståndsfordringar som med fördel skulle kunna hanteras i den summariska processen. Ett exempel är inomobligatoriskt skadestånd, där det alltså finns ett avtal mellan parterna. Vissa typer av saksador torde också kunna hänföras dit. Skadeståndsanspråk som riktar sig mot enskilda personer avser ofta självrisk på försäkring, där själva beloppet regelmässigt är ostridigt.

En lösning som innebär att det summariska förfarandet öppnas för vissa typer av skadeståndsfordringar medan andra lämnas utanför skulle, som rättegångsutredningen påpekat, leda till nya avgränsningsproblem. Detta skulle strida mot tanken på ett enklare och mer tillgängligt förfarande. Att i detta sammanhang laborera med beloppsgränser är inte heller särskilt tilltalande. Och att behålla det nuvarande skadeståndsförbudet ser jag inte som någon tänkbar lösning.

Jag kan naturligtvis inte utesluta att en möjlighet att ansöka om betalningsföreläggande för skadeståndsanspråk skulle kunna leda till någon ökning av det totala antalet skadeståndskrav, men det skulle förvåna mig om det blev någon ökning av betydelse. De som fruktar en ökning tänker sig tydligen att de nya kraven kommer att vara obefogade och snarast komma från kverulanter; i den mån reformen kan underlätta framförandet av befogade skadeståndsanspråk kan den ju knappast kritiseras. Det är inte särskilt mycket svårare att skriva en stämningsansökan med ett skadeståndskrav än en ansökan om betalningsföreläggande med motsvarande krav. Inget talar för att det nuvarande förbudet mot skadeståndskrav i betalningsföreläggande utgjort något verksamt hinder mot ogrundade och överdrivna skadeståndskrav.

En annan sak är att den nu föreslagna ändringen kommer att styra en del mål från gruppen ansökningar om stämning till gruppen ansökningar om betalningsföreläggande. Det innebär i sin tur att man får räkna med ett ökat antal bestridanden inom den senare gruppen. Å andra sidan bör den som förväntar sig ett bestridande från motparten redan från början välja att ansöka om stämning.

Som jag strax återkommer till (avsnitt 2.10.5) föreslår jag en regel enligt vilken kronofogdemyndigheten skall få överlämna till tingsrätt mål där yrkandet kan antas vara ogrundat eller obefogat. Denna regel medför att kronofogdemyndigheterna inte tvingas medverka till exekutionstitlar i sådana fall där det berättigade i kravet med fog kan ifrågasättas, men

bestridandet uteblir. Regeln innebär ett visst skydd för svaranden mot ogrundade och obefogade krav och den tar särskilt sikte på skadeståndsanspråk. Det finns för övrigt knappast anledning att anta att svaranden skulle vara mindre benägen att bestrida ett obefogat skadeståndsanspråk än andra obefogade krav. En ytterligare spärr mot materiellt oriktiga avgöranden i den summariska processen — och för övrigt även oriktiga tredsdomar — utgör svarandens rätt till återvinning.

De farhågor som framförts att kronofogdemyndigheterna inte skall vara skickade att hantera skadeståndskraven finner jag mot denna bakgrund överdrivna.

Jag förordar alltså i likhet med promemorian att den summariska processen skall stå öppen för alla typer av skadeståndskrav.

2.9.3 Fastställelse av att betalning för en fordran skall utgå ur viss egendom

Mitt förslag: Nuvarande möjlighet att i lagsökningsmål få fastställt att betalning för en fordran skall utgå ur viss egendom behålls i den nya summariska processen.

Promemorians förslag: Institutet får ingen motsvarighet i det nya summariska förfarandet.

Remissinstanserna: Promemorians förslag har kritiserats av nästan samtliga som har berört frågan. De anser att det summariska förfarandet skulle förlora åtskilligt i effektivitet och attraktionskraft om förslaget genomfördes. Samtidigt menar de att det inte skulle innebära några påtagliga problem att i det nya systemet behålla samma möjligheter som i dag.

Skälen för mitt förslag: En ansökan om lagsökning kan i dag avse mer än personlig betalningsskyldighet för gäldenären. På ansökan av en borgenär kan rätten också förklara att den fordran han har skall fastställas att utgå ur viss egendom, som utgör säkerhet för hans fordran, s. k. betalningsfastställelse.

Om panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge eller företagshypotek skriftligen har upplåtits för en förfallen fordran som grundas på ett skriftligt fordringsbevis, kan borgenären för närvarande genom lagsökning söka betalning ur den egendom i vilken panträtten eller företagshypoteket gäller. Motsvarande gäller om borgenären har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg (1 § andra stycket lagsökningslagen). Utslaget innebär i dessa fall att borgenärens fordran fastställs att utgå ur egendomen med den förmånsrätt som gäller enligt lag (13 § andra meningen lagsökningslagen). Utslaget kan förenas med att gäldenären åläggs personligt betalningsansvar. Det är vanligtvis den som personligen svarar för fordringen som också är ägare till egendomen. Ibland är dock ägaren av egendomen inte personligen betalningsskyldig. Talan får då riktas mot gäldenären i fråga om det personliga betalningsansvaret och i övrigt mot innehavaren av egendomen; detta kan ske i ett och samma lagsökningsmål.

Ett beslut med förklaring att en fordran skall utgå med särskild förmåns-

rätt i fast egendom, registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg innebär att egendomen skall anses omedelbart utmätt. Om borgenären inte inom två månader från det utslaget vann laga kraft hos kronofogdemyndigheten begär exekutiv försäljning av den på detta sätt utmätta egendomen, förfaller dock utmätningsverkan (4 kap. 27 § UB).

Möjligheten att anlita den summariska processen för sådan betalningsfastställelse som jag nu redogjort för har stor betydelse för vårt kreditväsende. I cirka tio procent av lagsökningsmålen fastställs att fordran skall utgå ur en fastighet eller ett skepp.

De utan jämförelse vanligaste fallen avser betalningsfastställelse i fastighet. Beträffande fast egendom är överlåtelse av äganderätt beroende av skriftligt avtal och panträtt för sin uppkomst beroende av inteckning. Förutom den vanliga materiella prövningen av de skriftliga fordringsbevisen och panträttsupplåtelseerna kontrollerar rätten i dessa mål också hos inskrivningsmyndigheten att sökandens påståenden om inteckning i fastigheten är riktiga. En del av dessa kontroller måste i stället kronofogdemyndigheten göra, om samma möjligheter skall kunna erbjudas inom det nya förfarandet.

I promemorian föreslogs ingen motsvarighet till den nuvarande betalningsfastställelsen. Promemorians invändningar var att den erforderliga prövningen av ansökningarna skulle bli för omfattande för att lämpa sig för förfarandet hos kronofogdemyndigheten och att det skulle krävas att sökanden gav in skriftlig dokumentation över panträtt och inteckningar.

Möjligheten till betalningsfastställelse med omedelbar utmätningsverkan är praktiskt viktig. Remissutfallet på denna punkt är entydigt. Särskilt från kreditmarknaden har man poängterat institutets stora roll. Även de som i och för sig har accepterat promemorians förslag har påpekat att det skulle innebära en försämring. Särskilt viktigt att notera är att RSV och kronofogdemyndigheterna är beredda att ta på sig det merarbete det skulle innebära att ha kvar institutet betalningsfastställelse.

Om man inte öppnar en möjlighet till betalningsfastställelse i det summariska förfarandet, hänvisas sökandena att i många fall i stället ansöka om stämning vid tingsrätt. Det är en utväg som måste anvisas i en del fall i detta lagförslag, men den får inte användas för ofta om det nya systemet totalt sett skall leda till effektivitetsvinster. Strävan måste vara att det summariska förfarandet skall fånga upp så stor del som möjligt av målen och att stämningsvägen skall användas endast när en måltyp inte lämpligen kan inordnas i det summariska förfarandet. Institutet betalningsfastställelse kan emellertid — lämpligt utformat — enligt min mening rymmas i den summariska processen. Jag skall nu gå närmare in på hur detta skall gå till.

Panträtt i fast egendom kan upplåtas muntligen eller skriftligen. Den bakomliggande fordringen kan också grunda sig på muntligt eller skriftligt avtal. För en giltig panträttsupplåtelse i fast egendom fordras dock alltid att fastighetsägaren överlämnar pantbrev som pant för fordran. Motsvarande regler gäller för upplåtelse av panträtt i skepp eller skeppsbygge och upplåtelse av företagshypotek. Men för att betalningsfastställelse skall

kunna ske genom lagsökning måste enligt gällande regler panträtt eller företagshypotek ha upplåtits skriftligen och även själva fordringen måste grunda sig på ett skriftligt fordringsbevis. Medgivande av inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg skall vara skriftligt och fordringen skall grunda sig på skriftlig fordringshandling. Reglerna om dessa säkerhetsupplåtelser finns i jordabalken, sjölagen (1891:35 s. 1), lagen (1984:649) om företagshypotek och lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

En fråga är i vilken mån dessa olika krav på skriftlighet bör behållas i det nya summariska förfarandet.

Det finns ingen anledning att i det nya systemet behålla kravet på skriftlig dokumentation av själva fordringen just i de fall som gäller upplåten panträtt eller företagshypotek; dessa fordringar skall inte behöva granskas noggrannare än andra under förutsättning att svaranden genom ett enkelt bestridande kan undgå att målet avgörs till hans nackdel. Däremot måste kronofogdemyndigheten kontrollera att panträtt respektive företagshypotek har upplåtits för fordringen på ett giltigt sätt. Detta kan i det skriftliga förfarandet ske endast genom att skriftlig dokumentation över upplåtelsen ges in. Inom parentes kan jag i det sammanhanget påpeka att det vanligaste är att pantförskrivningen tecknas på en skriftlig fordringshandling. Själva pantbrevet respektive företagshypoteksbrevet behöver däremot inte ges in, men kronofogdemyndigheten måste, på samma sätt som domstolen nu gör, hos den myndighet som beviljar inteckning kontrollera att det finns inteckningar som svarar mot breven.

Vidare måste kronofogdemyndigheten kontrollera att ansökningen riktar sig mot rätt svarande. För fastighetsfallen gäller att talan skall riktas mot den som i civilrättslig mening skall anses som fastighetsägare men att den också kan riktas mot den för vilken lagfart senast är beviljad eller sökt, även om denne före talans väckande har överlåtit egendomen.

Beträffande luftfartyg råder särskilda förhållanden. Inteckningsmedgivandet skall tecknas på den skriftliga fordringshandlingen. Panträtten uppkommer genom att inskrivningsmyndigheten beviljar inteckning. Bevis om detta tecknas på fordringshandlingen. Det saknas skäl att i detta sammanhang göra någon ändring i vad som gäller härvidlag. Här bör därför kravet på skriftlighet behållas både vad gäller fordringen och inteckningsmedgivandet. Såsom framgått finns det alltså i luftfartygsfallen ingen panträttsupplåtelse. I stället skall kronofogdemyndigheten i dessa fall kontrollera att inteckning har beviljats.

Som framgått av den tidigare redogörelsen medför fastställelse till betalning i företagshypotek inte omedelbar utmätningsverkan enligt 4 kap. 27 § UB. Detta skulle inte vara möjligt eftersom egendomen i fråga inte är tillräckligt väl identifierad på detta stadium. Jag föreslår inga ändringar härvidlag.

En fordran kan också fastställas att utgå ur vanlig lös egendom, t. ex. på grund av pant- eller retentionsrätt. Detta kan dock för närvarande inte ske genom lagsökning. Det har inte framkommit att det finns något behov av att i det nya summariska förfarandet utvidga användningen av institutet till att omfatta även vanlig lös egendom.

Det kan förekomma att en äldre inteckningshandling ligger som säkerhet för en muntlig fordran. Då saknas såväl skriftligt fordringsbevis som skriftlig pantförskrivning. Enligt en äldre lydelse av lagsökningslagen kunde lagsökning ändå äga rum om ansökan riktades mot egendomen. Genom särskilda övergångsbestämmelser har öppnats möjlighet till lagsökning även i dessa fall. Luftfartygen berörs inte av dessa bestämmelser. Med mitt förslag försvinner problemet såvitt gäller kravet på skriftlig fordringshandling. Däremot bör det genom en övergångsbestämmelse bli möjligt att få betalningsfastställelse i summarisk ordning också i fall då en inteckningshandling som rör egendomen i fråga vid ikraftträdandet av den nya lagen utgör pant eller annan säkerhet för fordran även om säkerhetsupplåtelsen inte har skett skriftligen.

2.9.4 Förfallokravet

Mitt förslag: Tiden för fullgörelse måste vara inne när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning görs. Framgår det av ansökningen att så inte är fallet, skall ansökningen avvisas. Om föreläggande utfärdas och svaranden bestrider att tiden för fullgörelse har inträtt, skall målet överlämnas till tingsrätt under förutsättning att sökanden begär det.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De som har uttalat sig i frågan anser det riktigt att ett krav skall få göras gällande i summarisk process bara om det är förfallet och att kronofogdemyndigheten därför skall göra en viss prövning av den frågan.

Skälen för mitt förslag: För lagsökning gäller i dag som uttrycklig förutsättning att den återopade fordringen är förfallen till betalning. Någon motsvarande uttrycklig regel finns inte för betalningsföreläggande. En prövning av att fordringen är förfallen till betalning sker dock hos tingsrätterna, men underlaget för prövningen är begränsat till den utredning som borgenären tillhandahåller vid sin ansökan.

Som framhålls i promemorian torde det rimma mindre väl med allmänna rättsgrundsatser att en gäldenär åläggs att betala innan fordringen är förfallen till betalning. För den nya summariska processen bör därför uppställas som ett generellt krav att fordringen skall vara förfallen till betalning eller – vid handräckning – att tidpunkten för annan fullgörelse har inträtt. Prövningen bör i den delen dock lämpligen begränsas till vad som nu gäller i mål om betalningsföreläggande. Det innebär alltså att sökanden normalt inte behöver förete någon bevisning om att fordringen är förfallen till betalning eller att tidpunkten för annan fullgörelse har inträtt och att kronofogdemyndigheten inte skall behöva ifrågasätta uppgiften. Sökanden bör vid krav på betalning åläggas att i ansökningen ange förfallodagen och hans påstående härom bör godtas, om det inte av ansökningen eller till denna bifogade handlingar framgår att förfallodagen inte

är inne. Frågan kan emellertid komma upp också när svaranden bemöter sökandens anspråk.

Prop. 1989/90:85

För närvarande gäller att en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande skall avvisas, om det framgår att fordringen inte är förfallen till betalning. Frågan om fordringen är förfallen till betalning eller inte kan emellertid ibland vara svår att bedöma. För den prövning som då kan krävas lämpar sig den summariska processen normalt sett mindre väl. Om det emellertid av de uppgifter som lämnats i ansökningen eller på annat sätt klart framgår att tidpunkten för fullgörelse ännu inte har inträtt, bör kronofogdemyndigheten kunna avvisa ansökningen direkt.

Om kronofogdemyndigheten inte finner något hinder mot att ta upp ansökningen, skall myndigheten — enligt vad jag senare kommer att utveckla — utfärda ett föreläggande för svaranden att yttra sig över ansökningen. Om svaranden då bestrider ansökningen, skulle målet på sökandens begäran överlämnas till tingsrätt. Hovrätten för Västra Sverige har föreslagit ett undantag från den ordningen i just de fall som nu diskuteras, nämligen att kronofogdemyndigheten skall få avvisa ansökningen, om det efter bestridandet står klart att kravet inte är förfallet; överlämnande till tingsrätt skulle i detta fall bara vara en onödig omgång.

Den lösning som hovrätten föreslår kan förefalla praktisk och arbetsbesparande. Emellertid för den med sig att bestridandena måste granskas på ett mer ingående sätt än jag vill förorda. Förfallokravet är bara ett av många tänkbara hinder för att ansökningar skall kunna tas upp till prövning. Om alla bestridanden skulle granskas med utgångspunkt i om något formellt hinder för upptagande av ansökningen hade förelagat, blir detta mycket omständligare än den enkla handlägningsregel för mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning som innebär att alla bestridanden behandlas lika och att målen efter bestridande överlämnas till tingsrätt, om sökanden begär det. Det lär knappast heller bli särskilt vanligt att sökanden begär att målet skall överlämnas till tingsrätt om kravet inte är förfallet till betalning. Någon ökad arbetsbörda för tingsrätterna till följd av förslaget i denna del behöver därför inte befaras.

Mot denna bakgrund förordar jag att den i promemorian framlagda lösningen genomförs.

2.9.5 Vissa speciella typer av handräckningsmål

Mitt förslag: De handräckningsmål som enligt särskilda föreskrifter skall tas upp av tingsrätt enligt reglerna i nuvarande 17 § handräckningslagen skall handläggas som mål om särskild handräckning.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har i allmänhet inte uttryckligen kommenterat denna del av förslaget om särskild handräckning.

Skälen för mitt förslag: Enligt 17 § handräckningslagen är lagen tillämplig även i fråga om sådan handräckning som enligt särskilda bestämmelser

skall prövas av tingsrätt. Exempel på sådana bestämmelser är 12 kap. 26 § jordabalken, 29 § bostadsrättslagen (1971:479), 21 kap. 4 § vattenlagen (1983:291), 106 § lagen (1939:608) om enskilda vägar, 15 § lagen (1963:537) om gravrätt m. m., 39 § naturvårdslagen (1964:822), 47 § miljöskyddslagen (1969:387) och 72 § väglagen (1971:948). En närmare redovisning av de lagrum som är av intresse återkommer jag till i specialmotiveringen. Dessa lagrum innehåller regler om handräckning när någon är skyldig att lämna annan tillträde någonstans, flytta på något e. d. I dessa fall gäller särskilda regler om rättsmedel och rättskraft. Talan mot utslaget förs genom besvär till hovrätten och utslaget hindrar inte att part väcker talan i den ordning som är föreskriven för tvisten i fråga.

Som påpekats i promemorian är handräckningen i dessa fall av delvis annan karaktär än handräckning i allmänhet enligt handräckningslagen. Befogenheten att förordna om handräckning är regelmässigt begränsad till vissa särskilt angivna fall när någon har brutit mot en föreskrift eller överträtt ett förbud som har meddelats till skydd för ett allmänt eller enskilt intresse. Handräckning kan i dessa fall också användas när någon inte frivilligt fullgör en lagstadgad skyldighet. Ibland kan handräckningen meddelas på begäran av den myndighet som har tillsyn över tillämpningen av lagen i fråga eller av allmän åklagare. I andra fall kan enskilda begära sådan handräckning.

Det är i dessa särskilda handräckningsmål tydligt att det finns en mycket stark presumtion för att handräckning skall beviljas, om det föreligger en sådan situation som avses i de aktuella lagrummen. Det bakomliggande rättsförhållandet behöver inte beaktas i handräckningsmålet utan kan alltid tas upp i den ordning som är föreskriven för tvisten i fråga.

Som jag har framhållit tidigare får handräckningsprocessen i det nya enhetliga systemet en annan karaktär än i dag. Den vanliga handräckningsprocessen är avpassad främst för de fall där svaranden inte fullgör sin skyldighet frivilligt men å andra sidan inte förväntas ha någon invändning mot skyldigheten som sådan. I de nu aktuella situationerna är det tvärtom troligast att svaranden motsätter sig den begärda handräckningen. Det framstår mot den bakgrunden som uppenbart att de särskilda handräckningsfallen inte bör behandlas som vanlig handräckning enligt den nya lagen.

Däremot lämpar sig den särskilda handräckningen enligt den nya lagen väl för de nu nämnda handräckningsmålen; här tillhandahålls ett förfarande som möjliggör snabb verkställighet även om svaranden bestrider. Denne har å sin sida rätt att få det bakomliggande rättsförhållandet prövat i vanlig tvistemålsprocess vid domstol. De nu berörda handräckningsmålen bör alltså handläggas inom ramen för den nya summariska processen och i den ordning som gäller för särskild handräckning.

Jag skall också säga något om en annan grupp av handräckningsfall. I en del andra författningar föreskrivs det att kronofogdemyndigheten skall lämna handräckning, främst i sådana fall där någon behöver hjälp med att komma i besittning av något. Dessa fall gäller alltså handräckning som söks direkt hos kronofogdemyndigheten utan att det finns någon verkställighetstitel. I promemorian föreslogs att en del av dessa fall skulle regleras

inom ramen för den nu beskrivna särskilda handräckningen. Förslaget avstyrktes av så gott som samtliga remissinstanser som yttrade sig i frågan.

De vanligaste fallen i den grupp det nu gäller avser återtagande av avbetalningsgods enligt konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. Men det finns flera andra, inte lika vanliga exempel. Enligt 7 kap. 14 § konkurslagen (1987:672) kan sålunda konkursförvaltaren begära handräckning av kronofogdemyndigheten för att få tillgång till bl. a. konkursgäldenärens bo och räkenskapsmaterial. Enligt 8 kap. 18 § UB har köparen av utmätt egendom rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av egendomen. Enligt 5 kap. 32 § fastighetsbildningslagen (1970:988) har tillträdare till mark eller byggnad rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av egendomen om någon utan skäl vägrar att avträda denna. Enligt 5 kap. 55 § lagen (1933:269) om ägofred har ägaren till intaget hemdjur i vissa fall rätt till handräckning av kronofogdemyndigheten för att få ut djuret.

Som jag nämnde kan i dessa fall handräckning verkställas på begäran direkt hos kronofogdemyndigheten utan att det finns någon exekutionstitel. För att handräckning skall kunna meddelas krävs det därför att det är fråga om klara fall. För målen om återtagande av avbetalningsgods finns en uttrycklig regel att handräckning för återtagande får beviljas endast om det är uppenbart att förutsättningarna enligt respektive lag föreligger. I de andra fallen lär ett liknande betraktelsesätt tillämpas även om uttryckliga regler saknas. Endast i de fall som kronofogdemyndigheten inte bedömer som tillräckligt klara är den rättssökande hänvisad till att först skaffa sig en exekutionstitel på vanligt sätt.

Enligt remissinstansernas samstämmiga uppfattning fungerar det beskrivna systemet bra. Även jag finner det omotiverat att applicera den nya lagens regler på dessa handräckningsfall. Jag föreslår därför ingen ändring av gällande ordning.

2.10 Ansökan

2.10.1 Allmänna bestämmelser om ansökan m. m.

Mitt förslag: Ansökan skall vara skriftlig och anses, om inte annat anges, omfatta både den summariska processen och påföljande verkställighet. Tillstånd skall kunna ges för att göra ansökningen med hjälp av ADB-media. — Inga muntliga förhandlingar skall kunna hållas inom ramen för det summariska förfarandet.

Promemorians förslag: Ansökan skall vara skriftlig. Inga muntliga förhandlingar skall kunna hållas.

Remissinstanserna har — med de undantag som jag strax skall redogöra för — tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Som anförs i promemorian bör den nya summariska processen utformas så att sökandena i de flesta fall själva — utan

hjälp av ombud eller biträde — skall kunna upprätta och ge in sina ansökningshandlingar. Blanketter för dessa ansökningar bör finnas vid kronofogdemyndigheterna och på andra lämpliga ställen. Eftersom ett bifall till ansökningen skall kunna leda till verkställighet och normalt sett få rättskraftsverkan måste det krävas att ansökningen är så utformad att sökandens krav kan individualiseras. Yrkandet måste framgå klart av ansökningen. Hur pass ingående grunden för yrkandet måste redovisas får däremot bero på omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan finnas anledning att i det här hänseendet ställa något högre krav på en ansökan om handräckning, bl. a. eftersom verkställigheten i dessa fall kan vara mer komplicerad än verkställighet i mål om betalning. I det nya summariska förfarandet reduceras kraven på skriftlig dokumentation till stöd för ansökningen. Emellertid kan det ofta underlätta preciseringen av grunden för yrkandet om man bifogar någon handling, t. ex. ett kontrakt eller en faktura, och hänvisar till denna.

Under remissbehandlingen har RSV och många andra påpekat att stora effektivitetsvinster kan uppnås, om verkställigheten knyts närmare till ansökningen i den summariska processen än vad som skulle bli möjligt enligt promemorieförslaget. Först genom en sådan närmare anknytning tillvaratas — har det påpekats — fullt ut de fördelar som ett överförande av den summariska processen till kronofogdemyndigheterna kan ge. RSV har föreslagit att kronofogdemyndigheten självmant skall verkställa utslaget, om inte sökanden uttryckligen i sin ansökan har begärt att ett kommande utslag inte skall verkställas. Jag ansluter mig till remissinstansernas inställning på denna punkt och till den lagtekniska lösning som RSV har förordat. Kronofogdemyndigheten bör alltså åläggas att verkställa de utslag som ansökningarna leder till, om sökanden inte i det enskilda fallet har avböjt detta. Såsom *lagrådet* påpekat bör detta åläggande regleras i UB och en hänvisning dit bör tas in i lagen om betalningsföreläggande och handräckning.

Den ordning jag nu har förordat medför att sökanden redan från början bör ange om han har några särskilda önskemål vad gäller den kommande verkställigheten. Den medför också att löpande skuldebrev och andra handlingar, vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller fullgörande av annan förpliktelse, lämpligen bör ges in samtidigt med ansökningen (jfr 2 kap. 2 § UB). Vidare krävs en samordning av avgifterna för den summariska processen och verkställigheten. Systemet förutsätter också att dessa avgifter normalt skall få debiteras i efterskott och inte alltid utgöra en förutsättning för att ansökningen skall kunna tas upp till prövning.

I fråga om kravet på skriftlighet vid ansökan har RSV och några kronofogdemyndigheter anfört att möjlighet borde öppnas att göra ansökan genom överlämnande av ett magnetband med ADB-lagrade uppgifter. RSV har i detta hänseende anfört:

Enligt förslaget skall ansökningarna i den nya summariska processen vara skriftliga.

Merparten av alla betalningskrav i den summariska processen ges för

närvarande in av inkassoföretag. Dessa företag utnyttjar redan ADB-stöd i betydande omfattning. Eftersom handläggningen av bl. a. betalningsanspråk i den nya summariska processen förutsätts ske med ADB-stöd är det önskvärt att företag som i betydande omfattning ger in ansökningar tillåts göra det genom att överlämna magnetband med de i lagförslaget föreskrivna uppgifterna för ansökningarna. En sådan ordning möjliggörs genom att kravet på ingivande av skriftliga fordringsbevis har slopats. Den skulle vara synnerligen rationell och resursbesparande. Riksskatteverket föreslår därför att det i den föreslagna 9 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning förs in ett andra stycke med följande lydelse.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om ansökningar som inges av den som driver inkassoverksamhet enligt inkassolagen (1974:182) medge undantag från kravet på skriftlighet i första stycket.

Upplysningsvis kan nämnas att ett liknande förfarande för närvarande diskuteras inom riksskatteverket i fråga om ansökningar om verkställighet av betalningsanspråk i enskilda mål (det s. k. ADB-E-projektet).

Jag bedömer att det finns stora effektivitetsfördelar med RSV:s förslag och jag ser inga hinder mot att det genomförs. Jag kan också i princip ansluta mig till den lagtekniska lösning som RSV föreslagit, alltså att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas att medge undantag från skriftlighetskravet. Jag anser det emellertid inte nödvändigt att i lagtexten uttryckligen inskränka dispensmöjligheten till dem som bedriver inkassoverksamhet.

Förfarandet med ADB-stödd ansökan synes bäst avpassat för de enklare betalningsmålen. RSV har under hand beräknat att ca 80 procent av ansökningarna kommer att kunna göras med hjälp av ADB-media. Det är uppenbart att här är stora effektivitetsvinster att hämta för alla berörda.

Frågor om förhållandet mellan ett ADB-stött ansökningsförfarande och datalagens (1973:289) krav på tillstånd för personregister får uppmärksammas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

I enlighet med promemoriaeförslaget, som i denna del lämnats utan erinran av remissinstanserna, anser jag att det inte bör införas någon möjlighet till muntliga ansökningar i den summariska processen. Som jag strax kommer närmare in på (avsnitt 2.11.2) anser jag inte heller att ett bestridande bör få ske muntligen.

Detta för mig över till frågan om muntliga inslag i övrigt i det summariska förfarandet. För närvarande finns möjlighet att hålla sammanträde i mål om betalningsföreläggande, om borgenären begär det och rätten finner det lämpligt (23 § lagsökningslagen). Denna möjlighet fyller i dag inte något praktiskt behov. I den nuvarande handräckningslagen finns inte utrymme för sammanträden.

I betalningsmålen och de vanliga handräckningsmålen hos kronofogdemyndigheterna i det nya förfarandet kommer det inte att finnas något behov av muntliga förhandlingar. Något annorlunda ställer det sig i de särskilda handräckningsmålen, som ju skall avgöras av kronofogdemyndigheten även om de visar sig vara tvistiga. Under remissbehandlingen har från något håll föreslagits att kronofogdemyndigheten skall få hålla förhör i de målen. Jag har i och för sig förståelse för önskemålet att kronofogde-

myndigheten på detta sätt skall kunna skaffa sig bättre underlag för sitt avgörande.

Enligt gällande regler i UB kan kronofogdemyndigheten hålla förhör med svaranden eller tredje man i utsökningsmål. Dessa förhör syftar främst till att få fram uppgifter om tillgångar och skulder och förhören kan hållas utan att sökanden är närvarande. Vidare kan kronofogdemyndigheten hålla muntlig förhandling i frågor om fördelning av influtna medel. Förhör eller andra muntliga förhandlingar i de särskilda handräckningsmålen skulle emellertid få en annan karaktär och mera likna en domstolsrättegång. Sådana sammanträden förefaller därför inte passa särskilt bra in i kronofogdemyndigheternas verksamhet. Dessutom motverkar muntliga förhandlingar det starka önskemålet om snabba avgöranden i de särskilda handräckningsmålen. Jag är därför inte beredd att förorda muntliga förhandlingar av något slag inom den summariska processen. En annan sak är att parterna muntligen kan lämna kompletterande upplysningar i målen i enlighet med de allmänna reglerna i 14 § förvaltningslagen (1986:223).

En annan fråga gäller vilka krav som skall ställas på ansökningens uppgifter om parterna. Enligt promemorian bör samma regler gälla som för vanliga tvistemål vid domstol. Dessa regler sammanfaller med vad som nu gäller enligt lagsökningslagen och handräckningslagen. Reglerna återfinns i 33 kap. 1 § RB. Jag ansluter mig till förslaget.

Ytterligare en fråga som bör beröras i detta sammanhang gäller ändring av talan. Enligt min mening bör det inte råda något principiellt förbud mot att sökanden ändrar sin talan innan föreläggande utfärdas för svaranden att yttra sig. Frågan har ingen större betydelse eftersom föreläggandet normalt kommer att utfärdas mycket kort tid efter det att ansökningen kom in. Efter det att föreläggande utfärdats kan sökanden på det summariska stadiet inte förändra sin talan i målet på annat sätt än att han inskränker den; detta följer av det sätt på vilket den summariska processen är utformad och behöver inte uttryckligen framgå av lag. I mål som efter bestridande har överlämnats till tingsrätt gäller RB:s regler om ändring av talan.

2.10.2 En eller flera svarande?

Mitt förslag: En ansökan i det nya summariska förfarandet skall kunna riktas mot flera svarande.

Promemorians förslag: En ansökan skall kunna riktas mot endast en svarande.

Remissinstanserna: Samtliga som särskilt har yttrat sig över förslaget har påpekat att det innebär nackdelar att en ansökan kan riktas mot endast en svarande. Några har ändå godtagit förslaget med tanke på intresset av att göra förfarandet enkelt. De flesta av dem som yttrat sig har emellertid uttryckligen motsatt sig förslaget.

Skälen för mitt förslag: Enligt 20 § lagsökningslagen får i samma ansö-

kan om betalningsföreläggande inte framställas krav mot mer än en gäldenär.

Prop. 1989/90: 85

I olika sammanhang har framhållits att det finns ett behov av att i en ansökan om betalningsföreläggande kunna rikta sig mot flera betalnings-skyldiga gäldenärer samtidigt. Det gäller situationer där ett solidariskt betalningsansvar kan föreligga, t. ex. på grund av borgen eller bolagsmän-nens ansvar i handelsbolagsförhållanden. En borgenär som vill skaffa en exekutionstitel beträffande en fordran mot flera solidariskt ansvariga gäl-denärer kan i och för sig göra detta genom ansökan om betalningsföreläg-gande. Då måste dock en särskild ansökan inges för var och en av gäldenä-rerna och i varje ansökan måste hela beloppet tas upp i förhållande till varje gäldenär. Resultatet kan bli att borgenären så småningom förvärvar lika många exekutionstitlar som antalet gäldenärer, varje exekutionstitel berättigande till utmätning för hela fordringsbeloppet. Detta innebär vissa risker, särskilt om fordringen överläts och om verkställighet sker på grund av någon av exekutionstitlarna.

Frågan om att tillåta ansökan mot flera gäldenärer i mål om betalnings-föreläggande har varit aktuell i flera lagstiftningsärenden på senare tid, bl. a. inför ändringarna i lagsökningslagen år 1982. Det förslag som då remitterades innebar bl. a. att ansökan om betalningsföreläggande skulle kunna riktas mot flera solidariskt ansvariga gäldenärer. Enligt förslaget var det en förutsättning att sökanden i sin ansökan angav att gäldenärerna var solidariskt betalningsansvariga. Departementschefen uttalade (prop. 1981/82: 134 s. 18) att frågan behövde övervägas ytterligare och att den lämpligen kunde tas upp i samband med beredningen av rättegångsutred-ningens betänkande om tingsrättsförfarandet. Rättegångsutredningens be-tänkande innehöll dock inte något förslag i det här hänseendet, och frågan kom inte heller att beröras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

I ansökningar om lagsökning och handräckning får enligt gällande regler framställas krav mot flera personer. Vidare anses en ansökan om utmät-ning eller annan verkställighet kunna rikta sig mot flera personer.

Promemorieförslaget motiverades huvudsakligen av strävan efter ett enkelt och lätthanterligt förfarande. Även jag har denna ledstjärna. Det finns emellertid också andra viktiga hänsyn och i detta lagstiftningsärende blir det ofta en balansgång mellan kraven på enkelhet å ena sidan och andra önskemål å andra sidan.

Det summariska förfarandet öppnas för fler mål och blir även på andra sätt mer attraktivt för användarna om en ansökan tillåts omfatta flera personer. Som jag nämnde är det i de nuvarande målen om lagsökning och om handräckning möjligt att rikta en ansökan mot flera svarande. I dessa mål är det inte ovanligt med solidariska ansvarsförhållanden. Det skulle betyda en inskränkning av den summariska processens användbarhet i förhållande till vad som gäller nu om en ansökan i det nya förfarandet kunde riktas endast mot en svarande. Det är en konsekvens som inte bör godtas utan vägande skäl.

Jag har tidigare — i motsats till vad som föreslogs i promemorian — föreslagit att s. k. betalningsfastställelse skall bli möjlig även i det summa-riska förfarandet. I de målen finns det ofta flera parter på svarandesidan,

antingen därför att ägaren till den aktuella egendomen inte är densamme som den personligen betalningsskyldige eller därför att det finns flera solidariskt ansvariga för en skuld med säkerhet i t. ex. en fastighet. Detta ökar behovet av att tillåta flera svarande.

Ett system som tillåter flera svarande i varje mål blir egentligen komplicerat först om ansökningen bestrids endast av någon, eller några, av svarandena. Detta fall blir med all sannolikhet inte vanligt. När det inträffar måste målet självfallet hanteras av någon med erforderlig juridisk utbildning. Rättsverkningarna av ett bestridande kan nämligen variera beroende på omständigheterna. Jag skall utveckla detta något.

Hanteringen av mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning bygger på grundregeln att kronofogdemyndigheten inte skall göra någon värdering av de bestridanden som kommer in, utan bestridda mål skall överlämnas till tingsrätt under förutsättning att sökanden begär det. Denna regel bör i princip gälla även i mål med flera svarande, där inte alla bestrider. Ett bestridande bör alltså normalt gälla endast till förmån för den som avgivit bestridandet. Härifrån måste emellertid göras vissa undantag.

Den första gruppen undantag har att göra med själva sakens art. Jag tänker på rättsförhållanden som kan sägas vara "odelbara" i den meningen att endast ett avgörande kan ges för alla som har del i saken. Man brukar i dessa fall tala om att det råder *nödvändig processgemenskap* mellan medparterna. Exempel på sådana fall som kan bli aktuella i den summariska processen är yrkande om betalningsfastställelse i en fastighet som ägs av båda svarandena och yrkande om rivning av ett stängsel på en fastighet som ägs av båda svarandena.

En annan grupp av undantag har att göra med invändningens art. Inom lagsökningsprocessen och inom det ordinära tvistemålsförfarandet brukar man tala om att vissa invändningar gäller till förmån för samtliga svarande även om de inte framförts av alla. För att invändningen skall få någon verkan måste den emellertid styrkas eller åtminstone nå upp till viss sannolikhet. Men någon egentlig värdering av invändningens hållbarhet ryms inte inom det summariska förfarandet. Det följer redan av att bestridandet kan vara blankt och alltså inte behöver innehålla några skäl. Detta skulle snarast tala för att — bortsett från de nyssnämnda fallen av *nödvändig processgemenskap* — inga bestridanden skulle ges betydelse för någon medpart som inte bestrider själv. En sådan ordning skulle emellertid kunna föra med sig att kronofogdemyndigheten tvingas att utfärda ett utslag i strid med någon regel som myndigheten har att iaktta självmant. Jag avser den situationen att yttrandet från den bestridande visar att det föreligger något formellt tvingande hinder mot att ta upp ansökningen eller mot att bifalla den. Sådana hinder kan vara att ansökningen avser någon ting som inte omfattas av lagen, att tiden för fullgörelse inte är inne eller att saken redan är rättskraftigt avgjord eller föremål för tvist mellan parterna i annat sammanhang.

I sådana undantagsfall som jag nu pekat på bör alltså kronofogdemyndigheten behandla alla svarandena likadant och upplysa sökanden om att bestridandet anses gälla alla svarandena.

I fall där bestridandet tar sikte endast på det sakligt berättigade i ansökningen, såsom frågan huruvida skulden är betald eller ej, bör det aldrig komma i fråga att låta ett bestridande från en av svarandena komma en annan svarande till godo.

I mål om särskild handräckning uppstår inte samma problem. Dels torde det i denna måltyp – i de sällsynta fall där det finns mer än en enda svarande – regelmässigt råda nödvändig processgemenskap mellan svarandena, dels skall avgörandet här grundas på en materiell prövning av alla omständigheter i målet.

Mitt förslag blir alltså att en ansökan i den summariska processen skall få riktas mot flera svarande. En förutsättning bör dock vara att ansökningen i fråga om de olika svarandena stöder sig på väsentligen samma grund (jfr 14 kap. 2 § RB).

Liksom i dag bör en ansökan om betalningsföreläggande få omfatta en borgenärs samtliga fordringar på en gäldenär oavsett om fordringarna stöder sig på samma grund eller ej. En förutsättning är givetvis att grunderna för de olika fordringarna specificeras i ansökningen. Det saknas också anledning att uppställa något hinder mot att sökanden i samma ansökan begär såväl betalningsföreläggande som vanlig handräckning. Det finns ett praktiskt behov av att kunna förena två sådana yrkanden i en ansökan, exempelvis yrkanden om avhysning och om utfående av obetald hyra. Det bör emellertid av praktiska skäl för gemensam handläggning i dessa fall krävas att yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund. Däremot kan betalningsföreläggande och särskild handräckning inte förenas i en ansökan, eftersom förfarandereglerna här är alltför olika.

Det finns inget hinder mot att det i ett mål uppträder flera parter på sökandesidan, så länge de har identiska yrkanden.

2.10.3 Forum

Mitt förslag: En ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning skall ges in till kronofogdemyndigheten i det län där svaranden skall anses ha sitt hemvist. En ansökan får också ges in till kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har egendom eller där verkställighet annars lämpligen kan ske. Ansökan får ges in till vilket som helst av kronofogdemyndighetens verksamhetsställen.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt, sånär som på att de s. k. kronokontorens roll inte tas upp.

Remissinstanserna: De få som har yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget. När det gäller själva handläggningen av målen har några remissinstanser uttryckt tvekan till ett uttalande i promemorian att det bör ankomma på RSV att bestämma om målen skall handläggas endast på huvudkontoret eller även på andra verksamhetsställen.

Skälen för mitt förslag: I fråga om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning gäller för närvarande samma forumbestämmelser som

enligt RB gäller för tvistemål. Ansökningar som grundar sig på arrende-, hyres- och bostadsrättsupplåtelser skall dock tas upp av tingsrätten i den ort där fastigheten finns. Rätten prövar självant sin behörighet, men sökandens uppgifter om de omständigheter som betingar rättens behörighet skall godtas, om det inte finns anledning att anta att de är oriktiga. Den tingsrätt som har tagit upp en ansökan skall inte på nytt pröva sin behörighet, om inte svaranden begär det eller fråga uppkommer om att tillämpa en tvingande forumregel.

Det nya summariska förfarandet skall handhas av kronofogdemyndigheterna. Det faller sig då naturligt att anknyta till de forumregler som enligt UB gäller i utsökningsmål. Forumreglerna där har – i motsats till forumreglerna i RB – inte till främsta syfte att underlätta för svaranden att ingå i svaromål i en tvist. I stället tillgodoser forumreglerna i UB i första hand önskemålet att handläggning sker vid den myndighet som är lämplig från verkställighetssynpunkt. Detsamma bör gälla för den nya summariska processen. Hänsynen till svarandens bekvämlighet väger ju inte särskilt tungt i ett skriftligt förfarande av den typ det nu är fråga om.

Enligt UB skall ansökan normalt göras hos kronofogdemyndigheten i det län där gäldenären har sitt hemvist. Ansökan om utmätning av viss egendom kan emellertid också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där egendomen finns. Motsvarande bör gälla vid ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning. Vid tillämpningen bör begreppet hemvist ges samma innebörd som följer av 2 kap. 3 § andra stycket UB, vilket bl. a. betyder att en fysisk person skall anses ha hemvist på den ort där han är bosatt. Trots att en ansökan om betalningsföreläggande normalt inte som vid utmätning kan sägas rikta sig mot viss egendom, bör det även vid ansökan om betalningsföreläggande räcka att svaranden har egendom inom länet.

Enligt UB får verkställighet som inte avser betalningsskyldighet sökas också hos kronofogdemyndigheten i det län där verkställigheten lämpligen kan ske. En sådan möjlighet bör, med tanke främst på handräckningsfallen, finnas också i den nya summariska processen.

En ansökan som har getts in till en kronofogdemyndighet som inte är behörig bör inte avvisas utan i stället – i enlighet med vad som följer av 2 kap. 4 § UB – överlämnas till behörig myndighet. Överlämnande till en annan kronofogdemyndighet bör vidare i likhet med vad som följer av samma lagrum kunna ske, om det skulle visa sig främja målets handläggning eller om målet inte kan handläggas utan avsevärd olägenhet vid den myndighet där målet är anhängigt. Om en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning har getts in till en kronofogdemyndighet i ett län där svaranden tillhörig egendom finns, kan alltså överlämnande ske till kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist.

Risken med att lagfästa ett sådant förfaringsätt är naturligtvis att sökandena ägnar forumfrågan mindre intresse än i dag och att antalet felsända ansökningar ökar, med det merarbete detta innebär för myndigheterna. De flesta som väljer den summariska processformen är dock intresserade av att snabbt få en exekutionsurkund, något som självfallet inte främjas av

att man sänder ansökningen fel. Motsvarande regler tillämpas för övrigt utan några egentliga olägenheter i dag för utsökningsmålen.

Om ansökningen riktar sig mot flera svarande, bör den kunna ges in till en kronofogdemyndighet som är rätt forum för någon av svarandena.

När det gäller kronofogdemyndigheternas verksamhetsställen utanför centralorten (kronokontoren) är det enligt min mening alldeles klart att ansökningar måste få ges in dit, oavsett om målen sedan faktiskt skall handläggas där eller inte; en annan ordning skulle vara för svårhanterlig, både för myndigheterna och ingivarna. Registreringen av ansökningarna kommer enligt vad jag har inhämtat också att kunna ske vid andra kontor än huvudkontoret. När det gäller frågan var inom länet själva handläggningen skall ske, menar jag att det är en fråga som bör regleras i kronofogdemyndigheternas arbetsordningar. Detta stämmer bäst överens med vad som nu gäller för ärendenas fördelning inom myndigheterna. Det är också den mest praktiska ordningen, eftersom förutsättningarna skiftar i de olika länen och också över tiden.

2.10.4 Ränteyrkanden

Mitt förslag: Grunden för ett ränteyrkande skall normalt anges i ansökningen. Grunden för dröjsmålsränta på huvudfordringen behöver dock anges endast om räntan överstiger vad som följer av räntelagens regler om dröjsmålsränta.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Ett yrkande om ränta på huvudfordringen blir för närvarande i mål om betalningsföreläggande inte föremål för någon materiell prövning och grunden för ränteyrkandet behöver inte heller anges i ansökningen. Utgörs huvudfordringen av ränta eller yrkas ränta på ränta, gäller dock att grunden för yrkandet måste anges i ansökningen eller framgå av bifogade handlingar. I lagsökningsmål däremot skall tingsrätten pröva grunden för räntanspråket. Högre ränta än som följer av räntelagen (1975:635) godtas bara om sådan uttryckligen är utfäst i det skriftliga fordringsbeviset.

Av en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande måste framgå begärd räntesats och för vilken tid ränta skall beräknas. Ibland yrkas ränta utan att det framgår från vilken tidpunkt räntan skall räknas. I dessa fall anses yrkandet gälla ränta från den dag då ansökningen delges gäldenären (31 b § lagsökningslagen).

Som föreslagits i promemorian bör i den nya summariska processen — med hänsyn till önskemålet om ett enkelt förfarande — alla ränteyrkanden behandlas lika. Det ligger då enligt min mening närmast till hands att kräva att grunden för ett ränteyrkande normalt alltid anges i ansökningen. Utgör ränteyrkandet huvudfordringen, följer det av huvudregeln för yrkanden att grunden alltid skall anges. När det gäller dröjsmålsränta på

huvudfordringen, bör grunden för ränteyrkandet dock behöva anges i ansökningen endast om räntan överstiger räntelagens regler om dröjsmålsränta. Om det inte framgår av handlingarna från vilken tidpunkt ränta yrkas, bör liksom för närvarande gälla att räntan beräknas från den dag då svaranden delges ansökningen.

2.10.5 Prövningen av ogrundade eller obefogade anspråk

Mitt förslag: Kronofogdemyndigheten får till tingsrätt överlämna en ansökan, om det kan antas att anspråket är ogrundat eller obefogat. En förutsättning är att sökanden begär att målet skall överlämnas; annars skall målet avskrivas. Överlämnande får ske även om svaranden inte har fått tillfälle att yttra sig över ansökningen eller har lämnat ansökningen obestridd. I mål om särskild handräckning får ansökningen ogillas genast, om det är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt, sånär som på att sökanden inte skulle behöva begära överlämnande.

Remissinstanserna: De flesta som har yttrat sig i frågan håller med om att kronofogdemyndigheten bör kunna avskära ogrundade eller obefogade anspråk. Men det råder delade meningar om hur detta skall gå till.

Skälen för mitt förslag: I den nuvarande lagsökningslagen finns ingen regel som uttryckligen ålägger rätten att pröva om ett yrkande i ett mål om lagsökning eller betalningsföreläggande är lagligen grundat. Vad som finns är mer allmänt hållna regler om att ansökningen skall avvisas om rätten finner hinder mot att ta upp den (3 och 21 §§ lagsökningslagen). Enligt dessa regler torde domstolarna kunna avvisa ansökningar med krav som uppenbarligen inte omfattas av rättsordningens skydd. I handräckningsmål förutsätts kunna ske en prövning av om yrkandet är lagligen grundat.

Det råder stor enighet om att en myndighet i princip inte bör tvingas medverka till att realisera krav som inte är lagligen grundade, exempelvis skulder med brottslig bakgrund. I den nya summariska processen bör alltså finnas ett visst utrymme för en materiell prövning av anspråket. Frågan är hur denna prövning lämpligen bör gå till.

Det bör inte komma i fråga att ålägga kronofogdemyndigheterna att i varje enskilt fall närmare pröva grunderna för yrkandet. Det skulle kunna övervägas att låta kronofogdemyndigheten få ogilla en ansökan som innehåller ett uppenbart ogrundat anspråk. Den materiella prövning som därvid förutsätts lämpar sig dock inte för det nya förfarandet med dess renodlat summariska karaktär. En annan möjlighet är att kronofogdemyndigheten får avvisa sådana anspråk. Men även det ställer motsvarande krav på myndigheten. Att avvisa en talan på grund av materiella brister utgör dessutom ett klart avsteg från den gängse processuella systematiken. Det skulle även strida mot kravet på enkelhet att ålägga kronofogdemyndigheterna att pröva dessa inte sällan svårbedömda frågor. Därför bör inget av dessa båda alternativ komma i fråga.

Som anförts i promemorian ligger det mer i linje med principerna för det nya summariska förfarandet att i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning låta tingsrätten pröva saken. Kronofogdemyndigheterna bör därför ges möjlighet att i dessa fall till tingsrätt överlämna ett mål som avser ett till synes ogrundat anspråk. Hovrätten för Västra Sverige har i sitt remissvar föreslagit att lagtextens uttryck bör vara *lagligen* ogrundat anspråk. Jag är emellertid rädd att detta uttryck kan bli missvisande. Min avsikt är nämligen att regeln skall kunna användas även för fall, där det inte direkt kan sägas framgå av lagstiftning att anspråket är ogrundat. Som förutsättning för överlämnande bör därför gälla att det kan antas att anspråket är *ogrundat*. Jag utvecklar detta något i specialmotiveringen.

Eftersom det nya summariska förfarandet öppnas för alla typer av skadeståndsanspråk och blir tillämpligt även på handräckningsfallen bör kronofogdemyndigheterna kunna till tingsrätt överlämna även mål där det saknas anledning att ifrågasätta grunden för ansökningen men där det framställda yrkandet trots det framstår som obefogat. Det kan t.ex. vara frågan om att det yrkade beloppet är överdrivet högt.

En sorts yrkande som särskilt förtjänar att uppmärksammas är yrkanden som gäller ersättning för inkassoåtgärder. Sådana krav behandlades tidigare som rättegångskostnader, åtminstone om de framställdes i samma mål som huvudfordringen, dvs. den fordring som föranlett inkassoåtgärden. Efter lagändringar år 1981 behandlas emellertid krav på inkassokostnadsersättning som vanliga civilrättsliga fordringar. Detta gäller både om yrkandet framställs självständigt och — vilket är det vanligaste — om det framställs tillsammans med huvudfordringen. I lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. anges vilka åtgärder som är ersättningsgilla och under vilka förutsättningar. Sammanfattningsvis kan sägas att åtgärder som avser betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av skriftlig amorteringsplan är ersättningsgilla om de uppfyller vissa formella krav och har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt. I förordningen (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader m.m. regleras ersättningsbeloppens storlek. Enligt den nu gällande lagsökningslagen prövar domstolen självant om den begärda ersättningen står i överensstämmelse med den nu angivna regleringen. I den mån så inte är fallet skall domstolen avvisa kravet.

I detta lagstiftningsärende är det inte avsikten att göra några ändringar i gällande ordning såvitt avser rätten till ersättning för inkassoåtgärder. Sålunda bör kronofogdemyndigheten även fortsättningsvis kontrollera att den begärda ersättningen inte överstiger vad som kan utgå enligt de nyssnämnda författningarna om ersättning för inkassokostnader m.m. För krav som går därutöver kan dock inte avvisning komma i fråga enligt den nya lagen. I stället är det lämpligt att dessa fall behandlas enligt de nu föreslagna reglerna om ogrundade och obefogade anspråk. Därvid bör gälla att dessa yrkanden alltid skall antas vara ogrundade eller obefogade i den mån den begärda ersättningen inte kan utgå enligt nyssnämnda författningar.

När det gäller yrkanden som kan antas vara ogrundade eller obefogade är det alltså kronofogdemyndigheten som självant tar initiativ till över-

lämnande av mål. Det betyder att överlämnande kan komma att ske både före och efter det att föreläggande för svaranden har utfärdats. Att svaranden lämnat ansökningen obestridd bör alltså sakna formell betydelse.

Däremot anser jag att det också skall krävas ett visst mått av aktivitet från sökandens sida för att målet skall överlämnas till tingsrätt. Jag föreslår därför att sökanden måste begära överlämnande och att målet skall avskrivas om han inte gör det inom viss tid sedan han underrättats om att kronofogdemyndigheten funnit skäl att anta att hans anspråk är ogrundat eller obefogat. Detta förfarande blir parallellt med vad jag avser skall gälla för de fall då svaranden bestrider ansökningen.

Den lösning som jag nu har förordat innebär att kronofogdemyndigheten inte har att fatta ett beslut med ett definitivt ställningstagande till frågan om ansökningen är ogrundad eller obefogad; det skulle myndigheten ha varit tvungen att göra om den skulle ogilla eller avvisa ansökningen. I stället blir det tingsrätten som skall göra prövningen, om sökanden begär att målet skall överlämnas dit. Om tingsrätten finner ansökningen ogrundad, finns det särskilda handläggningsregler i RB för detta. Om tingsrätten inte delar kronofogdemyndighetens uppfattning att kravet kan antas vara ogrundat eller obefogat, skall tingsrätten ändå behålla målet och fortsätta handläggningen; något återlämnande till kronofogdemyndigheten kommer alltså inte i fråga.

Några remissinstanser har uttryckt tveksamhet till den i promemorian föreslagna modellen. De menar att praxis för vilka mål som skall överlämnas riskerar att bli ojämn och att tingsrätterna kan få många onödiga tvistemål på detta sätt. Det är självfallet inte meningen att kronofogdemyndigheten skall göra någon grundlig prövning av rimligheten hos alla ansökningar. I första hand är det de fall som redan vid en översiktlig kontroll av ansökningen verkar ogrundade eller obefogade som skall föranleda överlämnande. Med den inriktningen anser jag inte att man behöver hysa några större farhågor för en väsentlig ökning av antalet fall som går till domstol. Man bör också ha i minnet att de flesta av de ansökningar som avses här under alla omständigheter skulle komma att bestridas av svaranden. Ytterligare motverkas en ökning av att överlämnande enligt mitt förslag inte kommer att ske automatiskt utan först om sökanden begär det. På denna punkt får emellertid utvecklingen följas med uppmärksamhet och jag är beredd att ta upp frågan på nytt, om det visar sig påkallat.

Praxis för vilka yrkanden som kan antas vara ogrundade eller obefogade kan naturligtvis komma att bli något varierande, särskilt i början, men det har enligt min mening mindre betydelse, eftersom det inte är fråga om några avgöranden i sak.

Vad jag sagt hittills tar inte sikte på målen om särskild handräckning. I dessa mål skall nämligen alltid ske en viss materiell prövning även om svaranden lämnar ansökningen utan erinran. Risker för att kronofogdemyndigheten tvingas meddela ett materiellt oriktigt utslag är alltså mindre i dessa mål än i andra mål i den summariska processen.

Det framstår emellertid som processekonomiskt motiverat att kronofogdemyndigheten genast kan ogilla en ansökan om särskild handräckning som uppenbarligen är ogrundad. Ett sådant beslut får inte så omfattande

rättskraft att man behöver ha några betänkligheter med hänsyn till sökandens intressen. En föreskrift med den innebörden bör tas in i den nya lagen.

Prop. 1989/90: 85

2.10.6 Delgivningsförfarandet

Mitt förslag: Ansökningen och föreläggandet att yttra sig över denna skall delges svaranden i enlighet med vad som gäller för delgivning av stämning i tvistemål. Det innebär bl. a. att s. k. surrogatdelgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970:428) får ske endast om det finns anledning att anta att svaranden har avvikit eller håller sig undan. Den skillnaden gentemot tvistemålsreglerna skall gälla att delgivning genom kungörelse inte får ske i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning. Däremot skall delgivning kunna ske genom s. k. spikning.

Kan delgivning inte ske skall sökanden, enligt förebild från 31 c § tredje stycket lagsökningslagen, erbjudas att överta ansvaret för delgivningen. Om sökanden inte accepterar erbjudandet skall ansökningen avvisas.

Promemorians förslag: Delgivning med svaranden skall ske enligt reglerna för delgivning av stämning i tvistemål. Delgivning enligt 15 § delgivningslagen, dvs. genom kungörelse eller s. k. spikning, får dock inte ske i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning. Kan delgivning inte ske i dessa fall, skall ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den, vilket innebär att målet överlämnas till tingsrätt om sökanden begär det.

Remissinstanserna: De flesta är kritiska till att kronofogdemyndigheten inte skall få delge genom spikning och kungörelse. De flesta anser det oacceptabelt att delgivningssvårigheter skall få medföra att mål överlämnas till tingsrätt.

Skälen för mitt förslag: Det är viktigt att delgivningen med svaranden av föreläggandet och ansökningen i den summariska processen sker på sådant sätt att det finns grundad anledning att anta att handlingarna verkligen nått honom. Det följer bl. a. av att – som jag strax återkommer till – utslag på betalningsskyldighet och andra förpliktelser skall kunna utfärdas som en konsekvens av ett uteblivet bestridande och att utslagen sedan utan någon ytterligare delgivning skall kunna vinna laga kraft viss tid efter det att de meddelats.

Enligt gällande rätt skall en ansökan om *lagsökning* delges gäldenären på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Det innebär att alla delgivningssätt som delgivningslagen erbjuder, utom s. k. telefondelgivning, får användas. Dock får s. k. surrogatdelgivning användas endast om det kan antas att svaranden har avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Surrogatdelgivning betyder att delgivningshandlingen lämnas till någon vuxen medlem av den söktes hushåll, till hans hyresvärd om denne bor i samma hus eller till någon på den söktes kontor om han driver rörelse.

Att reglerna för delgivning av stämning i tvistemål skall tillämpas i lagsökningsmålen medför bl. a. att s. k. kungörelsedelgivning är tillåten. Reglerna om kungörelsedelgivning är i korthet följande.

Om den som söks för delgivning saknar känt hemvist får myndigheten besluta att delgivning skall ske genom kungörelse. Det går till så att den handling som skall delges hålls tillgänglig på myndigheten och att det införs ett meddelande härom och om handlingens huvudsakliga innehåll i Post- och Inrikes Tidningar och i en eller flera ortstidningar.

Kungörelsedelgivning får även användas om den sökta har känt hemvist inom riket. Men då krävs det att varken han själv eller någon med vilken surrogatdelgivning kan ske träffas, att det inte kan klarläggas var den sökta uppehåller sig och att det finns anledning att anta att den sökta avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Som alternativ till att utfärda kungörelse får myndigheten i dessa fall besluta att handlingen skall lämnas i den söktes bostad eller fästas på dörren till hans bostad. Det är detta förfarande som brukar kallas spikning.

För tydlighets skull skall jag påpeka att det vanligaste är att delgivning sker genom att handlingarna t. ex. skickas med posten och att svaranden kvitterar att han mottagit handlingarna (ordinär delgivning).

I *handräckningsmål* gäller samma delgivningsregler som i lagsökningsmål. I mål om *betalningsföreläggande* får delgivning inte ske utomlands och inte genom kungörelse (däremot genom spikning). I övrigt gäller här samma regler.

Frågan är nu i vilken mån man kan använda det gällande delgivningssystemet i det nya summariska förfarandet. Jag behandlar först målen om *betalningsföreläggande* och *vanlig handräckning*. För de målen avser jag som sagt att föreslå en ny ordning i fråga om klagotidens beräkning och detta gör att svarandens rättssäkerhet kräver ett betydande mått av sannolikhet för att han verkligen fått del av ansökningen.

Promemorians förslag var att svarandens rättssäkerhet skulle tillgodoses genom att alla problemfall överlämnades till tingsrätten. Tingsrätten skulle få anlita de mindre rättssäkra delgivningsformerna eftersom det krävs delgivning av en eventuell tredskodom i målet. Detta system skulle dock få till följd att ett betydligt mindre antal fall än nu skulle kunna avgöras inom ramen för den summariska processen. Ett ökat antal tvistemål vid domstol – i och för sig av enkel karaktär – skulle bli följden. Om möjligt bör man söka undvika detta.

En utväg vore att låta klagotiden löpa från delgivning av utslaget. Men en ordning där man kan avstå från delgivning av utslaget har – som jag strax återkommer till – så stora fördelar att ett generellt krav på delgivning av utslaget inte bör ställas upp. En variant vore i detta läge att ställa upp krav på delgivning av utslaget bara i de fall där spikning eller kungörelsedelgivning använts vid delgivning av ansökningen. En sådan ordning skulle å andra sidan komplicera systemet och medföra risk för fel och för rättsförluster.

Man bör i denna situation fundera närmare över i vad mån det verkligen är så betänkligt från rättssäkerhetssynpunkt om man får använda spikning och/eller delgivning genom kungörelse, trots att utslaget sedan inte delges.

Om man börjar med *spikning*, kan först och främst konstateras att denna delgivningsform är avsedd för fall där den sökta har känt hemvist inom riket, men där varken han eller någon annan som handlingen kan lämnas till anträffas och det heller inte kan klarläggas var den sökta uppehåller sig. I så fall får — om det finns anledning anta att den sökta avvikit eller på annat sätt håller sig undan — delgivningsförsändelsen lämnas i den söktes bostad eller, om detta är omöjligt, fästas på dörren till hans bostad. Vid tingsrätterna, polismyndigheterna och delgivningscentralerna har utvecklats normer för tillämpningen av dessa bestämmelser. Som exempel kan nämnas rutinerna vid delgivningscentralen i Stockholm för utfärdande av s.k. eftersökningsbevis, dvs. underlaget för tingsrättens beslut huruvida spikning skall få ske eller ej. Stämningssmannen skall ha konstaterat att svaranden bor på den aktuella adressen, att det inte går att surrogatdelge honom och att det inte går att delge honom på något kontor eller på hans arbetsplats. Svaranden skall sökas under en period av minst tre veckor. Under denna tid skall delgivningen aviseras minst tre gånger. Svaranden måste ha varit synlig i sin bostad under den sista månaden av eftersökningstiden.

Om spikningsförfarandet läggs upp på detta sätt, har man enligt min mening rimliga garantier för att handlingarna verkligen når den sökta. Jag anser mot den bakgrunden att spikning bör kunna godtas som delgivningsmetod i den summariska processen även i ett system där utslagen inte delges.

Vid mitt ställningstagande i denna del har jag också vägt in den omständigheten att man inte heller i ett system där utslagen skall delges har fullständiga garantier för att utslaget verkligen når den sökta. Det nuvarande systemet för delgivning av tingsrätternas tredskodomar innebär att sådan delgivning mycket väl kan ske genom kungörelse som endast anslås på rättens kansli. I praktiken innebär alltså, såsom många remissinstanser har påpekat, dessa turer vid tingsrätten inte någon garanti för att svaranden verkligen får del av ansökningen.

Jag vill i det här sammanhanget också erinra om att en svarande som anser att delgivningen varit felaktig kan ha möjlighet att få till stånd ändring av ett lagakraftvunnet utslag genom att anlita s.k. extraordinära rättsmedel, dvs. resning, besvär över domvilla eller återställande av försutten tid. Jag återkommer till dessa rättsmedel i specialmotiveringen till 64 §.

Om jag sedan går över till frågan om *delgivning genom kungörelse* bör accepteras för delgivning av förelägganden i den summariska processen, kan jag konstatera att denna delgivningsform skiljer sig avsevärt från spikningen. Den kan sålunda användas även i sådana fall där svaranden inte har något känt hemvist, och chansen att svaranden genom kungörelsen verkligen får del av handlingarnas innehåll får generellt sett betraktas som ringa. Mot den bakgrunden anser jag det inte lämpligt att delgivning genom kungörelse får användas i den nya summariska processen i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning.

Hur skall man då hantera de fall där ordinär delgivning, surrogatdelgivning eller spikning inte är möjlig? Den i promemorian anvisade lösningen

är som jag nyss nämnde behäftad med nackdelar. En mer tilltalande ordning är då att man — i enlighet med tankarna bakom nuvarande regel i 31 c § lagsökningslagen — lägger ett ökat ansvar för delgivningen i dessa besvärliga fall på sökanden. Detta innebär att sökanden skall erbjudas att överta delgivningsförsöken i de fall då myndigheten trots aktningsvärda försök har misslyckats med delgivningen och inte finner det meningsfullt att fortsätta. Om sökanden inte antar erbjudandet, skall ansökningsavvisas. Om han antar erbjudandet men misslyckas att delge inom utsatt tid, förfaller ansöknings. Sökanden kan då välja att ansöka om stämning vid tingsrätt och där i sista hand få till stånd delgivning av ett tredsdomsföreläggande genom kungörelse. Den merkostnad i form av ny ansökningsavgift som en sådan ordning medför för sökanden ter sig inte orimlig mot bakgrund av de insatser från det allmännas sida som krävts för delgivning i de aktuella fallen. I specialmotiveringen utvecklar jag närmare i vilka fall sökanden skall kunna erbjudas att överta delgivningsförsöken. Där diskuterar jag också ett förslag från *lagrådet* som innehåller en annan teknisk lösning av sökandens medverkan vid delgivning.

När det till sist gäller målen om *särskild handräckning* kan visserligen sägas att det med hänsyn till överklagandefristen vore befogat att ha samma höga krav på delgivningsformer här som i de andra formerna av summarisk process. Å andra sidan är rättskraften hos ett utslag i mål om särskild handräckning begränsad; svaranden har alltid möjlighet att väcka talan vid tingsrätt rörande det bakomliggande rättsförhållandet. Övervägande skäl talar därför — i enlighet med vad som anförs i promemorian — för att även delgivning genom kungörelse skall få användas i dessa fall.

Jag vill i det här sammanhanget till sist ta upp en fråga som rör *ansvaret för stämningsmannadelgivning* inom den summariska processen. I promemorian angavs som en särskild fördel med överflyttningen av den summariska processen till kronofogdemyndigheterna att polisens stämningsman-naorganisation skulle kunna avlastas en stor del av de delgivningsärenden som gäller den summariska processen, därför att kronofogdemyndigheternas exekutiva personal har behörighet att inom sitt arbetsområde verkställa stämningsmannadelgivning.

De remissinstanser som yttrat sig i denna del har nästan mangrant kritiserat detta uttalande. Bland andra anser RSV och kronofogdesidan att det inte är rimligt att kvalificerad exekutiv personal skall ägna stor del av sin tid åt delgivningsarbete, ofta utanför ordinarie arbetstid. Många har påpekat att kronofogdemyndigheterna inte kan ta vara på samordningsfördelar på samma sätt som kan ske hos polisens delgivningsorganisation; de personer som skall delges i den summariska processen är nämligen ofta desamma som skall delges i andra mål och ärenden vid domstolar och andra myndigheter. Det kan tilläggas att rikspolisstyrelsen i sin nyligen avslutade översyn av stämningsmannaverksamheten uttalat att huvudansvaret för stämningsmannadelgivning även fortsättningsvis bör ligga hos polisen.

Jag kan instämma i de kritiska synpunkterna. Huvudansvaret för stämningsmannadelgivningen bör alltså ligga kvar hos polisen också beträffande den nya summariska processen. Detta hindrar naturligtvis inte att det i

en del fall kan vara rationellt att personal på kronofogdemyndigheten delger föreläggandena. Det kan t. ex. röra sig om särskilt brådskande eller viktiga fall och situationer där delgivningen kan samordnas med någon annan delgivning eller förrättning som myndigheten skall utföra inom något annat av sina verksamhetsområden. Den exekutiva personalens stämningsmannabehörighet bör följaktligen bevaras.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det, särskilt med hänsyn till det stora målantalet, är angeläget att stämningsmannadelgivning används med urskillning och att enklare och billigare delgivningssätt i princip alltid provas först.

2.11 Invändningar mot ansökningen m. m.

2.11.1 Motiverade bestridanden?

Mitt förslag: Svaranden bör motivera sitt bestridande, men även ett bestridande utan motivering skall hindra bifall till en ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning. För att undgå ett utslag i enlighet med sökandens yrkande i ett mål om särskild handräckning måste svaranden däremot normalt motivera sitt bestridande.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Många godtar uttryckligen förslaget att ett blankt bestridande, dvs. ett bestridande utan motivering, skall vara tillräckligt för att svaranden skall undgå att få ett utslag emot sig i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning. De som vill kräva motiverade bestridanden anför bl. a. att det föreslagna systemet inbjuder till ett ökat antal grundlösa bestridanden och att sökande som har skriftliga fordringsbevis till stöd för sin talan frestas att stämma direkt vid tingsrätt, där det enligt förslaget skall krävas ett motiverat bestridande av viss kvalitet för att tredskodom inte skall meddelas. Från en del håll framförs att kronofogdemyndigheten bör få en möjlighet att "sälla" bestridandena.

Skälen för mitt förslag: I likhet med vad som gäller i dag bör i den nya summariska processen sökandens ansökan och de handlingar som inges i samband med denna delges svaranden med föreläggande för denne att, om han vill bestrida sökandens yrkande, göra det inom viss tid. Svaranden skall samtidigt underrättas om att han kan räkna med att sökandens yrkande kommer att bifallas, om han inte framför någon invändning mot det inom den förelagda tiden.

Enligt nuvarande ordning fordras i mål om betalningsföreläggande endast ett blankt bestridande, dvs. ett bestridande utan motivering, för att gäldenären skall kunna förhindra ett bifall till ansökningen, medan i mål om lagsökning endast vissa i lagen särskilt angivna skäl för bestridandet (10–12 §§ lagsökningslagen) tillmäts samma betydelse. För att undvika bifall till en ansökan om handräckning krävs i dag att svaranden vid

bestridandet visar sannolika skäl för sin invändning eller att sökandens rätt annars framstår som oklar. Även om svaranden lämnar en ansökan om handräckning utan invändning får ansökningen dock inte bifallas, om det är uppenbart att den är oriktig.

För att rätten efter bestridande från gäldenären skall hänskjuta ett mål om betalningsföreläggande till rättegång krävs att borgenären begär det, medan hänskjutandet sker automatiskt i mål om lagsökning under förutsättning att gäldenärens invändning bedömts uppfylla något av de särskilda kraven på bestridandet som anges i 10–12 §§ lagsökningslagen. I mål om handräckning saknas möjlighet att hänskjuta en tvist till rättegång. Rätten kan där i stället lämna sökandens yrkande utan bifall.

Reglerna i 10–12 §§ lagsökningslagen ger sökande med skriftliga fordringsbevis ett försteg i bevishänseende. Lagen utgår från antagandet att ett krav som har stöd av en sådan handling har fog för sig och gäldenären måste framställa vissa särskilda invändningar mot kravet för att undgå bifall till ansökningen.

Som framgått föreslår jag nu att instituten lagsökning och betalningsföreläggande i det nya summariska förfarandet slås samman till ett enda institut. Om de skriftliga fordringsbevisen gavs en processuell särställning i det nya systemet på så sätt att svaranden måste motivera sitt bestridande just i dessa mål, skulle strävandena efter enhetlighet och enkelhet i förfarandet motverkas kraftigt. En enhetlighet som går ut på att svaranden måste motivera sitt bestridande i alla mål är å andra sidan utesluten. Det summariska förfarandet är, som jag flera gånger påpekat, avsett för de fall där sökanden räknar med att någon tvist inte föreligger. Systemet skall i konsekvens därmed byggas med tanke främst på dessa mål och inte för att passa för utredning av de tvister som yppar sig. Förfarandet skall alltså inte tyngas av regler och rutiner för de fall som det egentligen inte är avsett för.

De regler om bevisprövning som gäller i den nuvarande summariska processen kommer inte till användning ofta. I det här sammanhanget är det dessutom bara intressant att se på de lagsöknings- och handräckningsmål där ansökningen bifalls mot svarandens bestridande. Enligt de uppskattningar som gjordes av rättegångsutredningen (SOU 1982:26 s. 202) rör det sig om två till tre procent av målen. Om dessa siffror inte ändras dramatiskt i ett nytt förfarande, på grund av en ökad bestridandebenägenhet eller av andra skäl, kan alltså den nu förordade förändringen antas få begränsad betydelse.

Ett annat skäl mot att kräva motiverade bestridanden är att kronofogdemyndigheterna skulle bli tvungna att värdera dessa bestridanden på ett sätt som faktiskt skulle kunna innebära att man ägnade sig åt judiciell verksamhet av sådan art som bör vara förbehållen domstolar. Jag skall utveckla detta något.

Om ett bestridande skall vara motiverat för att kunna godtas, måste också närmare anges vilka sakliga krav som ställs på bestridandets innehåll. Då kan man hämta ledning från t. ex. lagsökningslagen och föreskriva att svaranden måste visa sannolika skäl för sin invändning. Eller också kan man hämta ledning från RB:s regler om kraven på ett svaromål i anledning

av ett tredskodomsföreläggande och föreskriva att svaranden skall klargöra sin inställning till yrkandet och ange skäl som kan vara av betydelse för prövning av saken. Även andra varianter kan tänkas. Gemensamt för alla dessa lösningar är att de ställer stora krav på kronofogdemyndigheten. Det skulle i hög grad bli en bedömningsfråga om utslag skulle utfärdas eller ej. Då skulle man med fog kunna kritisera systemet för att lägga dömande uppgifter på annan myndighet än domstol. Den bevisfördel som det nuvarande lagsökningsförfarandet ger borgenären kan, som jag strax återkommer till (avsnitt 2.13), tillgodoses inom ramen för det s. k. skriftliga tredskodomsförfarandet vid tingsrätt.

Det bör mot denna bakgrund inte krävas av en svarande att han motiverar sitt bestridande för att undgå bifall till en ansökan i den summariska processen. Som anförs i promemorian kan det däremot vara lämpligt att det i lagen – och givetvis i den information som lämnas till svaranden – anges att svaranden *bör* motivera sitt bestridande, eftersom ett motiverat bestridande skapar ett bättre underlag för den fortsatta hanteringen och dessutom kan bidra till att klara upp rena missförstånd.

Jag föreslår alltså att i princip samma regler som för närvarande gäller för bestridande i mål om betalningsföreläggande skall gälla för mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning i den nya summariska processen. Framstår det som osäkert om en invändning från svaranden skall bedömas som ett bestridande eller ej, kan ledning hämtas från nuvarande praxis i mål om betalningsföreläggande.

Vad jag sagt hittills tar inte sikte på den särskilda handräckningen. I dessa mål skall avgörandet grundas på en viss materiell prövning av ansökningsföreläggandet. Det är därför inte möjligt att i generella ordalag ange vad som krävs av svarandens bestridande för att denne skall kunna undgå att ansökningsföreläggandet bifalls. Det står dock klart att ett blankt bestridande endast i sällsynta fall kan antas medföra att en ansökan om särskild handräckning ogillas. Jag återkommer i ett senare avsnitt till den prövning som förutsätts ske i dessa mål.

2.11.2 Muntliga bestridanden?

Mitt förslag: Svarandens bestridande av ansökningsföreläggandet måste alltid vara skriftligt.

Promemorians förslag: Svaranden skall i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning kunna bestrida ansökningsföreläggandet inte bara skriftligt utan också muntligt vid ett personligt besök hos kronofogdemyndigheten eller per telefon. En ansökan om särskild handräckning måste däremot alltid bestridas skriftligt.

Remissinstanserna: Många har yttrat sig i denna fråga. Endast RSV och ett par av tingsrätterna har förordat att bestridande skall kunna ske muntligt. Alla andra har antingen bestämt avstyrkt förslaget eller ställt sig tveksamma till det.

Skälen för mitt förslag: När det gäller ansökningen och prövningen hos kronofogdemyndigheten har jag tidigare föreslagit att detta förfarande skall vara helt skriftligt. I promemorian och från de remissinstanser som varit positiva till promemorians förslag har framförts att det ger ökad rättssäkerhet för svaranden om han kan bestrida muntligen och inte tvingas skriva. Det geografiska avståndet mellan svarandena och kronofogdemyndigheterna blir större än enligt nuvarande ordning där tingsrätterna är handläggande myndigheter. Det är då, menar man vidare, av värde om bestridande också kan göras per telefon.

Remisskritiken går i huvudsak ut på följande. Möjligheten till muntligt bestridande inbjuder till ett ökat antal okynnesbestridanden. Risken för missförstånd ökar; det gäller såväl svarets karaktär av bestridande eller inte som innehållet i de eventuella grunderna för bestridandet. Risken finns att bestridande per telefon görs av någon obehörig. Den metod som beskrivs i promemorian för ”kvittering” av bestridandet från myndighetens sida är omständlig och osäker. Över huvud taget innebär ett system med muntliga bestridanden ökat arbete för kronofogdemyndigheten och en ökad risk att personalen oförskyllt kommer i dispyt med svaranden om t. ex. det berättigade i kravet. Om ett blankt bestridande godtas, är det inte för mycket begärt av svaranden att han gör det skriftligt.

Kritiken kommer bl. a. från kronofogdemyndigheterna själva, från en del av företrädarna för borgenärsintressen och från några av domstolarna. Kritiken är massiv och enligt min mening inte obefogad. Jag kan heller inte se att de praktiska och rättssäkerhetsmässiga fördelarna med muntliga bestridanden är särskilt stora. Jag förordar därför att bestridandet alltid skall vara skriftligt.

Mitt ställningstagande nu betyder inte att man för all framtid behöver avskriva tanken på att tillåta muntliga bestridanden. När den nya ordningen varit i kraft en tid och personalen på allvar kommit in i verksamheten, kan saken — t. ex. mot bakgrund av vad som kommer fram vid en utvärdering av reformen — komma i ett annat läge.

Självfallet är det angeläget att kronofogdemyndigheterna genom information i föreläggandet eller i bifogat informationsmaterial och som svar på ställda frågor lämnar svarandena upplysningar och vägledning t. ex. om vad som krävs, om man vill bestrida en ansökan, jfr 4 § förvaltningslagen (1986:223).

Mitt förslag: Sökanden skall styrka att de nödvändiga förutsättningarna föreligger för att bevilja den särskilda handräckning som han yrkar. Därvid skall sökandens framställning av de omständigheter, som åberopas till stöd för ansökningen, ligga till grund för prövningen, i den mån framställningen lämnas utan erinran av svaranden och inte är uppenbart oriktig. Några generella krav på innehållet i svarandens bestridande kan inte ställas upp.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Några remissinstanser har anfört att den prövning som förutsätts äga rum i de särskilda handräckningsmålen innehåller starka judiciella inslag och att detta kan skapa svåra problem för kronofogdemyndigheterna. Kritik har också framförts mot vissa detaljer i promemorians förslag, men de flesta remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Enligt 8 § handräckningslagen skall sökanden styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Till den del som sökandens framställning lämnas utan erinran av svaranden, skall rätten lägga hans framställning av omständigheterna till grund för prövningen. Detta gäller dock inte, om det är uppenbart att framställningen är oriktig.

För svaranden gäller i den nuvarande handräckningsprocessen att han måste visa sannolika skäl för sin invändning för att han skall undgå utslag i enlighet med ansökningen. Rätten skall inte heller bifalla ansökningen, om sökandens rätt framstår som oklar.

I det nya systemet får den särskilda handräckningen ett mer begränsat — och delvis också ett annat — tillämpningsområde än handräckning enligt den nuvarande ordningen. Vare sig det är fråga om återställande av rubbad besittning eller liknande eller om handräckning som skall ske med stöd av föreskrift i annan lag skall en ansökan om särskild handräckning nästan alltid bifallas, om den sökta åtgärden faller inom tillämpningsområdet.

Det är mot denna bakgrund tydligt att den nuvarande regeln att svaranden måste visa sannolika skäl för sin invändning inte passar in i det nya systemet. Av intresse är främst i stället kravet att det i det enskilda fallet skall finnas förutsättningar för särskild handräckning. Om det gör det, skall ansökningen bifallas och utslag meddelas i enlighet med ansökningen.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet menar att man inte bör behålla en beviskravsregel för sökanden, när man inte tar upp någon motsvarighet till regeln i den nuvarande handräckningslagen om att svaranden skall visa sannolika skäl för sin invändning; detta med tanke på situationer, då svaranden har bevisbördan för omständigheter som sökanden åberopar till stöd för sin talan.

Enligt min mening är det emellertid viktigt att det för detta summariska förfarande finns så tydliga anvisningar som möjligt om hur bevisfrågorna

skall lösas. Det är också tydligt att ett beviskrav måste läggas på sökanden. Detta stämmer bäst överens med att det summariska förfarandet främst är inriktat på de klara fallen. Dessutom är det en huvudregel att sökanden i civilprocess skall styrka de omständigheter som han grundar sin ansökan på.

En utgångspunkt bör alltså vara att sökanden är skyldig att visa att de särskilda förutsättningarna för handräckning föreligger i målet. Det bör också åvila kronofogdemyndigheten att kontrollera att ansökningsen är lagligen grundad även om svaranden skulle lämna den utan erinran. De omständigheter som sökanden åberopar måste alltså vara sådana att de — om de lämnas obestridda eller styrks — uppfyller villkoren för särskild handräckning.

I likhet med vad som i dag gäller enligt handräckningslagen bör vidare i mål om särskild handräckning sökandens framställning av omständigheterna läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

Att sökanden skall visa att förutsättningarna för särskild handräckning föreligger ställer ganska stora krav på styrkan av hans bevisning när svaranden har bestritt ansökningsen och åberopat en relevant grund för bestridandet. Jag anser — i likhet med vad som anförs i promemorian — att man bör ställa ungefär samma krav på bevisningens styrka som i dispositiva tvistemål. Detta torde gälla även utan uttrycklig reglering i lagen.

Prövningen av den åberopade bevisningen får ske med tillämpning av gängse bevisvärderingsregler. Kraven kan alltså variera beroende på hur sökandens framställning och svarandens invändning ser ut liksom på den bevisning som svaranden kan prestera. Av vad jag nu har sagt framgår tydligt att det är omöjligt att ställa upp några generella krav på svarandens bestridande. Svarandens möjligheter att vinna målet ligger främst, men inte enbart, i att söka visa att någon av de nödvändiga förutsättningarna för särskild handräckning inte föreligger. Jag återkommer närmare till dessa frågor i specialmotiveringen.

Även om avsikten är att det bakomliggande materiella rättsförhållandet skall hållas utanför den särskilda handräckningsprocessen, bör man inte utesluta möjligheten att kronofogdemyndigheten — i saklig överensstämmelse med tillämpningen av den gamla 191 § utsökningslagen — ogillar en ansökan om särskild handräckning om det är helt klart att svaranden har den materiella rätten på sin sida. Kronofogdemyndigheten bör emellertid inte ägna saken uppmärksamhet annat än i helt uppenbara fall.

Jag har tidigare uttryckt mitt förtroende för kronofogdemyndigheternas förmåga att lösa de problem — juridiska och andra — som målen i den summariska processen rymmer. Det är naturligtvis en riktig iakttagelse att de särskilda handräckningsmålen i allmänhet kräver en högre grad av juridisk sakkunskap än målen om betalningsföreläggande och vanlig handräckning. På senare år har kronofogdemyndigheterna tillagts nya, alltmer kvalificerade uppgifter. Jag kan nämna lönegarantiärenden, exekutiva försäljningar av fast egendom och tillsyn i konkurs. Kronofogdarna är numera välutbildade jurister. De särskilda handräckningsmålen rör ofta frågor

om besittning. Sådana frågor är kronofogdarna vana vid, eftersom de ofta är aktuella i utmätningsmålen. Jag är därför övertygad om att kronofogdemyndigheterna har goda förutsättningar att fatta välgrundade beslut i målen om särskild handräckning.

2.12 Överlämnande av mål till tingsrätt m. m.

Mitt förslag: Om svaranden bestritt en ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning, skall målet, om sökanden begär det, överlämnas till tingsrätt. Överlämnas ett mål till en tingsrätt som inte finner sig vara behörig, skall tingsrätten överlämna målet till en behörig tingsrätt. I vissa fall skall mål överlämnas till annan myndighet än tingsrätt. Mål om särskild handräckning skall inte kunna överlämnas till tingsrätt.

Promemorians förslag: Enligt promemorian skall en tingsrätt som inte finner sig vara behörig återlämna målet till kronofogdemyndigheten, som i sin tur skall överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. I sista hand skall högsta domstolen på begäran av kronofogdemyndigheten bestämma vilken tingsrätt som är behörig. I övrigt överensstämmer promemorians förslag med mitt.

Remissinstanserna: De flesta har godtagit huvuddragen i förslaget. För vissa delfrågor har alternativa lösningar lagts fram. Ett tiotal remissinstanser, som särskilt yttrat sig över promemorians förslag om återlämnande av mål från tingsrätt till kronofogdemyndighet, har kritiserat detta och menat att det skulle bli tungrott.

Skälen för mitt förslag: För närvarande gäller i mål om betalningsföreläggande att sökanden, för att ett mål där ansökningen bestritts skall hänskjutas till rättegång, måste yrka detta. Någon remissinstans har föreslagit att ett mål där ansökningen bestritts skall överlämnas till tingsrätt automatiskt, dvs. utan att sökanden behöver begära det. Det finns också ett förslag att sökanden redan i ansökningen skall kunna begära att målet skall överlämnas till tingsrätt för det fall svaranden skulle bestrida ansökningen.

Jag kan inte ställa mig bakom dessa förslag. De flesta sökande lär vilja se bestridandet och de eventuella skälen för detta innan de bestämmer om de vill föra saken till domstol. I ett system med automatiskt överlämnande av bestridda ansökningar skulle dessa sökande tvingas ange i sina ansökningar att de inte vill ha automatiskt överlämnande. Och med ett system där man redan i ansökningen kan begära överlämnande vid eventuellt bestridande riskeras att mål i onödan överlämnas till tingsrätt, t.ex. mål där svaranden bestrider på den grunden att han har erlagt full betalning. Gemensamt för båda förslagen är att kronofogdemyndigheten tvingas att ha extra rutiner för att bevaka de olika önskemålen. Jag förordar därför att det i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning där ansökningen bestritts skall krävas ett yrkande från sökanden för att målet

skall överlämnas till tingsrätt samt att detta yrkande måste framställas *efter* det att bestridandet gjorts.

I mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning är det inte meningen att kronofogdemyndigheten skall göra någon bevisprövning. Kronofogdemyndigheten skall alltså inte avgöra bestridda mål, vare sig avgörandet innebär bifall eller avslag, utan dessa mål skall i stället överlämnas till tingsrätt om sökanden begär det. Målen om särskild handräckning däremot skall avgöras i sak av kronofogdemyndigheten. Det blir alltså inte aktuellt att överlämna några sådana mål till tingsrätt.

Det finns också två andra situationer när mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning skall överlämnas till tingsrätt. Det ena fallet har jag behandlat tidigare, nämligen mål där kronofogdemyndigheten misstänker att sökandens krav är ogrundat eller obefogat och där sökanden begär överlämnande. Det andra fallet är när svaranden ansöker om återvinning av ett utslag. Återvinningsfallen skall jag behandla närmare längre fram.

En grundläggande tanke bör vara att ett mål som har handlagts inom ramen för det summariska förfarandet efter överlämnandet så fort som möjligt och så långt möjligt utan särregler skall handläggas i enlighet med RB:s regler. Detta innebär bl. a. att RB:s forumregler skall tillämpas. Eftersom det är kronofogdemyndigheten som överlämnar målet, blir det den myndigheten som har att tillämpa RB:s forumregler. Det är här frågan bara om dispositiva tvistemål. RB anvisar för huvuddelen av dessa mål ett flertal olika fora. I de flesta fall är tingsrättens behörighet att handlägga målet emellertid till sist beroende av om svaranden gör någon invändning därom. Det skall dock alltid framgå av stämningsansökningen vilka omständigheter som gör just den aktuella tingsrätten behörig. Den vanligaste av dessa omständigheter är säkerligen att svaranden har sitt hemvist inom tingsrättens domkrets. Det finns även mål, t. ex. fastighetsmål och vattenmål, där endast en tingsrätt kan vara behörig. Det blir kronofogdemyndighetens uppgift att med ledning av vad handlingarna i målet utvisar överlämna målet till en tingsrätt som kan vara behörig enligt någon regel i 10 kap. RB. På motsvarande sätt skall den mottagande tingsrätten kontrollera om handlingarna utvisar någon omständighet som kan göra tingsrätten behörig enligt någon forumregel.

Överflyttande av mål mellan tingsrätter m. m.

Om rätten inte finner sig vara behörig, är den från flera synpunkter mest praktiska ordningen att handlingarna vidarebefordras direkt till en behörig tingsrätt i stället för att — som föreslagits i promemorian — återlämnas till kronofogdemyndigheten.

För närvarande finns emellertid inga allmänna regler om överflyttande av tvistemål mellan tingsrätter. Det innebär att det i princip inte är tillåtet att flytta över mål; jag bortser därvid från vissa särskilt angivna fall, av vilka jag strax skall beröra några. I tidigare lagstiftningsärenden har man försökt reglera dessa frågor, men detta har stött på svårigheter (jfr prop. 1986/87: 89 s. 117 f).

Om man väljer en lösning där de inblandade myndigheterna avgör forumfrågan med utgångspunkt endast i vad handlingarna i målet utvisar, undviker man de problem som lagt hinder i vägen i tidigare lagstiftnings-ärenden. Man kan då självfallet inte lösa frågan i vidare mån än som behövs för den summariska processen. Detta får dock accepteras, särskilt med tanke på att problemen kvantitativt sett torde vara störst i fråga om de mål som härrör från summarisk process.

I lagsökningslagen och handräckningslagen finns regler om överflyttande av mål då den tingsrätt som handlagt målet på det summariska stadiet inte är behörig att handlägga målet efter hänskjutande till rättegång eller återvinning. Dessa regler gäller bara överflyttande till annan tingsrätt. Det finns emellertid i annan lagstiftning motsvarande regler om överflyttande av mål till arbetsdomstolen och statens va-nämnd. Gemensamt för alla dessa regler är att beslutet om överflyttande inte får överklagas och att den mottagande myndigheten, om den finner sig inte vara behörig, skall visa målet åter till den domstol som överlämnat målet. I dessa fall är återförvisning av målet till den överlämnande domstolen en praktisk ordning, eftersom det nästan alltid är denna domstol som skall handlägga målet om den mottagande myndigheten finner sig inte vara behörig. Så ligger det emellertid inte till i förhållandet mellan kronofogdemyndighet och tingsrätt i den nya summariska processen; här är det ju inte i något fall fråga om att målet slutligt skall handläggas av kronofogdemyndigheten. I stället är det en annan tingsrätt eller en annan myndighet som skall handlägga målet. Det är därför långt mer praktiskt att den mottagande myndigheten själv lämnar målet vidare till rätt instans.

Mot denna bakgrund förordar jag en ordning där en tingsrätt eller annan myndighet, som vid mottagandet av ett mål inte finner sig vara behörig, lämnar målet vidare till rätt instans och inte åter till kronofogdemyndigheten. Den instans som då tar emot målet skall behålla det, om det i handlingarna finns någon omständighet som kan grunda dess behörighet. Annars får målet överflyttas på nytt, eventuellt tillbaka till den närmast föregående instansen. *Lagrådet* har föreslagit en något annorlunda ordning för tingsrätternas prövning av sin behörighet. Jag återkommer till detta förslag i specialmotiveringen.

De fall jag nu diskuterat kommer att bli ovanliga. Det kan inte bli särskilt svårt för kronofogdemyndigheterna att hitta en tingsrätt som kan vara behörig eller att göra rätt i de mål som skall överlämnas till arbetsdomstolen eller va-nämnden. Med den lösning jag nu har föreslagit anser jag inte heller att det behövs någon medverkan av högsta domstolen i dessa frågor.

En annan sak är att det kan uppstå en valsituation därför att flera tingsrätter kan vara behöriga. Då får den överlämnande myndigheten välja en av dessa efter en allmän lämplighetsprövning. En regel om att sökanden skall få komma till tals med sina önskemål anser jag skulle tynga förfarandet onödigt. Om emellertid sökanden redan har framfört någon synpunkt när det är dags att överflytta målet möter det förstås inte något hinder att ta skäligen hänsyn till hans önskemål.

Överlämnande av mål bör ske genom formligt beslut. Parterna bör underlättas om åtgärden för att de skall veta var målet finns.

När ett mål om betalningsföreläggande eller lagsökning hänskjuts till vanlig rättegång tas det för närvarande inte ut någon ny avgift för den fortsatta handläggningen. Så bör inte heller ske i det nya systemet där den summariska processen inleds hos kronofogdemyndigheten.

Sökandens begäran att målet skall överlämnas till tingsrätt skall göras skriftligt. Enligt promemorian bör tidsfristen för en sådan begäran sättas till tre veckor efter det att kronofogdemyndigheten skickade underrättelse om bestridandet till sökanden. Ett par remissinstanser har invänt att denna tid är för kort. Jag anser för min del att tre veckor är fullt tillräckligt. Att tiden räknas från avsändandet av underrättelsen innebär en förenkling jämfört med nuvarande ordning.

Sökanden bör åläggas att i samband med sin begäran om överlämnande närmare ange de omständigheter och bevis som han vill åberopa och samtidigt ge in sina skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Detta främjar en snabb och ändamålsenlig hantering av målet vid tingsrätten. Det bör emellertid slås fast att det inte är kronofogdemyndigheten utan tingsrätten som skall granska det närmare innehållet i sökandens begäran om överlämnande och i förekommande fall begära in kompletterande uppgifter eller handlingar.

I den summariska processen behöver ett ombud normalt inte visa sin behörighet. Enligt gällande rätt måste ombudet styrka sin behörighet när han begär att ett mål om betalningsföreläggande skall hänskjutas till rättegång. I det nya systemet är det lämpligare att tingsrätten svarar för fullmaktskontrollen, sedan väl målet överlämnats dit. För att överlämnande skall ske bör det alltså inte krävas att ombudet dessförinnan har styrkt sin behörighet. Det får i stället ankomma på tingsrätten att vid behov utfärda föreläggande om komplettering vid påföljd av avvisning.

Mitt förslag: I mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning skall förekomsten av skriftliga fordringsbevis inte tillmätas någon betydelse under handläggningen hos kronofogdemyndigheten. För att ge borgenärer med skriftligt fordringsbevis möjlighet till samma fördel i bevishänseende som i det nuvarande lagsökningsförfarandet tas i RB upp en ny regel som innebär att tingsrätten, om käranden till stöd för sitt anspråk har ett skriftligt fordringsbevis, i en tvistemålsprocess rörande saken kan meddela tredskodom mot svaranden i samband med föreläggande om skriftligt svaromål, även om denne bestrider men inte förmår visa sannolika skäl för sin inställning till anspråket. Grundas kärandens yrkande på ömsesidigt förpliktande avtal och gör svaranden invändning om vederlaget, får tredskodom dock meddelas endast under de förutsättningar som i allmänhet gäller för sådan dom vid föreläggande om skriftligt svaromål.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt, sånär som beträffande de fall där invändning görs om vederlaget i ömsesidigt förpliktande avtal; här föreslogs i promemorian att tredskodom skulle få meddelas endast om invändningen framstod som ogrundad.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. En del godtar den föreslagna ordningen. Kritikerna menar att förslaget kommer att leda till fler bestridanden, större tidsutdräkt fram till ett verkställbart avgörande och fler tvistemål. Själva konstruktionen av de föreslagna tredskodomsreglerna har i allmänhet lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av min tidigare redogörelse har den borgenär som kan åberopa ett skriftligt fordringsbevis till stöd för sin ansökan en fördel i bevishänseende i den nuvarande summariska processen. I lagsökningsmål krävs det nämligen av svaranden att han, om han vill undvika att målet avgörs till hans nackdel, inte bara bestrider ansökningen utan även anger skäl för sitt bestridande. Bara vissa typer av skäl godtas, och i vissa situationer krävs att svaranden kan presentera bevisning till stöd för sin ståndpunkt.

Med hänsyn till kreditgivningens betydelse i samhället är det väsentligt att man i det processuella förfarandet minimerar riskerna för att den som inte vill eller inte kan betala en klar och förfallen fordran lyckas förhålla en exekutionstitel genom grundlösa invändningar. Om sökanden kan åberopa ett skriftligt fordringsbevis till stöd för ansökningen, har han i allmänhet goda skäl för sitt anspråk. Det är därför rimligt att förhållandevis höga krav då ställs på svaranden för att han skall undgå ett utslag till sin nackdel.

Som jag tidigare har nämnt (avsnitt 2.11.1) skulle emellertid en särbehandling av de skriftliga fordringsbevisen inom ramen för den nya summariska processen medföra nackdelar från praktisk synpunkt. En sådan särbehandling bör inte komma i fråga utan tungt vägande skäl. I promemo-

rian har anvisats en annan väg att tillgodose borgenärernas intressen i de nu aktuella fallen, nämligen att i tvistemålsprocessen vid allmän domstol bygga in en motsvarande ordning som nu gäller i de nuvarande lagsökningsmålen. Genom att ansöka om stämning i tvistemål vid domstol och därvid åberopa det skriftliga fordringsbeviset kan borgenären med den föreslagna ordningen utverka ett föreläggande för gäldenären att avge skriftligt svaromål vid påföljd av tredsdom, och på svaromålet ställs i princip samma krav som på yttranden i lagsökningsmål. Om svaranden inte avger ett svaromål som uppfyller dessa krav, kan tredsdom meddelas och borgenären befinner sig då utan större besvär, kostnader eller tidsutdräkt i allt väsentligt i samma situation som efter ett lagsökningsutslag enligt nuvarande ordning.

Den kritik som under remissbehandlingen har riktats mot den föreslagna lösningen har framför allt gått ut på att man riskerar ett ökat antal grundlösa bestridanden inom ramen för den summariska processen. Detta sägs i sin tur medföra att den summariska processen förlorar i effektivitet och att det tar längre tid för borgenärerna att komma till sin rätt. Vidare befaras att det blir ett ökat antal tvistemål vid tingsrätterna, dels därför att en större andel mål måste hänskjutas till rättegång från den summariska processen, dels därför att fler borgenärer väljer att ansöka om stämning vid tingsrätt i stället för att använda den summariska processen. Till detta vill jag säga följande.

En borgenär som har ett skriftligt fordringsbevis kan i det föreslagna systemet välja mellan att ansöka om summarisk process hos kronofogdemyndigheten och att ansöka om stämning vid domstol. Fördelen med stämningsalternativet är att högre krav ställs på svaranden vid ett bestridande. Fördelen med summarisk process är å andra sidan att ansökningen blir mera direkt kopplad till en eventuell följande verkställighet och att behandlingen av ansökningen till följd av det enklare regelsystemet och ADB-hanteringen kan antas gå snabbare. Avgörande för huruvida borgenären trots dessa fördelar bör välja att ansöka om stämning blir givetvis frågan med vilken grad av sannolikhet han kan vänta ett bestridande från gäldenären. I det sammanhanget bör uppmärksammas att för närvarande endast två till tre procent av ansökningarna om lagsökning bestrids. Det saknas anledning anta att bestridandefrekvensen skulle öka på något mer avgörande sätt om beviskraven togs bort, främst därför att gäldenärerna i de fall där skriftligt fordringsbevis finns är medvetna om att borgenären har rätten på sin sida och att ett bestridande är meningslöst. Bestridandefrekvensen är för övrigt förhållandevis låg även i de nuvarande betalningsföreläggandemålen, där ju någon motivering till ett bestridande inte krävs.

Jag är mot denna bakgrund övertygad om att borgenären i de allra flesta fall också i det nya systemet kommer att välja summarisk process när ett skriftligt fordringsbevis ligger till grund för ansökningen. Man skall däremot inte blunda för att det kan bli någon ökning av de fall som efter bestridande måste hänskjutas till domstol. Dessa fall kan emellertid tas om hand på ett snabbt och enkelt sätt inom ramen för det skriftliga tredsdomsförfarandet kompletterat med särregler av det slag som föreslås i promemorian. Enligt min mening behöver man — med tanke på de rela-

tivt få fall det torde bli fråga om — inte befara vare sig att det skulle bli fråga om några svårigheter för tingsrätterna att hantera målen eller att effektiviteten i förfarandet i det stora hela skulle försämrats till förfång för borgenärerna.

Jag förordar mot denna bakgrund att promemorians förslag i denna del genomförs. Eftersom det här är fråga om en väsentlig nyhet — hela det nuvarande lagsökningsinstitutet förs ju bort från den summariska processens område — måste utvecklingen i det här hänseendet följas noga. Självfallet är jag beredd att vidta åtgärder, om det skulle visa sig att den nu förordade ordningen skulle föra med sig allvarliga nackdelar.

Mitt förslag innebär att det i 44 kap. RB förs in nya regler om bevisprövning efter skriftligt tredskodomsföreläggande i vissa fall. När det gäller den tekniska utformningen av reglerna vill jag med utgångspunkt från promemorian säga följande.

Den nuvarande regleringen i lagsökningsmålen i fråga om vilka invändningar som kan godtas och vilken bevisning som krävs i olika lägen framstår som onödigt komplicerad och kan — som föreslås i promemorian — med fördel ersättas med en regel av innebörd att svaranden, när käranden grundar sitt krav på ett skriftligt fordringsbevis, för att undvika tredskodom måste prestera *sannolika skäl* för sitt bestridande. En sådan huvudregel bör bli generellt giltig över hela tvistemålsområdet, alltså även när den skriftliga utfästelsen gäller annan fullgörelse än betalning.

I enlighet med vad som sägs i promemorian är det emellertid inte rimligt att upprätthålla kravet på att svaranden skall visa sannolika skäl för sin invändning i alla typer av mål där sökanden kan presentera ett skriftligt fordringsbevis. Det gäller de situationer där fordringsbeviset utgörs av ett ömsesidigt förpliktande kontrakt — t.ex. ett avbetalningskontrakt — och svarandens invändning hänför sig till vederlaget. Ett krav på sannolika skäl skulle nämligen kunna sätta vissa för svaranden förmånliga bevisregler inom bl. a. hyresrätten och konsumenträtten ur spel.

I promemorian föreslogs för de nu aktuella fallen att tredskodom skulle få meddelas mot en svarande som framfört en invändning mot ansökningen endast under förutsättning att invändningen framstod som ogrundad. Om förslaget genomförs, innebär det att det finns tre olika nivåer för vad svaranden behöver prestera för att undgå tredskodom vid föreläggande om skriftligt svaromål. Om kravet inte grundas på ett skriftligt fordringsbevis, gäller sålunda de vanliga reglerna i 44 kap. 7 a § RB, enligt vilka svaranden måste anföra skäl som kan vara av betydelse vid en prövning av saken. Detta innebär att svaranden måste ange ett skäl för bestridandet som kan vara relevant men däremot i princip inte behöver prestera någon bevisning till stöd för sin ståndpunkt. I mål där ett skriftligt fordringsbevis åberopas gäller det nyss nämnda kravet på sannolika skäl. Om fordringsbeviset är ett ömsesidigt förpliktande kontrakt, kan gäldenären med promemorians förslag undgå tredskodom om han framför en invändning om vederlaget som inte framstår som ogrundad. Styrkan i det sistnämnda rekvisitet kan sägas ligga någonstans mellan de två förstnämnda.

Enligt min mening talar redan intresset av ett någorlunda enkelt system mot promemorians förslag i det nu diskuterade hänseendet. Härtill kom-

mer att den föreslagna regeln får vissa sakligt egendomliga konsekvenser. Den medför sålunda att en invändning som hänför sig till vederlaget får olika betydelse vid tredskodomsprövningen beroende på om ett skriftligt fordringsbevis finns eller inte. Några objektivt hållbara argument för en sådan skillnad kan knappast åberopas; det kan t. ex. inte vara rimligt att köparen av en vara får mer inskränkta handlingsmöjligheter vid fel i varan när denna sålts på avbetalning än när den sålts mot faktura. Att det finns ett skriftligt fordringsbevis som grund för sökandens yrkande har ju i sak ingen betydelse, när den invändning som svaranden framför inte hänför sig till fordringens existens som sådan, utan till vederlaget.

Mot denna bakgrund är enligt min mening den enda konsekventa och i övrigt lämpliga lösningen att för de nu diskuterade fallen ställa precis samma krav på svaromålet som i de fall där inget skriftligt fordringsbevis alls föreligger, alltså samma krav som ställs vid prövning enligt 44 kap. 7 a §. Detta innebär att svaranden för att undvika tredskodom skall klargöra sin inställning till sökandens yrkande och anföra skäl som kan vara av betydelse vid prövning av saken.

Jag förordar att de nu diskuterade reglerna om tredskodomsprövning vid skriftligt fordringsbevis tas in i 44 kap. RB som en ny 7 b §. Reglerna bör göras tillämpliga inte bara på mål där talan väckts genom ansökan om stämning utan även på mål som överlämnas till tingsrätt från kronofogdemyndighet efter summarisk process. Genom en sådan ordning skapas ytterligare skydd mot grundlösa bestridanden i den summariska processen.

I principiell överensstämmelse med vad som i dag gäller i lagsökningsmål bör svaranden givetvis vara berättigad att ansöka om återvinning av en tredskodom även om han inte förmår att visa sannolika skäl för sin inställning.

Lagrådet har i huvudsak godtagit den föreslagna regleringen. Dock har lagrådet påtalat ett rättssäkerhetsproblem för svaranden som sammanhänger med möjligheten enligt det remitterade förslaget att meddela tredskodom med stöd av 44 kap. 7 b § två gånger i rad. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen till nämnda paragraf.

Avslutningsvis vill jag nämna att ett par remissinstanser menat att tredskodom inte är en lämplig benämning på domar som meddelas mot svarande som avgivit svaromål men som inte nått upp till tillräcklig bevisnivå. Jag kan hålla med om att benämningen rent språkligt inte är alldeles lyckad. Men det är ingen större principiell skillnad härvidlag gentemot en tredskodom som meddelas med stöd av 44 kap. 7 a § RB mot en svarande som bestrider käromålet under anförande av skäl som bedöms som irrelevanta. Och gemensamt för dessa båda sorters tredskodomar och de tredskodomar som meddelas till följd av utevaro från muntlig förhandling är att de meddelas utan att någon fullständig prövning av saken ägt rum; de bör alltså behandlas lika med avseende på rättskraft, återvinning m. m. Övervägande skäl talar således för en enhetlig benämning av alla dessa domar och då kommer det inte i fråga att överge den inarbetade beteckningen tredskodom.

2.14.1 Sökandens rätt till ersättning för kostnader

Mitt förslag: Sökanden får i det nya summariska förfarandet rätt till ersättning av svaranden för kostnader i samma utsträckning som i dag, dvs. med ett av regeringen fastställt högsta belopp för eget arbete eller ombudsarvode. Ett beslut om kostnadsersättning kan meddelas endast i samband med att en ansökan bifalls till någon del men däremot inte i ett beslut om avvisning eller avskrivning. Ersättningskyldighet skall inte åläggas svaranden när sökanden har inlett förfarandet i onödan.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Principerna bakom förslaget har godtagits. Däremot har kritik riktats mot förslaget i vissa tekniska enskildheter.

Skälen för mitt förslag: För närvarande gäller att sökanden har rätt till ersättning av motparten för sina kostnader i målet såväl i den summariska betalningsprocessen som i handräckningsprocessen, om hans talan bifalls. Sådan ersättning kan utgå för bl. a. ombudsarvode, dock högst med ett visst av regeringen fastställt belopp, om det inte finns särskilda skäl att bestämma ett högre belopp. Bestämmelser om högsta ersättningsbelopp finns i förordningen (1981:1056) om ersättning för kostnader i mål om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning vid tingsrätt. Beloppen är för närvarande i mål om betalningsföreläggande 250 kr. och i övriga mål 275 kr.

Om ett mål hänskjuts till rättegång eller tas upp efter ansökan om återvinning kan sökanden — om han vinner målet — få ersättning även för sina kostnader för det summariska förfarandet. Detta gäller även i mål om mindre värden, dvs. i mål där 1 kap. 3 d § RB tillämpas; här är dock rätten till ersättning uttryckligen begränsad till vad som gäller enligt reglerna för det summariska förfarandet (18 kap. 8 a § sjätte stycket RB).

I mål om mindre värden ersätts i princip inte ombudskostnader. Men om ett mål om lagsökning eller betalningsföreläggande hänskjuts till rättegång eller tas upp efter ansökan om återvinning får, om målet avgörs genom tredskodom, ersättning till borgenären för ombudsarvode m. m. utgå med skäligt belopp enligt närmare föreskrifter som meddelas av regeringen (18 kap. 8 a § sjunde stycket RB), förutom den ersättning som kan utgå för arvode m. m. på det summariska stadiet. Det högsta ersättningsbeloppet regleras i 2 § förordningen (1987:965) om ersättning för rättegångskostnader m. m. i mål där 1 kap. 3 d § rättegångsbalken tillämpas och är för närvarande 300 kr. Vad som nu gäller i fråga om sökandens rätt till ersättning bör — som anförs i promemorian — i allt väsentligt gälla även för den nya summariska processen. Det bör även i fortsättningen ankomma på regeringen att fastställa maximibelopp för ersättningen för ombudsarvode m. m. Beloppen bör kunna vara relativt enhetliga.

Det nu sagda innebär för det första att sökanden skall kunna få ersätt-

ning för sina kostnader endast om utslag i målet meddelas, dvs. om ansökningen bifalls åtminstone till någon del. Det är därvid inte uteslutet att den enda del av ansökningen som bifalls är kostnadsyrkandet; det är fallet när sökanden har återkallat huvudyrkandet — men inte kostnadsyrkandet — därför att huvudyrkandet har tillgodosetts efter det att ansökningen gjordes. Om däremot ansökningen i sin helhet återkallas och målet avskrivs innan utslag har meddelats, bör sökanden liksom nu vara avskuren från rätten till ersättning.

I promemorian upptogs en regel av innebörd att svaranden inte skall åläggas att betala sökandens kostnader om sökanden inlett förfarandet i onödan. En remissinstans har ifrågasatt behovet av en sådan regel och anfört att denna fråga blir aktuell att pröva endast om svaranden bestrider kostnadsyrkandet; i sådana fall skall inte kronofogdemyndigheten pröva yrkandet utan i stället överlämna målet i den delen till tingsrätt för prövning där, om sökanden begär det.

Emellertid är det tänkbart att en sådan regel kan komma att tillämpas av kronofogdemyndigheten själv, både i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning trots att svaranden inte bestritt ansökningen, och i mål om särskild handräckning, vilka ju alltid skall avgöras i sak av kronofogdemyndigheten oavsett svarandens inställning. Jag ansluter mig därför till promemorians förslag.

En del remissinstanser har föreslagit att kostnadsfrågorna skall kunna avgöras i större utsträckning av kronofogdemyndigheten och inte i så många fall behöva föranleda överlämnande till tingsrätt. Förslagen tar, som framgår av det jag nyss sagt, sikte bara på målen om betalningsföreläggande och vanlig handräckning. Och när det gäller sökandens kostnadsersättning skulle en sådan ordning vara av värde endast när kostnadsyrkandet är den enda del av ansökningen som bestrids; i de fall någon del av huvudyrkandet bestrids skall ju målet ändå överlämnas till tingsrätt. Det skulle alltså inte bli fråga om många fall. För kronofogdemyndighetens del skulle det innebära att man var tvungen att utreda och värdera parternas ståndpunkter i kostnadsfrågorna. Mål om rättegångskostnader är ofta långt ifrån enkla. Det ligger bäst i linje med principen för uppgiftsfördelningen mellan domstol och förvaltningsmyndighet att dessa frågor handhas vid tingsrätt. Systematiskt skulle det vidare innebära ett komplicerande avsteg från rutinen att alla bestridanden föranleder överlämnande till tingsrätt om sökanden begär det. Övervägande skäl talar alltså för att även bestridda kostnadsyrkanden behandlas av tingsrätt.

Jag skall tillägga att kronofogdemyndigheterna i principiell överensstämmelse med vad som gäller i dag i alla olika typer av mål i den summariska processen oberoende av invändning skall pröva att det yrkade ersättningsbeloppet inte strider mot den särskilda författningsregleringen av kostnaderna. Om en sådan prövning leder till att sökandens ersättningsyrkande inte helt bifalls skall detta givetvis inte föranleda att målet överlämnas till tingsrätt. Myndigheten skall i stället bifalla endast den del av ersättningsyrkandet som sökanden anses berättigad till. I likhet med vad som i dag gäller i mål om betalningsföreläggande skall myndigheten redan i

2.14.2 Svarandens rätt till ersättning för kostnader

Mitt förslag: Svaranden skall i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning ha en begränsad rätt till ersättning för sina kostnader; ersättning skall utgå bara om det finns synnerliga skäl. Prövningen av svarandens kostnadsersättningsanspråk skall dock inte kunna ske inom ramen för den summariska processen. Frågan om svaranden har rätt till sådan ersättning får i dessa fall prövas efter särskild talan från svaranden. Däremot skall svaranden i ett mål om särskild handräckning kunna få ersättning för sina kostnader, om ansökningen inte leder till bifall.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har godtagit principerna för förslaget, men haft invändningar rörande tekniska enskildheter.

Skälen för mitt förslag: Ersättning kan för närvarande utgå till svaranden i mål om lagsökning och handräckning om sökandens talan avvisas eller målet avskrivs. I handräckningsmål kan svaranden få ersättning också när ansökningen avslås. Däremot torde ersättning till gäldenären inte utgå i mål om betalningsföreläggande.

Frågan i vad mån svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning bör kunna tillerkännas ersättning för sina kostnader om sökandens talan avskrivs eller avvisas sedan svaranden förelagts att inkomma med yttrande måste bedömas utifrån det förhållandet att ett blankt bestridande alltid är tillräckligt för att hindra bifall till ansökningen. För det begränsade arbete som ligger bakom ett blankt bestridande bör ersättning normalt inte utgå. Detta bör gälla som huvudregel även om svaranden faktiskt har motiverat sitt bestridande. Som anförs i promemorian kan det emellertid finnas fall där det trots allt framstår som motiverat att svaranden får ersättning för sina kostnader. Svarandens eventuella rätt till kostnadsersättning torde emellertid sällan vara otvistig. Samma skäl som jag redovisade i föregående avsnitt mot att låta kronofogdemyndigheten utreda och avgöra sökandens tvistiga kostnadsyrkanden gör sig alltså gällande även för svarandens kostnadsyrkande. Härtill kommer att man i t. ex. mål som återkallats efter det att föreläggande för svaranden utfärdats skulle vara tvungen att kommunicera återkallelsen med svaranden så att han fick möjlighet att framföra eventuella kostnadsanspråk.

En rätt för svaranden att inom ramen för den summariska processen få ersättning för sina kostnader i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning skulle alltså kraftigt tynga förfarandet. Med hänsyn till att det kan röra sig om endast få fall delar jag den i promemorian framförda uppfattningen att en sådan ordning inte bör införas.

En från olika synpunkter acceptabel ordning kan man i stället få till

stånd, om man som föreslås i promemorian ger svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning rätt till ersättning för sina kostnader, om målet har krävt mer arbete av honom än att bestrida ansökningen, men däremot inte låter honom framställa sitt yrkande inom ramen för det anhängiga summariska förfarandet. Ersättningsanspråket får i stället göras självständigt, t.ex. genom att svaranden ansöker om betalningsföreläggande eller stämning på sitt kostnadsanspråk.

De situationer i vilka svaranden kan vara berättigad till ersättning kan inte uttömmande preciseras i lagtexten. Som förutsättning bör gälla att, om ansökningen avvisas eller avskrivs, svaranden skall ha rätt till ersättning för kostnader med anledning av målet, om det finns *synnerliga skäl* för det. Ett yrkande om kostnadsersättning till svaranden skall kunna tas upp till prövning utan hinder av att det mål vari kostnaden uppkom har avgjorts. Regeln tar alltså inte — i varje fall inte direkt — sikte på sådana fall som kronofogdemyndigheten överlämnar till tingsrätt, antingen på begäran av sökanden eller efter ansökan om återvinning. I dessa fall skall tingsrätten avgöra kostnadsfrågorna utifrån RB:s allmänna regler. I och för sig lär denna prövning oftast komma till samma resultat, nämligen att svarandens arbete under den summariska processen normalt inte är ersättningsgillt. Den regeln jag föreslår tar i stället sikte på de ansökningar som avgörs av kronofogdemyndigheten genom avvisning eller avskrivning.

Prövning av om det finns synnerliga skäl för kostnadsersättning får ske i vanlig ordning inom de ramar som gäller efter det att svaranden ansökt om betalningsföreläggande respektive stämning på sitt kostnadsyrkande.

En regel om rätt för svaranden att få ersättning för kostnader inom den summariska processen bör lämpligen tas upp i den lag som reglerar denna processform. Storleken på svarandens kostnadsersättning i dessa fall tror jag det varken är nödvändigt eller särskilt lämpligt att försöka taxereglera. Men det är förstås inget hinder att använda taxorna för sökandens kostnadsersättning som hållpunkter för bedömningen.

Eftersom en ansökan om *särskild handräckning* alltid skall prövas i sak i det summariska förfarandet bör svaranden i dessa fall ha rätt till ersättning för sina kostnader enligt samma principer som gäller i en vanlig tvistemålsprocess. Svaranden bör alltså i princip ha rätt till ersättning för sina kostnader, om ansökningen efter prövning i sak lämnas utan bifall. Om sådan ersättning skall utgå när ansökningen avvisas eller avskrivs efter återkallelse får bedömas från fall till fall med ledning av RB:s regler. En förutsättning för att svaranden skall få ersättning bör dock i regel vara att han har bemött ansökningen. I normala fall bör ersättning för arvode eller eget arbete utgå med ett högsta belopp som regeringen fastställer. Kronofogdemyndigheten skall självmant pröva storleken av svarandens kostnadsyrkande. Av praktiska skäl bör svaranden åläggas att alltid ange sitt ersättningsanspråk redan i bestridandet.

Mitt förslag: I 18 kap. RB tas in en ny regel som anger att kärandens rätt till ersättning för kostnader i ett vanligt tvistemål begränsas till vad som gäller för den nya summariska processen, om det summariska förfarandet lika gärna hade kunnat användas.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: En del har tillstyrkt förslaget. Några åter har menat att regleringen är onödig. Andra har anført att den föreslagna regeln är otvetydig och skulle bli svår att tillämpa.

Skälen för mitt förslag: I dispositiva tvistemål vid tingsrätt är vinnande parts rätt till ersättning för rättegångskostnader begränsad i mål som rör mindre värden. Ombudsarvode ersätts med högst ett belopp som svarar mot högsta rådgivningsavgiften enligt rättshjälpslagen (för närvarande 625 kr.). I tvistemål som gäller större värden kan käranden däremot få full ersättning för sina kostnader för eget arbete och för ombudsarvode, om han vinner processen. Som jag har nämnt är sökandens rätt till ersättning för kostnader i det summariska förfarandet alltid begränsat till visst högsta belopp. Sökandenas intresse av att så snabbt som möjligt kunna få till stånd verkställighet hos den gäldenär som inte betalar frivilligt i rätt tid kan i allmänhet antas utgöra tillräckligt skäl för dem att ändå välja den summariska processformen. Det kan emellertid inte uteslutas att en sökande, trots att det framstår som osannolikt att svaranden bestrider anspråket, skulle föredra att – i stället för att ansöka om betalningsföreläggande eller handräckning – ansöka om stämning vid tingsrätten direkt i enda avsikt att kunna få högre ersättning för sina kostnader.

Detta bör motverkas. Om den summariska processformen lämpligen kan användas, bör sökandena förmås att i första hand använda den. Tingsrätterna skall inte belastas med mål som egentligen hör hemma i det summariska förfarandet. Det är mot denna bakgrund som det i promemorian föreslagits en ny regel som ger käranden i vanliga tvistemål rätt endast till den begränsade ersättningen för kostnader som gäller för det summariska förfarandet, om han lika gärna kunnat gå fram den vägen.

Domstolsverket och några domstolar har i sina remissvar anført att den föreslagna regeln är överflödig med tanke på att rätten till ersättning för rättegångskostnader ändå är begränsad till den kostnad som ”skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt” (18 kap. 8 § RB). Även om denna regel skall tillämpas oberoende av om svaranden gjort invändning i fråga om storleken av kärandens kostnadsyrkande, kan det enligt min mening av pedagogiska skäl vara lämpligt att en uttrycklig skyldighet för rätten att ta upp kostnadsfrågan ur den nu aktuella synvinkeln införs, i all synnerhet som det rör sig om fall där svaranden normalt inte yttrar sig i målet. Dessutom kan ju den verkliga kostnaden, som i och för sig kan ha varit skäligen i den mening som avses i 18 kap. 8 § RB, ha varit högre än den ersättning som skulle ha kunnat utgå i den summariska processen.

Ett par remissinstanser har anfört att den föreslagna regeln är otydlig och svår att tillämpa. Den uppfattningen har jag svårt att dela. Som jag återkommer till i specialmotiveringen bör tillämpning av regeln komma i fråga endast i sådana fall där det är motiverat på grund av svarandens inställning i målet, nämligen när denne inte hör av sig eller uttryckligen medger käromålet. Vidare bör kändanden alltid få tillfälle att yttra sig innan frågan avgörs. Härigenom kan domstolen få ett gott underlag för avgörandet.

Sammanfattningsvis anser jag mot denna bakgrund att den i promemorian föreslagna kostnadsregeln är ett lämpligt styrmedel i sammanhanget och jag förordar att den införs.

Av naturliga skäl tar den nu föreslagna regeln inte sikte på mål om särskild handräckning. I dessa fall bör sökanden kunna välja processform utan den styrning genom kostnadsregler som jag nyss föreslog. Vill han omedelbart få sin materiella rätt prövad, skall han vara oförhindrad att genast väcka talan vid domstol.

2.15 Rättskraften

Mitt förslag: Utslagen i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning skall kunna få rättskraft på samma sätt som ett vanligt domstolsavgörande. Däremot skall ett lagakraftvunnet utslag i mål om särskild handräckning inte hindra att talan i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet väcks genom ansökan om stämning vid domstol.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har i allmänhet godtagit förslaget. Från något håll är man dock kritisk mot att låta avgöranden i den summariska processen vinna rättskraft, i vart fall om fristen för återvinning räknas från dagen för avgörandet i stället för från t. ex. delgivningsdagen.

Skälen för mitt förslag: Med rättskraft avses i huvudsak att en sak som avgjorts genom ett lagakraftvunnet avgörande inte får tas upp till prövning på nytt. Ett system med rättskraft tillgodoser främst den vinnande parten. Den förlorande partens intressen gynnas å andra sidan självfallet bäst av att avgörandet inte vinner rättskraft.

Principen att lagakraftvunna domar får rättskraft är fast förankrad i vår rättsordning. Den vinnande partens intresse att veta att den reglering av tvisten som skett genom domen blir bestående och den effektivitet i förfarandet som därmed tillskapas anses väga tyngre än den förlorande partens intresse att utan begränsning kunna få saken omprövad. Även tredsdomar vinner rättskraft. Likheten mellan en tredsdom och ett utslag i summarisk process är påfallande.

Ibland sägs det att risken för att avgörandet blir materiellt felaktigt är större i en summarisk process än i den ordinära. Därvid brukar man hänvisa till att parterna i den summariska processen har begränsade möj-

ligheter att lägga fram de omständigheter och bevis som är av betydelse i målet och att rätten har små möjligheter att se till att målet blir uttömmande behandlat.

I det nya summariska förfarandet kan en ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning aldrig leda till att anspråket ogillas. Ett sådant avgörande kan träffas först vid tingsrätten. Risken för felaktiga avgöranden i summariska mål avser alltså bara de mål som leder till bifall av sökandens yrkande. För svaranden är emellertid såvitt jag kan förstå risken för ett felaktigt avgörande snarast mindre i den summariska processen än i den ordinära tvistemålsprocessen, eftersom han genom ett blankt bestridande alltid kan förhindra att sökandens krav bifalls. Det finns därför enligt min mening inte något hinder mot att bifallande avgöranden i den nya summariska processen tillerkänns rättskraft.

De avgöranden i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning varigenom sökandens yrkande har bifallits till någon del bör alltså, sedan tiden för återvinning har gått ut, vinna rättskraft. Detta står i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i dag enligt lagsökningslagen och handräckningslagen.

Vad jag har sagt hittills avser inte utslag i mål om särskild handräckning. Dessa mål tar främst sikte på en situation där sökandens besittning är kränkt eller där svaranden olovligen vidtagit någon annan åtgärd. Syftet med den summariska processen är i dessa fall att sökanden snabbt och enkelt skall kunna få rättelse. Det bakomliggande rättsförhållandet lämnas därför normalt sett utanför. Svaranden kan alltså i regel inte undgå bifall till ansökningen enbart genom att hävda att han har rätten på sin sida. Det är mot den bakgrunden tydligt att utslag i mål om särskild handräckning inte kan ges rättskraft, eftersom rättskraften skulle omfatta även det bakomliggande rättsförhållandet. Parterna bör i dessa mål alltid kunna genom ansökan om stämning väcka talan vid domstol i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet. Detta utgör dock naturligtvis inte hinder mot att utslaget verkställs.

Ett beslut varigenom en ansökan om särskild handräckning ogillas bör vinna rättskraft endast i den begränsade meningen att det skall utgöra hinder för sökanden att på nytt ansöka om särskild handräckning angående samma sak så länge de faktiska förhållandena är oförändrade.

Mitt förslag: Svaranden skall kunna angripa ett utslag i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning genom att inom viss tid ansöka om återvinning vid tingsrätten. Återvinningsfristen skall vara en månad räknat från dagen för utslaget. Ett utslag i mål om särskild handräckning och andra överklagbara beslut i den summariska processen skall kunna överklagas till hovrätten genom besvär inom tre veckor från dagen för utslaget eller beslutet. Kronofogdemyndighetens olika beslut under handläggningen skall – med ett undantag – inte kunna överklagas.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Den föreslagna systematiken för rättsmedel mot kronofogdemyndighetens olika avgöranden godtas allmänt. Reaktionen är dock blandad på förslaget att återvinningsfristen skall räknas från dagen för utslaget och inte från delgivning eller verkställighet. Några vill förlänga återvinningsfristen till två månader.

Skälen för mitt förslag:

Gällande ordning

Enligt lagsökningslagen är rättsmedlet återvinning mot ett lagsökningsutslag varigenom borgenärens talan bifallits och mot ett slutbevis i mål om betalningsföreläggande. Eftersom ogillande utslag inte kan meddelas enligt lagsökningslagen är det endast gäldenären som kan söka återvinning. En borgenär som i lagsökningsmål är missnöjd med att rätten i utslag bifallit gäldenärens kvittningsyrkande betraktas också som gäldenär och kan därför begära återvinning beträffande den delen av utslaget. Om borgenären är missnöjd med utslaget beträffande sin rätt till kostnadsersättning, får han däremot anföra besvär till hovrätten.

Enligt handräckningslagen är rättsmedlet mot utslag i själva saken återvinning för båda parter.

Om ett mål upptas efter ansökan om återvinning kommer det inte att omprövas i en högre instans utan i samma instans som den som avgjorde målet om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning, dvs. hos tingsrätten. Detsamma gäller återvinning efter tredskodom. Den ordningen förklaras av att utslaget, slutbeviset och tredskodomen inte grundas på någon fullständig materiell prövning.

Talan mot rättens beslut varigenom en ansökan har avvisats eller avskrivits förs genom besvär till hovrätten. Detsamma gäller för andra beslut som inte avser själva saken. Dock går det inte att överklaga ett beslut varigenom ett mål hänskjutits till rättegång eller överlämnats till annan domstol.

Återvinningsfristen är i dag en månad. Fristen räknas i lagsökningsmål från den dag då utslaget delgavs gäldenären och i mål om betalningsföreläggande från det utmätning ägde rum eller från det frivillig betalning

skedde med förbehåll om rätt för gäldenären att söka återvinning. I handräckningsmål skall återvinning sökas av svaranden inom en månad från den dag då utslaget delgavs honom eller helt eller delvis verkställdes och av sökanden inom en månad från dagen för utslaget.

Återvinning i det nya systemet

Av praktiska skäl bör man ha olika beteckningar på avgöranden vari sökandens yrkande helt eller delvis bifalls och andra avgöranden. De förstnämnda kan lämpligen efter förebild från lagsökningsmålen kallas utslag och de sistnämnda helt enkelt beslut.

Det råder allmän enighet om att rättsmedlet mot utslag i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning skall vara återvinning vid tingsrätt. Några remissinstanser har föreslagit en annan benämning än återvinning men utan annat sakligt innehåll. Jag återkommer till dessa förslag men vill redan nu säga att jag förordar att uttrycket återvinning behålls.

Återvinning bör enligt min mening komma i fråga bara för svarandesidan. En invändning av svaranden om kvittning måste i det nya summariska förfarandet behandlas som ett bestridande av ansöknings och föranleda att målet överlämnas till tingsrätt, om sökanden begär det.

Svaranden skall alltid kunna angripa ett utslag i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning genom att ansöka om återvinning inom viss tid. Ansökan om återvinning skall ges in till den kronofogdemyndighet som har meddelat utslaget, men återvinningsmålet skall — i enlighet med principen att tvistiga fall skall prövas av domstol — handläggas vid tingsrätt. Myndigheten skall alltså skicka återvinningsansökningshandlingarna i målet till tingsrätten.

Vad jag tidigare sagt rörande överlämnande av mål till tingsrätt på begäran av sökande bör i allt väsentligt gälla även överlämnande efter ansökan om återvinning. Jag föreslår, i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande ordning, att kronofogdemyndighetens utslag därvid skall anses som tredskodom. Detta innebär bl. a. att, om tredskodom sedermera meddelas mot återvinningsökanden i ett mål som överlämnats till tingsrätten efter ansökan om återvinning, denne inte kan ansöka om återvinning av tingsrättens tredskodom, utan den skall stå fast (44 kap. 10 § andra stycket RB).

Med motiveringen att i det nya systemet målet efter återvinning skall handläggas av en annan myndighet än den som handlade målet på det summariska stadiet har några remissinstanser föreslagit att termen återvinning byts ut mot en annan term, t. ex. omprövning. För egen del anser jag inte att uttrycket återvinning diskvalificeras av att den efterföljande prövningen sker hos en annan myndighet. Det viktiga enligt min mening är att återvinningen i detta sammanhang fyller samma funktion som återvinning i den nuvarande summariska processen och i tredskodomsförfarandet. Den föreslagna termen omprövning är dessutom mindre lyckad, eftersom omprövning i många sammanhang, bl. a. i förvaltningsrätten, innebär just att samma myndighet gör en ny prövning.

Som framgått av min tidigare redogörelse gäller i dag flera olika utgångspunkter för beräkningen av återvinningsfristen. Som anförts i promemorian är det inte motiverat att upprätthålla dessa olikheter i det nya summariska förfarandet. Frågan är då vilken utgångspunkt som skall väljas. De remissinstanser som förordar att fristen räknas från delgivning eller verkställighet av utslaget hänvisar till omsorgen om svarandens rättssäkerhet och anför i allmänhet också att det inte alltid är så viktigt att avgörandena inom den summariska processen vinner laga kraft.

Vid remissbehandlingen av 1977 års promemoria förordades från flera instanser att återvinningsfristen borde räknas från dagen för utslaget, eftersom det i betalningsmål inte sällan uppstår besvärande dröjsmål på grund av att gäldenären inte kan anträffas för delgivning. I propositionen med förslag till handräckningslag m. m. (1980/81:88) anslöt sig departementschefen i princip till detta resonemang (s. 60). Han uttalade att det från rättssäkerhetssynpunkt inte borde möta något hinder att räkna återvinningsfristen från dagen för utslaget, om svaranden i samband med delgivningen av ansökningsenheten underrättades om när utslag kan komma att meddelas och om möjligheten att söka återvinning samt därefter underrättades om utslaget i vanligt brev (jfr 17 kap. 9 § sjunde stycket RB). I avvaktan på rättegångsutredningens förslag angående den summariska processen sköts dock frågan om återvinningsfristens beräkning på framtiden.

Från rättssäkerhetssynpunkt är det förstås viktigt att svaranden på ett tillförlitligt sätt underrättas om vilken dag återvinning senast måste sökas. Det intresset tillgodoses i dag i lagsöknings- och handräckningsmålen genom kravet på delgivning av utslaget och i mål om betalningsföreläggande genom att återvinningsfristen inte börjar räknas förrän utmätning har skett eller betalning erlagts med förbehåll om rätt att söka återvinning.

I avsnittet om rättskraften betonade jag vikten av att avgörandena i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning kan vinna rättskraft. Det är därför naturligt att jag vill skapa goda förutsättningar för avgörandena att vinna laga kraft, dvs. att tiden för överklagande eller motsvarande bringas att löpa. Dessutom kan verkställigheten ofta inte föras till sin fullbordan förrän avgörandet vinner laga kraft. Jag ser det också som viktigt att laga kraft inträder efter en för båda parter förutsebar tid. Ett krav på att svaranden alltid måste delges utslaget innan återvinningsfristen börjar löpa skulle emellertid medföra extra arbete för kronofogdemyndigheterna – eller sökandena om man lägger delgivningsansvaret på dem – och göra förfarandet långsamt och tungrovt. En sådan ordning bör därför undvikas.

Att behålla det system som i dag gäller för återvinning i mål om betalningsföreläggande är inte heller lämpligt. Om utmätning på grundval av slutbeviset inte kan ske och gäldenären inte betalar, vinner slutbeviset aldrig laga kraft. Borgenären anses också förhindrad att väcka ny talan om saken vid domstol på grund av målet om betalningsföreläggande. Justitieutskottet uppmärksammade för några år sedan denna fråga (JuU 1986/87:34 s. 11 f). Utskottet uttalade att den beskrivna ordningen kan vara till nackdel för borgenären som, måhända långt senare när hans

möjligheter att bevisa sin ståndpunkt kanske blivit försämrade, kan bli tvungen att processa om fordringen på grund av att gäldenären först då ansöker om återvinning. Utskottet förutsatte att frågan skulle få sin lösning i samband med översynen inom justitiedepartementet av den summariska processen.

Med en ordning där återvinningsfristen räknas från dagen för kronofogdemyndighetens utslag i målet uppstår inte den påtalade komplikationen, utan avgörandet vinner laga kraft viss tid därefter, om svaranden inte ansöker om återvinning. Samtidigt som svaranden delges ansökningen och föreläggandet att svara på denna kan han i ett sådant system också under rättas om vad han har att iaktta om han vill söka återvinning av ett eventuellt kommande utslag i målet. Jag har i ett tidigare avsnitt gått igenom vilka regler jag föreslår för delgivning med svaranden av föreläggandet i målet. Jag anser att de reglerna, rätt tillämpade, är tillräckligt säkra för att omfatta även delgivning av information om återvinningsreglerna. När väl utslag meddelas skall också detta skickas till svaranden, låt vara i lösbrev, tillsammans med en ny påminnelse om vad han har att iaktta, om han inte är nöjd med utslaget.

För att kompensera att utslagen inte delges skulle man kunna överväga att förlänga återvinningsfristen utöver den tid av en månad som gäller för närvarande. Ett par remissinstanser har förordat detta och har då föreslagit två månader. Själv är jag tveksam till om värdet av en sådan förlängning står i proportion till den onödiga tidsutdräkt förlängningen kan föra med sig i ett stort antal mål. En månad är en — om man jämför med andra typer av överklagandefrister — förhållandevis generös frist. Det kunde snarare vara mera naturligt att anknyta till den överklagandefrist på tre veckor som gäller inom förvaltningen, i UB och i stor utsträckning enligt RB. I detta ärende stannar jag emellertid för att föreslå att återvinningsfristen bestäms till en månad, i likhet med vad som gäller för tredsdomar.

Överklagande

Ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning som inte avgörs till sökandens förmån kan i det föreslagna systemet avgöras genom beslut om avvisning eller avskrivning. Om sökanden är missnöjd med ett sådant beslut, bör han — som föreslås i promemorian — få överklaga till hovrätten genom besvär inom den i UB gängse besvärstiden tre veckor. Tiden bör dock i överensstämmelse med ordningen för slutliga beslut vid allmän domstol räknas från dagen för beslutet och parten måste därför alltid underrättas om beslutet. Underrättelsen kan även i dessa fall ske genom att beslutet skickas i vanligt brev.

Om sökandens yrkande eller någon del av det t.ex. till följd av ett bestridande inte kan bifallas i den summariska processen, bör det ankomma på kronofogdemyndigheten att underrätta sökanden om det och meddela bl.a. inom vilken tid denne måste komma in med en begäran om överlämnande till tingsrätt. Gör han inte det, bör ansökningen anses förfallen. Det avskrivningsbeslut som myndigheten då fattar bör, i likhet

med vad som anses gälla i dag, inte kunna överklagas. Detsamma bör gälla beslut att överlämna målet till tingsrätt.

Om sökanden är missnöjd med ett utslag såvitt gäller hans rätt till ersättning för kostnader, bör han få överklaga utslaget i den delen genom besvär till hovrätten inom tre veckor från utslaget.

I och med att svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning inte kan tillerkännas någon kostnadsersättning av sökanden, saknar han i dessa fall anledning att klaga på andra avgöranden än sådana som meddelas i form av utslag.

Målen om särskild handräckning avviker från de andra i så hög grad att frågorna om överklagande bör ges en annan lösning. Jag tänker här särskilt på att utslagen meddelas efter en materiell prövning av saken. Utslagen i mål om särskild handräckning bör – i överensstämmelse med den ordning som gäller i utsökningsmål i allmänhet – få överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för utslaget. Motsvarande bör gälla övriga överklagbara beslut som kronofogdemyndigheten meddelar i målet.

Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen, alltså annat än utslag och slutliga beslut, är i allmänhet inte sådana att möjlighet till överklagande behöver öppnas. Undantag gäller för en typ av beslut, nämligen där kronofogdemyndigheten interimistiskt har beviljat eller avslagit en sökt åtgärd i ett mål om särskild handräckning. Jag återkommer till detta i nästa avsnitt som handlar om verkställigheten.

För närvarande får enligt 36 § lagsökningslagen vissa beslut av hovrätt inte överklagas. Intresset av prejudikatbildning talar emellertid mot att för den nya summariska processen föra in något generellt förbud att överklaga hovrättens beslut eller ett förbud att överklaga vissa. Vidare är det viktigt att överklagandemöjligheterna i mål som kommer från den summariska processen är neutrala i förhållande till vad som gäller det vanliga tvistemålsförfarandet. Någon motsvarighet till det nu gällande fullföljdsförbudet bör därför inte tas upp i den nya lagen.

Jag vill i det här sammanhanget påminna om att jag nyligen fått regeringens bemyndigande att tillkalla en kommitté som skall se över domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation (dir. 1989:56). I kommitténs uppdrag ingår att överväga om kronofogdemyndigheternas beslut i utsökningsmål bör överklagas till tingsrätt i stället för som nu till hovrätt. Den lösning jag nyss förordat i fråga om överklagande av kronofogdemyndighets beslut i mål om summarisk process till hovrätt kan givetvis behöva omprövas i ljuset av vad som kan komma ut av kommitténs arbete.

Mitt förslag: Lagakraftvunna utslag och beslut skall kunna verkställas såsom lagakraftägande dom. Utslag eller beslut varigenom någon ålagts betalningsskyldighet skall utan hinder av att avgörandet inte vunnit laga kraft kunna verkställas genast, om gäldenären inte har sökt återvinning eller överklagat. Om gäldenären söker återvinning eller överklagar, skall utmätt egendom normalt inte få säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln vunnit laga kraft. Gäldenären skall i den situationen vidare kunna förhindra verkställighet genom att ställa säkerhet eller nedsätta pengar. Utslag som avser annan fullgörelse än betalning skall i den delen kunna verkställas såsom lagakraftägande dom utan hinder av att utslaget inte vunnit laga kraft. Rätten skall i samtliga fall kunna förordna om inhibition med anledning av sökt återvinning eller besvär.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna har i allmänhet lämnat förslaget utan erinran. En remissinstans har dock avstyrkt förslaget att en gäldenär som sökt återvinning skall kunna förhindra verkställighet genom att ställa säkerhet eller nedsätta pengar; härvid har hänvisats till att detta inte är möjligt för närvarande när det gäller utslag och beslut i mål om lagsökning och handräckning.

Skälen för mitt förslag: Enligt gällande ordning får utslag eller beslut i mål om lagsökning varigenom betalningsskyldighet har ålagts verkställas genast och utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall (avhysning, kvarstad) verkställas såsom lagakraftägande dom. Rätten kan dock förordna om inhibition av verkställigheten efter ansökan om återvinning eller besvär (3 kap. 11 § första stycket UB).

Slutbevis i mål om betalningsföreläggande får verkställas såsom lagakraftägande dom, om gäldenären inte har sökt återvinning. Har han gjort det, får slutbeviset visserligen verkställas, men utmätt egendom får normalt inte säljas utan gäldenärens samtycke förrän avgörandet i återvinningsmålet har vunnit laga kraft (8 kap. 4 § första stycket UB). Gäldenären kan dock hindra verkställigheten genom att nedsätta pengar eller ställa säkerhet (3 kap. 11 § andra stycket UB jämfört med 6 § samma kapitel).

Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen får verkställas såsom lagakraftägande dom, om inte något annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalningsskyldighet gäller att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om inte något annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär (3 kap. 12 § UB).

En lagakraftvunnen dom får alltid verkställas utan särskilda villkor. Det krävs alltså inte att det ställs säkerhet eller liknande innan verkställighet får inledas och slutföras.

Att en dom, utslag eller beslut får verkställas genast innebär inte detsamma som att verkställighet får ske som vid lagakraftvunnen dom. I fråga om t. ex. utslag och beslut i mål om lagsökning, varigenom betalningsskyldig-

het har ålagts, gäller att lös egendom med betydande värde eller fast egendom som har utmätts med anledning av utslaget eller beslutet normalt sett inte utan gäldenärens medgivande får säljas förrän utslaget eller beslutet har vunnit laga kraft (8 kap. 4 § andra stycket UB).

När nu lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning slås samman till ett gemensamt förfarande bör så långt det är möjligt samma principer om verkställigheten av utslaget eller beslutet tillämpas i alla mål. Sedan utslaget eller beslutet väl vunnit laga kraft bör det få verkställas såsom lagakrafttägande dom. I detta hänseende avser jag att senare föreslå redaktionella ändringar i UB. Även för tiden innan utslaget eller beslutet i det nya förfarandet vunnit laga kraft bör det kunna verkställas i samma utsträckning som är fallet med motsvarande avgöranden i dag. I fråga om den närmare regleringen av verkställigheten bör man i enlighet med grunderna för nuvarande regler skilja mellan åläggande av betalningsskyldighet och andra ålägganden. I fall där någon ålagts betalningsskyldighet bör alltså verkställighet få ske genast och i andra fall bör avgörandet få verkställas som lagakrafttägande dom.

När gäldenären sökt återvinning av eller överklagat ett avgörande i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning, varigenom han ålagts betalningsskyldighet, är det, som föreslagits i promemorian, lämpligt att anknyta till nuvarande regler om verkställighet av slutbevis i mål om betalningsföreläggande. Redan ett överklagande eller en ansökan om återvinning bör således medföra att gäldenären kan avvärja verkställigheten genom att nedsätta pengar eller ställa säkerhet. Rätten bör också kunna förordna om inhibition. Sedan väl återvinning har sökts eller överklagande gjorts bör någon försäljning av utmätt egendom normalt inte heller kunna ske utan gäldenärens samtycke förrän avgörandet i återvinningsmålet eller besvärsmålet har vunnit laga kraft.

I ett enda fall kan enligt mitt förslag betalningsskyldighet åläggas någon på det summariska stadiet utan att utslag utfärdas, nämligen i ett beslut i ett mål om särskild handräckning där sökandens yrkande inte bifalls till någon del. Och i detta fall är det endast sökanden som kan bli ålagd betalningsskyldighet, nämligen för svarandens kostnader i målet. På verkställighetsstadiet kommer alltså denne sökande att inta ställning av gäldenär. Han bör i alla avseenden behandlas på samma sätt som den svarande som fått ett utslag mot sig. Jag anser att denne sökande genom att anföra besvär till hovrätten mot beslutet bör komma i samma läge som svaranden gör genom att söka återvinning eller överklaga.

Beträffande verkställighet av utslag till den del de avser annan fullgörelse än betalning bör dessa i likhet med vad som gäller i dag få verkställas såsom lagakrafttägande dom, om inte rätten förordnar annat med anledning av ansökan om återvinning eller besvär. Såvitt gäller utslag i mål om särskild handräckning står detta i saklig överensstämmelse med vad som tidigare gällde i mål om handräckning enligt dåvarande 191 § utsökningslagen.

Enligt 11 § handräckningslagen får rätten, om det görs sannolikt att saken inte tål uppskov, bevilja den sökta åtgärden interimistiskt, dvs. även om svaranden inte har yttrat sig över ansökningen. Avhysningsfallen är

dock undantagna. I målen om vanlig handräckning, där handräckningslagens bevisprövningsregler inte får någon motsvarighet, finns det inte något utrymme för interimistiska förordnanden. Risken att svaranden utsätts för obefogade ingrepp skulle bli alltför stor. Behovet av interimistiska förordnanden torde dessutom vara mindre i det nya och snabbare förfarandet. Sökandens intresse av att skydda sitt anspråk får anses tillgodosett genom att bestämmelserna om kvarstad och andra säkerhetsåtgärder i 15 kap. RB kan tillämpas även om ett summariskt förfarande har inletts. Detsamma bör gälla i mål om betalningsföreläggande. En föreskrift om detta bör tas upp i den nya lagen. Jag skall nämna att en remissinstans har föreslagit att förfarandet renodlas på så sätt att hela målet förs över till tingsrätt när sökanden begär en säkerhetsåtgärd där. Detta förslag kan jag emellertid inte ställa mig bakom.

I mål om särskild handräckning bör det däremot finnas en möjlighet att inom ramen för det summariska förfarandet yrka och få till stånd interimistiska åtgärder. En första förutsättning för ett interimistiskt beslut bör vara att sökanden kan åberopa sådana bevis att hans rätt att få till stånd särskild handräckning framstår som mer eller mindre klar. Han bör alltså i princip vara skyldig att omedelbart styrka de omständigheter varpå han grundar sin ansökan.

Vidare bör sökanden ha starka skäl för att få verkställighet till stånd innan utslag meddelas. Saken bör vara sådan att den inte tål det uppskov som skulle följa med det ordinära summariska förfarandet. Det bör emellertid vara tillräckligt att sökanden gör sannolikt att saken inte tål uppskov.

Kronofogdemyndigheten bör vara skyldig att ompröva ett bifallande interimistiskt beslut så snart som möjligt. Som jag nyss nämnde är beslut i fråga om interimistiska åtgärder den enda typ av beslut under handläggningen som bör kunna överklagas särskilt.

Den reglering som jag nu skisserat uppvisar stora likheter med 11 § handräckningslagen. En särskild föreskrift med den innebörden bör alltså tas upp för mål om särskild handräckning i den nya lagen.

Avslutningsvis skall jag ta upp två verkställighetsfrågor som har aktualiserats av riksdagens ombudsmän (JO).

I sitt remissvar över promemorian har JO påpekat att tingsrättens möjligheter att inhibera verkställighet av tredsedom, utslag och slutbevis bara framgår indirekt av UB och föreslagit att saken regleras i RB. Jag tror att tanken är riktig, men jag är inte beredd att lägga något förslag om saken i detta lagstiftningsärende. Jag anser nämligen att man dessförinnan bör försöka kartlägga praxis på området för kunna ge några vägledande regler om under vilka närmare omständigheter inhibition bör beviljas. Något sådant underlag har jag inte för närvarande, varför denna fråga får anstå något.

Den andra frågan gäller direkt verkställbara fordringar. Det finns vissa handlingar som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet (3 kap. 1 § punkt 7 UB). Det gäller t.ex. debiteringslängder som upprättas av vissa samfälligheter. JO har i ett initiativärende (dnr 2173—1988) granskat frågan och funnit övervägande skäl tala mot att dessa

debiteringslängder skall vara direkt verkställbara. JO har överlämnat sitt beslut till justitiedepartementet för vidare överväganden om lagändringar. Även denna fråga avser jag att ta upp i ett annat sammanhang.

Prop. 1989/90: 85

2.18 Resursfrågor m. m.

Min bedömning: Målen i den nya summariska processen kommer att kunna handläggas effektivare och mer personalsnålt vid kronofogdemyndigheterna än för närvarande vid tingsrätterna. Tingsrätternas arbete med tvistemålen påverkas endast marginellt.

Skälen för min bedömning: Med utgångspunkt i domstolsverkets normer för personaldimensioneringen vid tingsrätterna kan man uppskatta att den summariska processen för närvarande tar i anspråk omkring 80 årsarbetskrafter för notarier och 280 årsarbetskrafter för domstolsbiträden. Härtill kommer ett tiotal lagfarna domare. Många av dem som sysslar med den summariska processen gör inte det på heltid utan har även andra uppgifter i domstolen. Det är knappast realistiskt att räkna med att tingsrättsorganisationens personal genom reformen kan minskas med fler tjänster än som motsvarar dem som nu uteslutande arbetar med den summariska processen.

Under en övergångstid behöver tingsrätterna personal som kan hantera de mål som skall handläggas enligt den äldre ordningen. Inom ett halvår efter reformen torde dock de allra flesta av de kvarvarande målen vara avgjorda. Därefter måste strävan vara att de flesta domstolsbiträden som har arbetat med den summariska processen skall få andra arbetsuppgifter. Detta kommer sannolikt i åtskilliga fall att kunna ordnas inom den egna domstolen och medföra en välbehövlig lättnad i domstolens arbetsbörda. Även de rekryteringsproblem som en del domstolar har skulle i viss mån kunna lindras genom att biträden som arbetat med den summariska processen går över till de tjänster som inte har kunnat besättas. Men självfallet ligger det också nära till hands att kronofogdemyndigheterna söker rekrytera domstolsbiträden för att hantera den nya summariska processen. Det är ju angeläget att tingsrättspersonalens kunskaper och erfarenhet tas till vara i det nya systemet. En sådan övergång bör därför på allt sätt stimuleras och underlättas.

Notarierna har tidsbegränsade förordnanden, som enkelt kan anpassas till reformens ikraftträdande. En del notarietjänster försvinner genom förslaget och färre jurister skulle därmed kunna beredas möjlighet till tingsmeritering. Detta kan emellertid motverkas. Jag vill erinra om att jag i min anmälan till 1990 års budgetproposition har föreslagit att notariemeriteringen avkortas till två år fr. o. m. den 1 januari 1991.

Så till personalsituationen vid kronofogdemyndigheterna och behovet av nyanställningar där för att handlägga den summariska processen.

I enlighet med de riktlinjer, som drogs upp av organisationskommittén (Fi 1987:02) inför exekutionsväsendets omorganisation den 1 juli 1988

och som senare har konkretiserats i en av RSV utarbetad utvecklingsplan, pågår en omfördelning av personal och andra resurser mellan kronofogdemyndigheterna i de olika länen. Syftet är att uppnå en fördelning av resurserna som svarar mot den geografiska fördelningen av arbetsvolymen. Detta mål skall vara uppnått vid utgången av juni år 1993.

Utgångspunkten för organisationskommitténs riktlinjer är att exekutionsväsendets totala resurser inte står i något missförhållande till dagens arbetsuppgifter och att det således inte kommer att finnas övertalig personal någonstans när omfördelningen är fullt genomförd. En förutsättning är givetvis att inte rationaliseringar eller minskad arbetsvolym medför överskott på personal.

RSV har vid underhandskontakter med justitiedepartementet efter remissbehandlingen av den nu aktuella promemorian förklarat att kronofogdemyndigheterna kommer att kunna handlägga den summariska processen med väsentligt mindre personalstyrka än vad som för närvarande beräknas åtgå vid tingsrätterna. Närmare bestämt beräknar RSV personalbehovet till 195 assistenter och 25 jurister. Det mindre personalbehovet beror dels på ADB-hantering och andra rationaliseringar jämfört med den nuvarande handläggningen, dels på att förfarandet förenklas rättsligt.

Av assistenterna räknar RSV med att behöva nyanställa bara 110. Detta har två skäl.

Det ena skälet är att 20 assistenttjänster beräknas kunna sparas in till följd av samordningen mellan målen i den summariska processen och utsökningsmålen med hjälp av exekutionsväsendets befintliga ADB-system, REX-systemet. När utslag meddelats i den summariska processen kan de uppgifter som skall registreras i utsökningsmålet överföras maskinellt till utsökningsregistret.

Det andra skälet är en pågående rationalisering av hanteringen av de enskilda utsökningsmålen. Tanken är bl. a. att en stor del av verkställighetsansökningarna från professionella ingivare skall kunna göras med hjälp av ADB-media, på samma sätt som jag nu på bl. a. RSV:s inrådan har föreslagit för ansökningarna i den summariska processen. Genom denna och andra rationaliseringar vad gäller den kontorsmässiga hanteringen av enskilda utsökningsmål räknar RSV med att kunna spara in totalt 65 assistenttjänster. Detta förutsätter dock å andra sidan vissa nyinvesteringar på ADB-sidan.

RSV har beräknat de löpande ADB-kostnaderna för den nya summariska processen till omkring tio milj. kr. om året, att jämföras med de nuvarande ADB-kostnaderna vid tingsrätt som kan uppskattas till högst två milj. kr. om året.

Under budgetåren 1990/91 – 1992/93 bör kronofogdemyndigheterna successivt tillföras medel, som sammanhänger med den nya organisationen, bl. a. resurser för personal, lokaler och övriga förvaltningskostnader. Den totala kostnadsökningen vid kronofogdemyndigheterna bör finansieras genom en resursminskning vid tingsrätterna under samma tidsperiod.

De årliga tillskott och nedskärningar, som föranleds av överflyttningen av den summariska processen, kan sammanfattas på följande sätt (belopp i milj. kr., 1989 års prisnivå):

Budgetår	1990/91	1991/92	1992/93
Tillskott till kronofogdemyndigheter	3,0	29,9	5,6
Nedskärning vid tingsrätter	—	7,3	41,6

Med utgångspunkt i dessa beräkningar kan jag påstå att det efter en kort övergångsperiod blir lönsamt att driva den summariska processen vid kronofogdemyndigheterna. En samlad bedömning ger vid handen att kostnaderna minskar med drygt tio milj. kr. om året, samtidigt som det nya systemet blir snabbare, enklare och effektivare till gagn både för staten och allmänheten.

Jag har tidigare något berört hur reformen kan tänkas inverka på antalet tvistemål vid tingsrätterna. När det gäller de nuvarande målen om *betalningsföreläggande* saknas anledning att räkna med några förändringar, eftersom det nya systemet nära anknyter till handläggningen av dessa mål.

Det kan — som jag tidigare varit inne på — finnas fog för att anta att en mindre del av de nuvarande *lagsökningsmålen* efter reformen kommer att handläggas som tvistemål, medan de allra flesta även i fortsättningen kommer att kunna hanteras inom ramen för den summariska processen.

För närvarande beräknas att cirka tio procent av ansökningarna i *handräckningsmål* bestrids. I dag hänskjuts inte bestridda handräckningsmål till rättegång utan de avgörs alltid inom ramen för det summariska förfarandet. I det nya systemet kommer det i målen om vanlig handräckning bara att krävas ett blankt bestridande för att målet skall överlämnas till tingsrätt om sökanden begär det, medan målen om särskild handräckning aldrig kommer att överlämnas till tingsrätt. Det är enligt min uppfattning osannolikt att de sänkta kraven på svaranden vid vanlig handräckning kommer att leda till någon nämnvärd ökning av antalet bestridanden. Om bestridandena ändå skulle öka i dessa mål kan detta för tingsrätternas del kompenseras något av att de slipper de särskilda handräckningsmålen.

Mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kan överlämnas till tingsrätt även utan bestridande, om yrkandet enligt kronofogdemyndighetens uppfattning kan antas vara ogrundat eller obefogat och sökanden begär överlämnande. Detta blir emellertid, som jag förut sagt, aktuellt bara i ett mycket litet antal fall.

Till skillnad från promemorians förslag innebär mitt förslag att mål aldrig skall kunna överlämnas till tingsrätt på grund av delgivningssvårigheter.

Efter ansökan om återvinning skall mål överlämnas till tingsrätt. I detta avseende innebär mina förslag inga ändringar i förhållande till nuvarande ordning.

Jag kan alltså inte förutse att tingsrätternas arbete med tvistemålen kommer att påverkas i någon nämnvärd utsträckning av reformen.

Avslutningsvis skall jag mot den bakgrund jag tecknat i detta avsnitt säga något ytterligare om situationen för den biträdespersonal som i dag

arbetar med den summariska processen vid tingsrätterna. I många fall kommer personalen att kunna erbjudas fortsatt arbete med summarisk process vid kronofogdemyndigheterna. I åtskilliga andra fall bör genom en omfördelning av arbetsuppgifterna mellan olika personalkategorier och genom personalutvecklande insatser andra kvalificerade uppgifter kunna erbjudas biträdespersonalen vid tingsrätterna. De övertalighetsproblem som kan uppkomma till följd av reformen bör därför kunna lösas utan att någon behöver sägas upp från sin anställning vid tingsrätten.

2.19 Ikraftträdande

Mitt förslag: Den nya lagstiftningen skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Siktet är inställt på ett genomförande den 1 januari 1992.

Skälen för mitt förslag: De flesta som uttalat sig i frågan har anfört att det tidigaste tänkbara datumet för ikraftträdande är den 1 januari 1992. RSV har därvid upplyst att det som tar längst tid är att utveckla en ny programvara för ADB-hantering av de nya målen hos kronofogdemyndigheterna. Det är vanskligt att så här långt i förväg fixera ett lämpligt datum för ikraftträdandet. Regeringen bör därför bemyndigas att bestämma tid för ikraftträdandet. Det är emellertid av flera skäl viktigt för dem som förbereder reformen och för dem som i övrigt berörs av den att ha en viss tidpunkt att arbeta mot. Det datum man i dagsläget bör rikta in sig på är den 1 januari 1992.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om betalningsföreläggande och handräckning,
2. lag om ändring i rättegångsbalken samt
3. lag om ändring i utskökningsbalken.

Förslagen har granskats av *lagrådet*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om betalningsföreläggande och handräckning

Tillämpningsområde

1 §

Ett yrkande om att någon skall åläggas att fullgöra en förpliktelse får prövas av kronofogdemyndigheten enligt denna lag. Yrkandet kan avse *betalningsföreläggande, vanlig handräckning eller särskild handräckning.*

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde i stort, dvs. den yttre ramen för det nya summariska förfarandet. Beteckningarna på de tre processformerna anges: betalningsföreläggande, vanlig handräckning och särskild handräckning. Tillämpningsområdet preciseras i 2—5 §§.

Den nya summariska processen står öppen för i princip alla former av fullgörelsetalan. Utanför tillämpningsområdet faller däremot t.ex. en fastställsetalan som avses i 13 kap. 2 § RB, dvs. en talan om huruvida ett rättsförhållande består eller inte.

2 §

En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge eller företagshypotek har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom i vilken panträtten eller företagshypoteket gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har in-teckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Paragrafens *första stycke* definierar tillämpningsområdet för en ansökan om betalningsföreläggande. Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.2) kan det under vissa förutsättningar uppträda flera rätts-subjekt på såväl sökande- som svarandesidan (jfr även specialmotiveringen till 6 och 9 §§).

Ansökningen skall avse en fordran som skall betalas i pengar. Vill man enbart ha annan fullgörelse, får detta begäras i form av ansökan om handräckning enligt 3 eller 4 §. Saken måste vidare vara sådan att parterna får träffa förlikning därom, dvs. vara av dispositiv natur. Det innebär att även t.ex. de familjerättsliga underhållsbidragen omfattas av lagen. Den summariska processen torde emellertid bli av begränsad betydelse för den sistnämnda typen av krav på grund av den särskilda reglering som finns på det området (3 kap. 19 § UB). Ett yrkande kan avse ersättning för inkasso-åtgärder. Detta behandlas närmare under specialmotiveringen till 23 §.

En ansökan skall avse en fordran. Liksom i dag kan ansökningen avse flera olika förfallna fordringar som en borgenär har på en gäldenär. Det finns alltså inget som hindrar att ansökningen avser en kontoställning eller liknande, om de transaktioner som föranlett skulden anges tydligt. Enligt 13 § är det också möjligt att i en och samma ansökan begära både betalningsföreläggande och vanlig handräckning, men förutsättningen är i det fallet att yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund.

En ansökan om betalningsföreläggande måste avse en fordran som vid tidpunkten för ansökningen är förfallen till betalning. Det åligger emellertid inte kronofogdemyndigheten att själv göra en ingående undersökning av detta. Borgenären måste i sin ansökan ange fordringens förfallodag (11 §) och hans uppgift bör normalt tas för god. Den nya lagen anger att kronofogdemyndigheten skall avvisa ansökningen, om det framgår att det finns något hinder mot att ansökningen tas upp (21 §). Om det alltså av de

i ansökningen lämnade uppgifterna eller på annat sätt klart framgår att förfallokravet inte är uppfyllt, skall kronofogdemyndigheten på eget initiativ avvisa ansökningen. Om det framgår att en viss del av en fordran inte har förfallit till betalning, skall ansökningen avvisas i den delen.

Frågan huruvida en fordran är förfallen till betalning kan naturligtvis komma upp med anledning av en invändning som svaranden framför. I ett sådant fall skall kronofogdemyndigheten inte avvisa ansökningen utan i stället överlämna målet till tingsrätt, om sökanden begär det. Det ankommer därefter på tingsrätten att pröva om förfallokravet är uppfyllt.

Kravet på att fordringen skall vara förfallen till betalning tar sikte på själva huvudfordringen. Kravet gäller även om huvudfordringen avser upplupen ränta. Liksom enligt nuvarande ordning behöver — i analogi med vad som gäller enligt 13 kap. 1 § RB — ränta som hänförs sig till huvudfordringen däremot inte vara förfallen till betalning.

Förfallokravet gäller även skadeståndsfordringar. Sådana anses normalt förfalla till betalning när skadan uppkommer (se t. ex. Hellner, Skadeståndsrätt, fjärde uppl. 1985 s. 328 ff, prop. 1975:102 s. 124 ff och prop. 1986/87:72 s. 10—11 och 18).

Om den berörda fordringen skall betalas vid anfordran, bör normalt krävas att sökanden redan i sin ansökan anger att betalningsanmaning har framställts. Det räcker alltså inte att svaranden anmanas att betala fordringen i samband med delgivningen av ansökningen om betalningsföreläggande. Om ansökningen saknar uppgift i detta hänseende, bör sökanden få tillfälle att komplettera ansökningen, innan frågan om avvisning tas upp till prövning.

I paragrafens *andra stycke* regleras den s.k. betalningsfastställelsen. Regleringen ansluter helt till motsvarande regler i nuvarande lagsökningslag, bortsett från att fordringen i det nya systemet inte behöver grunda sig på skriftligt fordringsbevis. Förfarandet är genomgånget i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9.3).

En ansökan om betalningsföreläggande kan alltså gälla personligt betalningsansvar eller fastställelse till betalning ur viss egendom eller båda delarna. Ansökningen kan rikta sig mot flera svarande och därvid behöver yrkandena inte vara identiska mot alla. Om ägaren eller någon av ägarna inte är personligen betalningsskyldig, kan ett yrkande bara om betalningsfastställelse riktas mot denne. Om å andra sidan någon gäldenär inte också är ägare till egendomen, kan endast det personliga betalningsansvaret utkrävas av denne.

I 42 § andra stycket anges vad ett utslag i ett mål som avser betalningsfastställelse skall innehålla.

Av 12 § framgår att sökanden skall inge pantförskrivning eller annan handling, enligt vilken säkerheten upplåtits. I övergångsbestämmelserna regleras vissa sällsynta fall där säkerhetsupplåtelsen inte är skriftlig.

3 §

En ansökan om *vanlig handräckning* får, om förlikning är tillåten i saken, avse åläggande för

1. en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört (avhysning),
2. svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för vanlig handräckning enligt den nya lagen. Det överensstämmer i stort med nuvarande handräckningslagens tillämpningsområde.

Den nuvarande handräckningslagen ger utrymme för en prövning av det materiella rättsförhållandet mellan parterna, men den är tillämplig också när sökanden begränsat sin talan till att avse enbart ett ingripande mot en egenmäktig besittningsrubbning. Den lagen är emellertid avsedd främst för sådana fall där sökanden kan styrka sin talan med skriftliga bevis eller där ansökningen medges eller lämnas utan erinran av svaranden. Som framgått av den allmänna motiveringen har den nya handräckningsprocessen en annan inriktning.

Ett ingripande mot en egenmäktig besittningsrubbning sker i fortsättningen enklast genom särskild handräckning enligt 4 §. Syftet med den vanliga handräckningen är i stället att skapa en möjlighet för en sökande som har ett krav på fullgörelse av något annat än betalning att enkelt, snabbt och billigt få till stånd verkställighet, när svaranden inte fullgör frivilligt men inte kan antas ha något att invända i sak mot kravet. Om sökanden kan åberopa skriftliga bevis till stöd för sitt anspråk, innebär det inte någon annan fördel för honom i det summariska skedet än som underliggande påtryckningsmedel mot svaranden. Om svaranden ändå bestrider ansökningen, får förekomsten av skriftliga bevis däremot betydelse för handläggningen vid tingsrätten.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för vanlig handräckning i två punkter.

Enligt den *första punkten* kan ansökningen avse avhysning av tidigare ägare eller nyttjanderättshavare som inte fullgör förpliktelse att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört. Lydelsen ansluter nära till bestämmelsen om avhysning i 16 kap. 1 § UB.

I lagsökningsmål kan en borgenär för närvarande framställa yrkande om avhysning endast i samband med yrkande om betalning (16 § lagsökningslagen). Beträffande frågan om avhysning hänvisar lagsökningslagen därvid till vad handräckningslagen föreskriver för motsvarande fall (8 § handräckningslagen). Handräckningslagen är tillämplig då sökandens yrkande omfattar enbart avhysning. Att en ansökan om avhysning enligt den nya lagen i vissa fall kan framställas tillsammans med en ansökan om betalningsföreläggande följer av 13 §.

Möjligheten till vanlig handräckning enligt första punkten avser fall då svaranden har haft en giltig rättsgrund för sin besittning. Rättsgrunden kan ha varit antingen äganderätt eller nyttjanderätt. De i praktiken viktigaste nyttjanderätterna är hyra och bostadsrätt. Bland andra nyttjanderätter kan nämnas tomträtt och arrende samt vederlagsfria upplåtelser av jord, hus eller del av hus. Dessa avhysningsfall får, såsom uttryckligen framgår av

4 § andra stycket, inte handläggas enligt reglerna för särskild handräckning.

Prop. 1989/90: 85

Godtagbar grund för ett yrkande om avhysning är att besittningsrätten har upphört och att tidigare ägare eller nyttjanderättshavare inte flyttar från fastigheten. Anledningen till att besittningsrätten upphört måste också uppges i ansökningen för att grunden för yrkandet skall kunna anses fullständigt angiven. Om anledningen är att nyttjanderätten förverkats måste ytterligare vissa krav ställas på ansökningen.

Till skillnad mot vad som nu gäller i fråga om handräckningsförfarandet är det, som framgått av det tidigare anförda, inte meningen att kronofogdemyndigheten i ett mål om vanlig handräckning i det nya summariska förfarandet normalt sett skall göra någon egentlig materiell prövning av framställda yrkanden. Endast i den mån sökandens yrkanden lämnats obestridda av svaranden föreligger förutsättningar för utslag i målet. Är det fråga om förverkande av nyttjanderätt, är kronofogdemyndigheten emellertid skyldig att bevaka att sökanden följt de formkrav som gäller för uppsägning och att svaranden har getts de möjligheter som en nyttjanderättshavare har enligt lag för att återvinna nyttjanderätten (jfr 8 kap. 23—25 §§ och 12 kap. 42—44 §§ jordabalken samt 33—35 §§ bostadsrättslagen, 1971:479). Sökanden är i dessa fall skyldig att närmare utveckla grunden för sitt yrkande (14 §). Om han inte gör det, skall myndigheten ta upp frågan om avvisning av ansökningen enligt reglerna i 20 §, vilket innebär att sökanden först skall föreläggas att komplettera ansökningen.

Avhysning av arbetstagare från bostad, som han innehar på grund av anställning, regleras i lagen (1936:320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter, där det som framgår av rubriken finns särskilda skyddsregler för nyttjanderättshavaren.

Den *andra punkten* anger tillämpningsområdet för institutet vanlig handräckning i andra fall än sådana som gäller avhysning.

Det nya handräckningsförfarandet står öppet för anspråk på annan fullgörelse än betalning. Anspråken skall avse förhållanden av dispositiv natur. Genom denna begränsning utesluts bl.a. yrkanden med offentlig-rättslig grund, såsom t.ex. förverkande enligt brottsbalkens regler. En generell förutsättning är att tidpunkten för fullgörelse har inträtt. Den nya summariska processen är inte uppbyggd för fall där det råder tvist om det bakomliggande rättsförhållandet, men det uppställs å andra sidan inte något hinder mot att en sådan process inleds med en ansökan om handräckning. Efter svarandens bestridande kan sökanden begära att målet överlämnas till tingsrätt för att där få rättsförhållandet prövat. Om sökanden vet om att hans krav är tvistigt, är det dock mera naturligt att han direkt ansöker om stämning vid tingsrätt.

Den nya lagen är, liksom den nuvarande handräckningslagen, också tillämplig i fall när talan omfattar ett krav att svaranden skall åläggas skyldighet att underlåta viss handling eller verksamhet eller att tåla viss verksamhet som annan bedriver. Sådana skyldigheter innefattas i begreppet fullgörelse och behöver inte särskilt anges i lagtexten.

Som exempel på olika former av talan inom tillämpningsområdet för denna punkt kan anges utgivande av lös egendom, leveransskyldighet,

borttagande av byggnader och lösa saker, fullgörande av arbetsavtal samt talan om förbud av olika slag och om beredande av tillträde till markområde eller utrymme.

Prop. 1989/90: 85

4 §

En ansökan om *särskild handräckning* får avse åläggande för svaranden att

1. vidta rättelse när sökandens besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom eller utövningen av sökandens rätt till viss egendom på annat sätt olovligen hindras,

2. vidta eller tåla en åtgärd när särskild handräckning får ske enligt föreskrift i lag.

Särskild handräckning enligt första stycket 1 får inte avse avhysning i fall som anges i 3 § 1.

Paragrafen anger tillämpningsområdet för den särskilda handräckningen. Som framgått av den allmänna motiveringen avviker handläggningen av mål om särskild handräckning från mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning. En avgörande skillnad är att en ansökan om särskild handräckning kan prövas materiellt och lämnas utan bifall. En annan viktig skillnad är att utslagen i mål om särskild handräckning inte utgör hinder mot att talan i saken väcks genom ansökan om stämning vid domstol.

Den särskilda handräckningsformens tillämpningsområde anges i *första stycket* i två punkter. I *första punkten* berörs de fall som har sin motsvarighet i gamla 191 § utsökningslagen, nämligen fall som avser att tillgodose intresset att på ett enkelt sätt kunna återställa egendom med vilken olovlig åtgärd har vidtagits.

I 191 § utsökningslagen föreskrevs att, om någon egenmäktigt hade pantat något till sig eller skilt annan från det han innehar eller eljest själv tagit sig rätt, överexekutor genast ägde återställa besittningen eller annat förhållande som hade rubbats. Bestämmelsen hade i praxis kommit att tillämpas även då det inte kunde sägas att besittning eller annat förhållande direkt hade rubbats. Den tillämpades sålunda bl. a. för utfående av lös egendom som någon hade omhänderhaft på grund av avtal, tjänst e. d. men vägrat att utlämna, för tillträde till mark eller lokal till vilken sökanden hade fått nyttjanderätt eller på vilken visst arbete skulle utföras och för ingripande med förbud mot verksamhet som kränkte sökandens rätt.

Förevarande paragraf avser att täcka flertalet av de situationer i vilka 191 § utsökningslagen tillämpades. Särskild handräckning skall sålunda få användas när någon egenmäktigt har rubbat sökandens besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller när någon på annat sätt olovligen hindrar utövningen av sökandens rätt till viss egendom. Lagtexten har formulerats i enlighet med *lagrådets* förslag.

Någon uttrycklig motsvarighet till bestämmelsen i 191 § utsökningslagen om handräckning vid s. k. självpantning har inte tagits upp i förslaget. Självpantningsfallet täcks dock i sak av den föreslagna lydelsen av den ifrågavarande punkten.

Till besittningsrubbningar räknas även de avhysningsfall där någon olovligen har satt sig i besittning av en fastighet eller en bostadslägenhet. Här åsyftas t. ex. situationer då någon egenmäktigt har tagit en rivningslägenhet i besittning. De regler som uppställs till skydd för svaranden vid verkställighet av avhysning, bl. a. i fråga om anstånd, gäller nämligen inte i dessa fall. Dessa situationer faller således inte in under 3 § utan under förevarande paragraf. Det kan erinras om att besittningsrubbningar som regel är straffbara och att ingripande ofta kan ske i straffprocessuell ordning.

Uttrycket att annan olovlig åtgärd vidtagits beträffande lös eller fast egendom syftar på bl. a. sådana fall som att en markägare har stängt av en väg som sedan lång tid begagnats av annan eller att någon olovligen har placerat någonting på annans mark. Även annan egenmäktig rubbning av förhållande som inte kan betecknas som besittning avses.

Utövningen av rätt till viss egendom kan olovligen hindras också på annat sätt, t. ex. genom att någon vägrar att utlämna egendom som han fått i sin besittning på grund av avtal eller tjänst. Ett praktiskt fall är att den som har hyrt viss lös egendom, t. ex. en TV eller en bil, inte lämnar tillbaka den när hyrestiden har gått till ända. Under bestämmelsen faller vidare den situationen att tillträde vägras till fast egendom, t. ex. för utförande av arbete på fastigheten, för utövande av rätt enligt ett servitut eller för besiktning eller liknande, om ägaren eller annan innehavare enligt lag eller avtal är skyldig att tåla detta. Bestämmelsen är tillämplig både i fråga om positiv handling och underlåtenhet.

En sökande i ett mål om särskild handräckning har vissa fördelar jämfört med vad som gäller i mål om vanlig handräckning. Sålunda föranleder inte ett bestridande att målet måste prövas av domstol. Om sökanden begränsat sitt yrkande till rättelse av besittningsrubbning eller annan olovlig åtgärd, skall prövningen hos kronofogdemyndigheten i princip begränsas i enlighet därmed, varvid bortses från det bakomliggande rättsförhållandet utom i fall där det är uppenbart att svaranden har rätten på sin sida (24 §). Det är bl. a. mot denna bakgrund självfallet viktigt att kronofogdemyndigheten noga prövar om processformen särskild handräckning är tillämplig på sökandens yrkande.

Det finns åtskilliga situationer då både vanlig och särskild handräckning kan komma i fråga. Då kan sökanden välja processform utifrån vad han vill uppnå och hur han bedömer sitt bevisläge. Om sökanden lätt kan påvisa en olovlig besittningsrubbning, ligger det nära till hands för honom att välja särskild handräckning, i vart fall om han befarar att svaranden bestrider och om det är tillräckligt för honom själv att få besittningen återställd. Om sökanden har svårt att i ett skriftligt förfarande visa att han har haft besittning eller liknande till något eller att besittningen rubbats, är det kanske mera ändamålsenligt att ansöka om vanlig handräckning och, om svaranden bestrider, utföra sin talan i en domstolsprocess som erbjuder bättre möjligheter till bevisföring. En annan anledning att välja vanlig handräckning är att sökanden vill få det bakomliggande rättsförhållandet rättskraftigt avgjort. Ytterligare ett skäl att välja vanlig handräckning framför särskild handräckning kan vara att sökanden i samma mål vill

ansöka om handräckning för återfående av ett uthyrt föremål och betalningsföreläggande för obetald hyra.

De vanligaste fallen då båda handräckningsformerna kan vara tillämpliga blir antagligen sådana som gäller uthyrda eller utlånade saker som inte återlämnas och bortskaffande av sådant som — i vid bemärkelse — står i vägen för någon.

Som framgått av vad som tidigare sagts är det inte avsikten att mål om avhysning av hyresgäster, arrendatorer m. fl. skall kunna handläggas enligt reglerna för särskild handräckning utan i stället endast enligt reglerna för vanlig handräckning i 3 § första punkten. Emellertid har *lagrådet* påpekat att dessa avhysningsfall täcks av ordalydelsen i 4 § första stycket första punkten. Därför har på lagrådets förslag tagits in ett *andra stycke* i förevarande paragraf, vari anges att särskild handräckning enligt första stycket första punkten inte får avse avhysning i fall som anges i 3 § första punkten.

Om sökanden vill att målet skall handläggas enligt reglerna för särskild handräckning, skall detta anges i eller på annat sätt tydligt framgå av ansökningen (15 § första stycket). Jag återkommer närmare under den paragrafen till hur kronofogdemyndigheten skall besluta om handläggningsformen.

Bifalls sökandens talan i ett mål om särskild handräckning, skall kronofogdemyndigheten förordna att besittningen skall återställas eller annan rättelse vidtas. Det synes lämpligt att det i utslaget direkt anges vad som åläggs svaranden, t. ex. att återlämna viss egendom, upphöra med viss verksamhet etc. Hur verkställigheten skall genomföras regleras genom bestämmelser i UB.

I *första stycket andra punkten* behandlas de fall där särskild handräckning får ske enligt föreskrift i annan lag.

Enligt 17 § handräckningslagen är den lagen tillämplig även i fråga om sådan handräckning som enligt särskilda föreskrifter skall prövas av tingsrätt (enligt nedannämnda lagrum i vattenlagen skall prövningen göras av vattendomstol). För närvarande finns sådana bestämmelser i 12 kap. 26 § jordabalken, 29 § bostadsrättslagen (1971:479), 21 kap. 4 § vattenlagen (1983:291), 106 § lagen (1939:608) om enskilda vägar, 15 § lagen (1963:537) om gravrätt m. m., 39 § naturvårdslagen (1964:822), 47 § miljöskyddslagen (1969:387), 72 § väglagen (1971:948), 21 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar, 38–39 §§ lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, 9 § lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten, 2 kap. 22 § och 3 kap. 17 § lagen (1988:950) om kulturminnen m. m., 39 § lagen (1950:596) om rätt till fiske, 10 kap. 12–13 §§ plan- och bygglagen (1987:10), 11 kap. 2 § gruvlagen (1974:342) och 42 § lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter. Dessa lagrum innehåller regler om handräckning när någon är skyldig att lämna tillträde någonstans, flytta på något e. d.

Det är i nu angivna fall som institutet särskild handräckning får tillgripas med stöd av andra punkten i paragrafen. Detta kräver ändringar av redaktionell natur i de berörda lagarna. Frågan om sådana ändringar får dock tas upp senare.

Som jag påpekat i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9.5) omfattar

5 §

Om enligt någon särskild föreskrift en tvist angående en förpliktelse skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, kan saken prövas enligt denna lag endast om det finns bestämmelser som medger sådan prövning. Vad som sägs i denna lag om tingsrätt skall i sådana fall i stället gälla den andra myndigheten.

En ansökan om utfående av fordran eller om annan fullgörelse är att betrakta som ett alternativ till det vanliga rättegångsförfarandet vid tingsrätt. Den nya lagen får därför inte utan vidare tillämpas, om saken på grund av särskild föreskrift skall prövas av viss annan domstol, t.ex. arbetsdomstolen eller länsrätt, eller av någon annan myndighet än tingsrätt. En bestämmelse motsvarande 1 § andra stycket handräckningslagen har därför tagit upp i förevarande paragraf. Sålunda föreskrivs i paragrafens första mening att en tvist, som enligt någon särskild föreskrift skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, kan prövas enligt denna lag endast om det finns bestämmelser som direkt medger sådan prövning.

För några typer av mål gäller att de skall prövas av vissa tingsrätter i särskild sammansättning, nämligen fastighetsdomstol eller vattendomstol. Dessa domstolar får i detta sammanhang anses innefattade i begreppet tingsrätt och det krävs inga särskilda föreskrifter för att deras mål skall få prövas enligt denna lag, om förutsättningar i övrigt föreligger.

I gällande rätt finns i två lagar särskilda föreskrifter att mål får prövas inom den summariska processen. Dessa är lagen (1974:372) om lagsökning och betalningsföreläggande för fordringsanspråk i anställningsförhållanden och lagen (1976:841) om betalningsföreläggande för fordringar som skall prövas av statens va-nämnd. Någon ändring i sak är inte avsedd. Som jag nämnt i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.12) kommer jag senare att ta upp frågan om ändring i dessa lagar. Ansökningar kommer alltså även i fortsättningen att kunna prövas i summarisk ordning utan hinder av att anspråket skall prövas av arbetsdomstolen eller statens va-nämnd.

I paragrafens andra mening anges att, i mål som enligt någon särskild föreskrift skall tas upp av annan myndighet än tingsrätt, vad som i förevarande lag sägs om tingsrätt i stället skall gälla den andra myndigheten.

Behörig myndighet

6 §

Ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist. Som hemvist anses därvid den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Ansökan får också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där

egendom som tillhör svaranden finns eller där verkställighet annars lämpligen kan ske.

Ansökan mot flera svarande får göras hos den kronofogdemyndighet som enligt första eller andra stycket är behörig i fråga om någon av dem, om ansökningen beträffande var och en stöder sig på väsentligen samma grund.

I paragrafen anges vilken kronofogdemyndighet som är behörig att ta upp en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning. Regleringen är mindre strikt än enligt nu gällande lagsökningslag och handräckningslag, vilka hänför sig till RB:s regler om forum i tvistemål. Reglerna om behörig myndighet har i den nya lagen som syfte främst att styra handläggningen till den myndighet som är lämplig från verkställighetssynpunkt och att fördela arbetsbördan lika mellan kronofogdemyndigheterna. Av 8 § följer att kronofogdemyndighetens prövning av sin behörighet kan resultera i att ansökningen skickas till en behörig myndighet, men däremot inte leda till att ansökningen avvisas.

Huvudregeln i *första stycket* är att ansökningen skall ges in till kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist. Vad som anses som hemvist avgörs enligt samma regler som gäller i utsökningsmål enligt 2 kap. 3 § andra stycket UB. Lagtexten har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag.

Svaranden skall alltså anses ha sitt hemvist i det län där han är bosatt. Om svaranden är ett dödsbo, skall svaranden anses ha sitt hemvist i det län där den döde senast var bosatt. En annan juridisk person skall anses ha sitt hemvist i det län som enligt 10 kap. RB grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet, dvs. normalt det län där den juridiska personens styrelse har sitt säte.

Som ett komplement till huvudregeln i *första stycket* tar det *andra stycket* upp ytterligare några regler om forum. Det kan ibland vara svårt för sökanden att ange var svaranden har sitt hemvist; det kan också vara så att sökanden faktiskt saknar hemvist här i landet. Ett annat skäl för att ge in en ansökan till en annan kronofogdemyndighet än den i det län där svaranden har sitt hemvist kan vara att verkställigheten senare lämpligen bör ske hos en annan kronofogdemyndighet.

Mot bakgrund härav får enligt andra stycket en ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden tillhörig egendom finns eller verkställighet annars lämpligen kan ske. Som framgått ges sökanden relativt fria händer att välja kronofogdemyndighet. Exempelvis kan det vara fördelaktigt att ge in en ansökan om avhysning till kronofogdemyndigheten i det län där fastigheten eller byggnaden är belägen. Om avsikten är att ansöka om utmätning i viss egendom, kan det ibland vara lämpligt att ge in ansökningen till kronofogdemyndigheten i det län där egendomen finns.

I ett *tredje stycke* har efter förslag från *lagrådet* och efter mönster från 10 kap. 14 § RB tagits upp en forumregel för de fall en ansökan riktar sig mot flera svarande. I dessa fall får ansökan göras hos en kronofogdemyndighet som enligt första eller andra stycket är behörig i fråga om någon av svarandena. Som en förutsättning härför anges vidare, i enlighet med

lagrådets förslag, att ansökningen beträffande var och en av svarandena skall stöda sig på väsentligen samma grund. Härigenom kommer också den sistnämnda — och i det till lagrådet remitterade författningsförslaget underförstådda — begränsningen i möjligheten att låta en ansökan rikta sig mot flera svarande till direkt uttryck i lagtexten.

Lagrådet har vidare i detta sammanhang uttalat följande. Trots att förslaget förutsätter att det alltid skall finnas någon kronofogdemyndighet som är behörig, kan undantagsvis förhållandena tänkas vara sådana att ansökningen med stöd av 21 § bör avvisas, därför att anspråket över huvud taget inte skall prövas i Sverige. Härvid blir allmänna internationellt processrättsliga grundsatser tillämpliga, varvid som utförligt utvecklats i doktrinen ledning kan sökas i forumreglerna i 10 kap. rättegångsbalken. Som regel får det dock ankomma på svaranden att bestrida ansökningen, om han anser att den inte skall tas upp i Sverige (jfr *Dennemark*, Om svensk domstols behörighet i internationellt förmögenhetsrättsliga mål, 1961 s. 304 ff och *Pålsson*, Svensk rättspraxis i internationell processrätt, 1989 s. 118 ff).

Jag har ingenting att erinra mot vad lagrådet sålunda har uttalat.

I de flesta län har kronofogdemyndigheten, förutom ett centralkontor, även ett eller flera s. k. kronokontor. Som nämnts i den allmänna motiveeringen bör ansökningen få ges in till vilket som helst av dessa verksamhetsställen. Var målet sedan rent faktiskt kommer att handläggas blir en senare fråga.

7 §

Kronofogdemyndigheten prövar självant sin behörighet. Sökandens uppgifter om de omständigheter som gör myndigheten behörig skall godtas, om det inte finns anledning att anta att de är oriktiga.

I paragrafen anges omfattningen av kronofogdemyndigheternas skyldighet att pröva sin behörighet enligt 6 §. Kronofogdemyndigheten prövar självant sin behörighet och bör vid den prövningen kunna utgå från att de uppgifter som sökanden lämnat för detta ändamål (jfr 18 §) är riktiga.

Om svaranden enligt uppgift i ansökningen är bosatt i länet, bör kronofogdemyndigheten kunna utgå från att sökanden åberopar huvudregeln i 6 § första stycket. Om detta inte är fallet, bör däremot normalt krävas mer preciserade uppgifter om de förhållanden som enligt sökanden betingar kronofogdemyndighetens behörighet.

Om en ansökan inte innehåller några uppgifter om de förhållanden som gör myndigheten behörig och om svaranden enligt ansökningen inte är bosatt i länet, bör kronofogdemyndigheten i enlighet med vad som sägs i 8 § utan vidare skicka ansökningen till myndigheten i det län där svaranden uppges vara bosatt. Myndigheten behöver normalt inte begära komplettering av sökanden i den situationen.

Ett påstående från sökanden att myndigheten är behörig på den grunden att verkställighet lämpligen kan ske inom dess distrikt bör inledningsvis godtas. Behörighetsfrågan kan i dessa fall däremot senare komma att

prövas, om svaranden gör invändning om att kronofogdemyndigheten inte är behörig. Anser myndigheten att en sådan invändning har fog för sig, bör myndigheten, på samma sätt som vid andra befogade foruminvändningar från svarandens sida, skicka ansökningsen till en behörig kronofogdemyndighet. Med tanke på att någon förhandling inte kan hållas inom ramen för det summariska förfarandet, torde svaranden normalt sakna anledning att göra invändning om forum. Saken kommer dock i ett annat läge när överlämnande till tingsrätt sker (jfr specialmotiveringen till 36 §).

8 §

Har ansökan gjorts hos en kronofogdemyndighet som inte är behörig, skall målet genast överlämnas till en kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Även om den myndighet där ansökan gjorts är behörig, får målet överlämnas till annan behörig kronofogdemyndighet, om det inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den första myndigheten eller om det av andra skäl är uppenbart att ett överlämnande skulle främja målets handläggning. Ansökan anses gjord när den kom in till den första myndigheten.

I paragrafen anges i saklig överensstämmelse med vad som enligt 2 kap. 4 § första stycket UB gäller i fråga om utsökningsmål att en ansökan som har gjorts hos en myndighet som inte är behörig skall överlämnas till en myndighet som är behörig. Myndigheten skall alltså inte i den här situationen avvisa ansökningsen.

En behörig kronofogdemyndighet får enligt andra meningen överlämna ett mål till en annan kronofogdemyndighet som är behörig, om målet inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den myndighet där ansökan har gjorts eller överlämnande annars uppenbart främjar målets handläggning (jfr 2 kap. 4 § andra stycket UB).

Av tredje meningen framgår att ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning skall anses gjord när den kom in till den första myndigheten. Däremot skall ansökan om *verkställighet* anses gjord först när utslag i målet meddelades (jfr förslaget till lag om ändring i UB, 2 kap. 1 §).

Sökanden och — om föreläggande för svaranden har utfärdats — svaranden skall normalt underrättas om att målet överflyttats till annan myndighet (jfr 59 §).

Ansökan

9 §

Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

Enligt paragrafens första mening skall ansökan göras skriftligen. Den nuvarande möjligheten att ansöka muntligen i mål om betalningsföreläggande har inte någon motsvarighet i den nya lagen.

Emellertid öppnas i andra meningen en möjlighet till undantag från kravet på skriftlighet. Som jag beskrivit i den allmänna motiveringen

(avsnitt 2.10.1) är avsikten att det skall kunna tillåtas att ansökan görs med hjälp av något ADB-medium. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall kunna ge tillstånd till detta. Tanken är förstås att sådana tillstånd skall förbehållas professionella ingivare som gör många ansökningar.

En ansökan kan riktas mot flera svarande. Skälen för detta har utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.2). Det är heller inget hinder mot att flera sökande ger in en gemensam ansökan, om de har precis samma yrkanden.

10 §

Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och grunden för det.

I paragrafen anges vilka uppgifter en ansökan måste innehålla såvitt avser yrkandet i huvudsaken. I ansökningen måste sökanden ange sitt yrkande och grunden för det. Yrkandet måste vara klart och tydligt formulerat. Grunden kan ibland anges med en hänvisning till kontrakt, faktura eller liknande. En uppgift av betydelse kan också vara tidpunkten för fordringens eller fullgörelseskyldighetens uppkomst. Svaranden måste ha möjlighet att genom uppgiften om grunden för yrkandet kunna identifiera kravet. Samma uppgift är också av betydelse för utslagets rättskraft.

Det får självfallet ankomma på kronofogdemyndigheten att i varje enskilt fall närmare bedöma om de krav som bör ställas på ansökningen såvitt gäller angivandet av grunden för yrkandet är uppfyllda. Nuvarande praxis torde i de flesta fall ge tydlig vägledning i detta hänseende.

Om ansökningen enligt kronofogdemyndighetens uppfattning är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet, skall myndigheten i enlighet med vad som sägs i 20 § ge sökanden tillfälle att komplettera ansökningen. Gör sökanden inte det, kan hans ansökan komma att avvisas.

Det finns skäl att i mål om särskild handräckning kräva att grunderna för en ansökan utvecklas mer än i andra fall, eftersom grunderna i dessa fall har betydelse inte bara för att svaranden skall kunna identifiera kravet utan också för att myndigheten skall kunna bedöma om ansökningen faller inom den särskilda handräckningens tillämpningsområde.

11 §

I en ansökan om *betalningsföreläggande* skall anges fordringens belopp, förfallodagen och den ränta som begärs.

Begär sökanden dröjsmålsränta på huvudfordringen, behöver grunden för ränteyrkandet anges endast om det avser högre ränta än som följer av räntelagen (1975:635). Framgår det inte av ansökningen från vilken dag räntan yrkas, skall yrkandet anses gälla ränta från den dag då ansökningen delges svaranden.

I en ansökan om betalningsföreläggande skall sökanden enligt *första stycket* alltid ange fordringens belopp, förfallodagen och den ränta som yrkas.

Att grunden för ett ränteyrkande skall anges följer av vad som sagts tidigare. I *andra stycket* görs en inskränkning i den skyldigheten. Om sökanden begär dröjsmålsränta på huvudfordringen, behöver grunden för ränteyrkandet anges endast när den yrkade räntan överstiger den ränta som kan utgå enligt räntelagen (1975:635).

I *andra stycket* tas också avslutningsvis upp en med nuvarande ordning överensstämmande regel som anger från vilken dag dröjsmålsränta skall räknas, om ansökningen saknar uppgift om det. Regeln innebär att yrkandet i dessa fall skall anses gälla ränta från den dag då svaranden delges ansökningen.

12 §

Till en ansökan om *betalningsföreläggande*, som avser fastställelse till betalning ur viss egendom, skall sökanden foga pantförskrivning eller annan handling, enligt vilken säkerheten upplåtits.

Enligt denna paragraf skall till en ansökan om betalningsföreläggande, som avser fastställelse till betalning ur viss egendom, fogas av sökanden åberopad pantförskrivning eller annan handling, enligt vilken säkerheten upplåtits. Av 2 § *andra stycket* framgår att säkerhetsupplåtelsen måste vara skriftlig för att betalningsfastställelse skall kunna sökas i den summariska processen. För att kronofogdemyndigheten skall kunna kontrollera att skriftlighetskravet är uppfyllt måste alltså säkerhetsupplåtelsen inges. Av 19 § framgår att den skall inges i två exemplar.

Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9.3) gäller särskilda regler för inteckning som rör luftfartyg samt för inteckning i fast egendom, fartyg eller näringsverksamhet som meddelats enligt äldre lag (jfr övergångsbestämmelserna punkt 3).

13 §

En ansökan om *betalningsföreläggande* får även innefatta en ansökan om *vanlig handräckning*, om yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund.

Av denna paragraf följer att i samma mål får handläggas ett yrkande om betalningsföreläggande och ett yrkande om vanlig handräckning. En förutsättning är att yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund. Det är alltså möjligt att i ett mål handlägga t.ex. en ansökan om skyldighet för svaranden att betala obetalda hyresbelopp och en ansökan om avhysning av denne. Av lagtexten framgår motsättningsvis att ett yrkande om särskild handräckning däremot aldrig kan prövas i ett mål om betalningsföreläggande, eftersom reglerna om handläggning, fullföljd av talan m.m. skiljer sig åt i grundläggande hänseenden. Självfallet kan inte heller yrkanden om både vanlig och särskild handräckning prövas i samma mål.

Om det finns flera svarande i målet, behöver själva yrkandena inte vara desamma mot alla. Det är tillräckligt att de stöder sig på väsentligen samma grund.

Avser en ansökan om *vanlig handräckning* avhysning på grund av att nyttjanderätten har förverkats, skall sökanden utöver vad som följer av 10 § närmare utveckla grunden för sitt yrkande.

I paragrafen anges att sökanden i ett mål om vanlig handräckning, om han yrkar avhysning av svaranden på grund av att denne har förverkat sin nyttjanderätt, i ansökningen måste närmare utveckla grunden för sitt yrkande. Med detta avses följande.

I 8 kap. 23–25 §§ och 12 kap. 42–44 §§ jordabalken samt 33–35 §§ bostadsrättslagen (1971:479) finns vissa regler som skyddar nyttjanderättshavaren i situationer när ägaren hävdar att nyttjanderätten är förverkad. Den omständigheten att handläggningen av den summariska processen nu föreslås flyttad till kronofogdemyndigheterna får inte medföra att nyttjanderättshavarnas rättsliga ställning försämrats. Sålunda måste nyttjanderättshavaren i dessa fall ha underrättats om att nyttjanderätten kan förverkas och att, vid utebliven hyresbetalning, nyttjanderätten kan återvinnas om hyran betalas inom tolv dagar från delfäendet av underrättelsen. Avser nyttjanderätten en bostadslägenhet, skall socialnämnden ha informerats om den förestående uppsägningen.

I likhet med vad tingsrätterna gör i dag måste kronofogdemyndigheten vid avhysning kontrollera att svaranden, liksom i förekommande fall socialnämnden, har fått den föreskrivna informationen.

Om uppgift i dessa hänseenden saknas, skall tingsrätterna i dag lämna den nödvändiga informationen till svaranden i samband med föreläggandet. Svaranden ges i dessa fall fjorton vardagar att komma in med invändning (jfr 12 kap. 44 § jordabalken). En liknande ordning bör iakttas av kronofogdemyndigheterna i det nya förfarandet.

Om det inte framgår av handlingarna att socialnämnden har underrättats, bör kronofogdemyndigheten begära att sökanden kompletterar ansökningen.

15 §

Om sökanden vill att en ansökan om handräckning skall handläggas enligt reglerna för *särskild handräckning*, skall detta anges i eller på annat sätt tydligt framgå av ansökningen.

Till en ansökan om särskild handräckning skall sökanden foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

Om sökanden i ett handräckningsmål vill att målet skall handläggas enligt reglerna för särskild handräckning, skall detta enligt paragrafens *första stycke* anges i eller på annat sätt tydligt framgå av ansökningen. Denna regel bottnar i att en handräckningsansökan kan falla inom tillämpningsområdet för både vanlig och särskild handräckning och att myndigheten behöver ha en hjälpregel för tveksamma fall. Detta är viktigt med tanke på de skillnader som finns mellan de båda handräckningsformerna.

Lagrådet har förordat att orden "eller på annat sätt tydligt framgå av" skall utgå ur lagtexten, därför att de framstår som omotiverade i en regel som är utformad som en handlingsregel för sökanden.

Det är riktigt att regeln i första hand är en handlingsregel för sökanden, men den riktar sig också till kronofogdemyndigheten. Med lagrådets formulering finns det en risk att kronofogdemyndigheten kan känna sig förhindrad att handlägga ett mål som särskild handräckning bara därför att en begäran därom inte är uttryckligen angiven i ansökningen, även om det på annat sätt alldeles klart framgår av ansökningen att det är särskild handräckning som begärs. Jag förordar därför den lagtekniska lösning som det till lagrådet remitterade förslaget innehåller.

Mitt förslag innebär alltså att sökanden — för att vara säker på att målet handläggs som mål om särskild handräckning — bör använda just uttrycket särskild handräckning i sin ansökan. Det kan dock som jag nämnde tänkas fall då det oavsett ordvalet är alldeles klart med hänsyn till ansökningens övriga innehåll att det är särskild handräckning som yrkas. Även dessa fall skall alltså handläggas som särskild handräckning.

Att regeln i första hand är utformad som en handlingsregel för sökanden innebär självfallet inte att kronofogdemyndigheten bör underlåta att i tveksamma fall söka undanröja oklarheten, t. ex. genom ett telefonsamtal med sökanden.

Det kan också tänkas fall där sökanden alldeles tydligt har angivit att han önskar att målet handläggs som mål om särskild handräckning men där myndigheten genast kan konstatera att förutsättningar för denna handlägningsform inte finns. Om målet däremot kan handläggas som mål om vanlig handräckning, bör myndigheten bereda sökanden tillfälle att ändra sig till att yrka handläggning enligt reglerna för vanlig handräckning. Först om sökanden inte accepterar detta, bör ansökningen avvisas med stöd av 21 §.

Innan föreläggande för svaranden att yttra sig över ansökningen utfärdas, måste handlägningsformen givetvis slutligt ha bestämts. Det sammanhänger främst med att föreläggandet skall ha delvis olika innehåll beroende på handlägningsformen.

Enligt *andra stycket* skall sökanden till en ansökan om särskild handräckning alltid foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Dessa handlingar ligger till grund för kronofogdemyndighetens bedömning av om förutsättningar för särskild handräckning föreligger. Särskilt om svaranden bestrider ansökningen, kan handlingarna få betydelse också som bevismaterial vid myndighetens prövning av om ansökningen skall bifallas.

16 §

Om sökanden inte vill att ett kommande utslag i målet skall verkställas eller om han har några särskilda yrkanden i fråga om verkställigheten, skall han ange detta i ansökningen.

Paragrafen tar sikte på kommande verkställighet av ett utslag. Som framgått av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.1) skall kronofogdemyndigheten självmant verkställa utslaget i målet, om inte sökanden särskilt begärt att verkställighet inte skall ske. Därför föreskrivs det i denna para-

graf att sökanden, om han inte vill ha verkställighet, uttryckligen skall ange detta i ansökningen. Om han vill ha verkställighet och har några särskilda önskemål för hur den skall gå till, skall dessa likaså anges. Om sökanden inte säger någonting i sistnämnda fråga, är det inte meningen att kronofogdemyndigheten skall infordra någon komplettering; det skulle bli för omständligt. I stället måste verkställigheten då ske enligt normalrutinerna. Verkställigheten hos kronofogdemyndigheten är numera indelad i olika nivåer. I de fall då ingenting sägs i ansökningen bör verkställighet ske enligt den högsta nivån, vilket innebär att en s. k. fullständig tillgångsundersökning bör göras. Detta står i överensstämmelse med vad som nu gäller för utsökningsmålen. För handräckningsmålen har regeln mindre betydelse, eftersom kronofogdemyndigheten här ändå i större utsträckning själv bestämmer från fall till fall hur verkställigheten skall ske.

Enligt UB (2 kap. 2 § andra stycket) krävs för verkställighet i vissa fall att handlingar som ligger till grund för ett yrkande ges in i original. Det gäller löpande skuldebrev och andra s. k. presentationspapper. Anledningen till detta är att anteckning skall göras på originalhandlingen om betalning eller annan verkställighet och att handlingen skall återställas till gäldenären när anspråket infriats helt. Det är därför lämpligt att sådana handlingar inges samtidigt med ansökningen i den summariska processen. Om så inte sker, får detta emellertid inte inverka på handläggningen av målet i den summariska processen. I stället får komplettering ske på verkställighetsstadiet.

17 §

Om sökanden begär ersättning för kostnader med anledning av målet, skall han ange detta i ansökningen och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

Paragrafen anger att sökanden redan i ansökningen måste framställa sina eventuella yrkanden om ersättning för kostnader i målet och därvid ange vilka kostnaderna är. Kronofogdemyndigheten är alltså aldrig skyldig att särskilt fråga sökanden huruvida denne begär ersättning för sina kostnader.

Efter det att myndigheten har utfärdat föreläggande för svaranden att yttra sig över ansökningen kan sökanden inte komma in med några ytterligare kostnadsersättningsanspråk såvitt avser själva ansökningen (jfr emellertid 38 § första stycket). Av 27 § följer också att myndigheten i föreläggandet till svaranden skall anteckna vad denne kan komma att förpliktas betala i kostnadsersättning till sökanden, om utslag meddelas i målet.

18 §

Ansökningen skall innehålla uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § rättegångsbalken. I ansökningen skall vidare anges de omständigheter som gör kronofogdemyndigheten behörig, om inte detta framgår på annat sätt.

Enligt denna paragraf skall sökanden i ansökningen lämna uppgifter om sig själv och om svaranden i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § RB. Denna föreskrift överensstämmer med gällande ordning. I fjärde stycket av 33 kap. 1 § RB föreskrivs att en *stämningsansökan* skall innehålla vissa uppgifter om svaranden. Även dessa regler blir tillämpliga på ansökningen i den summariska processen. Allvarliga brister när det gäller uppgifterna om parterna medför att ansökningen kan avvisas med stöd av 20 §.

I paragrafen sägs också att sökanden är skyldig att i sin ansökan ange de omständigheter som gör kronofogdemyndigheten behörig, om det inte framgår av vad som anges i ansökningen i övrigt. Även denna föreskrift står i principiell överensstämmelse med vad som gäller i dag. Om ansökan görs hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist, räcker det normalt sett med adressuppgiften. Om sökanden till stöd för myndighetens behörighet åberopar bestämmelserna i 6 § andra stycket, måste han däremot uttryckligen ange det (jfr specialmotiveringen till 7 §).

19 §

En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

I paragrafen anges att en skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud. Den skall ges in i två exemplar, varav minst ett original. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

Om ansökningen riktar sig mot flera svarande än en, följer av grunderna för regleringen att en kopia av ansökningshandlingarna skall ges in för varje svarande.

20 §

Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet, skall sökanden föreläggas att avhjälpa bristen. Sådant föreläggande får sändas till sökanden med posten under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Följer sökanden inte föreläggandet, skall ansökningen avvisas. Sökanden skall upplysas om detta i föreläggandet.

Första stycket skall också tillämpas, om kronofogdemyndigheten begär att sökanden skall betala ansökningsavgiften i förskott.

Paragrafens *första stycke*, som delvis har sin motsvarighet i 31 c § första stycket lagsökningslagen och 4 § handräckningslagen, tar upp föreskrifter om när ansökningen skall avvisas på grund av formella brister. Om sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa en sådan brist, skall ansökningen avvisas.

Det är viktigt att kronofogdemyndighetens kommunikation med sökanden blir så smidig som möjligt. Därför har på några ställen i lagen föreskrivits att olika meddelanden till sökanden får förmedlas utan krav på delgiv-

ning enligt delgivningslagen (1970:428). I förevarande paragraf gäller det föreläggandet till sökanden att komplettera ansöknings. Föreläggandet får skickas i lösbrev under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt, t. ex. muntligt. Om sökanden inte följer föreläggandet och ansökningsen är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet, skall ansökningsen avvisas. En erinran om detta skall tas med i föreläggandet. Det kan naturligtvis inträffa någon gång att sökanden faktiskt inte får del av föreläggandet. Om ansökningsen då avvisas har han emellertid alltid möjlighet att återkomma med en ny och bättre ansökan. Att sökanden skall underrättas om ett avvisningsbeslut framgår av 59 §.

Andra stycket reglerar föreläggande att betala ansökningsavgiften i förskott. Av skäl som angivits i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.1) bör ansökningsavgifterna i den summariska processen normalt faktureras i efterhand. I de fall kronofogdemyndigheten ändå kräver förskottsbetalning, tillämpas reglerna om föreläggande och avvisning i första stycket. Regler om *utsökningsavgifter* finns i UB och i förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter.

21 §

Ansökningsen skall också avvisas, om den avser en åtgärd som inte omfattas av denna lag eller om det finns något annat hinder mot att ansökningsen tas upp.

Medan i 20 § behandlas avvisning av en ansökan på grund av formella brister, tas i förevarande paragraf upp frågan om avvisning på grund av brister av mer materiell natur.

Ansökningsen skall sålunda avvisas om den avser en åtgärd som inte omfattas av den nya lagen. Som exempel kan nämnas att ansökningsen gäller en fastställsetalan eller ett indispositivt rättsförhållande. En ansökan om särskild handräckning kan avvisas med stöd av förevarande paragraf, om det framgår att yrkandet avser en åtgärd som faller utanför tillämpningsområdet för särskild handräckning (jfr specialmotiveringen till 15 §).

Ansökningsen skall också avvisas, om det finns något annat hinder mot att den tas upp. Kronofogdemyndigheten skall ta upp frågan om avvisning endast om det finns någon särskild omständighet som föranleder det, t. ex. när det av ansökningsen framgår att skyldigheten för svaranden att fullgöra betalning eller annat ännu inte har inträtt eller att saken är föremål för tvist vid domstol eller redan är avgjord. Saknas uppgift om förfallodagen, skall kronofogdemyndigheten för att få underlag för sin bedömning av avvisningsfrågan begära att ansökningsen kompletteras.

Kronofogdemyndigheternas prövning av ansökningsarna bör göras så enkel som möjligt. På grund härav bör alla bestridanden behandlas lika, oavsett sitt innehåll. Härav följer att någon särbehandling i det nu diskuterade hänseendet inte kan ske av sådana bestridanden som innehåller en invändning hänförlig till processföresättningsarna. Om sålunda svaranden

i sitt bestridande hävdar att det finns något hinder enligt förevarande paragraf mot att ansökningen tas upp, skall kronofogdemyndigheten inte själv ta ställning till frågan om avvisning av ansökningen utan överlämna målet till tingsrätt, om sökanden begär det (36 §). Detta gäller även om det hinder som svaranden åberopar kan anses ha framgått redan av ansökningen men myndigheten ändå tagit upp denna. Det ankommer sedan på tingsrätten att ta ställning till avvisningsfrågan. Om rätten kommer fram till att avvisning inte bör ske och svaranden inte yttrat sig i sak i målet hos kronofogdemyndigheten, får målet trots detta även fortsättningsvis handläggas hos tingsrätten.

Det nu sagda gäller endast bestridda mål. Har däremot något regelrätt bestridande inte skett, kvarstår kronofogdemyndighetens skyldighet att vid bristande processförutsättningar avvisa ansökningen även i det skede av handläggningen då det är aktuellt att meddela utslag i målet.

22 §

Återkallar sökanden ansökningen, skall målet avskrivas.

Om sökanden återkallar ansökningen, skall kronofogdemyndigheten avskriva målet. Det gäller oavsett på vilket stadium återkallelsen sker. Svaranden har alltså ingen rätt att få saken prövad i målet, på något sätt som motsvarar 13 kap. 5 § RB. I mål om särskild handräckning kan dock svaranden i avskrivningsbeslutet tillerkännas ersättning för sina kostnader (47 §).

Avser återkallelsen endast en viss del av målet, torde det i allmänhet inte vara behövligt med något särskilt avskrivningsbeslut.

Det finns inget formellt krav på att återkallelse i mål enligt denna lag skall vara skriftlig, men självfallet är det från flera synpunkter lämpligast att återkallelsen sker skriftligen.

Ogrundade eller obefogade anspråk

23 §

Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är ogrundat eller obefogat, skall ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande om ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. skall alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

I paragrafens *första stycke* behandlas den situationen att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kan antas vara ogrundat eller obefogat. Den föreslagna föreskriften avser att tillgodose intresset att utslagen i den summariska processen är materiellt riktiga så långt det är möjligt utan att kronofogdemyndigheterna samtidigt åläggs att ingående materiellt pröva sökandens anspråk. Meningen är att

regeln skall träffa yrkanden som redan vid en översiktlig kontroll verkar ogrundade eller obefogade.

Normalt kan ett mål överlämnas till tingsrätt först sedan föreläggande för svaranden att yttra sig har utfärdats. Kronofogdemyndigheten skall alltså normalt inte själv ta initiativet till ett överlämnande. Förevarande paragraf utgör det enda undantaget från den regeln.

Om kronofogdemyndigheten vid sin granskning av ansökningen kommer fram till att det kan antas att sökandens yrkande är ogrundat eller obefogat, får myndigheten självant ta upp frågan om överlämnande till tingsrätt utan att först utfärda föreläggande för svaranden enligt 25 §. Kronofogdemyndigheten får också självant ta upp samma fråga, om det senare under handläggningen kommer att framstå som antagligt att yrkandet är ogrundat eller obefogat. Även om svaranden inte uttryckligen bestrider ansökningen, kan han sålunda lämna sådana uppgifter att myndigheten finner att utslag inte bör meddelas i enlighet med ansökningen.

Såsom anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.5) bör det för att överlämnande skall ske i de nu aktuella fallen krävas att sökanden begär detta. Därför föreskrivs i paragrafen att myndigheten skall behandla ansökningen som om svaranden bestritt den. Det innebär i detta sammanhang att myndigheten skall underrätta sökanden dels om sitt antagande att yrkandet är ogrundat eller obefogat, dels om att målet kommer att avskrivast, om sökanden inte inom tre veckor från underrättelsens avsändande skriftligen begär att målet överlämnas till tingsrätt. Underrättelsen behöver inte delges enligt reglerna i delgivningslagen utan kan ske formlost.

Skälen för att ett yrkande skall anses som *ogrundat* kan variera. Det kan till att börja med röra sig om ett krav som det är alldeles klart att rättsordningen inte ställer sig bakom, t. ex. en skuld som har brottslig bakgrund. Det kan också vara så att det rättsfaktum som sökanden åberopar inte kan ge den rättsföljd som yrkandet går ut på; ett exempel på detta kan vara att skadestånd yrkas för en handling som enligt klar praxis överhuvudtaget inte kan grunda skadeståndsskyldighet.

Ett exempel på ett *obefogat* yrkande kan vara att sökanden under åberopande av en i och för sig skadeståndsgrundande handling begär skadestånd av svaranden för psykiskt lidande med ett orealistiskt stort belopp.

Kronofogdemyndighetens beslut att överlämna målet till tingsrätt får inte överklagas (56 §). Inte heller får tingsrätten återlämna målet till kronofogdemyndigheten, även om tingsrätten inte delar uppfattningen att yrkandet kan antas vara ogrundat eller obefogat. I stället skall målet handläggas fullt ut vid tingsrätten.

I paragrafens *andra stycke* tas upp en presumtion för att yrkanden som avser ersättning för inkassoåtgärder skall antas vara ogrundade eller obefogade i vissa fall. Som nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.5) är dessa fordringar numera av civilrättslig natur (jfr prop. 1980/81:10). Domstolarna kontrollerar emellertid självant att yrkandena inte går utöver vad som är lagligen medgivet. Sålunda anges i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m. m. vilka åtgärder som är ersättningsgilla och i förordningen (1981:1057) med samma namn anges med vilka belopp olika åtgärder ersätts.

De åtgärder som är ersättningsgilla enligt den nämnda lagen är betalningspåminnelse, inkassokrav och upprättande av amorteringsplan. I samtliga fall gäller krav på skriftlighet och även vissa andra krav. En grundläggande förutsättning för rätt till ersättning är att åtgärden har varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. I förordningen anges att ersättning för de olika inkassoåtgärderna utgår med högst vissa belopp, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Avsikten är att kronofogdemyndigheten i det nya förfarandet självmant skall pröva om yrkandet om ersättning för inkassoåtgärder står i överensstämmelse med den nämnda författningsregleringen. Vid denna kontroll bör nuvarande praxis vid tingsrätterna tjäna som vägledning. Denna kan kort sägas innebära följande. Borgenären skall ange vilket datum inkassoåtgärden i fråga vidtogs samt åtminstone påstå att åtgärden uppfyllt de formella kraven enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. Vidare görs en översiktlig bedömning i frågan om åtgärden varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. Slutligen kontrolleras att de belopp som yrkas inte överstiger de fastställda normalbeloppen eller, om så är fallet, att det angivits godtagbara skäl för det. Det torde vara sällsynt att ett yrkande som sammanfaller med normalbeloppet inte godtas.

I den mån kronofogdemyndigheten finner att ett yrkande om ersättning för inkassoåtgärd inte överensstämmer med författningsregleringen, skall yrkandet antas vara ogrundat eller obefogat. Det innebär alltså att sökanden skall underrättas om att målet i den delen kommer att avskrivas om han inte begär att det överlämnas till tingsrätt.

Reglerna i andra stycket gäller både de fall då ett yrkande om ersättning för inkassoåtgärd framställs självständigt och då yrkandet framställs tillsammans med huvudyrkandet, dvs. det yrkande som föranlett inkassoåtgärden.

24 §

Om det i ett mål om *särskild handräckning* är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

I mål om *särskild handräckning* skall kronofogdemyndigheten enligt förevarande paragraf genast ogilla en ansökan, om det är uppenbart att yrkandet är ogrundat. Kronofogdemyndighetens prövning av ansökningen är alltså på det här stadiet inskränkt till uppenbara fall. Som framgår av 43 § skall en mer ingående prövning ske i samband med att utslag skall meddelas, oavsett om svaranden lämnat ansökningen utan erinran eller inte.

Föreläggande för svaranden att yttra sig

25 §

Tar kronofogdemyndigheten upp ansökningen, skall svaranden föreläggas att till myndigheten yttra sig inom viss tid från det att ansökningen delgavs honom. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor.

Om ansökningen inte avvisas eller avslås direkt och om målet inte avskrivs eller överlämnas till tingsrätt, skall kronofogdemyndigheten enligt förevärande paragraf utfärda ett föreläggande för svaranden att yttra sig över ansökningen.

Kronofogdemyndigheten skall samtidigt bestämma den tid från delgivningen av föreläggandet inom vilken svarandens yttrande över ansökningen skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten (jfr specialmotiveringen till 42 och 43 §§). Tiden får enligt andra meningen inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor, men i normala fall bör det räcka med kortare tid. För närvarande brukar domstolarna bestämma motsvarande tid till mellan sex och tio dagar. Med tanke på att svaranden i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning inte behöver motivera sitt bestridande för att undgå utslag kan ett lämpligt riktmärke vara en vecka. Att det i vissa fall vid avhysning finns skäl att bestämma en längre tid har nämnts under 14 §. Även i mål om särskild handräckning kan det finnas skäl att bestämma en något längre tid, eftersom svaranden i dessa fall ofta har anledning att vara mer utförlig vid ett eventuellt bestridande. Å andra sidan är målen om särskild handräckning ofta brådskande, varför svarstiden inte skall sättas längre än nödvändigt.

Liksom i dag kan tiden förlängas av kronofogdemyndigheten, om svaranden begär det inom den förelagda tiden och kan åberopa godtagbara skäl för sin begäran.

Att föreläggandet skall delges svaranden enligt reglerna i delgivningslagen följer av 29 §.

26 §

Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte yttrar sig över ansökningen. Han skall också uppmanas att, om han bestrider ansökningen, ange skälen för bestridandet.

Svaranden skall vidare uppmanas att lämna de uppgifter om sig som avses i 33 kap. 1 § första — tredje styckena rättegångsbalken i den mån uppgifterna i ansökningen är ofullständiga eller felaktiga. Om det behövs, får svaranden föreläggas att vid vite lämna sådana uppgifter.

Paragrafen upptar föreskrifter om den information som svaranden skall få i samband med föreläggandet.

I *första stycket* anges den information som måste bedömas vara av särskild betydelse för svaranden, nämligen upplysningen att målet kan komma att avgöras även om han inte hör av sig till myndigheten. Härav följer att han riskerar ett utslag mot sig i enlighet med ansökningen, om han inte bestrider inom rätt tid. Svaranden skall också uppmanas att, om han bestrider ansökningen, ange skälen för bestridandet. I 28 § anges att ytterligare föreskrifter om den information som skall ges i föreläggandet meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Föreläggandet och informationen skall ha delvis olika innehåll beroende på om ansökningen avser betalningsföreläggande, vanlig handräckning eller särskild handräckning.

I *andra stycket* anges att svaranden i föreläggandet skall uppmanas att lämna kompletterande uppgifter om sig själv i den mån de uppgifter som sökanden har lämnat i det avseendet är ofullständiga eller felaktiga. Att denna föreskrift tagits upp i lagen motiveras av föreskriften i *andra meningen*. Där sägs att uppmaningen vid behov kan ske i form av ett vites-sanktionerat föreläggande. Detta överensstämmer i sak med vad som gäller i dag. De uppgifter som avses är sådana som anges i 33 kap. 1 § första — tredje styckena RB, till vilket lagrum paragrafen hänvisar.

Frågan om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna paragraf torde få prövas av kronofogdemyndigheten själv, jfr 6 § *andra stycket* lagen (1985:206) om viten.

27 §

Om sökanden begärt ersättning för sina kostnader i målet, skall kronofogdemyndigheten i föreläggandet ange den kostnadsersättning som svaranden kan åläggas att betala, om utslag meddelas i målet.

Reglerna om parternas rätt till ersättning för sina kostnader i den summariska processen finns i 46—51 §§ . Av 17 § följer att sökanden redan i sin ansökan skall framställa sina yrkanden om kostnadsersättning och ange vari kostnaderna består. I förevarande paragraf anges att kronofogdemyndigheten redan i föreläggandet till svaranden att yttra sig över ansökningen skall upplysa svaranden om vad han kan åläggas att betala i kostnadsersättning, om utslag meddelas.

Sökandens rätt till ersättning för arbete eller arvode kommer också i det nya förfarandet att vara begränsat till visst högsta belopp, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som i dag gäller enligt förordningen (1981:1056) om ersättning för kostnader i mål om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning vid tingsrätt. Kronofogdemyndigheten skall — också i likhet med vad som gäller i dag — självmant kontrollera att sökandens kostnadsersättningsyrkande står i överensstämmelse med föreskrifterna i en ny motsvarande förordning och vid behov justera de yrkade beloppen. En sådan justering är alltså normalt inte beroende av invändning från svaranden (49 §).

En annan sorts kostnader är de som anges i lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m. m. Hur yrkanden om inkassokostnader skall hanteras framgår av 23 § *andra stycket*. Inkassokostnaderna skall specificeras i ansökningen och i föreläggandet till svaranden skall det av myndigheten godtagna beloppet anges.

28 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vad föreläggandet ytterligare skall innehålla.

Eftersom föreläggandet (jämte därvid fogade handlingar) är den enda handling i den nya summariska processen som skall delges svaranden

enligt reglerna i delgivningslagen, är det viktigt att denne i samband med föreläggandet ges en förhållandevis fullständig information om förfarandet och vad det kan innebära för hans del. Viss information som skall lämnas har angetts i de båda föregående paragraferna. Den information som föreläggandet i övrigt bör innehålla torde däremot inte behöva anges i lag. Paragrafen anger att regeringen meddelar de ytterligare föreskrifter som behövs. Regeringen får också bestämma att annan myndighet skall besluta om föreskrifterna.

Den ytterligare information det kan vara fråga om bör i första hand avse det fortsatta förfarandet och vad detta kan innebära för svaranden. Som exempel kan nämnas upplysningar om att bestridandet måste vara skriftligt, att uteblivet bestridande med största sannolikhet innebär att ett utslag kommer att meddelas mot svaranden i enlighet med vad sökanden begärt, att han kommer att underrättas om ett sådant utslag i ett vanligt lösbrev och att han har rätt att begära återvinning av utslaget inom en månad efter det att detta har meddelats eller, i mål om särskild handräckning, att överklaga utslaget till hovrätt inom tre veckor. Det bör vidare anges när ett utslag kan vara att vänta i målet, så att svaranden kan underrätta kronofogdemyndigheten om han inte kan nås på sin vanliga adress vid den tiden. Föreläggandet bör också innehålla en uppmaning till svaranden att till kronofogdemyndigheten anmäla en sådan adressändring.

En viktig upplysning är att ett kommande utslag normalt kan verkställas så snart utslaget har meddelats och att då ytterligare kostnader kan tillkomma.

En annan upplysning som bör lämnas är konsekvenserna av ett eventuellt bestridande. Att betalning av den aktuella skulden inte skall ske till kronofogdemyndigheten under handläggningen av ett mål om betalningsföreläggande bör också anges. Svaranden bör i stället upplysas om att han, om han vill fullgöra förpliktelsen frivilligt på det här stadiet, bör vända sig direkt till sökanden. Svaranden i ett mål om särskild handräckning bör upplysas om att eventuella kostnadsyrkanden måste anges i bestridandet (32 §).

Delgivning av föreläggandet

29 §

Föreläggandet skall tillsammans med en kopia av ansökningshandlingarna delges svaranden i enlighet med vad som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål. I ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* får delgivning dock inte ske genom kungörelse enligt 15 § delgivningslagen (1970:428).

I paragrafen anges att föreläggandet för svaranden att yttra sig över ansökningshandlingarna skall delges denne tillsammans med en kopia av ansökningshandlingarna, i enlighet med vad som är föreskrivet för delgivning av stämning i tvistemål. I mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning får enligt andra meningen delgivning dock inte ske genom kungörelse enligt 15 § delgivningslagen (1970:428). I mål om särskild handräckning finns

inte det förbudet. Den nya lagen innehåller ingen motsvarighet till det förbud att delge en ansökan om betalningsföreläggande utomlands som i dag gäller enligt 24 § lagsökningslagen.

Att delgivning skall ske i enlighet med vad som är föreskrivet för delgivning av stämning i tvistemål innebär att 33 kap. 6 § andra stycket RB skall tillämpas. Där sägs att stämning i tvistemål inte får delges enligt 12 § delgivningslagen, om det inte finns anledning att tro att den sökta har avvikit eller eljest håller sig undan. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen innebär att handlingarna överlämnas till någon annan än den sökta personligen (surrogatdelgivning). Handlingen kan i dessa fall lämnas till någon vuxen medlem av hans hushåll eller till hyresvärd eller lämnas på den söktes kontor, om vissa i lagen föreskrivna villkor är uppfyllda.

När ansökan gjorts genom ADB-medium med stöd av 9 § andra meningen finns normalt inga *ansökningshandlingar* som kan delges svaranden tillsammans med föreläggandet. I dessa fall kan det vara tillfyllest att ta in ansökningens innehåll i själva föreläggandet.

30 §

Har delgivning inte kunnat ske, skall kronofogdemyndigheten pröva om försöken till delgivning skall fortsätta eller om sökanden skall erbjudas att själv ombesörja delgivningen. Hänsyn skall därvid tas till det arbete och den kostnad som dithills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsätta försök skall lyckas samt omständigheterna i övrigt. Erbjudandet får sändas med posten till sökanden under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Antar sökanden erbjudandet, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken. I annat fall skall ansökningen avvisas.

Det kan inträffa att kronofogdemyndigheten trots upprepade försök inte lyckas delge svaranden föreläggandet. Det kan vara så att förutsättningar finns varken för s. k. spikning eller för delgivning genom kungörelse. I dessa fall skall enligt förevarande paragraf, som motsvarar nuvarande 31 c § tredje stycket lagsökningslagen, sökanden erbjudas att överta delgivningsförsöken. Om han inte accepterar detta, skall ansökningen avvisas. Om han accepterar men misslyckas att delge inom utsatt tid, tillämpas 32 kap. 2 § RB, vilket innebär att ansökningen förfaller, om inte svaranden ändå inkommit med yttrande i målet.

Lagrådet har förordat en delvis annorlunda lösning, enligt vilken sökanden, om delgivning inte kunnat ske, direkt får föreläggas att ombesörja delgivningen vid påföljd av avvisning. Enligt min mening finns det emellertid vissa avigsidor med en sådan ordning.

Till att börja med innebär den praktiska nackdelar för kronofogdemyndigheten. Myndigheten skulle nämligen tvingas att för sökandens räkning göra i ordning en uppsättning kopior av ansökningshandlingar och föreläggande samt delgivningsunderlag i samtliga sådana fall; enligt det remitterade förslaget skulle detta behöva göras bara i de fall sökanden verkligen antar erbjudandet att ombesörja delgivningen.

En annan nackdel med lagrådets förslag är att en sökande som får ett

direkt föreläggande att överta delgivningsansvaret skulle komma i ett sämre läge om han anser att myndigheten i stället själv skall fortsätta delgivningsförsöken. I så fall är han mera betjänt av ett snabbt avvisningsbeslut i anledning av att han inte accepterat att överta delgivningen. Detta beslut kan han överklaga med yrkande om återförvisning. Ett föreläggande att — inom en inte alltför kort tid — inkomma med bevis om delgivning med svaranden kan då vara svårare för sökanden att komma till rätta med. Mot bakgrund av det nu sagda förordar jag att den i lagrådsremissen föreslagna lösningen, som i huvudsak överensstämmer med gällande ordning, genomförs.

I 31 c § lagsökningslagen skiljer man mellan fall då hinder för delgivning föreligger (andra stycket) och fall då hinder visserligen inte föreligger, men delgivning ändå inte har kunnat ske (tredje stycket). I andra stycket avses enligt uttalande i förarbetena till lagrummet (prop. 1981/82:134 s. 33) t. ex. mål om betalningsföreläggande där det visat sig att gäldenären saknar känt hemvist eller för överskådlig framtid vistas utomlands; enligt gällande regler får delgivning i mål om betalningsföreläggande inte ske genom kungörelse och inte utomlands. Ansökningar som faller inom andra styckets område får avvisas direkt. I fall som avses i tredje stycket kan rätten erbjuda borgenären att själv ombesörja delgivningen.

I den nya lagen finns inget förbud mot delgivning utomlands. Att svaranden vistas utomlands är alltså inte längre i sig ett hinder för delgivning. Att svaranden saknar känt hemvist är normalt förstås ett hinder för delgivning även i det nya systemet, såvitt gäller mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning, där delgivning inte får ske genom kungörelse. Men hemvistet kan ju senare bli känt, t. ex. när ytterligare efterforskningar gjorts. Okänt hemvist är alltså ett hinder som kan vara avhjälpbart.

Mot denna bakgrund har det inte ansetts föreligga tillräckliga skäl att i det nya systemet upprätthålla skillnaden mellan fall där hinder för delgivning föreligger och fall där hinder visserligen inte föreligger men delgivning ändå inte har kunnat ske.

I samtliga fall där delgivning trots aktningvärda försök inte har kunnat ske bör alltså sökanden kunna erbjudas att ta över delgivningsansvaret, vid påföljd att ansökningsannars avvisas. Rekvisitet uttrycks i lagtexten så att delgivning inte har kunnat ske.

I varje enskilt fall får kronofogdemyndigheten pröva om myndigheten själv skall fortsätta delgivningsförsöken eller om sökanden skall erbjudas att ombesörja delgivningen. Vid denna avvägning skall myndigheten beakta å ena sidan det arbete och den kostnad som dithills lagts ned på delgivningen och å andra sidan utsikterna till att fortsatta försök lyckas. Arbetet och kostnaderna bör betraktas i relation till sökandens motprestation, nämligen ansökningsavgiften. Även relationen till det belopp eller den handräckningsåtgärd som yrkats kan vara av betydelse.

En riktlinje bör vara att myndigheten åtminstone bör ha gjort något försök med stämningsmannadelgivning innan sökanden erbjuds att överta delgivningsansvaret. Vidare finns vissa publicerade hovrättsavgöranden (RH 70:84 och 85:84) enligt vilka tingsrätten i fråga inte varit berättigad att avvisa en ansökan enligt 31 c § tredje stycket lagsökningslagen utan att

först ha prövat om förutsättningar för delgivning genom kungörelse förelåg. Dessa hovrättsavgöranden bör vara vägledande för kronofogdemyndigheterna i den nya summariska processen såvitt gäller målen om särskild handräckning.

Erbjudandet att överta delgivningsförsöken behöver inte delges sökanden enligt reglerna i delgivningslagen, utan kan förmedlas formlost. Självfallet bör sökanden upplysas om avvisningsrisken.

Om sökanden inte antar erbjudandet, skall ansökningen alltså avvisas. Detta gäller inte bara när sökanden uttryckligen avslår erbjudandet utan även när han inte svarar alls inom utsatt tid.

Om sökanden accepterar, skall myndigheten förelägga sökanden att inom viss tid inkomma med bevis om att delgivning skett, vid påföljd att ansökningen förfaller. Föreläggandet behöver inte delges sökanden enligt reglerna i delgivningslagen. Myndigheten har att välja en lämplig tidsfrist med hänsyn till omständigheterna. Fristen kan förlängas om det finns skäl till det (jfr 32 kap. 1–3 §§ RB).

Enligt nu gällande ordning kan sökanden tillerkännas ersättning av svaranden för delgivningskostnader. Avsikten är att så skall kunna ske också i det nya systemet.

Bestridande av ansökningen

31 §

Om svaranden vill bestrida ansökningen, skall han göra det skriftligen.

Paragrafen anger att ett bestridande av en ansökan skall vara skriftligt. Skälen för detta ställningstagande har utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.11.2). Det bör påpekas att kravet på skriftlighet i fråga om själva bestridandet givetvis inte hindrar att svaranden lämnar kompletterande upplysningar t. ex. per telefon (jfr 14 § förvaltningslagen).

Upplysning om att bestridandet måste vara skriftligt för att få någon verkan lämnas i samband med föreläggandet (28 §). Om en svarande ändå hör av sig till myndigheten och vill bestrida muntligen, åligger det naturligtvis myndigheten att förklara att ett muntligt bestridande inte kan beaktas. I myndighetens serviceskyldighet ingår givetvis även att i övrigt på förfrågan lämna upplysningar till svaranden om förfarandet i den summariska processen.

Det kan ibland uppstå tveksamheter om det som svaranden skriver till myndigheten skall uppfattas som ett bestridande. Frågan har störst betydelse i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning. Den praxis som finns beträffande bestridande av ansökan om betalningsföreläggande torde utan vidare kunna läggas till grund för den prövning som kronofogdemyndigheterna måste göra i dessa fall. Att en kvittningsinvändning skall uppfattas som ett bestridande av ansökningen till motsvarande del vid kronofogdemyndighetens prövning torde stå klart utan någon uttrycklig regel därom. Någon motsvarighet till 14 § och 25 § andra stycket lagsökningslagen har således inte tagits upp i den nya lagen.

Kronofogdemyndighetens bedömning av frågan huruvida ett bestridande föreligger eller ej kan inte överklagas särskilt. Detta följer av att bedömningen i den delen alltid leder till ett annat beslut. Om svarandens reaktion uppfattas som ett bestridande, fattar myndigheten, om sökanden begär det, beslut om överlämnande till tingsrätt, ett beslut som enligt 56 § inte får överklagas. I andra fall meddelar myndigheten ett utslag, som svaranden alltid kan begära återvinning av.

Det kan i mål om betalningsföreläggande tänkas förekomma att svaranden i stället för att besvara föreläggandet skickar betalning av skulden till kronofogdemyndigheten. I de sammanhang där kronofogdemyndigheten uppträder som verkställande myndighet är betalning en vanlig – och önskvärd – reaktion från gäldenärens sida. Det förekommer också att svaranden bara skickar in t. ex. ett postgirokvitto som bevis på betalning.

Varken lagsökningslagen eller den nya lagen har några föreskrifter för de nu nämnda situationerna, som alltså innebär att svaranden betalar eller företer bevis om betalning men inte uttryckligen bestrider ansökningen. Allmänt gäller att det ligger i sökandens hand att avgöra om målet om betalningsföreläggande eller handräckning skall återkallas på grund av att svaranden har fullgjort sin skyldighet. Den myndighet som har tagit emot betalningen eller kvittot bör till en början självfallet snarast underrätta sökanden om vad som förevarit och ombesörja vidarebefordran till sökanden eller dennes ombud. Övervägande skäl talar vidare för att betalningen hanteras som ett bestridande i vart fall i den aktuella delen. Om betalningen avser hela det yrkade beloppet inklusive ränta och kostnader, bör alltså sökanden underrättas om att svaranden anses ha bestritt ansökningen i dess helhet. Om betalningen inte avser hela skulden, bör myndigheten i första hand försöka kontakta svaranden och få ett förtydligande. Lyckas inte detta, bör sökanden underrättas om att svaranden anses ha bestritt den del av ansökningen som betalningen avser.

Att svaranden i föreläggandet enligt 25 § bör upplysas om att betalning under den summariska processen skall göras till sökanden eller dennes ombud och inte till kronofogdemyndigheten har nämnts i anslutning till 28 §.

I mål om särskild handräckning har tolkningen av svarandens reaktion inte samma omedelbara betydelse för handläggningen. Målet skall ju prövas i sak av kronofogdemyndigheten och då får svaret värderas efter sitt sakliga innehåll.

32 §

I ett mål om *särskild handräckning* skall svaranden till bestridandet foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Om svaranden begär ersättning för sina kostnader, skall han ange detta i bestridandet och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

I paragrafen anges att svaranden i ett mål om särskild handräckning till sitt bestridande skall foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Av 40 § framgår att som skriftligt bevis får åberopas en med anledning av handräckningsmålet lämnad skriftlig berättelse.

Det är viktigt att svaranden i bestridandet uttömmande anger sin inställning till sökandens yrkande och skälen för denna samt ger in all den bevisning han vill åberopa, eftersom svaranden i den summariska processen inte bereds ytterligare tillfälle att yttra sig till kronofogdemyndigheten (38 § andra stycket).

I paragrafen sägs vidare att svaranden i sitt bestridande måste ange sina kostnadsersättningsanspråk. Han bereds nämligen inte tillfälle att senare komma in med dessa.

Överlämnande av mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning till tingsrätt

33 §

Om svaranden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* bestrider ansökningen i rätt tid, skall sökanden genast underrättas om det. Om sökanden vill vidhålla sitt yrkande, kan han begära att målet eller, om bestridandet avser endast en del av yrkandet, målet i den bestridda delen skall överlämnas till tingsrätt.

Underrättelse enligt första stycket skall innehålla upplysning om vad som sägs där samt i 34, 35 och 37 §§.

I paragrafens *första stycke* anges vad som sker när svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning i rätt tid har bestritt ansökningen. Sökanden skall alltid underrättas om ett bestridande och får då möjlighet att begära att målet överlämnas till tingsrätt för prövning. En praktisk ordning är att en kopia av bestridandet bifogas underrättelsen.

Den förordade regleringen innehåller två sakliga nyheter. Även en ansökan om handräckning kan enligt den nya ordningen överlämnas till tingsrätt för rättegång. En annan nyhet är att sökanden alltid måste vara aktiv för att en bestridd ansökan skall överlämnas. Någon motsvarighet till bestämmelserna i 10–12 §§ lagsökningslagen om att målet skall kunna hänskjutas till rättegång utan aktivitet från sökandens sida finns alltså inte i den nya lagen. Att kronofogdemyndigheten i vissa fall när anspråket framstår som ogrundat eller obefogat själv kan ta upp frågan om att överlämna målet till tingsrätt följer av 23 §.

I *andra stycket* lämnas föreskrifter om vad underrättelsen till sökanden skall innehålla.

34 §

Vill sökanden att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall han begära detta skriftligen. Hans begäran skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom tre veckor från den dag då underrättelsen sändes till honom.

Enligt denna paragraf skall en begäran om att målet skall överlämnas till tingsrätt göras skriftligen och ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom tre veckor räknat från den dag då underrättelsen om bestridandet skickades till sökanden. Detta innebär, normalt sett, en förkortning av den tid om en månad från utgången av fristen för svarandens bestridande som i

dag gäller i mål om betalningsföreläggande. Någon möjlighet för kronofogdemyndigheten att förlänga tiden finns inte. Om borgenären i något fall vill ge gäldenären ett längre anstånd med betalning, får han begära att målet överlämnas till tingsrätt och samtidigt begära anstånd med utvecklande av sin talan vid tingsrätten.

Om sökanden vill att bara en del av ett bestritt mål skall överlämnas till tingsrätt, kan han begära det. I så fall förfaller återstoden av de yrkanden som svaranden bestritt och målet i den delen skrivs av (jfr 37 §).

35 §

I sin begäran om överlämnande skall sökanden ange de omständigheter och bevis som han vill åberopa i rättegången vid tingsrätten. Han skall samtidigt ge in de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

En sökande i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning är — bortsett från de fall som anges i 12 § — inte skyldig att omedelbart i samband med sin ansökan ge in de skriftliga bevis som styrker hans krav. Sådana bevis är nämligen normalt inte av betydelse vid den prövning som sker inom ramen för den summariska processen. När sökanden begär att målet skall överlämnas till tingsrätt, är det emellertid viktigt att han uttryckligen anger de omständigheter och bevis som han vill åberopa och ger in sina skriftliga bevis m. m. En föreskrift om det har tagits upp i denna paragraf.

Förekomsten av skriftliga fordringsbevis får i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning formell betydelse först vid handläggningen vid tingsrätten. Som framgått av den allmänna motiveringen föreslås en ändring av RB som medger att det skriftliga tredskodomsföreläggandet i tvistemålsprocessen kan ges en alldeles speciell utformning när skriftliga bevis om fullgörelseskyldighet åberopas. I dessa fall kan enligt förslaget svaranden inte genom ett enkelt bestridande undgå att tredskodom meddelas i enlighet med sökandens yrkande. Sakens berörs närmare i anslutning till den aktuella ändringen i RB (44 kap. 7 b §).

Även om svaranden inte följer föreskriften i denna paragraf att ange de omständigheter och bevis som han åberopar eller att ge in sina skriftliga bevis, skall målet överlämnas till tingsrätten. Det får i sådana fall i stället ankomma på tingsrätten att i enlighet med föreskrifterna i RB undersöka om sökandens uppgifter sammantagna uppfyller de krav som ställs på en stämningsansökan i tvistemål (jfr 60 §). Tingsrätten har därvid möjlighet att begära komplettering av ansökningen och i sista hand att avvisa ansökningen som ofullständig (42 kap. 2 — 4 §§ RB).

36 §

Om sökanden har begärt överlämnande i rätt tid, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet.

Om sökanden skriftligen begärt överlämnande i rätt tid, skall målet enligt förevarande paragraf överlämnas till en tingsrätt, som enligt vad handlingarna utvisar är behörig att handlägga målet. Det ankommer därvid på kronofogdemyndigheten att tillämpa i första hand 10 kap. RB. På grund av att kronofogdemyndigheten tvingas företa forumprövningen på ett ofullständigt material, kan det inträffa att överlämnande sker till en tingsrätt som senare visar sig vara obehörig, t. ex. med hänsyn till föreskrifterna i 10 kap. 17 § RB om exklusiva fora eller på grund av att svaranden gör en befogad foruminvändning vid tingsrätten. I normalfallet bör emellertid uppgifterna i handlingarna om svarandens hemvist ge klara besked om vilken tingsrätt som är behörig. I andra fall kan det framgå att en viss tingsrätt kan vara behörig enligt någon av de alternativa forumreglerna i 10 kap. RB.

I en del fall skall målet överlämnas till fastighetsdomstol eller vattendomstol. Sådana domstolar får i det här sammanhanget anses innefattade i begreppet tingsrätt. Det kan emellertid också förekomma att målet skall överlämnas till annan domstol eller myndighet, om ansökningen har gjorts med stöd av särskild föreskrift i enlighet med vad som sägs i 5 §. Som nämnts i anslutning till den paragrafen finns det i dag sådana särskilda föreskrifter i lagen (1974:372) om lagsökning och betalningsföreläggande för fordringsanspråk i anställningsförhållanden och i lagen (1976:841) om betalningsföreläggande för fordringar som skall prövas av statens va-nämnd. Mål kan alltså med stöd av föreskrifterna i någon av dessa båda lagar komma att överlämnas till arbetsdomstolen eller statens va-nämnd. Detsamma gäller enligt den nya ordningen (jfr 5 § andra meningen).

Överlämnande enligt denna paragraf rymmer problem som är likartade med dem som kan uppstå vid överlämnande av mål till tingsrätt efter ansökan om återvinning. Vissa ytterligare föreskrifter som rör överlämnandet finns i gemensam reglering i 60 och 61 §§.

Att kronofogdemyndighetens beslut om överlämnande av mål till tingsrätt inte får överklagas framgår av 56 §. Däremot skall parterna normalt underrättas om överlämnandet. Detta framgår av 59 §.

37 §

Om sökanden inte i rätt tid har begärt att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall målet, eller den del av målet som svaranden har bestritt, avskrivas.

Paragrafen anger att ett bestritt mål skall avskrivas i den mån sökanden inte i rätt tid begär att målet skall överlämnas till tingsrätt. Om begäran om överlämnande avser bara en del av ett bestritt mål, gäller det nu sagda den återstående delen av målet (jfr specialmotiveringen till 34 §).

Avskrivningsbeslutet får inte överklagas, eftersom det egentligen bara utgör en bekräftelse på att ansökningen har förfallit i den delen. Detta framgår av 56 §. Denna ordning står i saklig överensstämmelse med vad som nu gäller beträffande mål om betalningsföreläggande.

38 §

Om det behövs, skall sökanden få tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet. Begär sökanden ersättning för kostnader som uppkommit efter ansökningen, skall han ange detta i ett sådant yttrande.

Kronofogdemyndigheten får inte förordna om ytterligare skriftväxling i målet.

Ett mål om särskild handräckning kan inte överlämnas till tingsrätt, om tvist visar sig föreligga mellan parterna. Kronofogdemyndigheten skall i stället alltid själv pröva och avgöra målet på grundval av det material som har åberopats av parterna. Enligt *första stycket* skall sökanden, om det behövs, ges tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet. Normalt torde det inte finnas något behov av att sökanden yttrar sig över bestridandet. Möjligheten att begära yttrande av sökanden bör alltså utnyttjas endast om det av svarandens bestridande eller omständigheterna i övrigt framgår att det finns ett verkligt behov av ett sådant yttrande. Begäran om yttrande kan lämpligen göras genom att begäran tecknas på en kopia av bestridandet, som skickas i lösbrev till sökanden.

På förslag av *lagrådet* har i första stycket lagts till en andra mening, enligt vilken sökanden i ett yttrande över svarandens bestridande skall ange om han har några ytterligare kostnadsanspråk utöver vad han angav i själva ansökningen. Det gäller alltså kostnader som föranletts av den fortsatta skriftväxlingen.

Ett uttryckligt förbud för kronofogdemyndigheten att förordna om ytterligare skriftväxling har tagits upp i *andra stycket*. Regeln har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag.

Av 17 § förvaltningslagen (1986:223) följer att en skrift som har kommit in från en part alltid bör översändas till motparten för kännedom, även om denne inte föreläggs att yttra sig över den, jfr specialmotiveringen till 66 §.

39 §

Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall dock läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

Paragrafen innehåller bestämmelser angående beviskravet i mål om särskild handräckning. Den motsvarar 8 § första stycket handräckningslagen.

Enligt första meningen skall sökanden styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. I princip krävs således full bevisning.

Ett viktigt undantag från beviskravet i första meningen följer av andra meningen. Enligt vad som sägs där skall sökandens framställning av omständigheterna läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan invändning av svaranden. Hör svaranden inte av sig, skall alltså sökandens uppgifter i allmänhet inte sättas i fråga utan läggas

till grund för prövningen. Detta innebär att ansökningen kommer att bifallas, förutsatt att framställningen innefattar laga skäl för sökandens talan (jfr 43 §). Den reservationen har emellertid gjorts att prövningen inte får grundas på uppgifter som uppenbart är oriktiga. Även detta har kommit till uttryck i andra meningen.

I de fall där ansökningen avser ingripande mot en egenmäktig besittningsrubbnings skall parternas materiella rätt i princip lämnas utanför prövningen. Härifrån ansågs dock tidigare vid tillämpningen av 191 § utsökningslagen gälla det undantaget att ansökningen inte skulle bifallas, om det var uppenbart att svaranden hade den materiella rätten på sin sida. Någon ändring på den punkten är inte avsedd.

När det gäller frågan vilket mått av bevisning som bör krävas av svaranden får man skilja mellan olika fall. Är svaranden enligt allmänna processuella regler bevisskyldig för invändningen, torde han för att hindra bifall till ansökningen behöva visa åtminstone sannolika skäl för invändningen. Är det däremot sökanden som har bevisbördan för att svarandens påstående är oriktigt, bör redan det förhållande att invändningen har framställts normalt vara tillräckligt. Härvid förutsätts givetvis att den åberopade omständigheten utgör ett motfaktum eller en sakinvändning av relevant slag och att den inte heller i övrigt är sådan att den kan lämnas utan avseende.

Som framgått får bedömningen av om sökanden har fullgjort sin bevisskyldighet avgöras från fall till fall med hänsyn tagen bl. a. till den bevisning som sökanden lyckats prestera sedd i förhållande till den bevisning som svaranden presterar. Även invändningens karaktär måste tillmätas betydelse i det här avseendet.

En invändning som i sig framstår som osannolik behöver inte alltid medföra att sökandens yrkande ogillas, även om sökanden bara förmår prestera en svag bevisning.

I övrigt bör man vid bevisvärderingen kunna finna förebilder från hanteringen av frågor om bevisstyrka, bevisbörda m.m. i dispositiva tvistemål.

40 §

En berättelse som någon har lämnat skriftligen med anledning av handräckningsmålet får åberopas som bevis i målet.

I paragrafen anges att en berättelse som någon har lämnat med anledning av ett mål om särskild handräckning, ett s. k. vittnesintyg, får åberopas som bevis i målet. Paragrafen står i saklig överensstämmelse med 3 § andra stycket andra meningen handräckningslagen.

Vittnesintyg är generellt tillåtna bara vid handläggningen av mål om särskild handräckning. Om talan i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet senare väcks vid allmän domstol, gäller i stället 35 kap. 14 § RB, vilket innebär att sådant intyg får åberopas som bevis i rättegången endast under vissa i det lagrummet angivna förutsättningar. Om däremot ett utslag i ett mål om särskild handräckning överklagas till hovrätten eller

vidare till högsta domstolen, är förfarandet även där begränsat till den i handräckningsmålet prövade frågan. Regeln i förevarande paragraf innebär att vittnesintyg får åberopas även vid domstolsprövningen i sådana fall.

41 §

Om en ansökan inte bifalls till någon del, skall kronofogdemyndigheten avslå ansökningen.

I mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kan kronofogdemyndighetens prövning inte leda till att ansökningen avslås, något som enligt förevarande paragraf däremot är möjligt i mål om särskild handräckning. Eftersom beteckningen utslag i det nya summariska förfarandet skall användas endast beträffande avgöranden som kan föranleda verkställighet av åtminstone någon del av sökandens yrkande, skall myndighetens avgörande i mål om särskild handräckning betecknas "beslut", när avgörandet innebär att ansökningen inte till någon del bifalls.

Det bör dock påpekas att det är fullt tänkbart att kronofogdemyndigheten i ett utslag i mål om särskild handräckning, varigenom ansökningen bifalls till en del, avslår sökandens yrkanden i övrigt.

Utslag

42 §

Har i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* svaranden inte i rätt tid bestritt ansökningen, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta eller intecknade egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

Om i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning bestridande inte kommer in från svaranden i rätt tid, skall kronofogdemyndigheten enligt *första stycket* snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med ansökningen i övrigt. Ett partiellt bestridande kan ibland vara svårt att tolka. Hittillsvarande praxis i mål om betalningsföreläggande kan ge vägledning. Självfallet bör strävan vara att eventuella oklarheter undanröjs genom underhandskontakter med svaranden.

I *andra stycket* har tagits in en motsvarighet till regeln i 13 § andra meningen lagsökningslagen; i mål om betalningsföreläggande som avser fastställelse till betalning ur viss egendom skall sålunda i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta eller intecknade egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

Någon materiell prövning av anspråket skall, som tidigare framgått, i

princip inte göras. För mål om särskild handräckning gäller andra regler, jfr 43 §.

Prop. 1989/90: 85

Utslag skall också meddelas när svaranden i och för sig har inkommit med yttrande över ansökningen men yttrandet inte bedöms ha karaktär av bestridande. Riktlinjer för den bedömningen har redovisats i anslutning till 31 §.

Om det finns flera svarande i målet och inte alla redovisar samma inställning till ansökningen, kan det uppstå tveksamhet om den fortsatta handläggningen. Denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.2).

Paragrafen har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag.

43 §

I mål om *särskild handräckning* skall kronofogdemyndigheten meddela utslag i enlighet med ansökningen i den mån denna är lagligen grundad och de omständigheter som enligt 39 § skall läggas till grund för prövningen utgör skäl för att bevilja åtgärden.

Paragrafen, som anger förutsättningarna för att meddela utslag i mål om särskild handräckning, har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag.

I mål om särskild handräckning skall kronofogdemyndigheten inte utan vidare meddela utslag i enlighet med ansökningen, vare sig denna är bestridd eller inte. Det åvilar nämligen kronofogdemyndigheten för det första att i dessa fall självant kontrollera att särskild handräckning får ske. Prövningen bör framför allt ta sikte på frågan om den sökta åtgärden innefattas i den särskilda handräckningens tillämpningsområde. Särskild handräckning kan nämligen inte beviljas för andra fall än dem som följer av 4 §. I paragrafen sägs därför till en början att kronofogdemyndigheten i mål om särskild handräckning får meddela utslag i enlighet med ansökningen endast till den del den är lagligen grundad.

Om den sökta åtgärden i och för sig är av sådant slag att särskild handräckning kan komma i fråga gäller enligt 39 § att sökandens skall styrka de omständigheter han åberopar till stöd för sin ansökan.

Om svaranden lämnat ansökningen utan erinran, skall kronofogdemyndigheten i enlighet med vad som också sägs i 39 § lägga sökandens framställning av omständigheterna till grund för bedömningen. Här kommer dock ett andra prövningsmoment in i bilden, nämligen att sökandens framställning inte skall godtas, om det är uppenbart att den är oriktig.

I anslutning till 39 § har angetts vad som generellt sett bör krävas av sökandens bevisning, när svaranden har bestritt ansökningen. Det kan alltså mycket väl förekomma fall där sökanden skall anses ha styrkt de omständigheter som han åberopar, trots att svaranden har bestritt dessa. Om de av sökanden sålunda styrkta omständigheterna utgör tillräcklig grund för särskild handräckning, är det givet att svarandens bestridande som sådant inte behöver utgöra något hinder mot att utslag meddelas i enlighet med sökandens yrkande. Det är de av svaranden anförda skälen för bestridandet som är avgörande för om sökandens yrkande skall bifallas eller inte.

Lagrådet har i anslutning till denna paragraf anført att det inte kan föreligga något hinder för kronofogdemyndigheten att i mål om särskild handräckning beakta ett efter utsatt tid ingivet bestridande. Jag instämmer i lagrådets uttalande, som givetvis gäller under förutsättning att utslag i målet inte redan har meddelats. Denna ordning överensstämmer för övrigt med vad som nu gäller i handräckningsmål.

44 §

Underrättelse om utslaget skall genast sändas till parterna. Om utslaget skall verkställas utan särskild begäran från sökanden, skall underrättelsen också innehålla upplysning om detta.

I paragrafen föreskrivs att underrättelse om utslaget genast skall sändas till parterna. I de fall där verkställighet skall inledas direkt efter utslaget utan särskild begäran från sökanden, dvs. där sökanden inte angivit att utslaget inte skall verkställas, skall parterna även underrättas om att verkställighet av utslaget kommer att ske.

Underrättelsen sker lämpligen genom att en kopia av utslaget tillsammans med övrig information skickas till parterna i vanligt brev.

Tiden för att ansöka om återvinning löper liksom tiden för överklagande från den dag då utslaget meddelades. Därför är det viktigt att underrättelsen skickas genast. Av 2 kap. 18 § andra stycket UB, som enligt 66 § är tillämplig på förfarandet, följer att utslaget även skall innehålla en fullföljdshänvisning.

45 §

Av 2 kap. 1 § utsökningsbalken följer att kronofogdemyndigheten självmant verkställer utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske.

I paragrafen erinras om den föreslagna regeln i 2 kap. 1 § UB att kronofogdemyndigheten självmant verkställer utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske (jfr vidare specialmotiveringen till nämnda lagrum).

Kostnader i målet

46 §

Om utslag meddelas, skall kronofogdemyndigheten i utslaget ålägga svaranden att ersätta sökandens kostnader i målet, om inte sökanden har inlett förfarandet i onödan.

Reglerna om rätt till kostnadsersättning blir i det nya förfarandet enklare än i dag. Huvudregeln är enligt förevarande paragraf att sökanden har rätt till ersättning av svaranden, om utslag meddelas i målet. Det saknar alltså betydelse hur stor del av det ursprungligen yrkade beloppet som utslaget

avser. När sökanden har återkallat sitt huvudyrkande, är det möjligt att meddela utslag endast i fråga om kostnadsersättningen.

Om ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning avslutas på något annat sätt än genom att utslag meddelas, kan däremot enligt 50 § inte någon kostnadsersättning alls utgå till sökanden. Om sökanden återkallar ansökningsen i dess helhet, kan myndigheten inte i avskrivningsbeslutet ålägga svaranden att ersätta sökandens kostnader. Motsvarande gäller om ansökningsen avvisas.

Huvudregeln om svarandens skyldighet att ersätta sökandens kostnader är förenad med ett undantag. Även om utslag meddelas, kan det ibland framstå som orättvist att ålägga svaranden ersättningsskyldighet för dessa kostnader. En situation som avses är när svaranden inte fått tillfälle att frivilligt betala skulden eller att fullgöra sin skyldighet innan förfarandet inleddes. Vidare kan regeln få betydelse när svaranden faktiskt har betalt innan ansökningsen gavs in till kronofogdemyndigheten. De nu beskrivna situationerna avses täckas av uttrycket att ersättningsskyldighet inte skall åläggas när sökanden har inlett förfarandet i onödan.

Undantagsregeln skall i princip tillämpas även om svaranden inte framfört någon invändning i kostnadsfrågan. Den torde emellertid i praktiken främst bli aktuell att tillämpa i mål om särskild handräckning, som ju skall avgöras i sak oberoende av svarandens inställning. Även i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning torde det emellertid någon gång kunna framgå att sökanden inlett förfarandet i onödan trots att svaranden lämnat ansökningsen obestridd. Om svaranden däremot framför invändningar mot kostnadsyrkandet, torde detta i allmänhet få uppfattas som ett bestridande av ansökningsen i den delen. Kostnadsyrkandet får då efter begäran av sökanden överlämnas till tingsrätten för prövning. Vilka regler som blir styrande för tingsrättens bedömning berörs i anslutning till 50 §.

47 §

Om en ansökan om *särskild handräckning* inte leder till något utslag, kan kronofogdemyndigheten ålägga sökanden att ersätta svarandens kostnader i målet, om det finns skäl för det.

I mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning kan svaranden normalt inte få ersättning för sina kostnader i målet (51 §). Den ordningen motiveras av att svaranden aldrig behöver prestera mer än ett blankt bestridande för att undgå utslag. Ersättning kan i sådana mål aldrig fastställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

I mål om särskild handräckning kan däremot i många fall krävas mer av svaranden. Som utvecklats i den allmänna motiveringen är det därför rimligt att svaranden skall kunna tillerkännas kostnadsersättning i ett sådant mål, under förutsättning att något utslag inte meddelas. I dessa fall ankommer det på kronofogdemyndigheten att ta ställning till kostnadsfrågan.

Som en förutsättning för att svaranden skall kunna få ersättning för sina

kostnader gäller enligt förevarande paragraf att det skall finnas skäl för det. Detta innebär att svaranden skall ha lagt ner arbete i målet av en inte obetydlig omfattning och att denna arbetsinsats varit motiverad. Om kronofogdemyndighetens prövning leder till att ansökningen ogillas, kan det ofta finnas skäl för att ålägga sökanden ansvar för svarandens kostnader. Om ansökningen avvisas eller återkallas, torde det däremot antagligen mera sällan bli fråga om att ålägga sökanden sådant ansvar.

Om kronofogdemyndighetens utslag eller beslut överklagas till hovrätten, avgörs naturligtvis kostnadsfrågan i båda instanserna med hänsyn till utgången i hovrätten och enligt reglerna i RB (jfr specialmotiveringen till 50 §).

I likhet med vad som gäller sökandens rätt till ersättning för ombudsarvode eller eget arbete bör svarandens rätt till sådan ersättning normalt utgå efter en schablon som regeringen bestämmer (48 §).

Svaranden är skyldig att redan i sitt bestridande framställa yrkande om ersättning för sina kostnader i målet (32 §). Gör han inte det, kan han inte tillerkännas någon sådan ersättning. Svaranden bör i föreläggandet enligt 25 § erinras om detta.

48 §

Regeringen får meddela föreskrifter om ersättning enligt 46 och 47 §§.

Enligt nuvarande ordning kan kostnadsersättning i den summariska processen utgå endast i den utsträckning som anges i förordningen (1981:1056) om ersättning för kostnader i mål om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning vid tingsrätt. Enligt förevarande paragraf får regeringen även fortsättningsvis meddela sådana föreskrifter. Den nu gällande förordningen bör i samband med genomförandet av den nya summariska processen ersättas av en ny förordning i ämnet, vilken bör utformas efter i allt väsentligt samma principer som den nu gällande.

49 §

Kronofogdemyndigheten prövar självant storleken av parternas yrkanden om kostnadsersättning enligt 46 och 47 §§.

Om svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning bestrider sökandens kostnadsyrkande, skall målet i den delen – om sökanden begär det – överlämnas till tingsrätt. Om bestridande inte sker, åligger det emellertid kronofogdemyndigheten att i såväl dessa mål som i mål om särskild handräckning självant pröva om den begärda ersättningen står i överensstämmelse med de föreskrifter som finns. Enligt 27 § skall myndigheten också i föreläggandet till svaranden ange vad denne kan komma att åläggas att utge som kostnadsersättning till sökanden, om utslag meddelas. I mål om särskild handräckning skall kronofogdemyndigheten även pröva svarandens kostnadsyrkande självant.

I förevarande paragraf, som utformats efter *lagrådets* förslag, anges

alltså att kronofogdemyndigheten självmant, oberoende av invändning, skall pröva storleken av parternas yrkanden om kostnadsersättning enligt 46 och 47 §§.

Det finns anledning att erinra om att den förordade ordningen kräver att parterna alltid anger de skäl som enligt deras mening motiverar det begärda ersättningsbeloppet i fall där yrkandet överstiger de av regeringen fastställda normalbeloppen.

50 §

Någon annan kostnadsersättning än den som följer av 46–48 §§ får inte fastställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

I paragrafen klargörs att sökanden har rätt till kostnadsersättning i målet endast när utslag meddelas, att svaranden i mål om särskild handräckning kan få kostnadsersättning endast om utslag inte meddelas i målet samt att svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning inte kan tillerkännas någon kostnadsersättning i målet hos kronofogdemyndigheten.

I det här sammanhanget skall också beröras hur kostnadsreglerna för den summariska processen inverkar i den situationen att ett mål som först handlagts i den summariska processen sedan avgörs av tingsrätt, antingen efter överlämnande på sökandens begäran eller efter ansökan om återvinning. Avsikten är inte att i förevarande lagstiftningsärendet göra några ändringar i förhållande till vad som nu gäller på detta område. Till en början står sålunda klart att de kostnader som parterna haft för den summariska processen i och för sig är ersättningsgilla som kostnader för rättegångens förberedande enligt 18 kap. 8 § RB. När det gäller de närmare förutsättningarna för ersättning finns såvitt avser mål om mindre värden en särregel i 18 kap. 8 a § sjätte stycket RB. Enligt den kan ersättning till en vinnande kärande utgå högst enligt den taxa som tillämpas i den summariska processen. I övrigt gäller den allmänna regeln i 18 kap. 8 § RB om rätt till ersättning för kostnader som varit skäligen påkallade för att ta till vara partens rätt. Vid tillämpningen av denna regel i de nu avsedda fallen är det emellertid – som också sker enligt nuvarande praxis – naturligt att de regler som gäller för rätt till ersättning inom ramen för den summariska processen får bli vägledande för vad som kan anses vara skäliga kostnader. Det nu sagda avser dels den situationen att en vinnande kärande begär ersättning i mål som inte handläggs enligt de särskilda reglerna för tvistemål om mindre värden, dels den situationen att en vinnande svarande – oavsett tvisteföremålets värde – begär ersättning för kostnader under den summariska processen.

51 §

Avvisas eller avskrivs en ansökan om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* av kronofogdemyndigheten, är sökanden skyldig att betala skälig ersättning för svarandens kostnader i målet, om det finns synnerliga

skäl för det. Ett yrkande om sådan ersättning får dock inte framställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

Prop. 1989/90: 85

Paragrafen innehåller en regel, enligt vilken svaranden i ett mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning har rätt till skäligen ersättning av sökanden för sina kostnader i målet. Bakgrunden till regeln har tecknats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.14.2).

Enligt den föreslagna regeln kan sökanden bli skyldig att ersätta svarandens kostnader i målet om ansökningen inte leder till något utslag och det finns synnerliga skäl för en sådan ersättningsskyldighet. Vid den bedömningen bör särskild vikt läggas vid om sökanden genom slarv eller mot bättre vetande har förorsakat svaranden kostnader i målet; bl. a. bör det i princip åligga sökanden att i det enskilda fallet kontrollera att fordringen är obetald när ansökan görs. Det kan också vara fråga om att ansökningen varit mycket omfattande eller svårtillgänglig. Ytterligare ett fall kan vara att det med hänsyn till t. ex. särskilda juridiska komplikationer i ärendet eller sökandens personliga förhållanden framstår som klart befogat för svaranden att anlita juridisk hjälp för att bedöma om han bör bestrida eller inte.

En fråga om skyldighet för en sökande att ersätta svaranden för dennes kostnader i ett mål enligt den nya ordningen får enligt paragrafens andra mening — av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen — inte framställas hos kronofogdemyndigheten i det ifrågavarande målet. Däremot finns självfallet inget hinder mot att frågan om sådan ersättningsskyldighet väcks genom att svaranden ansöker om stämning eller betalningsföreläggande mot den ursprungliga sökanden för att få ut kostnadsersättning.

Paragrafen tar som framgått av det sagda sikte på de fall som avgörs inom ramen för den summariska processen, nämligen genom beslut om avvísning eller avskrivning. I de mål som överlämnas till tingsrätt, antingen på begäran av sökanden eller efter ansökan om återvinning, gäller RB:s regler om kostnadsersättning (jfr vad som sagts härom i specialmotiveringen till 50 §).

Återvinning

52 §

Är svaranden missnöjd med ett utslag i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning*, får han ansöka om återvinning.

Som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.16) skall svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kunna angripa ett utslag genom att ansöka om återvinning. En föreskrift om detta har tagits upp i förevarande paragraf.

53 §

Återvinning skall sökas skriftligen. Ansökningen skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom en månad från dagen för utslaget.

Ansökan om återvinning skall enligt förevarande paragraf göras skriftligen inom en månad från den dag då utslaget meddelades. Ansökningen skall ges in till den kronofogdemyndighet som har meddelat utslaget, antingen till huvudkontoret eller till något av kronokontoren i länet.

54 §

Har återvinning sökts i rätt tid, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet för fortsatt handläggning till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet. I annat fall skall kronofogdemyndigheten avvisa ansökningen.

En ansökan om återvinning, som gjorts i rätt tid, skall enligt förevarande paragraf överlämnas av kronofogdemyndigheten för fortsatt handläggning till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet (jfr specialmotiveringen till 36 §).

Om en ansökan om återvinning görs utan iakttagande av föreskrifterna i 53 § skall kronofogdemyndigheten enligt andra meningen i förevarande paragraf i princip avvisa ansökningen. Det mest praktiska exemplet därpå är att ansökningen kommer in för sent. Mindre praktiskt är att en ansökan om återvinning görs muntligen, men man kan åtminstone teoretiskt tänka sig ytterlighetsfall där kronofogdemyndigheten blir tvungen att avvisa en ansökan från någon som insisterar på att göra denna muntligen.

Om en ansökan av misstag ges in till fel kronofogdemyndighet blir någon avvisning inte aktuell utan i stället får myndigheten söka vidarebefordra ansökningen till rätt myndighet, eventuellt efter kontakt med sökanden.

Att ansökan om återvinning inte automatiskt medför att en sökt verkställighet av utslaget skall upphöra följer av de föreslagna ändringarna i 3 kap. 11 och 12 §§ UB.

Vissa regler som rör handläggningen vid tingsrätten finns i 60–62 §§.

Att vissa mål skall överlämnas till annan myndighet än tingsrätt följer av 5 §.

Överklagande

55 §

Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* får överklaga utslaget genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

I paragrafen behandlas överklagande av utslag.

I mål om särskild handräckning finns det inte någon möjlighet för svaranden att ansöka om återvinning. Enligt första meningen i förevarande paragraf får svaranden i ett sådant mål, om han är missnöjd med utslaget, i stället överklaga detta genom besvär till hovrätten. Detsamma gäller sökanden, eftersom utslaget i dessa mål kan innebära att bara en del

av hans yrkande bifalls. Han kan också vara missnöjd med kronofogdemyndighetens bedömning av hans kostnadsersättningsanspråk.

Även i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kan sökandens kostnadsersättningsyrkande prutas och mot utslaget i den delen får sökanden reagera genom att överklaga. En regel om detta har tagits upp i paragrafens andra mening.

Även svaranden kan i mål om särskild handräckning ha anledning att överklaga utslaget såvitt rör hans skyldighet att betala ersättning för kostnader. Kostnadsersättning till svaranden kan i det summariska förfarandet dock bara åläggas sökanden i de mål om särskild handräckning som avgörs genom beslut (41 och 47 §§).

Som framgått av den allmänna motiveringen torde det saknas tillräcklig anledning att föra in något generellt förbud mot att överklaga hovrättens avgöranden i angelägenheter rörande den summariska processen. Någon motsvarighet till föreskrifterna i 36 § lagsökningslagen har därför inte tagits upp i den nya lagen.

Tiden för överklagande har bestämts till tre veckor, i likhet med vad som gäller för överklagande av kronofogdemyndighetens beslut enligt UB. Tiden räknas emellertid från dagen för utslaget. Att parterna skall underättas när ett utslag meddelas föreskrivs i 44 §.

56 §

Ett beslut varigenom ett mål har avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut att överlämna ett mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 37 § får dock inte överklagas.

Enligt den nya lagen kan mål om betalningsföreläggande och handräckning avgöras av kronofogdemyndigheten inte bara genom utslag utan också genom olika typer av beslut. Detta gäller beslut att avvisa en ansökan eller att avskriva ett mål. Det kan också gälla sådana avgöranden i mål om särskild handräckning som innebär att ansökningen lämnas helt utan bifall (41 §). Dessa typer av beslut får enligt förevarande paragraf överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från beslutet.

I paragrafens andra mening tas upp ett par undantag från principen att beslut som innefattar avgörande av ett mål får överklagas. Det ena gäller avskrivningsbeslut som meddelas på grund av att sökanden inte i rätt tid begärt överlämnande till tingsrätt av ett bestritt mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning (37 §). Ett annat undantag görs för myndighetens beslut att överlämna ett mål till tingsrätt (eller annan myndighet som enligt 5 § skall jämföras med tingsrätt). Däremot är det tillåtet att överklaga kronofogdemyndighetens beslut att med stöd av 8 § överlämna ett mål till en annan kronofogdemyndighet.

Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får inte överklagas särskilt. Beslut som avses i 63 § får dock överklagas särskilt genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet.

Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål, dvs. beslut som inte innebär att målet avgörs, får enligt förevarande paragraf inte överklagas särskilt. Det kan gälla t. ex. beslut att ta upp en ansökan till handläggning. Enda undantaget från förbudet att särskilt överklaga beslut under handläggningen gäller beslut enligt 63 §, dvs. beslut i fråga om s. k. interimistiska åtgärder i mål om särskild handräckning.

58 §

Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag eller beslut tillämpas 18 kap. 8–11 §§ utsökningsbalken.

I 18 kap. 8–11 §§ UB finns regler om besvärslagens innehåll och om vissa andra förhållanden som har samband med en besvärstalan. Dessa regler blir genom den förevarande paragrafen tillämpliga även vid överklagande av kronofogdemyndighetens beslut eller utslag i mål om betalningsföreläggande eller handräckning.

Av regleringen följer bl. a. att besvärsskriften skall ges in till kronofogdemyndigheten, som efter en prövning av om överklagandet har skett inom rätt tid översänder besvärshandlingarna och övriga handlingar i målet till hovrätten. Kronofogdemyndighetens prövning kan också leda till att besvärstalan avvisas. Vid behandlingen i hovrätten tillämpas reglerna i 52 kap. RB, i den mån särregler inte finns i 18 kap. 8–11 §§ UB. Detta följer av 21 § lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken. Av sistnämnda lagrum följer också att hovrättens beslut får överklagas till högsta domstolen.

Övriga bestämmelser

59 §

Avvisas ansökningen, skall kronofogdemyndigheten underrätta sökanden om detta. Meddelar myndigheten något annat beslut som innebär att målet avgörs eller ett beslut enligt 63 §, skall båda parterna underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt.

I paragrafen anges att kronofogdemyndigheten skall underrätta sökanden om ett avvisningsbeslut och båda parterna om övriga typer av beslut som innebär att målet avgörs samt om beslut enligt 63 §. Föreskriften tillämpas även i fall där endast del av ansökningen avvisas eller avskrivs. Underrättelsen skickas som vanligt brev. När avvisning någon gång beslutas efter det att föreläggande enligt 25 § utfärdats för svaranden, kan det vara lämpligt att trots allt underrätta även svaranden om avvisningsbeslutet. Detta får anses gälla även utan uttrycklig författningsreglering.

Underrättelse om andra typer av beslut än avvsningsbeslut får underlåtas om åtgärden är uppenbart obchövlvg. Härmed avses exempelvis den situationen att svaranden inte behöver underrättas i fall då målet avskrivs innan något föreläggande till honom har skickats ut.

Även när det gäller andra beslut under handläggningen än sådana som avses i 63 § kan parterna självfallet behöva underrättas. Några särskilda regler i lag i detta hänseende torde emellertid inte behövas. Det får ankomma på kronofogdemyndigheten att efter en lämplighetsbedömning i det enskilda fallet avgöra om underrättelse bör ske.

60 §

I mål som har överlämnats till tingsrätt med stöd av 36 § eller efter ansökan om återvinning skall talan anses väckt när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning kom in till kronofogdemyndigheten. De av sökanden ingivna handlingarna skall anses som stämningsansökan. Stämning i målet skall anses utfärdad när rätten förordnar om målets handläggning. Har kronofogdemyndigheten meddelat utslag, skall detta anses som tredskodom.

Paragrafen anger att talan i ett till tingsrätt överlämnat mål skall anses väckt när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning kom in till kronofogdemyndigheten. Det gäller alltså både mål som överlämnats efter ansökan om återvinning och mål som överlämnats på begäran av sökanden efter bestridande från svaranden eller efter det att kronofogdemyndigheten förklarat sig anta att sökandens yrkande är ogrundat eller obefogat.

Stämning i målet skall enligt paragrafen anses utfärdad i och med att rätten förordnar om målets handläggning; därmed får förstås t. ex. kallelser till parterna eller förelägganden för dem att utveckla sin talan i målet men däremot inte t. ex. ett beslut att lämna målet vidare till en annan tingsrätt. Dessa föreskrifter överensstämmer i sak med vad som gäller för närvarande (33 § lagsökningslagen) när ett mål om lagsökning eller betalningsföreläggande har hänskjutits till rätten.

De av sökanden ingivna handlingarna anses enligt paragrafens andra mening som stämningsansökan. Handlingarna måste alltså uppfylla de krav som enligt 42 kap. RB ställs på en stämningsansökan. Trots att målet har överlämnats till tingsrätten, kan alltså ansökningen komma att avvisas av tingsrätten. Att detta inte gäller föreskriften att sökanden skall ange de omständigheter som gör rätten behörlig (42 kap. 2 § första stycket 4 RB) följer av nästa paragraf.

Uttrycket "handlingarna" får i detta sammanhang självfallet inte tas i alltför bokstavlig bemärkelse. Det är t. ex. tydligt att en ansökan som ges in med stöd av ADB enligt föreskriften i 9 § andra meningen får anses uppfylla de krav som ställs. Vidare måste tjänsteanteckningar som gjorts vid myndigheten i samband med komplettering av ansökningen anses ingå i de av sökanden ingivna handlingarna.

Paragrafen avslutas med föreskriften att kronofogdemyndighetens utslag skall anses som tredskodom. Detta innebär bl. a. att återvinningssva-

randen inte har rätt till återvinning av en tredskodom som meddelas mot honom i förfarandet vid tingsrätten (44 kap. 10 § andra stycket RB).

Prop. 1989/90:85

Paragrafen har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag.

61 §

Om en tingsrätt, som får ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, skall rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut om överlämnande får inte överklagas.

Paragrafen reglerar den situationen att en tingsrätt som mottagit ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet.

Det till lagrådet remitterade förslaget gick ut på att tingsrätten i denna situation skulle överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Som jag nämnde i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.12) har *lagrådet* förordat en något annorlunda lösning. Denna innebär att tingsrätten skall lämna målet vidare endast om den faktiskt finner att den inte är behörig. Lagrådet har uttalat att den föreslagna bestämmelsen ger ett allmänt intryck av obeslutsamhet och att den i teorin skulle kunna innebära att målet vandrar runt bland olika tingsrätter utan att någon tar hand om det.

Jag får med anledning av lagrådets synpunkter anföra följande. Utgångspunkten för det remitterade förslaget är att mål som överlämnas från den summariska processen så snabbt och säkert som möjligt skall hamna hos rätt tingsrätt och att så få mål som möjligt skall behöva avvisas till följd av att svaranden vid tingsrätten gör en befogad foruminvändning. Lagrådets förslag innebär att tingsrätten skall behålla målet så snart det inte finns någon tvingande forumregel som gör tingsrätten obehörig. Detta innebär i sin tur för de allra flesta mål att tingsrätten skall behålla målet även om det inte finns någon forumregel i 10 kap. RB som utpekar den tingsrätten som behörig. I denna situation är risken stor att svaranden gör en befogad foruminvändning. Det kan inte vara riktigt att på detta vis utsätta sökanden för risken att målet avvisas, särskilt som denne inte fått bestämma själv vart målet skulle överlämnas. Det remitterade förslaget däremot förebygger i största möjliga utsträckning riskerna för att mål avvisas.

Vad gäller lagrådets farhågor att ingen tingsrätt skulle ta sig an ett mål, vill jag understryka att det remitterade förslaget innebär att tingsrätten skall behålla målet så snart det finns någon regel i 10 kap. RB som ger tingsrätten behörighet. Sedan väl en kronofogdemyndighet funnit sig behörig att ta upp målet kan det förutsättas att det av handlingarna i målet alltid kan utläsas behörighet enligt någon regel i 10 kap. RB för någon tingsrätt (eller annan myndighet som enligt 5 § skall jämföras med tingsrätt).

Av dessa skäl förordar jag att det remitterade förslaget genomförs. Tingsrätten skall alltså, om den inte finner att handlingarna utvisar att den

är behörig, överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Överlämnande skall ske när det inte finns någon uppgift om sådana omständigheter som kan göra rätten behörig enligt någon forumregel. Överlämnande skall vidare ske när tingsrätten enligt någon tvingande forumregel är obehörig att handlägga målet, och när tingsrätten är obehörig därför att målet skall handläggas av fastighetsdomstol eller vattendomstol. Den tingsrätt som därefter mottar målet får göra motsvarande prövning av sin behörighet. I olyckliga fall betyder det att den tingsrätten i sin tur får lämna målet vidare. Det måste emellertid, såsom också *lagrådet* påpekat, röra sig om rena undantagsfall att kronofogdemyndigheten inte lämnar målet rätt redan från början.

Tingsrättens beslut att lämna målet vidare får inte överklagas. Däremot bör parterna naturligtvis underrättas om åtgärden.

Paragrafens regler om överlämnande av mål till annan tingsrätt är tillämpliga endast när tingsrätten mottar målet. I ett senare skede, när skriftväxling och annan kommunikation med parterna har börjat, kan målet inte överlämnas till annan tingsrätt. I stället gäller då, som framgick av vad jag nyss sade, de vanliga reglerna om avvisning av talan. Detta hänger samman med att svaranden sällan har anledning att göra foruminvändning redan vid kronofogdemyndigheten och därför inte kan betagas möjligheten att göra foruminvändning första gången han skall föra talan vid tingsrätten (34 kap. 2 § RB).

Som jag tidigare har redogjort för skall vissa typer av mål, när de lämnar det summariska stadiet, handläggas av annan myndighet än tingsrätt, nämligen arbetsdomstolen eller statens va-nämnd. Därmed finns bestämmelser i lagen (1974:372) om lagsökning och betalningsföreläggande för fordringsanspråk i anställningsförhållanden och lagen (1976:841) om betalningsföreläggande för fordringar som skall prövas av statens va-nämnd. Frågan om ändringar i dessa lagar för att tillgodose behovet av en ändamålsenlig handläggningsordning avser jag att återkomma till i ett senare sammanhang. Min avsikt är att även förfarandet vid eventuellt överlämnande av mål från arbetsdomstolen och va-nämnden skall följa samma mönster som jag nyss beskrivit för överlämnande av mål mellan tingsrätter enligt förevarande paragraf.

Vad som sägs i förevarande paragraf om tingsrätt har motsvarande tillämpning beträffande annan myndighet som kan vara behörig att pröva målet, alltså för närvarande arbetsdomstolen eller va-nämnden; detta framgår av 5 §.

62 §

Om sökanden vill få till stånd kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd innan ett utslag kan verkställas, får han göra framställning om det vid tingsrätt enligt bestämmelserna i 15 kap. rättegångsbalken.

I ett lagsökningsmål kan rätten enligt 16 § lagsökningslagen förordna om kvarstad med tillämpning av 15 kap. RB. Även handräckning för avhysning kan enligt samma paragraf meddelas i målet med tillämpning av

reglerna i 8 § handräckningslagen. Det nya summariska förfarandet ger i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning ett dåligt underlag för bedömningen av ett yrkande om kvarstad. En sådan prövning bör därför i dessa fall inte ske i målet hos kronofogdemyndigheten. I förevarande paragraf ges därför sökanden möjlighet att ansöka särskilt om kvarstad vid tingsrätten i enlighet med bestämmelserna i 15 kap. RB.

63 §

I mål om *särskild handräckning* får den sökta åtgärden beviljas omedelbart, om sökanden yrkar det och gör sannolikt att saken inte tål uppskov. Kronofogdemyndigheten skall ompröva ett sådant beslut så snart som möjligt.

Enligt 11 § första stycket handräckningslagen får rätten bevilja den sökta åtgärden även om svaranden inte har yttrat sig, om det görs sannolikt att saken inte tål uppskov. Den möjligheten står dock inte till buds om ansökningen avser avhysning. En motsvarande ordning bör i det nya förfarandet finnas i mål om särskild handräckning.

I förevarande paragraf föreskrivs därför för mål om särskild handräckning att den sökta åtgärden får beviljas omedelbart, om sökanden yrkar det och gör sannolikt att saken inte tål uppskov.

Att åtgärden får beviljas omedelbart betyder att svaranden dessförinnan varken måste delges ansökningen eller få tillfälle att yttra sig över den.

Att åtgärden får beviljas betyder att den får både beslutas och verkställas. Ett interimistiskt yrkande enligt denna paragraf får alltid anses innefatta ett yrkande om verkställighet av beslutet. Därför anser jag att det inte behövs någon komplettering av den föreslagna regeln i 2 kap. 1 § UB, som ju uttryckligen bara anger att kronofogdemyndigheten självmant verkställer *utslag*.

Interimistiskt beslut måste påyrkas av sökanden och kan inte fattas av kronofogdemyndigheten självmant.

För bifall till ett interimistiskt yrkande bör det krävas att sökanden kan förete en sådan bevisning att hans rätt till särskild handräckning framstår som i stort sett obestridlig. Han måste vidare göra sannolikt att den sökta åtgärden inte tål uppskov. För tolkningen av dessa rekvisit kan vägledning sökas i praxis rörande tillämpningen av den nu gällande regeln i 11 § första stycket handräckningslagen.

När beslutet har fattats skall det expedieras till parterna (59 §). Svaranden bör få beslutet samtidigt med föreläggandet att yttra sig över ansökningen.

Kronofogdemyndigheten skall ompröva ett bifallande beslut så snart som möjligt, dvs. i praktiken så snart som svaranden har inkommit med sitt yttrande eller när fristen för yttrande gått ut utan att svaranden yttrat sig.

Ett beslut som innebär att den sökta åtgärden beviljas eller avslås med stöd av denna paragraf får enligt 57 § överklagas särskilt.

Sedan tiden för återvinning löpt ut får ett utslag i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* rättskraft i enlighet med vad som gäller för en lagakraftvunnen tvistemålsdom.

Sedan tiden för återvinning har löpt ut vinner enligt förevarande paragraf utslag i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning rättskraft i enlighet med vad som gäller lagakraftvunna tvistemålsdomar. Verkställighet får också ske fullt ut i likhet med vad som gäller lagakraftvunna domar. Rättskraften innebär i princip att utslaget kan angripas endast med s.k. extraordinära rättsmedel som exempelvis resning eller återställande av försutten tid och att saken inte får tas upp på nytt i en rättegång vid domstol.

När det gäller extraordinära rättsmedel kan i det här sammanhanget påpekas att såväl frågor om resning och besvär över domvilla som ansökningar om återställande av försutten tid när det gäller utslag och överklagbara beslut av kronofogdemyndighet torde komma att prövas av hovrätt (jfr 11 kap. 11 § regeringsformen samt 58 kap. 10 a och 12 §§ och 59 kap. 4 a § RB).

65 §

Ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* hindrar inte att en part väcker talan i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

Ett utslag i ett mål om särskild handräckning har en annan karaktär än andra utslag, eftersom den prövning som görs i den särskilda handräckningsprocessen på ett avgörande sätt avviker från prövningen i övrigt i summarisk process.

I ett mål om särskild handräckning prövas sakligt om förutsättningar finns för en speciell verkställighet. Det bakomliggande materiella rättsförhållandet lämnas i princip utanför prövningen. Det är mot den angivna bakgrunden tydligt att ett utslag i ett mål om särskild handräckning inte bör utgöra något hinder mot att talan i fråga om det bakomliggande materiella rättsförhållandet senare väcks enligt de allmänna regler som gäller för den ifrågavarande tvisten. Principen har kommit till uttryck i den förevarande paragrafen.

66 §

I den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om utskökningsmål i 1 kap. 3–5 §§ samt 2 kap. 6–9, 18 och 20 §§ utskökningsbalken.

Kronofogdemyndigheterna sysslar för närvarande i stor utsträckning med verkställighet av domar och andra exekutionstitlar. På den verksamheten är UB tillämplig. För att kronofogdemyndigheternas verksamhet skall underlättas är det angeläget att UB i så stor utsträckning som möjligt blir

tillämplig även på den summariska processen i den mån den nu föreslagna lagen inte innehåller några särskilda bestämmelser.

De lagrum i UB som räknas upp i förevarande paragraf innehåller regler om vem som handlägger målen (1 kap. 3 §), om jäv mot förrättningsman (1 kap. 4—5 §§), om part och ombud (2 kap. 6 §), om inkommande handlingar (2 kap. 7 §), om tolk och översättning (2 kap. 8 §), om laga förfall (2 kap. 9 §), om beslutsmotivering och fullföljdshänvisning (2 kap. 18 §) samt om rättelse av skrivfel och liknande i beslut (2 kap. 20 §).

Som nämnts i den allmänna motiveringen (bl. a. avsnitt 2.8) kommer en del av bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) att bli tillämpliga på förfarandet hos kronofogdemyndigheterna i den summariska processen. Jag delar *lagrådets* uppfattning att någon särskild erinran om detta inte behöver tas in i den nya lagen. I 1 § förvaltningslagen stadgas att lagen är tillämplig på förvaltningsmyndigheternas handläggning av ärenden. Enligt 32 § förvaltningslagen gäller dess 8—30 §§ inte kronofogdemyndigheternas exekutiva verksamhet. Den summariska processen torde dock inte komma att räknas till den exekutiva verksamheten, eftersom den inte primärt avser verkställighet. Enligt 3 § förvaltningslagen skall lagen inte tillämpas i den mån annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från förvaltningslagen. De bestämmelser i förvaltningslagen som kommer att få någon betydelse för den summariska processen blir närmast bestämmelserna om service och samverkan m. m. (4—7 §§), muntliga inslag i handläggningen (14 §), anteckning av uppgifter (15 §) och parterts rätt att få del av uppgifter (16 och 17 §§). Förvaltningslagens regler om överklagande och omprövning av beslut kommer däremot att sakna aktualitet i de fall som det här gäller. Detta följer dels av den hänvisning till UB:s överklaganderegler som finns i 58 § i den nu föreslagna lagen och de övriga särregler om överklagande som finns i den lagen, dels av att omprövnings-skyldigheten enligt förvaltningslagen inte gäller ändring till nackdel för någon enskild part.

Lagen innehåller ingen generell hänvisning till RB:s tvistemålsregler. Som nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.8) kan det ändå finnas visst utrymme för att vid behov söka ledning i principerna för RB:s regler.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Genom lagen upphävs lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981:847). Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning som kommit in till tingsrätt före ikraftträdandet.
3. Om en in-teckningshandling som rör fast egendom, fartyg eller näringsverksamhet vid ikraftträdandet utgör säkerhet för fordran, får ansökan om betalning ur egendomen göras enligt 2 § andra stycket, även om säkerhetsupplåtelsen inte gjorts skriftligen.

Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen bör det ankomma på regeringen att bestämma när den nya lagen skall träda i kraft.

I och med ikraftträdandet skall lagsökningslagen och handräcknings-

lagen upphöra att gälla. Den nya lagen bör tillämpas endast i de mål där ansökan görs efter ikraftträdandet. Äldre ansökningar handläggs således hos tingsrätt i enlighet med föreskrifterna i de båda nu gällande lagarna. Detta framgår av punkt 2 i övergångsbestämmelserna.

Som nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.9.3) finns det beträffande mål som avser fastställelse till betalning ur viss egendom behov av en övergångsbestämmelse som gäller muntliga säkerhetsupplåtelser. Denna bestämmelse tas upp som punkt 3.

4.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

18 kap. 3 a §

Paragrafen, som är ny, tar sikte på den situationen att en käre väcker talan genom ansökan om stämning, trots att han lika gärna hade kunnat ansöka om betalningsföreläggande eller handräckning enligt den nya lagen. Käranden skall enligt paragrafen i så fall inte kunna få ersättning för sina kostnader i en större omfattning än om han hade utnyttjat det summariska förfarandet.

Den som kan åberopa skriftliga bevis om fullgörelseskyldigheten till stöd för sitt yrkande kan visserligen sägas ha anledning att ansöka om stämning direkt eftersom svaranden, enligt vad som föreslås i 44 kap. 7 b § RB, i det läget normalt måste prestera sannolika skäl för sin inställning för att undgå att tredskodom meddelas mot honom vid föreläggande att avge skriftligt svaromål. Enbart denna omständighet kan emellertid inte vara tillräckligt skäl för att ge sökanden en större kostnadsersättning i det förfarandet än vad han skulle ha fått i det summariska förfarandet. Avgörande måste i stället vara om sökanden hade grundad anledning att tro att svaranden skulle bestrida ansökningen eller om han i övrigt hade godtagbara skäl att direkt ansöka om stämning. Den föreslagna regeln bör alltså i och för sig vara tillämplig även i fall där sökanden har ett skriftligt fordringsbevis till stöd för sitt krav.

Ett annat skäl att direkt ansöka om stämning kan vara att sökanden har grundad anledning att anta att svaranden inte kommer att kunna delges annat än genom kungörelse, vilket inte medges i mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning hos kronofogdemyndigheten.

Föreskriften är i första hand avsedd att motverka ett onödigt utnyttjande av den ordinära tvistemålsprocessen. Det ankommer enligt 18 kap. 14 § andra stycket RB på rätten att självmant pröva frågan om tillämpningen av bl. a. den föreslagna bestämmelsen. Svarandens inställning i processen utgör ett naturligt underlag för bedömningen. En tillämpning bör bli aktuell endast i relativt klara fall, dvs. när svaranden förbehållslöst medger kärandens talan eller när förfarandet utan någon processaktivitet från svarandens sida utmynnar i en tredskodom. Dock kan det som nyss framgått även i sådana fall vara möjligt för käranden att påvisa att han hade godtagbara skäl att ansöka om stämning.

Eftersom den särskilda handräckningsprocessen är så speciell och saknar direkt motsvarighet i någon annan processform, torde den nu ifrågavarande

de bestämmelsen endast undantagsvis kunna tillämpas i likartade mål vid tingsrätt.

Prop. 1989/90: 85

Om rätten överväger att tillämpa den nya föreskriften, torde det normalt finnas anledning att ge käranden tillfälle att yttra sig i saken innan beslutet fattas.

44 kap. 7 b §

Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.13) föreslås i förevarande paragraf en särskild bevisprövningsregel för tvistemålsprocessen, som gör att kärke med skriftliga fordringsbevis och motsvarande får en särskilt förmånlig ställning när rätten utfärdar föreläggande för svaranden att avge skriftligt svaromål vid påföljd av tredskodom (s.k. skriftligt tredskodomsföreläggande). Regeln skall tillämpas såväl i mål där talan väcks genom ansökan om stämning som i mål som överlämnas till tingsrätt från kronofogdemyndighet efter summarisk process.

De handlingar som kan komma i fråga är de som i nuvarande lagsökningsprocess bedöms som lagsökningsgilla skriftliga fordringsbevis. Lagsökningslagens krav på att fordringen skall grundas på det skriftliga fordringsbeviset och kunna utläsas ur detta bibehålls. Samma sak gäller kravet att fordringen skall vara förfallen till betalning. Den praxis som finns bör alltså utan vidare kunna tjäna som förebild för tillämpningen av den ifrågavarande paragrafen. Motsvarande skriftliga utfästelser om fullgörelse av något annat än betalning jämföras i bevishänseende med de skriftliga fordringsbevisen.

En förutsättning för att tredskodom skall komma i fråga enligt den förevarande paragrafen är att de skriftliga bevis som åberopas har getts in till rätten i original eller styrkt kopia och delgetts svaranden i samband med tredskodomsföreläggandet.

Som framgått av den allmänna motiveringen föreslås att uppräkningsen i 10–12 §§ lagsökningslagen av de invändningar som i dag föranleder hankjutande till rättgång får sin motsvarighet i föreskriften i *första stycket* att svaranden, när skriftligt fordringsbevis eller motsvarande åberopas, måste kunna visa sannolika skäl för sitt bestridande för att förhindra tredskodom.

Om i ett mål som överlämnats från den summariska processen svaranden redan i sitt yttrande i det summariska förfarandet eller i sin återvinningsansökan har visat sannolika skäl för sitt bestridande, kommer det naturligtvis inte i fråga att utfärda något tredskodomsföreläggande.

Det är inte möjligt att generellt ange vad svaranden måste prestera för att kravet på sannolika skäl skall anses uppfyllt. Detta får bedömas med edning av bl. a. nuvarande tillämpning av 12 § andra stycket lagsökningslagen och 8 § andra stycket handräckningslagen samt gängse bevisvärderingsregler i dispositiva tvistemål. Tillräckliga skäl att begränsa svarandens möjligheter att styrka sina invändningar till endast skriftliga bevis (jfr 2 § första stycket lagsökningslagen) har inte ansetts föreligga.

Lagrådet har i huvudsak godtagit den föreslagna bevisprövningsregeln. Dock har lagrådet påtalat att det remitterade förslaget åtminstone teore-

tiskt ger utrymme för tingsrätten att meddela två tredskodomar efter varandra med stöd av den föreslagna paragrafen och därigenom slutligt avgöra målet. En svarande skulle därmed kunna riskera att av materiella skäl hindras från att komma till sin rätt, nämligen om han varken som svar på ett första tredskodomsföreläggande, eller i sin ansökan om återvinning mot en därefter meddelad tredskodom eller som svar på ett nytt tredskodomsföreläggande lyckas visa sannolika skäl för sitt bestridande av käromålet. Att göra det kan vara svårt bl. a. i den situationen att svarandens ståndpunkt stöds av endast muntlig bevisning. Lagrådet har därför föreslagit att, efter återvinning av en tredskodom som meddelats med stöd av förevarande paragraf, handläggningen skall fortsätta vid sammanträde, om det inte är uppenbart obehövt. Med den sistnämnda lokutionen torde avses att handläggningen i stället kan fortsätta med skriftväxling (dock inte tredskodomsföreläggande mot svaranden), innan målet sätts ut till huvudförhandling.

För egen del får jag anföra följande. Jag delar lagrådets uppfattning att det remitterade förslaget kan leda till otillfredsställande resultat i det fall som lagrådet pekat på. Om tredskodom med stöd av förevarande paragraf har meddelats mot en svarande som visserligen i svaromålet har klargjort sin inställning och angett relevanta skäl för denna men inte förmått visa sannolika skäl för sitt bestridande, bör det — som lagrådet anført — inte komma i fråga att med stöd av förevarande paragraf efter återvinning meddela ytterligare en tredskodom mot vilken han i så fall inte kan söka återvinning. Handläggningen efter återvinning bör i dessa fall i stället fortsätta på något annat sätt, t. ex. med muntlig förberedelse. En regel som skall tillgodose det behov lagrådet påtalat bör enligt min mening utformas som ett förbud att meddela två tredskodomar i följd med stöd av förevarande paragraf. Regeln bör lämpligen tas in som en andra mening i 44 kap. 10 § första stycket RB.

Den nu föreslagna ordningen innebär inte någon försämring i förhållande till i dag av kärandens position. Svaranden kan nämligen enligt gällande ordning efter återvinning av ett lagsökningsutslag förhindra tredskodom i motsvarande situation genom att enbart avge ett motiverat bestridande utan krav på bevis för sin ståndpunkt.

Om svaranden däremot inte klargjort sin inställning eller inte angett någon relevant grund för bestridande i anledning av ett första tredskodomsföreläggande, är det enligt den föreslagna regeln inget hinder att efter återvinning meddela en ny tredskodom och då med stöd av förevarande paragraf. Denna situation — där ju den första tredskodomen meddelas med stöd av 7 a § — är jämförbar med den av lagrådet godtagna ordningen att tredskodom med stöd av förevarande paragraf meddelas mot en svarande som på grund av uteblivet bestridande fått ett utslag mot sig i den summariska processen; eftersom ett sådant utslag skall anses som tredskodom har svaranden inte rätt till återvinning av en senare meddelad tredskodom i målet.

I *andra stycket*, som utformats i enlighet med *lagrådets* förslag, tas upp en specialregel för krav som grundas på ömsesidigt förpliktande avtal och där invändning görs om vederlaget, dvs. kärandens motprestation. Av skäl

som anförts i den allmänna motiveringen krävs i dessa fall inte att svaranden anför sannolika skäl för sin invändning. Fallen kommer därmed att bli jämställda med dem där inget skriftligt fordringsbevis alls åberopas (44 kap. 7 a § RB). Detta innebär att svaranden för att undgå tredsdom skall avge ett skriftligt yttrande, där han klargör sin inställning till käromålet och därvid anger skäl som kan vara av betydelse vid en prövning av saken.

Reglerna om tredsdom med stöd av förevarande paragraf är fakultativa, dvs. rätten får men behöver inte alltid meddela tredsdom i dessa fall. Det naturliga är emellertid att rätten utnyttjar möjligheten att meddela tredsdom så snart det inte finns något hinder mot det. I likhet med vad som gäller för andra fall får tredsdom inte meddelas, om käranden motsätter sig det (jfr 44 kap. 7 a § RB). Detta framgår av *tredje stycket*. Det är därutöver naturligtvis lämpligt att den kärande eller sökande, som anser att de handlingar han givit in motiverar ett tredsdomsföreläggande enligt den nu föreslagna paragrafen, särskilt fäster domstolens uppmärksamhet på detta genom att formellt yrka sådant tredsdomsföreläggande. Detta kan sägas framgå av den allmänna regeln i 42 kap. 2 § andra stycket RB, enligt vilken käranden i stämningsansökningen bör ange om han har några önskemål om hur målet skall handläggas.

Om kärandens yrkande bara delvis grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis, bör det inte komma i fråga att tillämpa förevarande paragraf.

44 kap. 10 §

Såsom framgått av specialmotiveringen till 44 kap. 7 b § har i förevarande paragraf tagits in en ny andra mening i första stycket. Däri anges att, om en ansökan om återvinning gjorts mot en tredsdom som meddelats med stöd av 7 b §, en sådan tredsdom inte får meddelas på nytt i målet. Skälen för detta förslag har redovisats i specialmotiveringen till 7 b §. Det kan tilläggas att, om det finns flera svarande i målet, förbudet mot upprepade tredsdomar givetvis gäller endast i den mån det är fråga om samma svarande.

Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i RB bör träda i kraft samtidigt som den nya lagen om betalningsföreläggande och handräckning. Det bör därför ankomma på regeringen att senare bestämma dag för ikraftträdandet.

Av den förordade formuleringen av 18 kap. 3 a § följer att reglerna blir tillämpliga endast beträffande mål som hade kunnat handläggas som mål enligt den nya lagen. Därav följer att bestämmelsen inte kan tillämpas i mål där talan har väckts före ikraftträdandet.

Den föreslagna nya 44 kap. 7 b § kan tillämpas även i mål som inte har inletts i den summariska processen. Det uppställs inte heller något hinder mot att föreskrifterna tillämpas i mål där talan har väckts vid tingsrätt före ikraftträdandet. Såsom *lagrådet* påpekat förutsätter dock en tredsdom med stöd av 44 kap. 7 b § att ett föreläggande dessförinnan utfärdats för svaranden, av vilket det framgått vad han har att iakta när han avger

svaromål, något som i sin tur förutsätter att föreläggandet utfärdats efter ikraftträdandet. Den föreslagna nya regeln i 44 kap. 10 § gäller givetvis endast i fall där den första tredsakdomen meddelats efter ikraftträdandet.

Prop. 1989/90:85

4.3 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

2 kap. 1 §

I enlighet med *lagrådets* förslag har i paragrafen lagts till ett nytt *tredje stycke*. Däri anges att kronofogdemyndigheten självantaget verkställer utslag i mål om betalningsföreläggande eller handräckning, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske. Såsom nämnts i specialmotiveringen till 63 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning avses denna verkställighetsregel gälla även interimistiska beslut enligt den paragrafen.

Sökanden behöver alltså inte uttryckligen begära verkställighet. I 16 § lagen om betalningsföreläggande och handräckning föreskrivs att sökanden redan i ansökningsbalken skall ange om han inte vill att utslaget skall verkställas. Även om ett sådant önskemål framställs senare, skall det förstås respekteras. I samma lagrum sägs att sökanden skall ange om han har några särskilda yrkanden i fråga om verkställigheten.

Ansökningsbalken om verkställighet skall anses gjord när utslag i målet meddelades.

En verkställighetsfråga bör särskilt uppmärksammas. Om en fordran har fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, skepp eller luftfartyg, anses egendomen enligt 4 kap. 27 § första stycket UB omedelbart utmätt. Som framgått (2 och 42 §§) föreslås att detta system för betalningsfastställelse behålls i det nya summariska förfarandet. Enligt andra stycket i 4 kap. 27 § UB förfaller utmättningsverkan, om borgenären inte inom två månader från det att beslutet vann laga kraft begär att egendomen skall säljas. Inte heller i detta avseende föreslås någon ändring av gällande ordning. Borgenären måste alltså även i fortsättningen efter utslaget uttryckligen begära att egendomen skall säljas exekutivt.

3 kap. 11 §

Paragrafen reglerar verkställigheten av utslag och beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning såvitt utslaget eller beslutet avser ålagd betalningsskyldighet. Avgörandet får verkställas genast. Detta innebär att utmätning får ske omedelbart men att försäljning av fast egendom eller lös egendom av betydande värde inte får komma till stånd förrän avgörandet vunnit laga kraft. Om gäldenären har ansökt om återvinning eller överklagat, får utmätt egendom inte säljas utan gäldenärens samtycke (8 kap. 4 § första stycket UB). I den situationen kan rätten också förordna att vidare verkställighet inte får äga rum. Om återvinning har sökts eller överklagande gjorts, kan gäldenären undgå verkställighet i enlighet med vad som sägs i 6 § om underrätts dom, nämligen genom att på andra sätt säkerställa sökandens rätt.

Vad som nu sagts om gäldenären kan gälla både en svarande, som fått ett

utslag emot sig, och en sökande som förlorat ett mål om särskild handräckning och i beslutet ålagts att betala svarandens kostnader.

Prop. 1989/90: 85

3 kap. 12 §

Paragrafen anger under vilka förutsättningar ett utslag om handräckning såvitt det avser något annat än betalningsskyldighet kan verkställas. I överensstämmelse med vad som gäller i dag verkställs ett sådant utslag såsom lagakraftäggande dom, dvs. fullt ut utan hinder av att utslaget inte har vunnit laga kraft. För att kunna stoppa verkställigheten krävs ett förordnande av rätten i det dit med anledning av ansökan om återvinning överlämnade målet. För att kunna stoppa verkställigheten av utslag i mål om särskild handräckning såvitt gäller huvudyrkandet krävs förordnande av hovrätten i besvärsmålet.

8 kap. 4 §

Den föreslagna ändringen i första stycket innebär en anpassning till den nya lagen om betalningsföreläggande och handräckning samt en smärre språklig justering. Någon ändring i sak är inte åsyftad.

Liknande redaktionella ändringar kommer senare att föreslås på andra håll i UB.

Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i UB bör träda i kraft samtidigt som den nya lagen om betalningsföreläggande och handräckning, alltså den dag regeringen bestämmer. Det ligger i sakens natur att de nya reglerna i UB bara kan tillämpas beträffande utslag och beslut som har meddelats enligt den nya lagen. Detta framgår av den föreslagna övergångsbestämmelsen.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om betalningsföreläggande och handräckning,
2. lag om ändring i rättegångsbalken samt
3. lag om ändring i utskökningsbalken.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Författningsförslag

1 Förslag till

Lag om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområdet

1 § Ett yrkande om att någon skall åläggas att fullgöra en förpliktelse får prövas av kronofogdemyndigheten enligt denna lag. Yrkandet kan avse *betalningsföreläggande*, *vanlig handräckning* eller *särskild handräckning*.

2 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten.

3 § En ansökan om *vanlig handräckning* får, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten, avse åläggande för

1. en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört (avhysning),

2. svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt.

4 § En ansökan om *särskild handräckning* får avse åläggande för svaranden

1. att vidta rättelse när någons besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom eller

2. att vidta eller tåla annan åtgärd när särskild handräckning får ske enligt föreskrift i lag.

5 § Om en tvist angående en förpliktelse enligt någon särskild föreskrift skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, kan saken prövas enligt denna lag endast om möjlighet till sådan prövning är särskilt föreskriven.

Behörig myndighet

6 § Ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden enligt 2 kap. 3 § andra stycket utskönningsbalken anses ha sitt hemvist.

Ansökan får också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där egendom som tillhör svaranden finns eller där anspråket annars lämpligen kan verkställas.

7 § Kronofogdemyndigheten prövar själv sin behörighet. Sökandens uppgifter om de omständigheter som gör myndigheten behörig skall godtas, om det inte finns skäl att anta att de är oriktiga.

8 § Har ansökan gjorts hos en kronofogdemyndighet som inte är behörig, skall målet genast överlämnas till en myndighet som är behörig. Även om

den myndighet där ansökan gjorts är behörig, får målet överlämnas till en annan behörig kronofogdemyndighet, om det inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den myndighet där ansökan har gjorts eller om det av andra skäl är uppenbart att ett överlämnande skulle främja målets handläggning.

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 1

Ansökan

9 § Ansökan skall göras skriftligen. Ansökningen får inte rikta sig mot fler än en svarande.

10 § Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och grunden för det. Om sökanden vill att en ansökan om handräckning skall handläggas enligt reglerna för *särskild handräckning* skall han tydligt ange detta.

11 § I en ansökan om *betalningsföreläggande* skall anges fordringens belopp, förfallodagen och den ränta som begärs.

Begär sökanden dröjsmålsränta på huvudfordringen, behöver grunden för ränteyrkandet anges endast om det avser ränta som är högre än vad som följer av räntelagen (1975: 635). Framgår det inte av ansökningen från vilken dag räntan yrkas, skall yrkandet anses gälla ränta från den dag då ansökningen delges svaranden.

12 § Avser ansökningen ett yrkande om avhysning på grund av att nyttjanderätten har förverkats, skall sökanden utöver vad som följer av 10 § närmare ange de omständigheter som han åberopar till stöd för sitt yrkande.

Till en ansökan om *särskild handräckning* skall sökanden bifoga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

13 § Om sökanden begär ersättning för kostnader med anledning av målet, skall det anges i ansökningen. Sökanden skall samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

14 § Ansökningen skall innehålla uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § rättegångsbalken. I ansökningen skall vidare anges de omständigheter som gör kronofogdemyndigheten behörig, om inte detta framgår på annat sätt.

15 § Ansökningen skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två kopior.

16 § Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet eller har föreskriven ansökningsavgift inte betalats, skall sökanden föreläggas att avhjälpa bristen. Följer sökanden inte föreläggandet, skall ansökningen avvisas.

17 § Ansökningen skall också avvisas om den avser en åtgärd som inte omfattas av denna lag eller om det framgår att det finns något annat hinder mot att ansökningen tas upp.

18 § Återkallar sökanden ansökningen, skall målet avskrivas.

19 § Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är ogrundat eller obefogat, får kronofogdemyndigheten, efter att ha berett sökanden tillfälle att yttra sig, överlämna målet till tingsrätt, även om svaranden inte har fått tillfälle att yttra sig över ansökningen eller lämnat ansökningen obestridd.

Vid överlämnande av mål enligt första stycket skall 32 § tillämpas.

20 § Om det i ett mål om *särskild handräckning* är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

Föreläggande för svaranden att yttra sig

21 § Tar kronofogdemyndigheten upp ansökningen, skall svaranden föreläggas att till myndigheten yttra sig över ansökningen inom viss tid från det att den delgavs honom. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor.

22 § Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte yttrar sig över ansökningen. Han skall också uppmanas att, om han bestrider ansökningen, ange skälen för bestridandet.

Svaranden skall uppmanas att lämna de uppgifter om sig som avses i 33 kap. 1 § första – tredje styckena rättegångsbalken i den mån uppgifterna i ansökningen är ofullständiga eller felaktiga. Om det behövs, får svaranden föreläggas att vid vite lämna sådana uppgifter.

23 § Om sökanden har begärt ersättning för sina kostnader i målet, skall kronofogdemyndigheten i föreläggandet ange den kostnadsersättning som svaranden kan förpliktas att betala, om ansökningen bifalls.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utfärdar föreskrifter om de ytterligare upplysningar som skall lämnas i föreläggandet.

Delgivning av föreläggandet

25 § Föreläggandet skall tillsammans med en kopia av ansökningshandlingarna delges svaranden i enlighet med vad som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål. I ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* får delgivning dock inte ske enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

26 § Kan i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* delgivning inte ske, skall ansökningen behandlas som om svaranden bestritt ansökningen i dess helhet.

Bestridande av ansökningen

27 § I ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* får svaranden bestrida ansökningen muntligen eller skriftligen. Om bestridandet görs muntligen per telefon, skall kronofogdemyndigheten skicka en skriftlig bekräftelse till svaranden. Denne skall samtidigt uppmanas att snarast anmäla om han inte känns vid bestridandet.

28 § I ett mål om *särskild handräckning* måste ett bestridande av ansökningsen göras skriftligen. Svaranden skall till bestridandet bifoga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

Om svaranden begär ersättning för sina kostnader, skall det anges i bestridandet.

Överlämnande av mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning till tingsrätt

29 § Om svaranden i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* bestrider ansökningsen inom rätt tid, skall sökanden genast underrättas om det. Om sökanden vill vidhålla sitt yrkande, kan han begära att målet eller, om bestridandet avser endast en del av yrkandet, målet i den delen skall överlämnas till tingsrätt.

Underrättelse enligt första stycket skall innehålla upplysningar om vad som sägs där samt i 30 och 31 §§.

30 § Begäran om överlämnande skall göras skriftligen. Den skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom tre veckor från den dag då underrättelsen skickades till sökanden.

31 § I en begäran om överlämnande skall anges de omständigheter och bevis som sökanden vill åberopa i rättegången vid tingsrätten. De skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar skall ges in samtidigt.

32 § Om överlämnande har begärts i enlighet med 30 §, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet till en tingsrätt som enligt handlingarna kan vara behörig att handlägga målet.

Att kronofogdemyndigheten kan överlämna målet till en tingsrätt även i vissa andra fall följer av 19 och 49 §§.

33 § Om sökanden inte på tid och sätt som anges i 30 § begär att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall målet, eller den del av målet som svaranden har bestritt, avskrivas.

Den fortsatta handläggningen av mål om särskild handräckning

34 § Om det behövs, skall i mål om *särskild handräckning* sökanden ges tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet.

Ytterligare skriftväxling får inte förekomma i målet.

35 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan erinran av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

36 § En berättelse som någon har lämnat skriftligen med anledning av handräckningsmålet (vitnesintyg) får åberopas som bevis i målet.

37 § Om en ansökan inte bifalls till någon del, skall kronofogdemyndigheten avslå ansökningsen.

38 § Om svaranden har delgetts ansökningen men inte bestritt den inom den utsatta tiden, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden har bestritt en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I mål om *särskild handräckning* får, även om svaranden inte framfört några invändningar mot ansökningen, utslag meddelas i enlighet med ansökningen endast till den del denna är lagligen grundad.

39 § Även om svaranden har bestritt en ansökan om *särskild handräckning* skall utslag meddelas i enlighet med ansökningen, om de omständigheter som enligt 35 § skall läggas till grund för prövningen medför att den begärda åtgärden skall beviljas.

40 § Sökandens yrkande om kostnadsersättning prövas självant av kronofogdemyndigheten, även om det har lämnats obesträtt av svaranden.

41 § Båda parterna skall genast underrättas om utslaget.

Kostnader i målet

42 § Har utslag meddelats, skall svaranden förpliktas att ersätta sökanden dennes kostnader i målet, om inte sökanden har inlett förfarandet i onödan.

43 § Om en ansökan om *särskild handräckning* inte leder till något utslag, kan sökanden åläggas att ersätta svaranden dennes kostnader i målet, om det finns skäl för det.

44 § Ersättning för kostnader betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. I mål om *betalningsföreläggande* betalas ersättning även för inkassoåtgärder som vidtagits före ansökningen med belopp som regeringen bestämmer.

45 § Någon annan kostnadsersättning än den som följer av 42—44 §§ får inte fastställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

46 § Om en ansökan om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* inte leder till något utslag, kan sökanden åläggas skyldighet att betala svaranden ersättning för dennes kostnader i målet, om det finns synnerliga skäl för det. Ett yrkande om sådan ersättning får inte framställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

Återvinning

47 § Är svaranden missnöjd med ett utslag i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning*, får han ansöka om återvinning av utslaget.

48 § En ansökan om återvinning skall göras skriftligen och ges in till kronofogdemyndigheten inom en månad från dagen för utslaget.

49 § Har en ansökan om återvinning gjorts i enlighet med 48 §, skall kronofogdemyndigheten med tillämpning av 32 § överlämna målet till tingsrätt för fortsatt handläggning.

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 1

Överklagande

50 § Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* får överklaga utslaget genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

51 § Ett beslut varigenom ett mål avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut att överlämna ett mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 33 § får dock inte överklagas.

52 § Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag eller beslut tillämpas 18 kap. 8–11 §§ utsökningbalken.

53 § Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får med undantag för beslut enligt 59 § andra stycket inte överklagas.

Övriga bestämmelser

54 § I ett mål om *betalningsföreläggande* får även ett yrkande om *vanlig handräckning* mot svaranden prövas, om yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund.

55 § Ett ombud behöver inte visa upp sin fullmakt, om inte kronofogdemyndigheten begär det. Ombudet måste dock alltid styrka sin behörighet, när han begär att målet skall överlämnas till tingsrätt.

56 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta sökanden om ett avvisningsbeslut. Meddelar myndigheten något annat beslut som innebär att målet avgörs, skall båda parterna underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt.

57 § Talan i mål som har överlämnats till tingsrätt enligt 19 eller 32 § eller efter återvinning skall anses väckt när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning kom in till kronofogdemyndigheten. De av sökanden ingivna handlingarna skall anses som stämningsansökan. Stämning i målet skall anses utfärdad när rätten förordnar om målets handläggning. Kronofogdemyndighetens utslag skall anses som tredskodom.

58 § Om tingsrätten vid mottagandet av ett mål från en kronofogdemyndighet finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten kan vara behörig att handlägga målet, skall rätten återlämna målet till kronofogdemyndigheten, som har att överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut får inte överklagas.

Om det behövs, skall högsta domstolen på begäran av kronofogdemyndigheten förklara att en viss tingsrätt är behörig.

59 § Om sökanden vill säkerställa sin rätt innan ett utslag kan verkställas, får han göra framställning om det hos tingsrätt enligt bestämmelserna i 15 kap. rättegångsbalken.

I mål om *särskild handräckning* får den sökta åtgärden beviljas omedelbart, om det görs sannolikt att saken inte tål uppskov. Kronofogdemyndigheten skall ompröva ett sådant beslut så snart som möjligt.

60 § Sedan tiden för återvinning löpt ut vinner ett utslag i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* rättskraft i likhet med vad som gäller för en lagakraftvunnen tvistemålsdom.

61 § Ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* hindrar inte att en part väcker talan i saken i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

62 § I den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats i denna lag gäller i tillämpliga delar vad som stadgas om utsökningsmål i 1 kap. 3–5 §§, 2 kap. 6–9, 18 och 20 §§ utsökningsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991, då lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981:847) skall upphöra att gälla. Äldre föreskrifter gäller alltjämt i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning som inletts hos tingsrätt före ikraftträdandet.

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att det i rättegångsbalken skall införas två nya paragrafer, 18 kap. 3 a § och 44 kap. 7 b §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**18 kap.**3 a §*

Har den vinnande parten inlett rättegången trots att saken lika gärna hade kunnat avgöras i mål enligt lagen (1990:000) om betalningsföreläggande och handräckning, är hans rätt till ersättning för kostnader begränsad till vad han hade kunnat få i det målet.

*44 kap.**7 b §*

Har käranden grundat sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, får tredskodom meddelas även om svaranden efter föreläggande som avses i 7 a § motsatt sig att kärandens yrkande bifalls men inte förmått visa sannolika skäl för sin inställning.

Avser kärandens yrkande ett krav som grundas på ett ömsesidigt förpliktande avtal och gör svaranden invändning om vederlaget, får tredskodom meddelas endast om invändningen framstår som ogrundad.

Tredskodom enligt denna paragraf får inte meddelas om käranden motsätter sig det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken att 3 kap. 11 och 12 §§ 8 kap. 4 § samt rubriken till 3 kap. skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

Utslag och beslut i lagsökningsmål m. m.

Utslag i mål om betalningsföreläggande och handräckning m. m.

11 §

Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning varigenom någon har ålagts betalningsskyldighet får verkställas genast, om inte annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär. Har svaranden ansökt om återvinning, tillämpas 6 §.

Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, gäller vad som sägs i 6 § om underretts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

12 §

Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1981:847) verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalningsskyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Utslag i mål om handräckning får i andra fall än som avses i 11 § verkställas som lagakraftäggande dom, om inte något annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär.

8 kap.

4 §

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av be-

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av ut-

*vis i mål om betalningsföreläggande
att utmätning får äga rum och gäl-
denären har sökt återvinning.*

*slag eller beslut i mål om betal-
ningsföreläggande eller handräck-
ning och gäldenären har sökt åter-
vinning eller överklagat.*

Prop. 1989/90:85
Bilaga 1

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftäggande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård skall utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991 men tillämpas endast beträffande utslag eller beslut enligt lagen (1990:000) om betalningsföreläggande och handräckning. I övriga fall tillämpas de äldre föreskrifterna.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över departementspromemorian (Ds 1988: 71) Ny summarisk process

Yttranden över promemorian har till justitiedepartementet avgetts av justitiekanslern, domstolsverket, datainspektionen, riksskatteverket, konsumentverket, statskontoret, riksrevisionsverket, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, Handens tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Hässleholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Trollhättans tingsrätt, Ljusdals tingsrätt, Sandvikens tingsrätt, Umeå tingsrätt, riksdagens ombudsmän (chefsjustitieombudsman Claes Eklundh), Svenska handelskammarförbundet, juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges föreningsbankers förbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges domareförbund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Finansbolagens förening, Svenska Inkassoföreningen, Inkassoprogramföreningen, Stockholms energiverk, Sveriges fastighetsägareförbund, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, HSB:s riksförbund, Folksam, Intrum AB samt Elektriska Hushållsapparater Leverantörer.

Riksskatteverket har bifogat yttranden från samtliga 24 kronofogdemyndigheter. Tjänstemännens centralorganisation har bifogat ett yttrande från Statstjänstemannaförbundet. Centralorganisationen SACO/SR har överlämnat ett yttrande som till SACO/SR avgivits av JUSEK.

Från yttrandet av hovrätten för Västra Sverige är lagmannen Nils Börje Lihné skiljaktig i vissa delar enligt ett bifogat särskilt yttrande.

Sveriges Köpmannaförbund har anslutit sig till Finansbolagens föreningsyttrande.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har avgivit sitt yttrande gemensamt med Trafikförsäkringsföreningen.

Till lagrådet remitterade lagförslag

1 Förslag till

Lag om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Ett yrkande om att någon skall åläggas att fullgöra en förpliktelse får prövas av kronofogdemyndigheten enligt denna lag. Yrkandet kan avse *betalningsföreläggande, vanlig handräckning eller särskild handräckning*.

2 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken.

Den som har en fordran som avses i första stycket, för vilken panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge eller företagshypotek har upplåtits skriftligen, kan i en ansökan om betalningsföreläggande begära att betalningen skall fastställas att utgå ur den egendom, i vilken panträtten eller företagshypoteket gäller. Så kan också den göra, som för fordringen har inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

3 § En ansökan om *vanlig handräckning* får, om förlikning är tillåten i saken, avse åläggande för

1. en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad när besittningsrätten har upphört (avhysning),

2. svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt.

4 § En ansökan om *särskild handräckning* får avse åläggande för svaranden att

1. vidta rättelse när sökandens besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom,

2. vidta eller tåla en åtgärd när särskild handräckning får ske enligt föreskrift i lag.

5 § Om enligt någon särskild föreskrift en tvist angående en förpliktelse skall tas upp av en annan myndighet än tingsrätt, kan saken prövas enligt denna lag endast om det finns bestämmelser som medger sådan prövning. Vad som sägs i denna lag om tingsrätt skall i sådana fall i stället gälla den andra myndigheten.

6 § Ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden enligt 2 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken anses ha sitt hemvist.

Ansökan får också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där egendom som tillhör svaranden finns eller där verkställighet annars lämpligen kan ske.

7 § Kronofogdemyndigheten prövar självmant sin behörighet. Sökandens uppgifter om de omständigheter som gör myndigheten behörig skall godtas, om det inte finns anledning att anta att de är oriktiga.

8 § Har ansökan gjorts hos en kronofogdemyndighet som inte är behörig, skall målet genast överlämnas till en kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Även om den myndighet där ansökan gjorts är behörig, får målet överlämnas till annan behörig kronofogdemyndighet, om det inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den första myndigheten eller om det av andra skäl är uppenbart att ett överlämnande skulle främja målets handläggning. Ansökan anses gjord när den kom in till den första myndigheten.

Ansökan

9 § Ansökan skall göras skriftligen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva undantag från kravet på skriftlighet.

10 § Sökanden skall i ansökningen ange sitt yrkande och grunden för det.

11 § I en ansökan om *betalningsföreläggande* skall anges fordringens belopp, förfallodagen och den ränta som begärs.

Begär sökanden dröjsmålsränta på huvudfordringen, behöver grunden för ränteyrkandet anges endast om det avser högre ränta än som följer av räntelagen (1975:635). Framgår det inte av ansökningen från vilken dag räntan yrkas, skall yrkandet anses gälla ränta från den dag då ansökningen delges svaranden.

12 § Till en ansökan om *betalningsföreläggande*, som avser fastställelse till betalning ur viss egendom, skall sökanden foga pantförskrivning eller annan handling, enligt vilken säkerheten upplåtits.

13 § En ansökan om *betalningsföreläggande* får även innefatta en ansökan om *vanlig handräckning*, om yrkandena stöder sig på väsentligen samma grund.

14 § Avser en ansökan om *vanlig handräckning* ett yrkande om avhysning på grund av att nyttjanderätten har förverkats, skall sökanden utöver vad som följer av 10 § närmare utveckla grunden för sitt yrkande.

15 § Om sökanden vill att en ansökan om handräckning skall handläggas enligt reglerna för *särskild handräckning*, skall detta anges i eller på annat sätt tydligt framgå av ansökningen.

Till en ansökan om särskild handräckning skall sökanden foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

16 § Om sökanden inte vill att ett kommande utslag i målet skall verkställas eller om han har några särskilda yrkanden i fråga om verkställigheten, skall han ange detta i ansökningen.

17 § Om sökanden begär ersättning för kostnader med anledning av målet, skall han ange detta i ansökningen och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

18 § Ansökningen skall innehålla uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § rättegångsbalken. I ansökningen skall vidare anges de omständigheter som gör kronofogdemyndigheten behörig, om inte detta framgår på annat sätt.

19 § En skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och ges in till kronofogdemyndigheten i original och en kopia. De handlingar som bifogas ansökningen skall ges in i två exemplar.

20 § Är ansökningen så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av målet, skall sökanden föreläggas att avhjälpa bristen. Sådant föreläggande får sändas till sökanden med posten under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Följer sökanden inte föreläggandet, skall ansökningen avvisas. Sökanden skall upplysas om detta i föreläggandet.

Första stycket skall också tillämpas, om kronofogdemyndigheten begär att sökanden skall betala ansökningsavgiften i förskott.

21 § Ansökningen skall också avvisas, om den avser en åtgärd som inte omfattas av denna lag eller om det finns något annat hinder mot att ansökningen tas upp.

22 § Återkallar sökanden ansökningen, skall målet avskrivas.

Ogrundade eller obefogade anspråk

23 § Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är ogrundat eller obefogat, skall ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den.

Ett yrkande som avser ersättning för åtgärder som avses i 2 eller 3 § lagen (1981: 739) om ersättning för inkassokostnader m. m. skall alltid antas vara ogrundat eller obefogat, i den mån ersättningen inte kan utgå enligt den lagen.

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 3

24 § Om det i ett mål om *särskild handräckning* är uppenbart att sökandens yrkande är ogrundat, skall ansökningen genast avslås.

Föreläggande för svaranden att yttra sig

25 § Tar kronofogdemyndigheten upp ansökningen, skall svaranden föreläggas att till myndigheten yttra sig inom viss tid från det att ansökningen delgavs honom. Tiden får inte utan särskilda skäl bestämmas till mer än två veckor.

26 § Svaranden skall i föreläggandet upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte yttrar sig över ansökningen. Han skall också uppmanas att, om han bestrider ansökningen, ange skälen för bestridandet.

Svaranden skall vidare uppmanas att lämna de uppgifter om sig som avses i 33 kap. 1 § första — tredje styckena rättegångsbalken i den mån uppgifterna i ansökningen är ofullständiga eller felaktiga. Om det behövs, får svaranden föreläggas att vid vite lämna sådana uppgifter.

27 § Om sökanden begärt ersättning för sina kostnader i målet, skall kronofogdemyndigheten i föreläggandet ange den kostnadsersättning som svaranden kan åläggas att betala, om utslag meddelas i målet.

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad föreläggandet ytterligare skall innehålla.

Delgivning av föreläggandet

29 § Föreläggandet skall tillsammans med en kopia av ansökningshandlingarna delges svaranden i enlighet med vad som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål. I ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* får delgivning dock inte ske genom kungörelse enligt 15 § delgivningslagen (1970: 428).

30 § Har delgivning inte kunnat ske, skall kronofogdemyndigheten pröva om försöken till delgivning skall fortsätta eller om sökanden skall erbjudas att själv ombesörja delgivningen. Hänsyn skall därvid tas till det arbete och den kostnad som dithills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsatta försök skall lyckas samt omständigheterna i övrigt. Erbjudandet får sändas med posten till sökanden under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Antar sökanden erbjudandet, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken. I annat fall skall ansökningen avvisas.

31 § Om svaranden vill bestrida ansökningen, skall han göra det skriftligen.

32 § I ett mål om *särskild handräckning* skall svaranden till bestridandet foga de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar. Om svaranden begär ersättning för sina kostnader, skall han ange detta i bestridandet och samtidigt uppge vilka kostnaderna är.

Överlämnande av mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning till tingsrätt

33 § Om svaranden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* bestrider ansökningen i rätt tid, skall sökanden genast underrättas om det. Om sökanden vill vidhålla sitt yrkande, kan han begära att målet eller, om bestridandet avser endast en del av yrkandet, målet i den bestridda delen skall överlämnas till tingsrätt.

Underrättelse enligt första stycket skall innehålla upplysning om vad som sägs där samt i 34, 35 och 37 §§.

34 § Vill sökanden att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall han begära detta skriftligen. Hans begäran skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom tre veckor från den dag då underrättelsen skickades till honom.

35 § I sin begäran om överlämnande skall sökanden ange de omständigheter och bevis som han vill åberopa i rättegången vid tingsrätten. Han skall samtidigt ge in de skriftliga bevis och andra handlingar som han åberopar.

36 § Om sökanden har begärt överlämnande på tid och sätt som anges i 34 §, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet.

37 § Om sökanden inte på tid och sätt som anges i 34 § har begärt att målet skall överlämnas till tingsrätt, skall målet, eller den del av målet som svaranden har bestritt, avskrivas.

Den fortsatta handläggningen av mål om särskild handräckning

38 § Om det behövs, skall sökanden få tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet.

Ytterligare skriftväxling får inte förekomma i målet.

39 § Sökanden skall styrka de omständigheter som han åberopar till stöd för sin ansökan. Hans framställning av omständigheterna skall dock läggas till grund för prövningen, i den mån framställningen har lämnats utan erinran av svaranden och det inte är uppenbart att den är oriktig.

40 § En berättelse som någon har lämnat skriftligen med anledning av handräckningsmålet får åberopas som bevis i målet.

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 3

41 § Om en ansökan inte bifalls till någon del, skall kronofogdemyndigheten avslå ansökningen.

Utslag

42 § Om svaranden har delgetts ansökningen men inte bestritt den inom utsatt tid, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta eller intecknade egendomen i den omfattning som gäller enligt lag. Om svaranden har bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

Även om svaranden inte har gjort några invändningar mot ansökningen, får i mål om *särskild handräckning* utslag meddelas i enlighet med ansökningen endast till den del denna är lagligen grundad.

43 § Även om svaranden har bestritt en ansökan om *särskild handräckning* skall utslag meddelas i enlighet med ansökningen, om de omständigheter som enligt 39 § skall läggas till grund för prövningen utgör skäl för att bevilja åtgärden.

44 § Sökandens yrkande om kostnadsersättning prövas självant av kronofogdemyndigheten, även om det har lämnats obesträtt av svaranden.

45 § Underrättelse om utslaget skall genast skickas till parterna. Om utslaget skall verkställas utan särskild begäran från sökanden, skall underrättelsen också innehålla upplysning om detta.

46 § Kronofogdemyndigheten verkställer självant utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske.

Kostnader i målet

47 § Om utslag meddelas, skall kronofogdemyndigheten i utslaget ålägga svaranden att ersätta sökandens kostnader i målet, om inte sökanden har inlett förfarandet i onödan.

48 § Om en ansökan om *särskild handräckning* inte leder till något utslag, kan kronofogdemyndigheten ålägga sökanden att ersätta svarandens kostnader i målet, om det finns skäl för det.

49 § Regeringen får meddela föreskrifter om ersättning enligt 47 och 48 §§.

50 § Någon annan kostnadsersättning än den som följer av 47–49 §§ får inte fastställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

51 § Avvisas eller avskrivs en ansökan om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* av kronofogdemyndigheten, är sökanden skyldig att betala skälig ersättning för svarandens kostnader i målet, om det finns synnerliga skäl för det. Ett yrkande om sådan ersättning får dock inte framställas i målet hos kronofogdemyndigheten.

Återvinning

52 § Är svaranden missnöjd med ett utslag i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning*, får han ansöka om återvinning.

53 § Återvinning skall sökas skriftligen. Ansökningen skall ha kommit in till kronofogdemyndigheten inom en månad från dagen för utslaget.

54 § Har återvinning sökts på tid och sätt som anges i 53 §, skall kronofogdemyndigheten överlämna målet för fortsatt handläggning till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig att handlägga målet. I annat fall skall kronofogdemyndigheten avvisa ansökningen.

Överklagande

55 § Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* får överklaga utslaget genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

56 § Ett beslut varigenom ett mål har avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut att överlämna ett mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 37 § får dock inte överklagas.

57 § Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får inte överklagas särskilt. Beslut som avses i 63 § får dock överklagas särskilt genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet.

58 § Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag eller beslut tillämpas 18 kap. 8–11 §§ utsökningsbalken.

Övriga bestämmelser

59 § Avvisas ansökningen, skall kronofogdemyndigheten underrätta sökanden om detta. Meddelar myndigheten något annat beslut som innebär att målet avgörs eller ett beslut enligt 63 §, skall båda parterna underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt.

60 § I mål som har överlämnats till tingsrätt med stöd av 23 eller 36 § eller efter ansökan om återvinning skall talan anses väckt när ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning kom in till kronofogdemyndigheten. De av sökanden ingivna handlingarna skall anses som stämningsansökan. Stämning i målet skall anses utfärdad när rätten förordnar om målets handläggning. Har kronofogdemyndigheten meddelat utslag, skall detta anses som tredsdom.

61 § Om en tingsrätt, som får ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, skall rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut om överlämnande får inte överklagas.

62 § Om sökanden vill få till stånd kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd innan ett utslag kan verkställas, får han göra framställning om det vid tingsrätt enligt bestämmelserna i 15 kap. rättegångsbalken.

63 § I mål om *särskild handräckning* får den sökta åtgärden beviljas omedelbart, om sökanden yrkar det och gör sannolikt att saken inte tål uppskov. Kronofogdemyndigheten skall ompröva ett sådant beslut så snart som möjligt.

64 § Sedan tiden för återvinning löpt ut får ett utslag i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* rättskraft i enlighet med vad som gäller för en lagakraftvunnen tvistemålsdom.

65 § Ett utslag i ett mål om *särskild handräckning* hindrar inte att en part väcker talan i fråga om det bakomliggande rättsförhållandet i den ordning som är föreskriven för tvistemål i allmänhet.

66 § I den mån särskilda bestämmelser inte har meddelats i denna lag, gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om utsökningsmål i 1 kap. 3–5 §§ samt 2 kap. 6–9, 18 och 20 §§ utsökningsbalken.

67 § Av 1–3 §§ förvaltningslagen (1986: 223) följer att vissa bestämmelser i förvaltningslagen är tillämpliga på förfarandet enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Genom lagen upphävs lagen (1946: 808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981: 847). Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning som kommit in till tingsrätt före ikraftträdandet.
3. Om en inteckningshandling som rör fast egendom, fartyg eller näringsverksamhet vid ikraftträdandet utgör säkerhet för fordran, får ansökan om betalning ur egendomen göras enligt 2 § andra stycket, även om säkerhetsupplåtelsen inte gjorts skriftligen.

Härigenom föreskrivs att det i rättegångsbalken skall införas två nya paragrafer, 18 kap. 3 a § och 44 kap. 7 b §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

18 kap.

3 a §

Har den vinnande parten inlett rättegången genom ansökan om stämning trots att saken lika gärna hade kunnat avgöras i mål enligt lagen (1990: 000) om betalningsföreläggande och handräckning, är hans rätt till ersättning för kostnader begränsad till vad han hade kunnat få i ett sådant mål.

44 kap.

7 b §

Har käranden grundat sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, får tredsdom meddelas även om svaranden efter föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd av tredsdom uppfyllt vad som sägs i 7 a § andra stycket men inte förmått visa sannolika skäl för sin inställning.

Grundas kärandens yrkande på ett ömsesidigt förpliktande avtal och gör svaranden invändning om vederlaget, får tredsdom med stöd av första stycket meddelas endast om sådan dom skulle ha kunnat meddelas vid en prövning enligt 7 a §.

Tredsdom enligt denna paragraf får inte meddelas om käranden motsätter sig det.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11 och 12 §§, 8 kap. 4 § samt rubriken närmast före 3 kap. 11 § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

Utslag och beslut i lagsökningsmål m. m.

Utslag och beslut i *mål om betalningsföreläggande och handräckning*

11 §

Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. *Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.*

Utslag eller beslut i *mål om betalningsföreläggande eller handräckning* varigenom någon har ålagts betalningsskyldighet får verkställas genast, om *inte något* annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär. *Har gäldenären sökt återvinning eller överklagat, tillämpas vad som sägs i 6 § om underrätts dom.*

Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, gäller vad som sägs i 6 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1981:847) verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. *I fråga om betalningsskyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.*

Utslag i mål om handräckning får, utom i fall som avses i 11 §, verkställas såsom lagakraftäggande dom, om *inte något* annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning eller besvär.

8 kap.

4 §

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. *Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av bevis i mål om betalningsföreläggande*

När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. *Detsamma gäller, när utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i mål om betal-*

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftägend dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård skall utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om utslag eller beslut som meddelats enligt lagen (1946: 808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981: 847).

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990–01–31

Närvarande: justitierådet Staffan Vängby, regeringsrådet Sigvard Berglöf, justitierådet Lars K Beckman.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 11 januari 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om betalningsföreläggande och handräckning,
2. lag om ändring i rättegångsbalken samt
3. lag om ändring i utsökningsbalken.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Göran Anér.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådsremissen omfattar, utöver den nya lagen om betalningsföreläggande och handräckning, endast förslag till vissa ändringar i rättegångsbalken och utsökningsbalken som ansetts vara av central betydelse för reformen. Det är upplyst att förslag till följdändringar, även i rättegångsbalken och utsökningsbalken, kommer att upprättas senare och remitteras till lagrådet. Lagrådets granskning har därför inte nu avsett behovet av sådana följdändringar.

Förslaget till lag om betalningsföreläggande och handräckning

4§

Institutet särskild handräckning är avsett att närmast motsvara den typ av handräckning som enligt 191 § utsökningslagen ankom på överexekutor. Sökandens påståenden blir föremål för en viss materiell prövning från kronofogdemyndighetens sida, myndighetens utslag kan överklagas genom besvär till hovrätten och utslaget vinner inte rättskraft. Processen kommer sålunda att röra enbart frågan om återställande av rubbad besittning eller liknande och det bakomliggande rättsförhållandet kommer inte att slutligt prövas vare sig av kronofogdemyndigheten eller av hovrätten eller Högsta domstolen. När förslag till ny handräckningslag lades fram påtalade det dåvarande lagrådet behovet av en sådan process (prop. 1980/81: 88 s. 166 f). Även enligt vår mening föreligger ett sådant behov.

Det blir här fråga om en judiciell process som förs vid kronofogdemyndigheten, dvs. en administrativ myndighet. Såsom anförs i den allmänna motiveringen ligger i föreskriften i 11 kap. 3 § regeringsformen att man skall vara återhållsam med att stifta lag som medger att rättstvist mellan enskilda avgörs av annan myndighet än domstol. Med hänsyn till att talan mot kronofogdemyndighetens utslag kan fullföljas till hovrätt och till att utslaget ej vinner rättskraft även om det inte överklagas samt med beak-

tande även av att kronofogdemyndigheterna i vart fall efter omorganisationen får anses väl kvalificerade för uppgiften anser lagrådet dock att den föreslagna ordningen bör godtas.

Att två i grunden helt olikartade handräckningsformer regleras i en och samma lag medför onekligen att denna blivit förhållandevis komplicerad. Lagrådet anser dock inte att detta medför hinder för förslagets genomförande.

Enligt specialmotiveringen skall förevarande paragraf täcka flertalet av de situationer i vilka 191 § utsökningslagen tillämpades. Särskild handräckning skall sålunda få användas när någon egenmäktigt har rubbat sökandens besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller när någon på annat sätt olovligen hindrar utövningen av sökandens rätt till viss egendom.

Som exempel på att någon på annat sätt olovligen hindrar utövningen av sökandens rätt till viss egendom anges i specialmotiveringen bl. a. att den som har hyrt viss egendom, t. ex. en TV eller en bil, inte lämnar tillbaka den när hyrestiden har gått till ända, alltså en form av passivitet. Lagtexten anger emellertid endast att särskild handräckning — fränsett vissa specialreglerade fall — får avse åläggande för svaranden att vidta rättelse när sökandens besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom, alltså former av aktivt handlande från svarandens sida. Angivandet i lagtexten av de fall som kan föranleda särskild handräckning framstår som uttömmande och sådana former av underlåtenhet som den förut anförda kan knappast ens tolkningsvis förenas med ordalydelsen. Det blir i stället fråga om en analogisk tillämpning. Erfarenheterna av 191 § utsökningslagen tyder emellertid på att det är svårt att sätta gränser för en sådan tillämpning. Enligt lagrådets mening bör de situationer som det nu föreslagna lagrummet avses skola omfatta anges däri. Skulle till följd därav bestämmelserna inte kunna användas i ett eller annat udda fall är skadan därav ringa.

I den allmänna motiveringen förklarar föredragande statsrådet att hon betraktar det som uteslutet att i dag införa regler som begränsar en hyresgästs eller arrendators möjlighet att innan verkställighet sker kunna få det bakomliggande rättsförhållandet prövat. Avsikten är sålunda att särskild handräckning inte skall kunna avse avhysning av hyresgäster och arrendatorer, vilkas nyttjanderätt gått till ända eller förverkats. Lagrådet delar uppfattningen att särskild handräckning inte bör få komma till stånd i sådana fall.

Som förut anförts fick 191 § utsökningslagen en vidsträckt tillämpning. Bl. a. tillämpades den mot säljare av fastighet som vägrat avflytta på utsatt dag (se Hassler, Utsökningsrätt, 2 uppl. 1960, s. 405), ett fall som torde omfattas av 3 § 1 i det remitterade förslaget. Att 191 § inte tillämpades för avhysning av hyresgäster och arrendatorer torde få tillskrivas det förhållandet att de fallen reglerades på likartat sätt i 192 §. Vanlig handräckning och särskild handräckning enligt förslaget skiljer sig däremot i betydande grad från varandra.

Otvivelaktigt går avhysning av hyresgäster och arrendatorer in under lagtexten i förevarande paragraf, åtminstone i den utformning som lagrå-

det förordar och som motsvarar avsikten med förslaget. Det förhållandet, att avhysning av en tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnaden när besittningsrätten har upphört, uttryckligen regleras som ett fall av vanlig handräckning uppfattas möjligen som tillräckligt för att ange att sådana fall inte skall omfattas av institutet särskild handräckning. Den föreslagna lagtexten föranleder emellertid inte denna slutsats och avsikten är dessutom att sökanden i vissa fall skall kunna välja mellan vanlig och särskild handräckning. Enligt lagrådets mening föreligger en sådan valrätt, såvitt framgår av lagtexten, i alla fall när en tillämpning av institutet särskild handräckning är möjlig. De fall av avhysning som nu är i fråga bör därför uttryckligen undantas från institutets tillämpningsområde.

På grund av det anförda förordar lagrådet att 4 § ges följande lydelse:

”En ansökan om *särskild handräckning* får avse åläggande för svaranden att

1. vidta rättelse när sökandens besittning har egenmäktigt rubbats eller annan olovlig åtgärd har vidtagits beträffande fast eller lös egendom eller utövningen av sökandens rätt till viss egendom på annat sätt olovligen hindras,

2. — — —

Särskild handräckning enligt första stycket 1 får ej avse avhysning i fall som anges i 3 § 1.”

6 §

Bestämmelserna om behörig kronofogdemyndighet anknyter bl. a. till vissa förhållanden som rör ”svaranden”. Enligt specialmotiveringen följer av grunderna för lagstiftningen att om en ansökan riktas mot flera svarande, ansökningen får ges in till en kronofogdemyndighet som är rätt forum för någon av svarandena. Enligt den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10.2) bör en förutsättning för att en ansökan skall få riktas mot flera svarande vara, att ansökningen i fråga om de olika svarandena stöder sig på väsentligen samma grund (jfr 14 kap. 2 § rättegångsbalken). Det senare ligger måhända i sakens natur och kan gälla utan föreskrift. Det är inte lika självklart — bl. a. med hänsyn till den betydelse möjligheterna till verkställighet har för behörigheten — att förhållanden som knyter sig till en svarande skall vara bestämmande för kronofogdemyndighetens behörighet även beträffande ansökan mot andra personer. Det framstår som önskvärt att en bestämmelse i ämnet tas in i förevarande paragraf. Mönster för bestämmelsen kan därvid lämpligen hämtas i 10 kap. 14 § rättegångsbalken.

Enligt första stycket i paragrafen skall ansökan göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden enligt 2 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken anses ha sitt hemvist. Man kan alltid diskutera, i vilken utsträckning i lagtext hänvisning bör ske till ett annat lagrum eller om i stället den föreskrift som skall meddelas bör avfattas på samma sätt som det andra lagrummet. Är det fråga om en lag som likt den förevarande är av betydande intresse för många parter och måhända även ombud som

inte är rättsbildade, är det av pedagogiska skäl önskvärt att lagen ges en så fullständig avfattning som är möjligt. Så synes också genomgående ha skett i det remitterade förslaget; avfattningen av exempelvis 18 § är enligt lagrådets mening godtagbar med hänsyn till innehållet i de bestämmelser i rättegångsbalken vartill hänvisas. I nu förevarande fall är alternativet med en mer utförlig avfattning att föredra.

På grund av det anförda förordar lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

”Ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i det län där svaranden har sitt hemvist. Som hemvist anses därvid den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

Ansökan får också göras hos kronofogdemyndigheten i det län där egendom som tillhör svaranden finns eller där verkställighet annars lämpligen kan ske.

Ansökan mot flera svarande får göras hos en kronofogdemyndighet som enligt första eller andra stycket är behörig i fråga om någon av dem, om ansökningen beträffande var och en stöder sig på väsentligen samma grund.”

Trots att förslaget förutsätter att det alltid skall finnas någon kronofogdemyndighet som är behörig, kan undantagsvis förhållandena tänkas vara sådana att ansökningen med stöd av 21 § bör avvisas, därför att anspråket över huvud taget inte skall prövas i Sverige. Härvid blir allmänna internationella processrättsliga grundsatser tillämpliga, varvid som utförligt utvecklats i doktrinen ledning kan sökas i forumreglerna i 10 kap. rättegångsbalken. Som regel får det dock ankomma på svaranden att bestrida ansökningen, om han anser att den inte skall tas upp i Sverige (jfr Dennemark, Om svensk domstols behörighet i internationella förmögenhetsrättsliga mål, 1961 s. 304 ff och Pålsson, Svensk rättspraxis i internationell processrätt, 1989 s. 118 ff).

15 §

Om sökanden vill att en ansökan om handräckning skall handläggas enligt reglerna för särskild handräckning, skall detta enligt förevarande paragraf anges i ”eller på annat sätt tydligt framgå av” ansökningen. I en regel som är utformad som en handlingsregel för sökanden framstår de citerade orden som omotiverade (jfr formuleringen av 16 § enligt förslaget) och lagrådet förordar därför att de får utgå. Som anføres i remissprotokollet bör kronofogdemyndigheten i tveksamma fall genom en kontakt med sökanden söka undanröja oklarheten om vilken handräckningsform som ansökan avser.

30 §

Enligt det remitterade förslaget kan sökanden erbjudas att själv ombesörja delgivningen med svaranden. Om han inte accepterar erbjudandet, skall

ansökningen avvisas. Acceptorar sökanden, skall kronofogdemyndigheten förelägga honom att inom viss tid inkomma med bevis om att delgivning skett, vid påföljd att ansökningen förfaller (se 32 kap. 2 § rättegångsbalken).

I den åsyftande situationen när delgivning inte har kunnat ske genom kronofogdemyndighetens försorg förefaller det som en naturligare och enklare ordning att sökanden direkt får föreläggas att ombesörja delgivningen samt att påföljden alltid är att ansökningen avvisas.

Med vissa förenklingar även i övrigt förordar lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

"Har delgivning inte kunnat ske får kronofogdemyndigheten förelägga sökanden att själv ombesörja delgivningen. I föreläggandet skall anges viss tid inom vilken sökanden skall ha kommit in till myndigheten med bevis om delgivning. Föreläggandet får sändas till sökanden med posten under hans i målet uppgivna adress eller förmedlas på annat lämpligt sätt.

Följer sökanden inte föreläggandet och har svaranden inte avgivit svaromål, skall ansökningen avvisas. Föreläggandet skall innehålla upplysningar om detta."

38 §

Enligt första stycket i paragrafen skall, om det behövs, sökanden få tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet. Såsom framgår av rubriken närmast före paragrafen gäller denna liksom 39 – 41 §§ endast mål om särskild handräckning. Det torde vara förutsatt att sökanden, utöver ersättning för kostnader som hänför sig till ansökningen och som avses i 17 och 27 §§, även skall kunna tillerkännas ersättning för kostnader som han haft för att avge yttrande över svarandens bestridande. Om han önskar sådan ersättning, bör han vara skyldig att ange detta i yttrandet. Det skulle vara till fördel om en föreskrift om sådan skyldighet meddelas i paragrafen. Därigenom skulle det också tydligt framgå, att ytterligare ersättning inte kan utgå till sökanden. Vissa skäl kunde tala för att i 27 § infördes en hänvisning till en sådan bestämmelse, så att det av själva lagen följde att föreläggandet skulle innehålla en reservation för att i vissa fall ytterligare ersättning kunde utgå utöver ersättning för själva ansökningen. Lagrådet anser dock inte en sådan hänvisning vara nödvändig.

Enligt andra stycket i paragrafen får ytterligare skriftväxling inte förekomma i målet. I specialmotiveringen konstateras dock, med rätta, att enligt 17 § förvaltningslagen en skrift som har kommit in från en part alltid bör översändas till motparten för kännedom. Om så skett kan det vara nödvändigt att vänta någon kortare tid med avgörandet för att motparten skall hinna få del av skriften. Under denna tid kan en ny skrift tänkas komma in från motparten som föranleder att förfarandet upprepas. Innebörden av den föreslagna bestämmelsen är därför endast att kronofogdemyndigheten inte skall förordna om fortsatt skriftväxling. Till förebyggande av missförstånd bör detta framgå av lagtexten.

På grund av det anförda förordar lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

”Om det behövs, skall sökanden få tillfälle att yttra sig över vad svaranden har anfört i bestridandet. Begär sökanden ersättning för kostnader som uppkommit efter ansökningen, skall han ange det i sådant yttrande.

Kronofogdemyndigheten får inte förordna om ytterligare skriftväxling i målet.”

42 och 43 §§

Det första stycket av 42 § i det remitterade förslaget innehåller bestämmelser som enligt lagrådets mening uteslutande kan avse mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning. Av första meningen framgår att kronofogdemyndigheten skall meddela utslag i enlighet med ansökningen om ett bestridande inte kommer in från svaranden i rätt tid. Det är beträffande processformerna betalningsföreläggande och vanlig handräckning som bestridandet inom föreskriven tid tillmäts särskild betydelse — se härom 33 § i förslaget. Någon motsvarande regel finns inte i fråga om mål om särskild handräckning och det kan enligt lagrådets mening inte föreligga något hinder för myndigheten att i ett sådant mål beakta ett efter utsatt tid ingivet bestridande. Bestämmelserna i tredje meningen anknyter till första meningen och föreskrifter i andra meningen berör endast mål om betalningsföreläggande.

Enligt 42 § andra stycket skall kronofogdemyndigheten i mål om särskild handräckning självmant pröva att sådan handräckning får ske. Vidare skall enligt 43 § i förslaget utslag i mål om sådan handräckning meddelas i enlighet med ansökningen trots att svaranden bestritt den om sökanden får anses ha styrkt de omständigheter han åberopar.

Enligt lagrådets mening uppnår man en större överskådlighet om de i princip enhetliga reglerna för processformerna betalningsföreläggande och vanlig handräckning tas in i en paragraf och bestämmelserna om utslag i mål om särskild handräckning behandlas för sig. Lagrådet föreslår mot bakgrund härav att de båda paragraferna får följande lydelse:

”42 § Har i mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* svaranden inte i rätt tid bestritt ansökningen, skall kronofogdemyndigheten snarast meddela utslag i enlighet med ansökningen. Om svaranden bestritt endast en del av ansökningen, skall utslag meddelas i enlighet med den obestridda delen av ansökningen.

I fall som avses i 2 § andra stycket skall i utslaget fastställas att fordringen skall utgå med förmånsrätt i den pantsatta eller intecknade egendomen i den omfattning som gäller enligt lag.

43 § I mål om *särskild handräckning* meddelar kronofogdemyndigheten utslag i enlighet med ansökningen i den mån denna är lagligen grundad och de omständigheter som enligt 39 § skall läggas till grund för prövningen utgöra skäl för att bevilja åtgärden.”

44 §

Som huvudregel gäller att om utslag meddelas i målet svaranden är skyldig att ersätta sökandens kostnader. Enligt det remitterade förslaget gäller

emellertid detta inte undantagslöst sökandens yrkade kostnadsersättning även om yrkandet lämnats obesträtt av svaranden. Det framgår nämligen av 44 § att kronofogdemyndigheten självant skall pröva storleken av sökandens yrkande. Enligt lagrådets mening bör bestämmelsen i föreslagna 44 § lämpligen placeras som 46 § närmast under rubriken Kostnader i målet och ges en avfattning omfattande även svarandens kostnader i mål om särskild handräckning. Paragrafen kan förslagsvis få följande lydelse:

”Kronofogdemyndigheten prövar självant storleken av kostnadsersättning i målet”.

Lagrådets förslag föranleder omnumrering av nuvarande 45 och 46 §§.

46 §

Enligt paragrafen verkställer kronofogdemyndigheten självant utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske. Innebörden härav är bl. a. att någon särskild ansökan om verkställighet inte behöver göras. En sådan bestämmelse hör rätteligen hemma bland utsökningsbalkens föreskrifter angående ansökan om verkställighet. Ett särskilt skäl härför är att ansökningen om verkställighet i de fall där utslaget skall verkställas utan särskild begäran enligt uttalande i specialmotiveringen bör anses ha kommit in till kronofogdemyndigheten den dag som utslaget meddelades. Att såsom förordas i specialmotiveringen utgå härifrån utan någon uttrycklig regel synes mindre tillfredsställande, eftersom tidpunkten för ansökningen om verkställighet i vissa hänseenden är av betydelse för det exekutiva förfarandet hos kronofogdemyndigheten (se t. ex. 4 kap. 10 § och 16 kap. 5 § utsökningsbalken).

På grund av det anförda förordar lagrådet att i 2 kap. 1 § utsökningsbalken tas in ett nytt tredje stycke av följande lydelse:

”Utslag i mål om betalningsföreläggande eller handräckning verkställs självant av kronofogdemyndigheten, om inte sökanden i målet har angett att verkställighet inte skall ske. Ansökan om verkställighet skall anses ha kommit in till myndigheten den dag som utslaget meddelades.”

Ehuru erinringar om innehållet i andra lagrum i princip inte bör göras i lagtext, kan det i förevarande fall vara påkallat av pedagogiska skäl att göra ett undantag. Paragrafen, som enligt vad lagrådet anför under 44 § bör betecknas 45 §, kan då ges förslagsvis följande lydelse:

”Av 2 kap. 1 § utsökningsbalken följer att kronofogdemyndigheten självant verkställer utslaget, om inte sökanden har angett att verkställighet inte skall ske.”

49 §

I paragrafen bör hänvisning göras även till den av lagrådet föreslagna 46 §.

60 §

I första stycket första meningen talas bl. a. om mål som har överlämnats till tingsrätt ”med stöd av 23 eller 36 §”. I 23 § första stycket anges, att

ansökningen i vissa fall skall behandlas ”som om svaranden bestritt den.” Av 33, 34 och 36 §§ följer att om svaranden bestrider ansökningen, sökanden skall underrättas därom och om han vill att målet skall överlämnas till tingsrätt begära detta skriftligen samt att kronofogdemyndigheten i så fall skall överlämna målet till en tingsrätt. Förfarandet är avsett att tillämpas även i fall när enligt 23 § ansökningen skall behandlas som om svaranden bestritt den. Hänvisningen till 23 § i förevarande paragraf kan föranleda den missuppfattningen att kronofogdemyndigheten vid tillämpning av 23 § omedelbart skall överlämna målet till tingsrätten. Orden ”23 eller” bör därför utgå ur hänvisningen.

61 §

Enligt första meningen av paragrafen gäller följande: Om en tingsrätt, som får ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, skall rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Bestämmelsen ger ett allmänt intryck av obeslutsamhet och skulle i teorin kunna innebära att målet skulle kunna vandra runt bland olika tingsrätter utan att någon tar hand om det. I praktiken torde så gott som alltid kronofogdemyndighetens val av tingsrätt leda till att målet genast kommer till en tingsrätt som är behörig, i regel den där svaranden har hemvist. Från både praktiska och teoretiska utgångspunkter är det en mer tilltalande ordning att låta den tingsrätt till vilken målet först kommer lämna det vidare bara om den faktiskt finner att den inte är behörig och i övrigt på vanlig sätt låta behörighetsfrågan bli beroende av svarandens invändning. Lagrådet förordar att första meningen får följande lydelse:

”Om en tingsrätt, som får ett mål från en kronofogdemyndighet eller en annan tingsrätt, finner att den inte är behörig att handlägga målet, skall rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som enligt vad som framgår av handlingarna kan vara behörig.”

67 §

Enligt förevarande paragraf följer av 1 – 3 §§ förvaltningslagen (1986: 223) att vissa bestämmelser i förvaltningslagen är tillämpliga på förfarandet enligt denna lag. Erinringar om innehållet i annan lag bör i lagtext göras bara om starka pedagogiska skäl talar för det. Den nu föreslagna bestämmelsen ger inte nämnvärd ledning för vare sig kronofogdemyndigheterna eller parterna, eftersom den inte klargör vilka föreskrifter som kan tillämpas. Enligt 3 § förvaltningslagen gäller sålunda bestämmelser i annan lag som avviker från förvaltningslagen. Hänvisningen till 2 § förvaltningslagen är i viss mån förvirrande eftersom denna i sin tur hänvisar till bl. a. 32 § förvaltningslagen, som säger att vissa föreskrifter i lagen inte gäller kronofogdemyndigheternas exekutiva verksamhet, något som inte är avsett att tillämpas i förevarande sammanhang. Enda innebörden av den föreslagna bestämmelsen är att även förvaltningslagen tillämpas vid handläggningen av mål om betalningsföreläggande eller handräckning. Upplysningen är av

intresse främst för kronofogdemyndigheterna och kan, om den behövs, tas in i de anvisningar för tillämpningen av lagen som torde komma att utarbetas av riksskatteverket. Lagrådet förordar därför att 67 § får utgå ur förslaget.

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 4

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

44 kap.

7 b §

Förslaget innebär att när käranden grundar sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, tredskodom får meddelas under den skriftliga förberedelsen, om svaranden inte förmår visa sannolika skäl för sin inställning, under förutsättning dock att det inte är fråga om ett ömsesidigt förpliktande avtal och svaranden gör invändning om vederlaget. Den föreslagna ordningen tar på ett elegant sätt till vara de bevisfördelar den nuvarande lagsökningsprocessen ger borgenären utan att den föreslagna lagstiftningen om betalningsföreläggande och handräckning behöver göras mer komplicerad än den redan är. Ordningen bör därför i princip godtas. Den har dock i vissa praktiska hänseenden utformats på ett sätt som inger betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt. Dessa sammanhänger med att avgörandet i sådant fall betecknas som tredskodom, något som i och för sig är föga träffande men ändå får accepteras, under förutsättning att konsekvenserna utformas på ett godtagbart sätt.

Betänkligheterna knyter an till de regler som nu enligt rättegångsbalken gäller dubbla tredskodomar, delvis i förening med att kronofogdemyndighetens utslag enligt 60 § förslaget till lag om betalningsföreläggande och handräckning anses som tredskodom sedan målet överlämnats till en tingsrätt. Enligt 44 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken har en part mot vilken tredskodom meddelats på nytt inte rätt till återvinning i målet. Detta ter sig helt naturligt om tredskodom meddelats två gånger i följd på grund av att parten uteblivit från muntlig förhandling och acceptabelt om än inte lika naturligt om anledningen är att svaranden enligt 44 kap. 7 a § inte ens lyckats klargöra sin inställning till kärandens yrkande och ange skäl som kan vara av betydelse vid prövning av saken. Den nu föreslagna ordningen synes åtminstone för vissa fall gå utöver vad som från rättssäkerhetssynpunkt kan vara godtagbart. Nu ställs nämligen krav på att svaranden visar sannolika skäl för sin inställning, alltså ett inte obetydligt beviskrav. Detta krav, som tillämpas i fråga om bl.a. vissa processuella tvångsmedel, såsom häktning och kvarstad, ter sig mer tveksamt ifall fråga är om målets slutliga avgörande. Särskilt gäller det om möjlighet inte finns att förebringa muntlig bevisning. Man kan exempelvis tänka sig att svaranden gör gällande att det skuldebrev käranden åberopar är ogiltigt därför att det tillkommit genom svek eller ocker. Det kanske han inte lyckas göra sannolikt i ett skriftligt förfarande medan saken skulle komma i ett annat läge vid en huvudförhandling med möjlighet till muntlig bevisning.

Man kan särskilja två fall som vållar bekymmer i olika grad. Det första

är när svaranden i mål om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning försummat att avge bestridande och kronofogdemyndigheten till följd därav meddelat utslag samt svaranden sökt återvinning. Det andra fallet är när svaranden i ett mål som antingen anhängiggjorts genom ansökan om stämning i tingsrätten eller som på begäran av sökanden överlämnats till tingsrätten av kronofogdemyndigheten inte förmått visa sannolika skäl för sina invändningar mot ett av kändanden åberopat skriftligt fordringsbevis eller liknande och tredskodom därför meddelats en första gång.

I det första fallet, när det föreligger ett utslag som behandlas som tredskodom, måste svaranden visa sannolika skäl för sin invändning. Annars meddelas tredskodom utan möjlighet för svaranden att söka återvinning. Fallet företer viss likhet med vad som nu gäller efter utslag om lagsökning, vilket också behandlas som tredskodom i den fortsatta processen. För att svaranden skall hindras fortsätta krävs dock i det fallet att han i fortsättningen på ett eller annat sätt försummar sig. Här är situationen den omvända, nämligen att han först försummat sig och sedan kanske hindras komma till sin rätt av materiella skäl. Detta kan te sig olyckligt om den första försummelsen framstår som förklarlig, t. ex. om svaranden är en invandrare som av språksvårigheter eller ovana vid svenskt rättsväsende inte inser situationens allvar. I det alldeles övervägande antalet fall torde dock det uteblivna bestridandet bero på att kändandens anspråk är riktigt och återvinningsansökningen framstå som ett försök att förhala saken. I den nu angivna situationen bör därför den föreslagna ordningen, om än med tvekan, kunna godtas.

Att man skulle kunna två gånger i följd meddela tredskodom på grund av att svaranden inte förmått visa sannolika skäl för sina invändningar mot ett skriftligt fordringsbevis eller annan skriftlig utfästelse framstår däremot som oacceptabelt. Så stark bevisverkan kan skriftliga fordringsbevis inte ha. Det remitterade förslaget torde utgå från att tingsrätterna skall hantera den nya ordningen på ett förnuftigt sätt. Redan den teoretiska möjligheten att motsatsen sker synes dock böra uteslutas. Detta synes lämpligen kunna ske genom att man, sedan en tredskodom meddelats första gången i förevarande situation, övergår till muntlig handläggning (varvid självfallet tredskodom kan meddelas om svaranden uteblir). Målet bör därför utsättas till huvudförhandling eller till muntlig förberedelse, om förberedelsen inte kan anses avslutad genom skriften med ansökan om återvinning. Undantagsvis kan förberedelsen behöva kompletteras skriftligen genom avgivande av bevisuppgift eller liknande.

Lagrådet förordar därför att till 44 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken, som anger att vid återvinning handläggningen av målet skall fortsätta där den slutade när frågan om tredskodom togs upp, skall fogas en ny andra mening av förslagsvis följande innehåll:

”När tredskodom meddelats med stöd av 7 b § skall handläggningen fortsätta vid sammanträde, om det inte är uppenbart obehövt.”

Andra stycket i den föreslagna 7 b § synes onödigt komplicerat genom hänvisningen till 7 a §. Det framstår som klart att, oavsett bestämmelserna i 7 b §, tredskodom kan meddelas om förutsättning därför finns enligt 7 a §. Lagrådet förordar att andra stycket ges följande lydelse:

”Första stycket gäller inte, om kärandens yrkande grundas på ett ömsesidigt förpliktande avtal och svaranden gör invändning om vederlaget.”

Prop. 1989/90: 85
Bilaga 4

Övergångsbestämmelser

I specialmotiveringen utgår föredragande statsrådet från att den föreslagna nya 44 kap. 7 b§ skall kunna tillämpas även i mål där talan väckts före ikraftträdandet. Detta kan godtas. För att tredskodom skall kunna meddelas enligt bestämmelsen får dock förutsättas att svaranden meddelats ett föreläggande varav framgår vad han har att iaktta vid avgivande av svaromål, något som i sin tur lär förutsätta att föreläggandet utfärdats efter ikraftträdandet. Lagrådet utgår från att frågan kommer att uppmärksammas under arbetet med de följdändringar som omnämnts i inledningen till detta yttrande.

Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

Lagrådet erinrar om att det under 46 § förslaget till lag om betalningsföreläggande och handräckning har förordats att även 2 kap. 1 § utsökningsbalken ändras.

Proposition	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	3
Propositionens lagförslag	5
1 Lag om betalningsföreläggande och handräckning	5
2 Lag om ändring i rättegångsbalken	13
3 Lag om ändring i utsökningsbalken	15
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 februari 1990 ..	17
1 Inledning	17
2 Allmän motivering	18
2.1 Inledande synpunkter	18
2.2 Bakgrund	19
2.2.1 Nuvarande ordning i huvuddrag	19
2.2.2 Tidigare reformförslag	19
2.2.3 Ett reformerat tingsrättsförfarande	21
2.2.4 En ny kronofogdeorganisation	21
2.3 Närmare om reformbehovet	21
2.4 Den närmare inriktningen av en reform	24
2.5 Valet av handläggande myndighet	26
2.6 Betalningsprocessen	33
2.7 Handräckningsprocessen	34
2.8 En enhetlig reglering m. m.	37
2.9 Tillämpningsområdet	39
2.9.1 Allmänna begränsningar	39
2.9.2 Skadeståndskrav	39
2.9.3 Fastställelse av att betalning för en fordran skall utgå ur viss egendom	42
2.9.4 Förfallokravet	45
2.9.5 Vissa speciella typer av handräckningsmål	46
2.10 Ansökan	48
2.10.1 Allmänna bestämmelser om ansökan m. m.	48
2.10.2 En eller flera svarande?	51
2.10.3 Forum	54
2.10.4 Rätteyrkanden	56
2.10.5 Prövningen av ogrundade eller obefogade anspråk ...	57
2.10.6 Delgivningsförfarandet	60
2.11 Invändningar mot ansökningen m. m.	64
2.11.1 Motiverade bestridanden?	64
2.11.2 Muntliga bestridanden?	66
2.11.3 Prövningen i mål om särskild handräckning	68
2.12 Överlämnande av mål till tingsrätt m. m.	70
2.13 Skriftliga fordringsbevis m. m.	74
2.14 Parternas kostnadsersättning	78
2.14.1 Sökandens rätt till ersättning för kostnader	78
2.14.2 Svarandens rätt till ersättning för kostnader	80
2.14.3 Sökandens rätt till ersättning för kostnader när han i onödan valt stämningssvagen	82
2.15 Rättskraften	83
2.16 Överklagande m. m.	85
2.17 Verkställighet m. m.	90
2.18 Resursfrågor m. m.	93
2.19 Ikraftträdande	96
3 Upprättade lagförslag	96

4 Specialmotivering	96
4.1 Förslaget till lag om betalningsföreläggande och handräckning	96
4.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	146
4.3 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken	150
5 Hemställan	151
6 Beslut	151
Bilaga 1 Promemorians lagförslag	152
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser	162
Bilaga 3 Till lagrådet remitterade lagförslag	163
Bilaga 4 Utdrag ur lagrådets protokoll den 31 januari 1990	174